

Številka: 007-139/2018
Ljubljana, 7. 12. 2018
EVA 2018-2030-0023
GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE Gp.gs@gov.si
ZADEVA: Predlog Zakona o nepravdnem postopku – redni postopek – novo gradivo št. 1
1. Predlog sklepov vlade: Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14 in 55/17) je Vlada Republike Slovenije na ... seji dne ... sprejela naslednji sklep: Vlada Republike Slovenije je določila besedilo Zakona o nepravdnem postopku (EVA 2018-2030-0023) in ga predloži Državnemu zboru Republike Slovenije v obravnavo po rednem postopku. <p style="text-align: right;">Stojan TRAMTE GENERALNI SEKRETAR</p> Prejmejo: – Državni zbor Republike Slovenije, – Ministrstvo za pravosodje, – Ministrstvo za finance, – Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo.
2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:
/
3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:
– Andreja Katič, ministrica za pravosodje – dr. Dominika Švarc Pipan, državna sekretarka, Ministrstvo za pravosodje – Gregor Strojín, državni sekretar, Ministrstvo za pravosodje – Miha Verčko, generalni direktor Direktorata za civilno pravo, Ministrstvo za pravosodje – Sara Regancin, vodja Sektorja za civilno zakonodajo, Ministrstvo za pravosodje – Mojca Lobnik, sekretarka v Sektorju za civilno zakonodajo, Ministrstvo za pravosodje
3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:
Pri pripravi dela ali celotnega gradiva zunanji strokovnjaki niso sodelovali.
4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:
– Andreja Katič, ministrica za pravosodje – dr. Dominika Švarc Pipan, državna sekretarka, Ministrstvo za pravosodje – Gregor Strojín, državni sekretar, Ministrstvo za pravosodje – Miha Verčko, generalni direktor Direktorata za civilno pravo, Ministrstvo za pravosodje – Sara Regancin, vodja Sektorja za civilno zakonodajo, Ministrstvo za pravosodje – Mojca Lobnik, sekretarka v Sektorju za civilno zakonodajo, Ministrstvo za pravosodje

5. Kratek povzetek gradiva:

Osnovni cilj predloga zakona je pravočasna prilagoditev določb sodnega postopka, po katerem se bodo urejala razmerja, ki jih materialnopravno na novo ureja Družinski zakonik. Namen predloga zakona je zagotovitev učinkovitejšega izvajanja načela varovanja koristi otroka, ki je temeljno načelo našega družinskega prava. Položaj otrok v družinskih razmerjih se izboljšuje s hitrejšim reševanjem zadev na družinskem področju, kar je posebej pri odločanju o ukrepih za varstvo koristi otroka izjemno pomembno, hkrati pa se omogoča tudi enotno obravnavanje celotne družinske situacije pred istim sodiščem po pravilih enega sodnega postopka.

S predlogom zakona se tudi ustrezno umeščajo centri za socialno delo v postopke na način, da ta ustreza njihovi vlogi, kot je bila določena z DZ (ta je okrepil njihovo strokovno in svetovalno vlogo, zaradi česar je tudi določil prenos pristojnosti odločanja na sodišča, centrom za socialno delo pa prepustil predvsem strokovno-svetovalno in podporno vlogo). Za uresničitev nalog centrov za socialno delo, ki nudijo sodiščem bistveno močnejšo strokovno podporo kot prej in po kateri pogosto tudi vsebinsko pripravljajo dokumentacijo za sodno odločanje, je nujno medsebojno sodelovanje le teh in sodišč.

Glede razmejitve pristojnosti odločanja med okrožnimi in okrajnimi sodišči je predlagatelj zasledoval cilj reforme družinske zakonodaje, da se postopki glede zadev, ki predstavljajo urejanje družinskih razmerij, povežejo in obravnavajo pred istim sodiščem (okrožnim sodiščem) in po pravilih enega postopka (nepravdnega postopka), pri tem pa naj se zaradi novih zadev, ki jih okrožna sodišča pridobijo zaradi prenosa odločanja s centrov za socialno delo, glede zadev, ki so že zdaj v sodni pristojnosti, čim bolj ohrani sedanja razporeditev zadev med okrajnimi in okrožnimi sodišči.

Ker je po veljavni ureditvi možnost revizije v nepravdnih postopkih izjemno omejena in imajo stranke v veliki večini nepravdnih postopkov na voljo le pobudo Vrhovnemu državnemu tožilstvu RS, naj vložijo zahtevo za varstvo zakonitosti, je eden od ciljev predloga tega zakona tudi zagotoviti širši dostop strank prek dopuščene revizije do Vrhovnega sodišča RS tudi v nepravdnih postopkih.

V preostalih delih predloga zakona so predlagane nujne prilagoditve, ki so potrebne zaradi spremenjene ureditve v veljavni zakonodaji, ki vpliva na ureditev posameznih nepravdnih postopkov, ter spremembe, ki odpravljajo neenotno sodno prakso pri izvajanju zakona, pri čemer se ohrani struktura veljavnega ZNP, posebni postopki, ki jih urejajo drugi zakoni, pa ostanejo urejeni v področnih zakonih.

6. Presoja posledic za:

a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	NE
c)	administrativne posledice	NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	NE
e)	socialno področje	NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: <ul style="list-style-type: none">– nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja– razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna– razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij	NE

7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:

/

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (-) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (-) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (-) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (-) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (-) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki		Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1	
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV:				
I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
/				

II. Finančne posledice za državni proračun / <p style="margin-left: 40px;">II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:</p> / <p style="margin-left: 40px;">II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:</p> <p style="margin-left: 40px;">II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:</p> /	
7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR: Kratka obrazložitev Predlog zakona nima finančnih posledic za državni proračun in druga javnofinančna sredstva. Finančne posledice prenosa pristojnosti odločanja s centrov za socialno delo na sodišča so bile namreč ocenjene in predvidene že v predlogu materialnega predpisa, Družinskega zakonika, ki je tak prenos določil.	
8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:	
Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na: <ul style="list-style-type: none"> - pristojnosti občin, - delovanje občin, - financiranje občin. 	NE
Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje: <ul style="list-style-type: none"> - Skupnosti občin Slovenije SOS: NE - Združenju občin Slovenije ZOS: NE - Združenju mestnih občin Slovenije ZMOS: NE Predlogi in pripombe združenj so bili upoštevani: / Bistveni predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani: /	
9. Predstavitev sodelovanja javnosti:	
Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:	DA
Datum objave: 22. 6. 2018 V razpravo so bili vključeni: <ul style="list-style-type: none"> - Vrhovno sodišče RS - Višja sodišča - Okrožna sodišča - Okrajna sodišča - Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti - Skupnost centrov za socialno delo - Odvetniška zbornica Slovenije - Notarska zbornica Slovenije - Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani - Pravna fakulteta Univerze v Mariboru - Evropska pravna fakulteta Nove univerze - Državno odvetništvo RS - Mnenja, predlogi in pripombe so posredovali: <ul style="list-style-type: none"> - Višje sodišče v Celju - Okrožno sodišče v Ljubljani - Okrajna sodišča v Celju 	

<ul style="list-style-type: none"> - Vrhovno sodišče RS - Državno odvetništvo - Okrajno sodišče v Ljubljani - Okrožno sodišče v Mariboru - Skupnost centrov za socialno delo - Odvetniška zbornica Slovenije - Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti - Notarska zbornica Slovenije <p>Pripombe strokovne javnosti in opredelitev predlagatelja so podrobneje prikazani v uvodni obrazložitvi predloga zakona.</p>	
10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:	DA
11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:	DA
<p>Obrazložitev novega gradiva št. 1:</p> <p>V novem gradivu št. 1 je bila dopolnjena uvodna obrazložitev točk 4. (da za izvajanje predloga zakona ni treba zagotoviti dodatnih finančnih sredstev v že sprejetem državnem proračunu) in 5. (da predlog zakona ni predmet usklajevanja s pravnim redom EU).</p> <p>V uvodni obrazložitvi in v obrazložitvah členov so bile opravljene nekatere redakcijske nedoslednosti in izboljšave obrazložitvev.</p> <p>Na podlagi dodatnih strokovno utemeljenih opozoril MDDSZ, posredovanih po telefonu, sta bila spremenjena tretji odstavek 105. člena (tako, da je povsem jasno, da vsečasne odredbe, razenčasne odredbe po izveden nujnem odvzemu otroka, lahko sodišče izda tudi po uradni dolžnosti) ter 117. člen (tako, da situaciji iz prvega in drugega odstavka veljata v vsakem primeru, ko se otroka namešča v rejništvo k sorodniku ali drugi osebi, in ne le v primeru, če sodišče o taki namestitvi odloča v okviru postopka za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok).</p> <p>V besedilu členov so bile v dogovoru s Službo Vlade RS za zakonodajo opravljene še nekatere manjše redakcijske nedoslednosti.</p>	
<p>Gregor STROJIN državni sekretar</p>	

Priloge:

- predlog sklepa Vlade RS
- predlog zakona
- priloga 2

Datum:
Številka:

Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU – 1G, 65/14 in 55/17) je Vlada Republike Slovenije na svoji ... seji ... sprejela naslednji

SKLEP

Vlada Republike Slovenije je določila besedilo Predloga Zakona o nepravdnem postopku (EVA 2018-2030-0023) in ga pošlje v obravnavo Državnemu zboru Republike Slovenije po rednem postopku.

Stojan TRAMTE
GENERALNI SEKRETAR

Prejmejo:
– Državni zbor Republike Slovenije,
– Ministrstvo za pravosodje,
– Ministrstvo za finance,
– Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo.

ZAKON O NEPRAVDNEM POSTOPKU

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJETJE PREDLOGA ZAKONA

1.1. Veljavna ureditev nepravdnega postopka

Zakon o nepravdnem postopku¹ (v nadaljevanju: ZNP) je bil sprejet 18. junija 1986, veljati pa je začel 1. oktobra 1986. ZNP ni bil nikoli noveliran, v njegove določbe pa so posegli:

- leta 2002 sprejeti Stvarnopravni zakonik² (v nadaljevanju: SPZ), ki je začel veljati 1. januarja 2003,
- leta 2008 sprejeti Zakon o duševnem zdravju³ (v nadaljevanju: ZDZdr), ki je začel veljati 12. avgusta 2008, uporabljati pa se je začel 12. avgusta 2009, ter
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku⁴ (v nadaljevanju: ZPP-E), ki je začel veljati 14. marca 2017, uporabljati pa se je začel, z izjemo nekaterih določb, ki so se začele uporabljati že z začetkom njegove veljavnosti, 14. septembra 2017.

Z uveljavitvijo SPZ so bili razveljavljeni 121. in 122. člen, prvi odstavek 123. člena, drugi in tretji odstavek 124. člena, 127., 136., 137., 140., 143. in 144. člen, prvi odstavek 148. člena in 149. člen ZNP.

Z dnem, ko se je začel uporabljati ZDZdr, so prenehale veljati določbe 70. do 81. člena ZNP, za katere je Ustavno sodišče Republike Slovenije (v nadaljevanju: Ustavno sodišče) z odločbo št. U-I 60/03-20 z dne 4. 12. 2003⁵ ugotovilo, da so v neskladju z Ustavo Republike Slovenije⁶ (v nadaljevanju: Ustava RS). Ugotovljena neskladnost določb ZNP z Ustavo RS je bila tako odpravljena z ZDZdr.

ZPP-E je zaradi spremenjene ureditve revizije s prehodno določbo 124. člena posegel v ZNP in določil, da če drug zakon določa, da je revizija v nepravdnem postopku dovoljena, se ta dopusti pod pogoji iz 367.a člena Zakona o pravnem postopku⁷ (v nadaljevanju: ZPP) in po postopku po ZPP, poleg tega je določil, da se v 103. členu ZNP za besedo »revizija« črtata vejica in besedilo »če vrednost izpodbijanega dela pravnomočne odločbe presega vrednost, ki jo zakon o pravnem postopku predpisuje kot pogoj za dovoljenost revizije«.

ZNP določa pravila postopka, po katerih sodišče obravnava osebna stanja, družinska in

¹ Uradni list SRS, št. 30/86 in 20/88 – popr., in Uradni list RS, št. 87/02 – SPZ in 77/08 – ZDZdr.

² Uradni list RS, št. 87/02 in 91/13.

³ Uradni list RS, št. 77/08 in 46/15 – odl. US.

⁴ Uradni list RS, št. 10/17.

⁵ Odločba je objavljena v Uradnem listu RS, št. 131/03.

⁶ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a.

⁷ Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US in 10/17.

⁸ Skupne določbe (38. do 43. člen) veljajo za vse postopke za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, tako za tiste, ki jih ZNP posebej ureja, kot za postopke, ki v ZNP niso posebej urejeni, če drug zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku (43. člen ZNP).

⁹ Drugi odstavek 120. člena Zakona o zemljiški knjigi (Uradni list RS, št. 58/03, 37/08 – ZST-1, 45/08, 28/09, 25/11, 14/15 – ZUUJFO in 69/17) določa: V zemljiškoknjižnem postopku se glede vprašanj, ki niso urejena s tem zakonom, uporabljajo splošne določbe zakona o nepravdnem postopku.

¹⁰ 19. člen Zakona o sodnem registru (Uradni list RS, št. 54/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 49/09, 82/13 – ZGD-1H, 17/15 in 54/17) določa: V postopku za vpis v sodni register se za vprašanja, ki niso urejena s tem zakonom, smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja nepravdni postopek.

¹¹ Prvi odstavek 52. člena ZGD-1 (Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15 in 15/17) določa: Za odločanje o zadevah iz 50. člena tega zakona se uporablja zakon, ki ureja nepravdni postopek, če ni v drugem odstavku tega člena drugače določeno.

¹² Glej drugi odstavek 9. člena ZArbit (Uradni list RS, št. 45/08).

¹³ 3. člen ZVETL-1 (Uradni list RS, št. 34/17) določa: Za vprašanja, ki niso posebej urejena s tem zakonom, se uporabljajo določbe zakona, ki ureja nepravdni postopek.

¹⁴ 22.a člen ZPND (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16 in 54/17 – ZSV-H) določa: Za postopek odločanja sodišča o ukrepih po tem zakonu se uporabljajo določbe zakona, ki ureja nepravdni postopek, če ni v tem zakonu drugače določeno.

¹⁵ Prvi odstavek 30. člena ZDZdr določa: O zadevah po tem zakonu odloča pristojno sodišče v nepravdnem postopku.

¹⁶ Glej Zakon o nepravdnem postopku (ZNP) – neuradno prečiščeno besedilo z uvodnimi pojasnili dr. Vesne Rijavec in dr. Andreja Ekarta ter stvarnim kazalom mag. Janeza Topliška, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2012, str. 16.

¹⁷ Uradni list RS, št. 15/17 in 21/18 – ZNOrg.

¹⁸ Uradni list RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo, 101/07 – odl. US, 90/11 – odl. US, 84/12 – odl. US, 82/15 – odl. US in 15/17 – DZ.

¹⁹ Z izjemo nekaterih določb, za katere je 305. člen DZ določil, da se začnejo uporabljati že z njegovo uveljavitvijo, in nekaterih določb, ki so se začele uporabljati 1. januarja 2018.

²⁰ Glej predlog Družinskega zakonika, uvodna obrazložitev, str. 10; predlog je dostopen na spletni strani: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7556>.

²¹ Odločba št. U-I-273/98 z dne 1. 7. 1999, Uradni list RS, št. 60/99.

²² Odločba št. U-I-312/00-40 z dne 23. 4. 2003, Uradni list RS, št. 42/03.

²³ Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 26/99).

²⁴ Dr. Barbara Novak, Družinski zakonik z uvodnimi pojasnili, Uradni list Republike Slovenije, 2017, str. 36.

²⁵ 14. člen DZ namreč določa, da so za odločanje o zadevah iz tega zakonika, za katere so po tem zakoniku pristojna sodišča, na prvi stopnji stvarno pristojna okrožna sodišča, razen če drug zakon določa drugače. DZ torej dopušča, da drug (organizacijski ali procesni) zakon določi drugače.

²⁶ DZ namreč instituta podaljšanja roditeljske pravice (oziroma po novem starševske skrbi) ne pozna več.

²⁷ O primernosti določitve sodne pristojnosti v teh zadevah glej dr. Vesna Rijavec, Nepravdni postopek v družinskih zadevah, Podjetje in delo, 6-7/2005, str. 1495.

²⁸ Prvi odstavek 167. člena DZ določa: Če je z verjetnostjo izkazana tako huda ogroženost otroka, da je njegove koristi mogoče zavarovati le s takojšnjim odvzemom otroka staršem, center za socialno delo odvzame otroka in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali v zavod, še preden sodišče odloči o predlogu za izdajo začasne odredbe. Otroka se ne sme namestiti k osebi, ki ne more biti skrbnik. Glede obveznosti druge osebe, h kateri je otrok nameščen, in nadzora nad namestitvijo, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvajanje rejniške dejavnosti.

²⁹ O pred tem veljavni ureditvi in njenih pomanjkljivostih ter več o novi ureditvi glej dr. Mateja Končina Peternel, Ukrepi za varstvo koristi otroka, Podjetje in delo, 6-7/2005, str. 1482 in nasl.

³⁰ O ureditvi po ZZZDR in njenih pomanjkljivostih ter predlogih nove ureditve glej dr. Mateja Končina Peternel, Zaupanje otroka drugi osebi □ aktualni problemi, Pravni letopis 2009, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, GV Založba, Ljubljana, 2010.

premoženjska razmerja ter druge zadeve, za katere je s tem ali z drugim zakonom določeno, da se rešujejo v nepravdnem postopku. ZNP je razdeljen na dva dela:

1. v prvem delu vsebuje **splošne določbe**, ki se uporabljajo za vse nepravdne postopke, če ZNP ali drug zakon ne določa drugače;

2. v drugem delu so urejeni **posebni postopki**, in sicer:

- postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij⁸, med katere spadajo:
 - postopek za odvzem in vrnitev poslovne sposobnosti,
 - postopek za podaljšanje in prenehanje podaljšane roditeljske pravice,
 - postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti mladoletne osebe, ki je postala roditelj,
 - postopek za odvzem in vrnitev roditeljske pravice,
 - postopek za omejitev pravic staršev glede upravljanja z otrokovim premoženjem,
- postopek o razglasitvi pogrešancev za mrtve in o dokazovanju smrti,
- postopek za določitev odškodnine,

³¹ Po tretjem odstavku 138. člena DZ lahko namreč sodišče, ko odloča o varstvu in vzgoji otrok, po uradni dolžnosti v skladu z določbami tega zakonika odloči tudi o vseh ukrepih za varstvo koristi otrok.

³² Da bi kazalo pri vzpostavitvi novega sistema določiti sodno odločanje o posvojitvah tudi dr. Vesna Rijavec v Nepravdni postopek v družinskih zadevah, Podjetje in delo, 6-7/2005, str. 1495.

³³ Da je temeljno vprašanje, ali bodo za vse zakonske spore in spore iz razmerij med starši in otroki tudi v prihodnje pristojna sodišča in ali bodo ti spori ostali v sodni pristojnosti ali pa so zanje primerna pravila pravnega ali nepravdnega postopka, je že kmalu po uveljavitvi Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 26/99) izpostavila dr. Dragica Wedam Lukič v Ureditve postopka v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki po novem ZPP, Pravosodni bilten, 4/2000.

³⁴ Ker DZ vrste postopka izrecno ne določa, velja pravilo, da se praviloma uporabljajo določbe pravnega postopka; če pa želimo predpisati nepravdni postopek, mora zakon to izrecno določiti.

³⁵ Sodišče pri odločitvi v postopku po drugem odstavku 24. člena, tretjem odstavku 27. člena in 28. členu tega zakonika upošteva mnenje centra za socialno delo, *kadar ga pridobi v skladu z določbami zakona, ki ureja nepravdni postopek*.

³⁶ (2) Sodišče pri odločitvi o varstvu, vzgoji in preživljanju otroka, o stikih, izvajanju starševske skrbi in podelitvi starševske skrbi sorodniku glede koristi otroka upošteva mnenje centra za socialno delo, *kadar ga pridobi v skladu z določbami zakona, ki ureja nepravdni postopek*.

³⁷ J. Juhart: Civilno nepravdno pravo, Univerza v Ljubljani, Inštitut za civilno pravo, Ljubljana, 1970, str. 15.

³⁸ J. Juhart, Civilno procesno pravo FLRJ, Univerzitetna založba, Ljubljana, 1961, str. 99.

³⁹ Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/94).

⁴⁰ V. Rijavec, Postopki v družinskih zadevah po sprejemu Družinskega zakonika, Podjetje in delo, 2017, št. 6-7, str. 1279; glej tudi V. Rijavec, Nepravdni postopek v družinskih zadevah, Podjetje in delo, 2005, št. 6-7, str. 1492-1512.

⁴¹ J. Juhart: Civilno nepravdno pravo, Univerza v Ljubljani, Inštitut za civilno pravo, Ljubljana, 1970, str. 10.

⁴² S. Triva, M. Dika, Vanparnično procesno pravo, Zagreb, 1980, str. 20.

⁴³ D. Wedam-Lukič, A. Polajnar-Pavčnik, Komentar ZNP, Uradni list RS, 1989, str. 13 in nasl.

⁴⁴ V. Rijavec, Nepravdni postopek v družinskih zadevah, Podjetje in delo, št. 6-7/2005/XXXI, str. 1498.

⁴⁵ H. Seidl, Familienrecht, 5. izdaja, Beck, München, 1999, str. 103.

⁴⁶ V. Rijavec, Postopki v družinskih zadevah po sprejemu Družinskega zakonika, Podjetje in delo, 2017, št. 6-7, str. 1279.

⁴⁷ Da bi bilo treba zaradi učinkovite in celovite zaščite koristi otrok v nepravdnem postopku vse postopke, v katerih sodišče odloča o ukrepih za varstvo koristi otrok, voditi v obliki nepravdnih postopkov, meni tudi dr. Mateja Končina Peternel, Pomoč otrokom, ko starši odpovedo, Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana, 1998, str. 239.

⁴⁸

- postopek za cenitev in prodajo stvari,
- postopek v stanovanjskih zadevah,
- postopek za ureditev razmerij med solastniki,
- postopek za delitev stvari in skupnega premoženja,
- postopek za ureditev mej,
- postopek za dovolitev nujne poti,
- postopki z listinami in depoziti, med katere spadajo:
 - postopek za sestavo in overitev listin,
 - postopek za hrambo listin,
 - postopek za razveljavitev listin (amortizacija listin),
 - sodni depozit.

Med nepravdne postopke spadajo tudi nekateri postopki, ki niso urejeni v ZNP, in sicer zemljiškoknjižni postopek⁹, registrski postopek¹⁰, nepravdni postopki po Zakonu o gospodarskih družbah (ZGD-1)¹¹, Zakonu o arbitraži (ZArbit)¹², Zakonu o vzpostavitvi etažne lastnine na določenih stavbah in o ugotavljanju pripadajočega zemljišča (ZVetL-1)¹³, Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (ZPND)¹⁴ in ZDZdr¹⁵.

Med nepravdne postopke se uvrščajo tudi izvršilni postopek, zapuščinski postopek in insolvenčni postopki,¹⁶ čeprav zakoni, ki urejajo navedena področja, odkazujejo na uporabo določb pravnega postopka, postopek priznanja in razglasitve izvršljivosti tujih sodnih odločb, sodnih poravnav in javnih listin ter postopek pred notarjem.

1.2. Uveljavitev Družinskega zakonika in prenos pristojnosti odločanja na sodišča

Po ZNP se urejajo med drugim tudi razmerja, ki so materialnopravno na novo urejena v Družinskem zakoniku¹⁷ (v nadaljevanju: DZ), pred njegovo uveljavitvijo pa so bila urejena v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih¹⁸ (v nadaljevanju: ZZZDR).

Državni zbor je DZ sprejel na svoji seji 21. 3. 2017, veljati je začel 15. 4. 2017, uporabljati pa se bo začel dve leti po uveljavitvi, to je 15. 4. 2019¹⁹. Vmesno obdobje je namenjeno pripravi ustreznih procesnih in drugih izvedbenih aktov ter omogoča, da se lahko sodišča in centri za socialno delo ustrezno organizacijsko in vsebinsko pripravijo na novo zakonodajo.

Potem ko stališče, da bi bilo treba s specialnimi predpisi zunaj okvira DZ urediti možnosti posegov države v medsebojne, notranje odnose subjektov družinskih razmerij (reguliranje teh notranjih odnosov je klasična snov družinskega prava), da se v njih uveljavijo koristi oseb, ki jih je država dolžna posebej varovati, zlasti mladoletnih otrok, ni bilo sprejeto, se DZ še bolj kot ZZZDR odmika od klasičnega koncepta urejanja le notranjih razmerij. Njegova pravila omogočajo znatnejše vplivanje države na te odnose, tako da povečuje možnosti ukrepanja organov in organizacij v zvezi s temi odnosi, zlasti zaradi varstva koristi otrok.²⁰ O tem so v DZ številne nove materialnopravne rešitve, za uveljavitev katerih je treba ali prilagoditi ali na novo urediti procesna pravila.

DZ je praktično v celoti prenesel pristojnost za odločanje v družinskih zadevah s centrov za socialno delo na sodišča in določil nekatere nove pristojnosti sodišč. V zakonodajnem urejanju družinskih zadev je že pred sprejetjem DZ obstajala težnja prenosa pristojnosti odločanja v družinskih zadevah s centrov za socialno delo na sodišča. Tako sta že noveli ZZZDR iz let 2001 in 2004 prenesli pristojnost za odločanje v nekaterih družinskih zadevah s centrov za socialno delo na sodišča. Pomembne razloge za prenos pristojnosti je treba iskati v dveh odločbah Ustavnega sodišča iz let 1999²¹ in 2003²². Zlasti slednja je eden glavnih razlogov za nadaljnji prenos pristojnosti s centrov za

socialno delo na sodišča po DZ.

Ustavno sodišče je v omenjeni odločbi iz leta 1999 ugotovilo, da so bile posamezne takrat veljavne določbe ZZZDR v nasprotju z Ustavo RS, ker so določale pristojnost različnih organov (centrov za socialno delo in sodišč) za odločanje v vsebinsko enakih oziroma podobnih družinskih zadevah (varstvo in vzgoja otrok). V odločbi iz leta 2003 pa je ugotovilo, da so bile posamezne takrat veljavne določbe ZZZDR v nasprotju z Evropsko konvencijo o uresničevanju otrokovih pravic²³ (MEKUOP), ker so določale pristojnost centrov za socialno delo za odločanje o stikih otroka s starši v določenih primerih. Po mnenju Ustavnega sodišča sicer takšna ureditev, ki določa pristojnost centrov za socialno delo, sama po sebi ni v nasprotju z omenjeno konvencijo, saj ta dopušča, da o tem odloča sodišče ali upravni organ, vendar drugi le, če ima enaka pooblastila kot sodišče.

Novela ZZZDR iz leta 2001 je tako določila pristojnost sodišča za odločanje o varstvu in vzgoji otrok v vseh primerih, ker je Ustavno sodišče odločilo, da ureditev, po kateri o varstvu in vzgoji v nekaterih primerih odločajo sodišča, v drugih pa centri za socialno delo, ni skladna z Ustavo RS.

Novela ZZZDR iz leta 2004 je določila pristojnost sodišča za odločanje o stikih med otrokom in starši v vseh primerih, ker je Ustavno sodišče v odločbi iz leta 2003 odločilo, da ureditev, po kateri v nekaterih primerih o stikih otroka s starši odločajo centri za socialno delo, ni v skladu z MEKUOP, saj centri za socialno delo nimajo enakih pooblastil kot sodišča. S tem ko je odpravila možnost sklepanja sporazumov o preživljanju otrok pred centri za socialno delo zaradi večjega varstva koristi otroka, je določila pristojnost sodišč tudi za odločanje o preživljanju otrok v vseh primerih. Iz istih razlogov je navedena novela ZZZDR določila pristojnost sodišča tudi za odločanje o vprašanih izvrševanja roditeljske pravice, ki bistveno vplivajo na otrokov bodoči razvoj, če se starši o tem ne sporazumejo.

DZ je zdaj večino pristojnosti za odločanje v družinskih zadevah torej prenesel na sodišče, saj je po novi ureditvi ostalo le malo zadev, o katerih odločajo centri za socialno delo. Tako lahko center za socialno delo odloči, da se za skrbnika imenuje center za socialno delo, omeji skrbnikove pravice in odloči, da bo posamezne naloge opravljal sam, razreši skrbnika, ki ga je sam imenoval, daje dovoljenje za pomembnejše odločitve skrbnika, odloča o ugovorih zoper delo skrbnika in imenuje skrbnika za posebne primere.²⁴ O vseh drugih družinskopravnih zadevah odloča sodišče. Zato lahko govorimo o celovitem prenosu odločanja na sodišče.

DZ kot stvarno pristojna sodišča za odločanje na prvi stopnji praviloma določa okrožna sodišča, ki že po ureditvi v ZZZDR odločajo v sporih o:

- razvezi in razveljavitvi zakonske zveze,
- ugotovitvi in izpodbijanju očetovstva in materinstva,
- varstvu, vzgoji in preživljanju otrok ter o stikih otrok s starši in drugimi osebami,
- podaljšanju in prenehanju podaljšane roditeljske pravice,
- pridobitvi popolne poslovne sposobnosti mladoletne osebe, ki je postala roditelj,
- odvzemu in vrnitvi roditeljske pravice ter
- omejitvi pravic staršev glede upravljanja otrokovega premoženja.

Tudi po ureditvi v DZ naj bi o navedenih zadevah praviloma²⁵ še vedno odločala okrožna sodišča, pri čemer se bodo namesto postopkov podaljšanja in prenehanja podaljšane roditeljske pravice vodili postopki postavitve pod skrbništvo in postopki prenehanja skrbništva²⁶.

Poleg tega naj bi ob taki ureditvi v DZ v odločanje okrožnih sodišč prešli sedanji postopki o odvzemu in vrnitvi poslovne sposobnosti, o katerih po veljavni zakonski ureditvi odločajo okrajna

sodišča. DZ je namreč na novo določil institut postavitve odrasle osebe pod skrbništvo (262. člen DZ), s katerim se nadomešča sedanji institut odvzema poslovne sposobnosti, ki je bil do zdaj ne le postopkovno, temveč tudi materialnopravno urejen v ZNP. S tem ko je DZ postavitev odrasle osebe pod skrbništvo materialnopravno uredil v svojih določbah, bo po začetku njegove uporabe postavitev odrasle osebe pod skrbništvo postala zadeva, o kateri bodo po DZ odločala okrožna sodišča, če ne bo (v skladu s pooblastilom iz 14. člena DZ) drug zakon določil drugače.

Okrožna sodišča pa bodo po ureditvi v DZ pristojna za odločanje še v naslednjih zadevah, ki jih vsebinsko lahko razvrstimo v pet sklopov:

1) Dovolitev sklenitve zakonske zveze v primeru obstoja sorodstvenega razmerja, skrbništva ali mladoletnosti

DZ je z ureditvijo v 24., 27. in 28. členu prenesel pristojnost za odločanje o navedenih zadevah s centrov za socialno delo na sodišča.²⁷

2) Ukrepi za varstvo koristi otrok

DZ daje centrom za socialno delo in sodiščem splošno pooblastilo za izvajanje vseh ukrepov v korist otroka in določa pristojnost centra za socialno delo za izvedbo nujnega odvzema otroka (167. člen DZ²⁸), sodišče pa bo pristojno za odločanje o:

– začasnih odredbah, ki so primeroma naštetje v 162. členu DZ, po katerem bo sodišče zlasti lahko izdalo odredbo, s katero otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v rejništvo ali zavod, odredbo o vstopu v stanovanje ali druge prostore, v katerih se otrok nahaja, proti volji staršev, odredbo o prepovedi ali omejitvi stikov, odredbo o načinu izvajanja stikov, odredbo o vzgoji in varstvu otroka, odredbo o preživljanju otroka, odredbo o prepovedi prehoda državne meje z otrokom, odredbo o izselitvi nasilnega člana iz skupnega stanovanja, odredbo o prepovedi približevanja otroku osebam, ki ga ogrožajo, odredbo o zavarovanju na premoženju staršev ali otroka in odredbo o zdravniškem pregledu ali zdravljenju ter

– taksativno navedenih ukrepov trajnejšega značaja: omejitev starševske skrbi (171. člen DZ), odločitev o zdravniškem pregledu ali zdravljenju (172. člen DZ), omejitev ali odvzem pravice do stikov (173. člen DZ), odvzem otroka staršem (174. člen DZ), namestitvev otroka v zavod (175. člen DZ) in odvzem starševske skrbi (176. člen DZ).²⁹

S prenosom pristojnosti odločanja o ukrepih za varstvo koristi otrok trajnejšega značaja (odvzem otroka in omejitev pravic staršev) pa se na sodišče prenese tudi odločanje o vrsti nadomestnega varstva in vzgoje (namestitvev k drugi osebi, v rejništvo ali zavod in imenovanje druge osebe, rejnika ali zavoda, postavitvev pod skrbništvo in imenovanje skrbnika).³⁰

3) Skrbništvo

Po ureditvi v DZ naj bi okrožno sodišče odločalo o postavitvi odrasle osebe pod skrbništvo in imenovanju skrbnika (262. člen DZ) kot institutu, ki nadomešča institut odvzema poslovne sposobnosti in preide iz pristojnosti okrajnega v pristojnost okrožnega sodišča.

Poleg tega naj bi po ureditvi v DZ tudi o postavitvi otroka pod skrbništvo in imenovanju skrbnika odločalo okrožno sodišče, in ne več center za socialno delo (257. člen DZ).

S tem se v okviru samo enega postopka zagotovi ustrezno varstvo otrok in oseb, ki niso sposobne same skrbeti zase, in ni potrebno, da sodnemu postopku odvzema poslovne sposobnosti ali

odvzema starševske skrbi sledi še upravni postopek postavitve pod skrbništvo in imenovanja skrbnika.

Imenovanje skrbnika za poseben primer pa tudi po DZ ostaja v pristojnosti centra za socialno delo in organa, pred katerim teče postopek (267. in 268. člen DZ).

4) Rejništvo

Po DZ bo tudi o namestitvi otroka v rejništvo in imenovanju rejnika odločalo okrožno sodišče, ki bo o tem odločalo, kadar bo odločalo o ukrepih za varstvo koristi otroka ali ob odločanju o varstvu in vzgoji otroka³¹ ter tudi, kadar nastopijo razlogi, ki ne terjajo odločanja o ukrepih za varstvo koristi otroka (namestitev otroka, ki nima svoje družine ali iz različnih razlogov ne more živeti pri starših ali potrebuje usposabljanje v skladu z zakonom, ki ureja vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami). Če bo sodišče odločilo, da se otrok namesti v rejništvo, bo sodišče obenem rejnika tudi imenovalo.

5) Podelitev starševske skrbi sorodniku in posvojitve

Ker je posvojitev najgloblji poseg v družinska razmerja, je glede na pravne posledice posvojitve (vzajemno prenehanje pravic in dolžnosti posvojenca do njegovih staršev in drugih sorodnikov ter prehod posvojenca v novo družino in nova družinska razmerja) z DZ tudi odločanje o posvojitvah preneseno v pristojnost sodišč.³²

Sodišče bo odločalo tudi o novem institutu, ki ga je uvedel DZ, to je o podelitvi starševske skrbi sorodniku. Po ureditvi v 231. členu DZ lahko sodišče za otroka, ki nima živih staršev, sorodniku, če je to otroku v korist, podeli starševsko skrb, če je pripravljen prevzeti skrb za otroka in izpolnjuje pogoje za posvojitev otroka iz prvega odstavka 215. člena in 216. člena DZ.

1.3. Potrebna prilagoditev določb sodnih postopkov in vprašanje vrste postopka

Ureditev v DZ z opisanim prenosom pristojnosti odločanja v družinskih zadevah na sodišča se seveda v praksi ne bo mogla uspešno izvajati, če za njeno učinkovito izvajanje ne bodo prilagojena tudi postopkovna pravila sodnih postopkov, v katerih se rešujejo spori in urejajo razmerja, ki jih materialnopravno ureja DZ.

DZ je prenesel pristojnost odločanja na sodišča, ni pa določil vrste postopka, po katerem naj sodišče odloča, zato je predlagatelj pregledal obstoječe postopke po ZZZDR in nove postopke po DZ ter jih primerjal z značilnostmi pravnega in nepravdnega postopka.

Procesna izpeljava materialnih določb po ZZZDR je potekala po treh postopkih: kadar gre za odločanje v pristojnosti centra za socialno delo (ukrepi za varstvo otroka, posvojitve, spregled zadržkov za sklenitev zakonske zveze), po upravnem postopku, kadar gre za odločanje v postopku pred sodiščem, pa v enih primerih po pravnem, v drugih pa po nepravdnem postopku.

Temeljno vprašanje, ki se je v zvezi s predvidenim celovitim prenosom pristojnosti odločanja na sodišča postavljalo že v času priprave (prvega) predloga Družinskega zakonika v letih 2009 in 2010, je vprašanje vrste postopka, po katerem naj sodišče odloča v posameznih zadevah, predvsem v zadevah urejanja razmerij med starši in otroki.³³

Po ureditvi v ZZZDR, ZPP in ZNP se namreč v nekaterih postopkih za urejanje razmerij glede otrok

uporabljajo pravila pravnega postopka, v nekaterih pa pravila nepravdnega postopka. Tako o tem, kateremu od staršev zaupati otroka in o preživljanju otroka, kadar se starši o tem ne sporazumejo, odloča sodišče v pravnem postopku, o sporih glede izvrševanja roditeljske pravice in otrokovih stikih, če se starši ne sporazumejo o stikih in če sodišče ne odloča o stikih skupaj s spori o varstvu in vzgoji otroka, ter o nekaterih ukrepih za varstvo koristi otroka pa sodišče odloča v nepravdnem postopku.

Čeprav ni bistvenih razlik glede pravovarstvenih jamstev v pravnem in nepravdnem postopku, je prevladalo mnenje, da ni primerno, da se *de lege ferenda* še vedno ohranja razdelitev področja urejanja razmerij glede otrok v dveh različnih postopkih. Zato je bila takrat po tehtanju prednosti in slabosti enega in drugega postopka za urejanje teh razmerij sprejeta usmeritev, da naj sodišča razmerja glede otrok urejajo po pravilih nepravdnega postopka. Kot edina izjema je bilo v tistem obdobju predvideno, da naj o sporih o ugotavljanju in izpodbijanju očetovstva in materinstva še vedno odločajo sodišča v pravnem postopku, saj sta v teh postopkih že v veljavni ureditvi v manjši meri uveljavljeni načelo oficialnosti in preiskovalno načelo. Predvideno je bilo še, da se razveza in razveljavitev zakonske zveze ter po novi ureditvi v DZ tudi spor o obstoju zakonske zveze vodijo po pravilih pravnega postopka. Predvideno je bilo, da bo sodišče hkrati, ko bo po pravilih pravnega postopka odločalo o razvezi zakonske zveze, po pravilih nepravdnega postopka odločalo o varstvu in vzgoji ter preživljanju skupnih otrok ter njihovih stikih s starši.

Tako začrtano razmejitev glede vrste postopka upošteva tudi DZ, ki vrste postopka izrecno ne določa³⁴, jo pa nakazuje z uporabo pojmov »tožba« ali »na predlog«, na nepravdni postopek pa izrecno (vendar posredno) odkazuje pri postopkih za dovolitev sklenitve zakonske zveze v 29. členu³⁵ in glede odločanja o varstvu, vzgoji in preživljanju otroka, o stikih, izvajanju starševske skrbi in podelitvi starševske skrbi sorodniku v drugem odstavku 143. člena³⁶.

Glede na to, da je bila prva razprava o razmejitvi zadev, v katerih naj sodišče odloča v pravnem in v katerih v nepravdnem postopku, opravljena pred skoraj desetimi leti, je predlagatelj presodil, da jo je treba ponovno izvesti.

Razmejitev med pravnim in nepravdnim postopkom

Pravna teorija si že ves čas prizadeva postaviti merila za razmejitev pravnega in nepravdnega postopka. Juhart³⁷ razvršča teorije o razmejitvi v tri skupine: teorije namena, teorije predmeta in pozitivistične teorije. Teorije namena poskušajo opredeliti namen pravnega in nepravdnega postopka, pri čemer naj bi bil namen pravnega postopka predvsem avtoritativno ugotavljanje pravic pravnih razmerij, v nepravdnem postopku pa naj bi se pravna razmerja vzpostavljala, spreminjala in odpravljala. Tako naj bi bile odločbe, ki se izdajajo v nepravdnem postopku, predvsem konstitutivne, v pravnem postopku pa predvsem kondemnatorne. To ne drži povsem, saj sodišče tudi v pravnem postopku izdaja konstitutivne odločbe, na drugi strani pa so tudi nekatere odločbe, izdane v nepravdnem postopku, deklaratorne. Nekateri navajajo razliko med preventivno in represivno vlogo sodišča: vloga sodišča naj bi bila v nepravdnem postopku bolj preventivna, v pravnem postopku pa bolj represivna. Po mnenju drugih pa naj bi bil namen nepravdnega postopka posebna skrb za določena pravna razmerja, pri katerih je bolj poudarjen javni interes za urejanje teh razmerij. Po teorijah predmeta spora je razlika predvsem v različni naravi predmeta spora v obeh postopkih. V pravnem postopku naj bi se obravnavale zadeve, pri katerih je med strankami spor o neki pravici ali pravnem razmerju, v nepravdnem postopku pa tako imenovane nesporne zadeve. Zgodovinsko gledano je ta razmejitev najstarejša, vendar tudi ta ne drži v celoti, saj tudi med udeleženci v nepravdnem postopku obstoji na primer mejni spor.

Ker ni mogoče v celoti sprejeti nobenega od navedenih kriterijev, so se uveljavile tako imenovane pozitivistične ali legalne teorije, po katerih velja za razmejitev med pravnim in nepravdnim postopkom pozitivnopravni kriterij: v nepravdnem postopku se obravnavajo tiste zadeve, za katere tako določa zakon. Veljavni ZNP tako v prvem odstavku 1. člena določa zadeve, ki se obravnavajo po nepravdnem postopku, te so »osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja ter druge zadeve, za katere je s tem ali z drugim zakonom določeno, da se rešujejo v nepravdnem postopku«. Drugi odstavek 1. člena pa določa možnost uporabe nepravdnega postopka tudi, kadar zadeve ni mogoče obravnavati po kakšnem drugem postopku.

Izbira vrste postopka ima v veliki meri pravopolitični značaj.³⁸ Ugotovimo lahko, da podlage za razmejitev med pravnim in nepravdnim postopkom ne najdemo niti v okviru pravice dostopa do sodišča iz 6. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah³⁹ (EKČP) niti v ustavni pravici do sodnega varstva. Iz 6. člena EKČP sledi le, da pravica do sodnega varstva ne pomeni nujno pravice do dostopa do pravnega sodišča, pač pa se ta pravica lahko uresničuje tudi v drugem sodnem postopku ali prek specializiranih sodišč (na primer delovna, socialna). Odločitev, v katerem od sodnih postopkov naj se odloča o določeni civilni pravici ali obveznosti, je torej prepuščena zakonodajalcu posamezne države, ki upošteva, kateri postopek je po svoji strukturi primernejši za reševanje določenih civilnih zadev. Pri določitvi postopka pa mora paziti, da za odločanje o vsebinsko istovrstnih zadevah ne bo brez utemeljenega razloga določal različnih postopkov.⁴⁰

Razmejitev med nepravdnim in upravnim postopkom

Teorija⁴¹ se je v tej opredelitvi oprla na pozitivistične teorije vrste postopka, torej kar določa zakon. Enako velja za razmejitev med pravnim in upravnim postopkom, čeprav do neke mere sprejema teorijo subjekcije, po kateri so pravna razmerja, v katerih subjekti ne nastopajo z enako upošteveno voljo, ampak je odločilna podrejenost pod javno oblast, javnopravna razmerja v najširšem pomenu besede. Ob upoštevanju močnejše oficiozne narave nepravdnega postopka, narave udeležencev itd. razmejitev med nepravdnim in upravnim postopkom ni preprosta oziroma sta si naravi postopkov, tudi zaradi upoštevanja javnega interesa v nepravdnem postopku, precej podobni.

1.4. Nepravdni postopek v skoraj vseh zadevah po DZ

Predlagatelj na podlagi analize postopkov ocenjuje, da je primerno, da v tistih zadevah, v katerih se je po dosednji ureditvi odločalo v upravnem postopku, sodišča odločajo v nepravdnem postopku. Tudi v tistih zadevah, v katerih sodišča zdaj odločajo v pravnem postopku, se je ob upoštevanju kriterijev varovanja koristi otrok in ranljivih skupin oseb, vprašanja javnega interesa in stopnje spora med subjekti predlagatelj odločil, da naj o veliki večini zadev, ki jih ureja DZ, sodišče odloča po pravilih nepravdnega postopka.

Razlika med pravnim in nepravdnim postopkom je predvsem v tem, da sta v nepravdnem postopku v večji meri kot v pravnem postopku uveljavljeni načelo oficialnosti in preiskovalno načelo, ki pristojnim organom omogočata, da v največji možni meri zavarujejo koristi otroka. Nepravdni postopki se namreč lahko začnejo tudi po uradni dolžnosti ali na predlog organov (centra za socialno delo ali državnega tožilstva), katerih naloga je varovati koristi otroka.⁴² Sodišče v nepravdnem postopku ne odloča o utemeljenosti zahtevkov, ampak ureja razmerja med prizadetimi osebami, ki so udeleženci postopka, zaradi česar predlagatelj ni dolžan postaviti določenega zahtevka, ampak mora predlog vsebovati samo opis razmerja oziroma stanja, o katerem naj sodišče odloči. V nepravdnem postopku, ki se lahko začne tudi po uradni dolžnosti, lahko sodišče postopek nadaljuje tudi, če je predlog umaknjen. V postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti, ali če gre za varstvo pravic mladoletnikov in oseb, ki zaradi osebnih okoliščin niso

sposobne skrbeti za svoje pravice in interese, sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli. Sodišče v nepravdnem postopku lahko odloči tudi, da pritožba ne zadrži izvršitve sklepa, če obstaja nevarnost, da bi zaradi odložitve izvršitve nastala znatna škoda ali če je to potrebno zaradi varstva otrok.⁴³

Nepravdni postopek je v številnih družinskih zadevah ustrežnejši od pravnega, ker interesi udeležencev v nepravdnem postopku niso vedno diametralno nasprotni. V številnih primerih namen nepravdnega postopka ni rešitev spora med strankama, temveč oblikovanje pravnih razmerij, ki so po naravi dolgoročna in po navadi nastopijo med ljudmi, ki morajo še naprej živeti drug z drugim. Zato si je pri ureditvi razmerij še posebno treba prizadevati vsaj za minimalni sporazum med udeleženci, kar je v bolj prilagodljivem nepravdnem postopku lažje doseči. Bistvena prednost je tako preventivna komponenta, na podlagi katere je mogoče izpeljati nadaljnja postopkovna načela, kot so večja fleksibilnost, milejše formalne zahteve, usmerjenost k pomoči strankam, skupna odgovornost sodišča in strank za temeljit in po možnosti hiter postopek itd. Na podlagi navedenih načel se postopek lahko uvede (izključno ali tudi) po uradni dolžnosti. Posebna prednost in prilagodljivost konkretnemu razvoju spornega obravnavanega razmerja pa je odstop od strogo formalnega koncepta zahtevka v tožbi. V nepravdnem postopku namreč predlog z natančnim zahtevkom ni potreben, čeprav mora nato sklep v izreku vsebovati povsem jasno opredelitev pravice ali obveznosti. V interesu javnosti in zaradi varstva oseb s posebnimi potrebami je v ospredju preiskovalno načelo, na podlagi katerega obstaja načelna dolžnost sodišča, po uradni dolžnosti ugotoviti vse pomembne okoliščine, neodvisno od predlaganih dokazov strank, ki nosijo odgovornost za hitro in temeljito ugotovitev dejanskega stanja. Postopkovne formalnosti naj bi bile čim manjše, saj se sodnik šteje za pravnega skrbnika, ki naj bi bil v postopku relativno svoboden. Usmerjenost postopka k pomoči strankam in pospešitvi postopka naj bi preprečila, da bi zgolj formalne pomanjkljivosti povzročile neuspešnost postopka. Kljub temu je zagotovitev pravice biti zaslišan v postopku neizogibna. Obstajajo tudi razlike med nepravdnim in pravnim postopkom v zvezi z zastopanjem in povrnitvijo stroškov. Odločba je sklep, specifična pa so tudi pravna sredstva.⁴⁴

Prednost nepravdnega postopka, določenega kot splošni postopek, je možnost enotnega obravnavanja celotne družinske situacije. Mogoča je povezava odločanja z realizacijo odločbe. *De lege ferenda* bi bilo mogoče določiti, da je sodnik v nepravdnem postopku, v katerem se odloča o otrokovih pravicah, pristojen tudi za celoten izvršilni postopek glede otrok. S tem bi dosegli potrebno specializacijo v družinskih zadevah, s katero bi o vseh pomembnih vprašanjih za varstvo otrokovih koristi odločal specializirani družinski sodnik, tudi o poteku izvršbe, ki mora biti posebej prilagojena. Sklep o stikih bi lahko vseboval grožnjo z denarno kaznijo. Rešitev bi bilo treba uskladiti s pravili ZIZ. Ta možnost je znana iz nemškega prava – skupaj z ureditvijo stikov nemško sodišče določi tudi posledico za kršitev obveznosti. Postopek za določitev grožnje z denarno kaznijo (Zwangsgeldverfahren) je priključen postopku za ureditev stikov. Zavezanec k stikom ima pravico, da se izjavi. Proti odločitvi o znesku je mogoča pritožba.^{45, 46}

Predlagatelj glede na navedeno meni, da je uporaba pravil nepravdnega postopka v večini zadev po DZ primernejša in v primerjavi s sedanjo procesno ureditvijo omogoča večjo zaščito koristi otroka.⁴⁷

Tako stališče ima široko strokovno podporo, kar se je potrdilo na strokovnem posvetu o predlogu Zakona o nepravdnem postopku, ki ga je v okviru javne razprave predloga zakona Center za izobraževanje v pravosodju Ministrstva za pravosodje organiziral 11. 9. 2018.⁴⁸

1.5. Predlog novega zakona

Glede na pomembne konceptualne spremembe v urejanju družinskih razmerij, posege drugih predpisov v besedilo veljavnega ZNP ter ob zavedanju, da je treba veljavni ZNP, ki je bil sprejet pred več kot 30 leti, uskladiti z ustavno ureditvijo in zakonodajo, ki velja v Republiki Sloveniji, je predlagatelj presodil, da se pripravi nov zakon. Vse potrebne spremembe namreč močno presegajo tretjino členov, kar naj bi bil po nomotehničnih smernicah maksimum za pripravo in sprejetje novele posameznega zakona.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1. Cilji

Osnovni cilj predloga zakona je pravočasna prilagoditev določb sodnega postopka, po katerem se bodo urejala razmerja, ki jih materialnopravno na novo ureja DZ. To pomeni, da je nujno, da je predlog zakona sprejet pred 15. 4. 2019, da se lahko uveljavi z navedenim dnem, ko se začnejo uporabljati določbe DZ, s katerimi je določena pristojnost odločanja sodišč.

Pri tem je glavni cilj predloga zakona, tako kot pred tem predloga DZ, izboljšanje položaja otrok v družinskih razmerjih, tako med postopkom kot po končanem postopku, oziroma zagotovitev učinkovitejšega izvajanja načela varovanja koristi otroka, ki je temeljno načelo našega družinskega prava.

Drugi cilj je hitrejše reševanje zadev na družinskem področju, kar je posebej pri odločanju o ukrepih za varstvo koristi otroka izjemno pomembno, saj imajo lahko predolgi postopki za otroka nepopravljive negativne posledice na njegov nadaljnji razvoj, ter hkrati omogočiti enotno obravnavanje celotne družinske situacije pred istim sodiščem po pravih enega sodnega postopka.

Naslednji cilj je ustrezna umestitev centrov za socialno delo v postopke na način, da ta ustrezajo njihovi vlogi, kot je bila določena z DZ – ta je okreplil njihovo strokovno in svetovalno vlogo, ki je nujno potrebna za učinkovito in strokovno izvajanje njihovega osnovnega poslanstva, zaradi česar je tudi določil prenos pristojnosti odločanja na sodišča, centrom za socialno delo pa prepustil predvsem strokovno-svetovalno in podporno vlogo. Centrom za socialno delo so po DZ zaupana zlasti naslednja dela: izvedba predhodnega svetovanja, izvajanje mediacije, prizadevanje za odpravo vzrokov, zaradi katerih je bil otrok nameščen v rejništvo, urejanje namestitve otroka v rejništvo, pregled skrbnikovih poročil, izdelava mnenj in podaja različnih predlogov sodišču, izvedba razgovora z otrokom, usklajevanje preživnin, sprejemanje na zapisnik izjav v zvezi s priznanjem očetovstva, pomoč staršem pri doseganju sporazumov (o vzgoji, varstvu, stikih, preživljanju otrok, izvajanju starševske skrbi), priprava ocene ogroženosti otroka, priprava načrta pomoči družini in otroku, delo s kandidati za posvojitelje. Za uresničitev navedenih nalog je nujno medsebojno sodelovanje sodišč in centrov za socialno delo. Medsebojno sodelovanje je z novo delitvijo pristojnosti, po kateri centri za socialno delo nudijo sodiščem bistveno močnejšo strokovno podporo kot prej in po kateri pogosto tudi vsebinsko pripravljajo dokumentacijo za sodno odločanje, postalo še pomembnejše kot prej.⁴⁹

Glede razmejitve pristojnosti odločanja med okrožnimi in okrajnimi sodišči je predlagatelj zasledoval cilj reforme družinske zakonodaje, da se postopki glede zadev, ki predstavljajo urejanje družinskih razmerij, povežejo in obravnavajo pred istim sodiščem (okrožnim sodiščem) in po pravih enega postopka (nepravdnega postopka), pri tem pa naj se zaradi novih zadev, ki jih okrožna sodišča pridobijo zaradi prenosa odločanja s centrov za socialno delo, glede zadev, ki so že zdaj v sodni

⁴⁹ Dr. Barbara Novak, Družinski zakonik z uvodnimi pojasnili, Uradni list Republike Slovenije, 2017, str. 37.

pristojnosti, čim bolj ohrani sedanja razporeditev zadev med okrajnimi in okrožnimi sodišči.

Ker je po veljavni ureditvi možnost revizije v nepravdnih postopkih izjemno omejena in imajo stranke v veliki večini nepravdnih postopkov na voljo le pobudo Vrhovnemu državnemu tožilstvu RS, naj vložijo zahtevo za varstvo zakonitosti, je eden od ciljev predloga tega zakona tudi zagotoviti širši dostop strank prek dopuščene revizije do Vrhovnega sodišča RS tudi v nepravdnih postopkih.

Cilj predloga zakona v preostalih delih je opraviti nujne prilagoditve, ki so potrebne zaradi spremenjene ureditve v veljavni zakonodaji, ki vpliva na ureditev posameznih nepravdnih postopkov, ter spremembe, ki odpravljajo neenotno sodno prakso pri izvajanju zakona, pri čemer se ohrani struktura veljavnega ZNP, posebni postopki, ki jih urejajo drugi zakoni, pa ostanejo urejeni v področnih zakonih.

2.2. Načela

Predlog zakona temelji na enakih načelih kot veljavni ZNP in jih bistveno ne spreminja.

a) Načeli dispozitivnosti in oficialnosti

Načelo dispozitivnosti pomeni, da se postopek začne, vodi in konča po volji strank. Načelo oficialnosti, če je uveljavljeno v čisti obliki, pa pomeni, da se postopek začne, vodi in konča po uradni dolžnosti.

V procesnem pravu se mora vedno kazati narava materialnopravnega področja, uveljavljanju katerega je namenjeno procesno pravo. Civilno procesno pravo je namenjeno zagotavljanju sodnega varstva pravic, ki jih imajo stranke po materialnem civilnem pravu. Zato načelo dispozitivnosti prevladuje v pravnem postopku, v katerem stranke določajo tudi meje za odločanje v pravi, saj sodišče odloča v mejah postavljenih zahtevkov. To je odraz narave razmerij, ki se v pravnem postopku obravnavajo – gre za razmerja, ki jih stranke tudi po materialnem pravu praviloma prosto urejajo.⁵⁰

V nepravdnem postopku se obravnavajo večinoma razmerja, pri katerih je bolj poudarjen javni interes za varstvo otrok in oseb, ki ne morejo skrbeti zase. Zato je v predlogu zakona ohranjena ureditev, po kateri se postopek začne na predlog zainteresirane osebe za ureditev razmerja (t. i. predlagalni postopki), če tako določa zakon, pa tudi po uradni dolžnosti (t. i. oficiozni postopki).

Med postopke, ki se po predlogu zakona lahko začnejo tako na predlog kot po uradni dolžnosti, spadajo postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in o otrokovih stikih, postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka, postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo. Vsi drugi postopki, ki jih ureja predlog zakona, se lahko začnejo le na predlog.

V postopkih, ki se lahko začnejo tudi po uradni dolžnosti, je načelo oficialnosti enako kot v

⁵⁰ Dispozitivnost je po ZPP močno omejena v postopkih iz družinskopravnih razmerij – kar je nujna posledica omejitve načela dispozitivnosti v materialnem družinskem pravu. V postopkih iz zakonskih in očetovskih razmerij niso dopustne pripoznava, odpoved zahtevku in sodna poravnava. Sodna poravnava je dopustna glede vzgoje, varstva in preživljanja otrok, vendar so pooblastila sodišča pri nadzoru tega dispozitivnega ravnanja udeležencev močnejša kot sicer. Sodišče namreč poravnave ne dovoli, če ugotovi, da ni v skladu z interesi otroka (Ude, Betetto, Galič, Rijavec, Wedam Lukić, Zobec: Pravdni postopek, zakon s komentarjem, Ljubljana, Uradni list, GV Založba, 2005, str. 47).

veljavnem ZNP izraženo tudi pri nadaljnjem poteku postopka. Če se je tak postopek začel na predlog, ki ga predlagatelj pozneje umakne, mora sodišče kljub umiku predloga nadaljevati postopek, če so za to podani razlogi.

b) Razpravno in preiskovalno načelo

Načeli se nanašata na vprašanje, kdo zbira procesno gradivo. Predlog zakona ohranja veljavno ureditev, po kateri sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli, in izvaja tudi dokaze, ki jih udeleženci niso predlagali, v tistih postopkih, ki se lahko začnejo tudi po uradni dolžnosti, pa tudi v vseh predlagalnih postopkih, če gre za varstvo pravic otrok in oseb, ki niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese (preiskovalno načelo). V preostalih primerih pa glede navajanja dejstev in predlaganja dokazov velja razpravno načelo, kar pomeni, da morajo udeleženci sami navajati dejstva in predlagati dokaze, pri čemer je treba poudariti, da ob smiselni uporabi ZPP veljajo tudi pravila, povezana z dolžnostjo sodišča, da opravlja materialno procesno vodstvo.

Veljavni ZNP ne vsebuje posebnih pravil o omejitvi navajanja novih dejstev in predlaganju novih dokazov, zato se v skladu s 37. členom ZNP za ta vprašanja smiselno uporabljajo določbe ZPP. Sodna praksa pri razlagi smiselne uporabe pravnega postopka na tem področju ni enotna, tako glede navajanja novih dejstev in predlaganja novih dokazov na prvi stopnji kot v pritožbenem postopku.⁵¹

Predlagatelj glede na neenotno sodno prakso na tem področju in opozorila stroke na problematičnost uporabe 286. člena ZPP v nepravdnih postopkih⁵² po skrbnem tehtanju ocenjuje, da je posebna omilitev pravil o omejitvi navajanja novih dejstev in novih dokazov smiselna zlasti zaradi varstva otrok in drugih oseb, ki niso sposobne same skrbeti za svoje pravice in interese. Predlagatelj meni, da je sedanja ureditev v ZPP, po kateri je dopustno navajanje novih dejstev in novih dokazov po prvem naroku, če jih stranke brez svoje krivde niso mogle navesti na prvem naroku ali če njihova dopustitev po presoji sodišča ne bi zavlekla reševanja spora (tretji odstavek 286. člena ZPP), primerna tudi za nepravdne postopke. Udeleženci bodo lahko navedli nova dejstva in predlagali nove dokaze praviloma na prvem naroku, v nadaljevanju pa le pod pogoji, ki jih določa navedeni člen ZPP. Ureditev se s predlogom zakona dodatno omili s posebnima praviloma o navajanju novih dejstev in novih dokazov, ki so v korist otrok in drugih oseb, ki niso sposobne same

⁵¹ O tem natančneje Vladimir Horvat, Smiselna uporaba določb Zakona o pravnem postopku (ZPP) v nepravdnih postopkih (nekatera procesna vprašanja skozi pogled novejših sodne prakse sodišč v Republiki Sloveniji), Pravosodni bilten, 2/2012.

⁵² Glej Zakon o nepravdnem postopku (ZNP) – neuradno prečiščeno besedilo z uvodnimi pojasnili dr. Vesne Rijavec in dr. Andreja Ekarta ter stvarnim kazalom mag. Janeza Topliška, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2012, str. 21.

⁵³ Glej D. Wedam-Lukič, A. Polajnar-Pavčnik, Komentar ZNP, Uradni list RS, 1989, str. 15.

⁵⁴ Juhart, str. 83.

⁵⁵ D. Wedam-Lukič, A. Polajnar-Pavčnik, Komentar ZNP, Uradni list RS, 1989, str. 15.

⁵⁶ Glej Wedam Lukič, Načelo zaslišanja udeležencev v nepravdnem postopku, Pravniki, št. 3-4/1988, str. 189-198.

⁵⁷ D. Wedam-Lukič, A. Polajnar-Pavčnik, Komentar ZNP, Uradni list RS, 1989, str. 16.

⁵⁸ Uradni list RS, št. 43/06 z dne 21. 4. 2006.

⁵⁹ Ustavno sodišče je poudarilo, da je pravica do izjave v postopku eden bistvenih elementov pravice do enakega varstva pravic (22. člen Ustave RS).

⁶⁰ Juhart, str. 81.

⁶¹ A. Galič v: Ude, Betetto, Galič, Rijavec, Wedam Lukič, Zobec: Pravdni postopek, zakon s komentarjem, Ljubljana, Uradni list, GV Založba, 2005, str. 139.

skrbeti za svoje pravice in interese. Taka dejstva in dokaze je dopustno po predlagani ureditvi (29. člen) navajati vse do izdaje odločbe, s katero se konča postopek na prvi stopnji, in v pritožbi (34. člen), in to ne glede na pogoje, ki jih glede poznejšega navajanja novih dejstev in dokazov določa ZPP.

c) Načelo zaslišanja udeležencev

Načelo obojestranskega zaslišanja je eno izmed najpomembnejših načel postopka, ki ima svoj temelj v Ustavi RS in je kot pglaviten postulat postopka prepoznani tudi v mednarodnih konvencijah in praksi mednarodnih sodišč (pravica do poštenega zaslišanja). Načelo v pravnem postopku pomeni, da mora sodišče vsaki stranki dati možnost, da se izjavi o zahtevkih in navedbah nasprotne stranke (da navaja dejstva, dokaze in pravna naziranja, da sodeluje v dokaznem postopku, da se izjavi o rezultatih dokazovanja in sploh o vsem procesnem gradivu, ki lahko vpliva na odločitev sodišča), in ni torej dolžno stranke dejansko zaslišati, ampak ji mora omogočiti, da izrazi svoje mnenje in s tem poskuša spodbiti navedbe nasprotne stranke.

Načelo zaslišanja udeležencev mora veljati tudi v nepravdnem postopku in bi zaradi subsidiarne smiselne uporabe ZPP veljalo tudi brez posebne določbe v zakonu, vendar je predlagatelj – tako kot že pri sprejemanju veljavnega ZNP⁵³ – presodil, da gre za tako pomembno načelo, da ga je treba izrecno poudariti. To je še zlasti pomembno zato, ker se v nepravdnem postopku krog udeležencev ne določa samo po formalnem kriteriju, ampak tudi materialnem: udeleženci so vsi tisti, katerih pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet. Sodišče ne more odločiti o njihovih interesih, ne da bi jim prej dalo možnost varovati svoj pravni položaj.⁵⁴ Zato mora sodišče predlog za uvedbo postopka vročiti ne samo tistemu, proti kateremu je vložen, ampak vsem, katerih pravni interes bi bil lahko s sodno odločbo prizadet.⁵⁵ Za izraz načela gre tudi v primeru, kadar sodišče vodi postopek po uradni dolžnosti, in je treba prizadeti osebi omogočiti, da se brani. Njena pravica do obrambe ne sme biti prizadeta samo zato, ker je njen edini »nasprotnik«^{56, 57} sodišče.

Načelo obojestranskega zaslišanja se uresničuje tudi v postopku s pritožbo. Pritožbo zoper sklep, izdan v nepravdnem postopku, mora sodišče vročiti drugim udeležencem, da imajo možnost nanjo odgovoriti.

Po ZPP je do odločbe Ustavnega sodišča, št. U-I-55/04-10, Up-90/04-15 z dne 6. 4. 2006⁵⁸, veljalo, da je pritožba zoper sklep enostransko pravno sredstvo. Zato veljavni ZNP glede na to, da se v nepravdnih postopkih odločbe izdajajo v obliki sklepov, vsebuje posebno določbo (četrti odstavek 31. člena), po kateri sodišče vroči izvod popolne in dovoljene pritožbe zoper sklep, s katerim je bil postopek končan, drugim udeležencem, ki nanjo lahko odgovorijo v osmih dneh. Ker pa je Ustavno sodišče z navedeno odločbo odločilo, da se 366. člen ZPP razveljavi v delu, v katerem določa, da se v postopku s pritožbo zoper sklep ne uporabljajo določbe o odgovoru na pritožbo⁵⁹, in ker se po uveljavitvi ZPP-E v skladu s 366. členom ZPP v postopku s pritožbo zoper sklep (v celoti) smiselno uporabljajo določbe, ki veljajo za pritožbo zoper sodbo, predlog zakona nima posebne določbe, kot je v četrtem odstavku 31. člena ZNP. Taka posebna določba namreč ni potrebna, saj je treba (glede na subsidiarno smiselno uporabo ZPP v nepravdnem postopku) že po 344. členu v zvezi s 366. členom ZPP izvod pravočasne, popolne in dovoljene pritožbe vročiti drugim udeležencem v odgovor na pritožbo, pri čemer se odgovor na pritožbo lahko vložijo pri sodišču prve stopnje v enakem roku, kot je določen za vložitev pritožbe.

Treba pa je razlikovati med pravico stranke oziroma udeleženca, da se izjavi, in procesnim dejanjem zaslišanja strank oziroma udeležencev v dokazne namene. Če sodišče zaslišuje stranke oziroma udeležence v dokazne namene, njihove izjave niso odraz njihove volje, ampak izraz

vednosti – nastopajo kot priče v lastni stvari.⁶⁰ Po 257. členu ZPP lahko sodišče v pravnem postopku sporna dejstva, ki so pomembna za odločbo, ugotovi tudi z zaslišanjem strank. V nepravdnem postopku je v nekaterih primerih zaslihanje udeleženca tudi obvezno.

Tako je v 62. členu predloga zakona določeno, da sodišče osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, zasliši, razen če potem, ko osebo poskusi zaslišati, ugotovi, da bi zaslihanje škodilo njenemu zdravju ali da glede na njeno zdravstveno stanje zaslihanje ni mogoče. Po 64. členu predloga zakona sodišče zasliši tudi osebo, ki naj se imenuje za skrbnika, ji pojasni pravice in obveznosti skrbnika in pridobi njeno privolitev. Obvezno zaslihanje v postopku za dovolitev sklenitve zakonske zveze otroku, ki je že dopolnil 15 let, določa 77. člen predloga zakona, po katerem sodišče, preden otroku dovoli sklenitev zakonske zveze, zasliši otroka, osebo, s katero namerava skleniti zakonsko zvezo, in otrokove starše oziroma skrbnika. V skladu s predlaganim 117. členom sodišče, preden odloči o namestitvi otroka v rejništvo k sorodniku ali drugi osebi, ki nima dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti in ni otrokov sorodnik, zasliši sorodnika oziroma drugo osebo in pridobi njeno soglasje, da se strinja s tovrstnim izvajanjem rejništva. Zaslihanje je določeno tudi v postopku za razglasitev pogrešanca za mrtvega, in sicer sodišče po 126. členu predloga zakona, če se pogrešanec v roku, določenem v oklicu, ne javi, na naroku zasliši predlagatelja, skrbnika za posebni primer, izvede dokaze in odloči o predlogu.

č) Načelo hitrosti postopka in varstva pravic otrok in oseb, ki ne morejo same skrbeti za svoje pravice in interese

V predlogu zakona sta ohranjeni načelo hitrosti postopka in načelo varstva otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese.

V primerjavi z veljavno ureditvijo načela hitrosti postopka (prvi odstavek 5. člena ZNP) si morajo po predlagani ureditvi ne le sodišče, temveč tudi udeleženci v postopku in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr. priče, zastopnik, izvedenci), ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čim prej ugotovijo in zavarujejo. S tako ureditvijo se sledi ureditvi, kot je bila v 11. členu ZPP uzakonjena z novelo ZPP-E.

Odgovornost za hitro in ekonomično izvedbo postopka je tako tudi v nepravdnem postopku porazdeljena in k skrbnemu ravnanju poleg sodišča zavezuje tudi udeležence in druge osebe, udeležene v postopku. V teoriji in praksi se namreč vse bolj uveljavlja zavedanje, da ni le sodišče tisto, ki je odgovorno za hiter potek postopka, temveč tudi udeleženci in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr. izvedenci).

d) Načelo javnosti

V pravnem postopku velja načelo obligatornosti glavne obravnave: sodišče odloči o tožbenem zahtevku na podlagi ustnega, neposrednega in javnega obravnavanja. V sedaj veljavnem ZNP narok (praviloma) ni obvezen, zakon v 7. členu določa, da sodišče opravi narok, če je to predpisano z zakonom ali če oceni, da je to za postopek potrebno.

Predlog zakona v prvem odstavku 8. člena predvideva drugačno ureditev, in sicer da sodišče odloči po obravnavi na naroku, če zakon ne določa drugače. Po predlogu zakona bo namreč sodišče v veliki večini postopkov, ki jih ureja predlog tega zakona, odločilo po obravnavi na naroku (narok po predlagani ureditvi ne bo obvezen le v postopkih z listinami in sodnimi depoziti, v vseh ostalih postopkih pa bo obvezen), zato je predlagano obratno pravilo od zdaj veljavnega.

Tako kot po veljavnem drugem odstavku 7. člena ZNP je v drugem odstavku 8. člena predloga zakona določeno, da so naroki javni, če zakon ne določa drugače. Tudi v nepravdnih postopkih torej velja načelo javnosti. Javnost pa je tako po zdaj veljavni ureditvi v ZNP kot po predlagani ureditvi že po zakonu izključena v vseh postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij. V drugih postopkih lahko pride do izključitve javnosti s sklepom sodišča, če so za to podani pogoji po ZPP.

e) Načelo prirejenosti postopka (predhodna vprašanja, napotitev na pravdo in upravni postopek, nadaljevanje postopka)

Načelo prirejenosti postopkov pomeni, da so civilna in druga sodišča ter drugi državni organi, kadar odločajo o pravicah in pravnih razmerjih, med seboj v položaju prirejenosti in da vsak organ odloča v mejah svojih pristojnosti. Načelo prirejenosti se kaže zlasti v vezanosti na pravnomočne odločbe drugih organov in v sistemu reševanja predhodnih vprašanj.

V predlogu zakona je ureditev glede reševanja predhodnih vprašanj v primerjavi z veljavno ureditvijo v ZNP spremenjena tako, da ne povzema posebnih določb 8. člena, prvega odstavka 9. člena ter prvega in tretjega odstavka 10. člena ZNP, zaradi česar se bo glede reševanja predhodnih vprašanj in prekinitve postopka v primeru predhodnih vprašanj smiselno uporabljal ZPP, in sicer 13. in 14. člen ZPP. Po 13. členu ZPP lahko sodišče – kadar je odločba sodišča odvisna od predhodne rešitve vprašanja, ali obstaja kakšna pravica ali pravno razmerje (predhodno vprašanje), pa o njem še ni odločilo sodišče ali kateri drug pristojen organ – samo reši to vprašanje, če ni s posebnimi predpisi drugače določeno. Rešitev predhodnega vprašanja ima pravni učinek samo v pravdi, v kateri je bilo vprašanje rešeno. 14. člen ZPP določa, da kadar tožbeni zahtevek temelji na istem dejanskem stanju, na podlagi katerega je že bilo odločeno v kazenskem postopku, je sodišče vezano na pravnomočno obsodilno sodbo, izdano v kazenskem postopku, samo glede obstoja kaznivega dejanja in kazenske odgovornosti storilca. Taka ureditev se pravzaprav ne razlikuje od tiste, ki jo določa 8. člen ZNP, zaradi česar predlog zakona (tudi brez izrecnih določb veljavnega 8. člena ZNP) v tem delu ne prinaša sprememb. Spremenjena pa je ureditev v delu, po kateri (prvi odstavek 9. člena ZNP) mora sodišče vedno, kadar pri reševanju predhodnega vprašanja ugotovi, da so med udeleženci sporna dejstva, od katerih je odvisna rešitev predhodnega vprašanja, postopek prekiniti in jih napotiti, da v določenem roku sprožijo postopek za rešitev tega vprašanja.

Po ureditvi v ZPP sodišče, če sklene, da ne bo samo reševalo predhodnega vprašanja, po 206. členu odredi prekinitve postopka. Postopek se v takem primeru po drugem odstavku 208. člena ZPP nadaljuje, ko se postopek pred sodiščem ali pred drugim pristojnim organom pravnomočno konča ali ko sodišče spozna, da ni več razlogov, da bi se čakalo na njegov konec.

Predlagatelj meni, da je opisana ureditev povsem ustrezna tudi za nepravdne postopke in ni primerno, da se še vedno ohrani ureditev iz 9. člena ZNP, po kateri mora sodišče v vsakem primeru prekiniti nepravdni postopek, če pri reševanju predhodnega vprašanja ugotovi, da so med udeleženci sporna dejstva, od katerih je odvisna rešitev predhodnega vprašanja. Še posebej bi bilo tako postopanje v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij v nasprotju s temeljnimi cilji, ki jih predlagatelj zasleduje s predlogom tega zakona. V teh postopkih, ki naj bodo čim hitrejši, naj ne bo prekinitve postopka iz tega razloga.

Če bo sodišče vendarle (ob subsidiarni smiselni uporabi ZPP namreč ima to možnost) prekinilo postopek, ker bo sklenilo, da ne bo samo reševalo predhodnega vprašanja, bo po predlagani ureditvi v 9. členu (enako po veljavnem drugem odstavku 9. člena ZNP) udeleženca, čigar pravico šteje za manj verjetno, napotilo, da v določenem roku sproži pravdo oziroma upravni postopek. Pri odločitvi o tem, ali bo samo reševalo predhodno vprašanje ali ne, bo moralo sodišče ravnati po

načelu ekonomičnosti, smotrnosti in pospešitve postopka ter upoštevati tudi konvencijsko pravico do sodnega varstva brez nepotrebnega odlašanja. Reševanje predhodnega vprašanja bo sodišče prepustilo matičnemu postopku predvsem takrat, ko bo pričakovati, da bo zadeva tam kmalu rešena.⁶¹

2.3. Poglavitne rešitve

2.3.1. Urejenost zakona

Glede na pravila slovenske nomotehnike je predlog novega zakona glede zgradbe nekoliko drugačen od veljavnega ZNP. Še vedno loči prvi in drugi del zakona in s to delitvijo poudarja delitev na splošne določbe, ki veljajo tudi za druge nepravdne postopke, ki so urejeni v drugih zakonih, če ni drugače določeno, in na posebne postopke. Posebni postopki so urejeni v štirih poglavjih, ki so razdeljeni na oddelke in nekateri od oddelkov na pododdelke. Prehodne in končne določbe so tako v veljavnem ZNP kot v predlogu novega zakona urejene v tretjem delu.

Prvi del: SPLOŠNE DOLOČBE – te so razdeljene na devet poglavij:

I. poglavje: Temeljne določbe

II. poglavje: Pristojnost in sestava sodišča

III. poglavje: Udeleženci

IV. poglavje: Predlog

V. poglavje: Narok

VI. poglavje: Odločba

VII. poglavje: Pravna sredstva

VIII. poglavje: Plačilo sodne takse in stroški postopka

IX. poglavje: Uporaba zakona o pravnem postopku

Drugi del: POSEBNI POSTOPKI – ta je razdeljen na štiri poglavja, pod katere so vključeni oddelki in pododdelki:

X. poglavje: Postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij:

1. oddelek: Skupne določbe

2. oddelek: Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo

3. oddelek: Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj

4. oddelek: Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze

5. oddelek: Postopki v zakonskih sporih

6. oddelek: Postopek za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva in materinstva

7. oddelek: Postopki za varstvo koristi otroka

1. pododdelek: Postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in otrokovih stikih

2. pododdelek: Postopek za odločanje o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj

3. pododdelek: Postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok

4. pododdelek: Postopek za postavitve otroka pod skrbništvo

5. pododdelek: Postopek za namestitvev otroka v rejništvo

6. pododdelek: Postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku

7. pododdelek: Postopek za posvojitvev in razveljavitev posvojitve

XI. poglavje: Postopek za razglasitev pogrešancev za mrtve in o dokazovanju smrti:

1. oddelek: Razglasitev pogrešancev za mrtve
2. oddelek: Dokazovanje smrti

XII. poglavje: Urejanje premoženjskih razmerij:

1. oddelek: Postopek za določitev odškodnine
2. oddelek: Postopek za cenitev in prodajo stvari
3. oddelek: Postopek v stanovanjskih zadevah
4. oddelek: Postopek za ureditev razmerij med solastniki
5. oddelek: Postopek za delitev stvari in skupnega premoženja ter prenehanje premoženjske skupnosti
 1. pododdelek: Postopek za delitev stvari v solastnini
 2. pododdelek: Postopek za delitev skupnega premoženja
 3. pododdelek: Postopek za prenehanje premoženjske skupnosti
6. oddelek: Postopek za ureditev meje
7. oddelek: Postopek za dovolitev nujne poti

XIII. poglavje: Postopki z listinami in sodnimi depoziti:

1. oddelek: Postopek za sestavo in overitev listin
2. oddelek: Postopek za hrambo listin
3. oddelek: Postopek za razveljavitev listin (amortizacija listin)
4. oddelek: Sodni depozit

Tretji del: PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

2.3.2. Splošne določbe

Spremembe v delu splošnih določb so potrebne zaradi pravno-političnih potreb in nove ureditve v DZ, nekatere spremembe so posledica splošnih ugotovitev nacionalnih in mednarodnih sodišč, na spremembe klasičnih procesnih določb nepravdnega prava pa vpliva tudi danes veljavna ureditev v ZPP, ki je precej drugačna od tiste, ki je veljala ob sprejetju veljavnega ZNP.

Predlog zakona v primerjavi z veljavnim ZNP ne spreminja obsega uporabe zakona in veljavnosti njegovih splošnih določb. Prav tako ne posega v ureditev glede začetka postopka, da se torej nepravdni postopek začne na predlog, po uradni dolžnosti pa, če tako določa zakon.

Predlog zakona v 3. členu na novo določa, kdaj začne postopek teči. Predlagano je, da nepravdni postopek začne teči, ko predlog prispe na sodišče ali ko sodišče v postopku, ki se začne po uradni dolžnosti, opravi prvo procesno dejanje. Nepravdni postopek začne torej v predlagalnih nepravdnih postopkih teči že s trenutkom, ko je predlog vložen pri sodišču, in ne šele, ko se vzpostavi razmerje med sodiščem in udeležencem oziroma več udeleženci (kakor je to določeno v pravnih postopkih, v katerih začne pravda teči (šele) z vročitvijo tožbe tožencu). Visečnost postopka oziroma litispendenca v postopkih, ki se začnejo na predlog, tako nastopi že s trenutkom, ko predlog prispe na sodišče.⁶² Uvedba nepravdnega postopka po uradni dolžnosti pa je s predlagano določbo vezana na trenutek prvega procesnega dejanja sodišča.

⁶² Prim. A. Galič: Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 2. knjiga (151.–305. člen ZPP), GV Založba, Ljubljana, 2006, str. 219 in nasl.

Predlagana ureditev sodne poravnave izhaja iz veljavne ureditve v 3. členu ZNP, po kateri se v nepravdnem postopku udeleženci lahko poravnajo, razen če ne morejo razpolagati s svojimi pravicami ali če narava obravnavanega razmerja poravnavo izključuje. Ker je v nadaljevanju predloga zakona poravnava izrecno izključena v nekaterih postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, je to že v splošni določbi izrecno predvideno (če zakon ne določa drugače). Na novo pa je – drugače kot velja po ZPP – določena pristojnost za poskus sodne poravnave pred začetkom nepravdnega postopka. Udeleženci nepravdnih postopkov bodo lahko po predlagani ureditvi pred vložitvijo predloga poskusili doseči sodno poravnavo pred istim sodiščem, ki bi bilo pristojno odločati o predlogu.

Glede pravice do izjave, kot jo ureja prvi odstavek 4. člena veljavnega ZNP, ni sprememb. Sodišče mora dati udeležencem v postopku možnost, da se izjavijo o navedbah drugih udeležencev, da sodelujejo pri izvajanju dokazov in da razpravljajo o rezultatih celotnega postopka. Predlagano besedilo drugega odstavka 5. člena pa se razlikuje od veljavnega drugega odstavka 4. člena ZNP. Predlagatelj meni, da je treba v postopkih, ki se nanašajo na osebna stanja in družinska razmerja, sodišču omogočiti tudi, da ustavno pravico do izjave v konkretnem primeru tehta v razmerju do drugih pravic udeležencev v postopku, predvsem kadar gre za udeležence, katerih pravice je dolžan varovati po uradni dolžnosti. Predlagatelj meni, da je ustavna pravica do izjave udeleženca v postopku iz 23. člena in tudi iz 35. člena Ustave RS v konkretnih primerih lahko v konfliktu z drugimi ustavnimi pravicami udeležencev ali drugih oseb, na primer ustavno pravico do varstva pravic zasebnosti in osebnostnih pravic (tudi 34. in 35. člen Ustave RS), ustavnimi pravicami otrok (56. člen Ustave RS) in morebiti tudi drugimi ustavnimi pravicami. Predlog zakona tako sodniku omogoča, da opravi takšno tehtanje in posledično vsebinsko ali le časovno zameji ali odloži seznanitev udeležencev z določenim procesnim gradivom. Na ravni predloga zakona je takšno tehtanje v nekaterih primerih opravil tudi predlagatelj, in sicer v 95. členu predloga zakona, ki ureja mnenje otroka.

⁶³ To izhaja iz Splošne deklaracije o človekovih pravicah (prim. 12. člen), Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (prim. 17. člen), Evropske konvencije o človekovih pravicah (prim. 8. člen) in Ustave RS (prim. 35. člen).

⁶⁴ Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, Uradni list SFRJ, št. 8/90, Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 9/92, 9/93, 5/99, 9/08, 13/11, 9/13 in 5/17).

⁶⁵ Tako <http://www.gerichte-zh.ch/themen/ehe-und-familie/kinder/kinderanhoerung.html> (14. 9. 2015).

⁶⁶ Taylor idr. (2012): str. 652.

⁶⁷ Kraljić (2008): str. 1722.

⁶⁸ S. Kraljić, 12. člen KOP – Pravica otroka do svobodnega izražanja v sodnih in upravnih postopkih, Pravosodni bilten, 1/2016.

⁶⁹ S. Kraljić, 12. člen KOP – Pravica otroka do svobodnega izražanja v sodnih in upravnih postopkih, Pravosodni bilten, 1/2016.

⁷⁰ Navedeni postopki, ki jih ureja predlog zakona, namreč niso navedeni med taksativno določenimi postopki, o katerih naj odloča okrožno sodišče.

⁷¹ Uradni list RS, št. 69/03, 18/04 – ZVKSES, 47/06 – ZEN, 45/08 – ZVEtL, 57/08, 62/10 – ZUPJS, 56/11 – odl. US, 87/11, 40/12 – ZUJF, 14/17 – odl. US in 27/17.

⁷² Zakon o pravdnem postopku z novelo ZPP-E, Uvodna pojasnila, Andrej Ekart in drugi, GV Založba, Ljubljana, 2017, str. 47 in 48.

⁷³ Dostopna je na spletni strani:

<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisaSodnaPraksa?id=ZAKO1212&loadAll=true&izbranClen=357a>

⁷⁴ Sklep Cp 13/2018.

Pri uresničevanju pravice do svobodnega izražanja svojega mnenja morajo biti otroci zaščiteni pred vsako morebitno škodo, vključno pred ustrahovanjem, represalijami, šikaniranjem in kršitvijo njihove pravice do zasebnosti (sekcija 2(8) Priporočila CM/Rec(2012)2). Izhajajoč iz slednjega se zastavlja vprašanje glede zaupnosti otrokovih izjav oziroma mnenj. Otrok se lahko namreč osebi, ki opravlja pogovor z njim, popolnoma odpre in ji zaupa morda tudi informacije, mnenja, poglede, za katere ne želi, da bi zanje izvedeli njegovi starši. Pri tem so se glede zaupnosti podanih otrokovih mnenj med državami izoblikovala različna stališča in posledično ureditve, med katerimi obstajajo bistvene razlike. Pravica do zasebnosti je danes temeljna človekova in s tem tudi otrokova pravica.⁶³ Pravica do zasebnosti je upoštevana tudi v KOP⁶⁴, ki jo izrecno omenja v dveh členih, in sicer v 16. in 40. členu. V 16. členu je tako opredeljena splošna pravica otroka do zasebnega življenja, ki mu zagotavlja, da ne sme biti izpostavljen samovoljnemu ali nezakonitemu vmešavanju v njegovo zasebno življenje ter da ima pravico do zakonitega varstva proti takšnemu vmešavanju ali napadom. Otroku je še posebej zagotovljeno, da mu je v vseh fazah kazenskega postopka zajamčeno popolno spoštovanje njegove zasebnosti (prim. 40(2)(a)(VII). člen KOP). Otrok ima tako po eni strani pravico do zasebnosti pred posegi državnih organov, ima pa jo tudi proti svojim staršem. To upoštevajo tudi posamezne države, medtem ko so se druge jasno postavile na stran staršev in popolnega razkritja otrokovega mnenja. Tako so države, kjer:

- a) otrokovo mnenje ni deležno zaupnosti, saj imajo starši običajno popolni dostop do vseh informacij, ki so jih posredovali otroci (npr. Škotska, ZDA, Kostarika, Nigerija itd.);
- b) velja glede podanega otrokovega mnenja delna zaupnost. Staršem se sporoči le povzetek podanega otrokovega mnenja (npr. Indija, Anglija, Nova Zelandija, Avstralija, Izrael, Švica⁶⁵);
- c) je podano otrokovo mnenje deležno popolne zaupnosti. V tem primeru namreč starši nimajo dostopa do nikakršnih informacij o podanem otrokovem mnenju (npr. Japonska).⁶⁶ Takšna ureditev omogoča, da otrok poda svoje mnenje brez strahu in pritiska.^{67, 68}

Po ZPP ima sodišče diskrecijsko pravico in se lahko v konkretnem primeru odloči, da zaradi varstva koristi otroka staršem ne dovoli vpogleda v zapisnik oziroma poslušanje zvočnega posnetka (drugi odstavek 410. člena ZPP). Iz navedenega izhaja, da ZPP glede zaupnosti varstva otrokovih koristi upošteva načelo delne zaupnosti, ki pa jo lahko spremeni tudi v popolno zaupnost, če se v posameznem primeru izkaže, da je to potrebno za varstvo otrokovih koristi.⁶⁹

Predlog zakona daje v četrtem odstavku 95. člena (nekoliko drugače kot 410. člen ZPP) sodišču možnost, da zaradi varstva koristi otroka odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapis oziroma poslušanje ali ogled posnetka, sodišče v takem primeru v obrazložitvi odločbe povzame dele izjav iz razgovora z otrokom, če je nanje oprlo svojo odločitev. S tem je dana zakonska podlaga, da če otrok ne želi, da se njegova izjava posreduje udeležencem postopka, sodnik temu sledi in takšnega procesnega gradiva ne predloži v izjasnitev udeležencem postopka, ampak v obrazložitvi odločbe povzame le dele izjav iz razgovora z otrokom, če je nanje oprlo svojo odločitev. Udeležencem postopka je tako resda odvzeta možnost izjave tekom postopka, vendar zaradi varstva integritete in pravic otroka v postopku, hkrati pa udeležencem ni okrnjena pravica do pritožbe in jim je s tem možnost izjave (resda v omejenem obsegu) omogočena v pritožbenem postopku. Čeprav takšna ureditev pomeni omejitev pravice do izjave udeleženca postopka, predlagatelj ugotavlja, da je tudi z vidika varstva te pravice predlagana ureditev korak naprej, saj je lahko po veljavni ureditvi ta pravica udeležencem v celoti vzeta.

Predlagana ureditev v nadaljevanju ne prinaša bistvenih sprememb pri ureditvi načela hitrosti postopka in načela varstva otrok in oseb, ki niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese. V primerjavi z ureditvijo v 5. členu ZNP si morajo po predlagani ureditvi ne le sodišče, temveč tudi udeleženci v postopku in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr. priče, zastopnik, izvedenci), ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čim prej

ugotovijo in zavarujejo. S tako ureditvijo se sledi ureditvi, kot je bila v 11. členu ZPP uzakonjena z novelo ZPP-E.

V predlogu zakona je v primerjavi z veljavnim drugim odstavkom 5. člena ZNP namesto pojma »duševne bolezni« v skladu z ureditvijo v ZDZdr uporabljen pojem »motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju«, namesto pojma »mladoletnik« pa pojem »otrok«, ki je tudi opredeljen v splošnih določbah predloga zakona, in sicer je otrok (enako kot v 5. členu DZ) oseba, ki še ni dopolnila 18 let starosti, razen če je že prej pridobila popolno poslovno sposobnost.

V veljavnem ZNP je v 6. členu določeno, da sodišče v postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti, ali če gre za varstvo pravic mladoletnikov (po novem otrok) in oseb, ki zaradi duševne bolezni (po novem motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju) ali drugih okoliščin niso sposobne same skrbeti za svoje pravice in interese, ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli. Sodišča so v konkretnih primerih že ob veljavni določbi 6. člena ZNP izvajala tudi dokaze, ki jih stranke niso predlagale, saj dejstev ni mogoče ugotavljati brez izvedbe dokazov. Zaradi konsistentnosti pravne ureditve pa je predlagana ustrezna dopolnitev določbe, ki upošteva danes veljavno ureditev v ZPP glede izvajanja dokazov.

Med splošnimi določbami je spremenjena ureditev, po kateri sodišče opravi narok, če je to predpisano z zakonom ali če oceni, da je to potrebno za postopek. Glede na to, da bo sodišče po predlogu zakona v veliki večini postopkov odločilo po obravnavi na naroku (narok ne bo obvezen le v postopkih z listinami in sodnimi depoziti), ne moremo ohraniti pravila, po katerem sodišče opravi narok (le), če je to predpisano z zakonom ali če oceni, da je to potrebno za postopek. Tako je predlagano, da sodišče odloči po obravnavi na naroku, če zakon ne določa drugače. Nespremenjena pa ostaja ureditev, po kateri so naroki javni, če zakon ne določa drugače.

Spremenjena je ureditev glede predhodnih vprašanj in prirejenosti postopka, in sicer tako, da se glede reševanja predhodnih vprašanj in prekinitve postopka v primeru predhodnih vprašanj (ker v predlogu zakona niso ohranjene določbe 8. člena, prvega odstavka 9. člena ter prvega in tretjega odstavka 10. člena ZNP) smiselno uporablja ZPP, in sicer 13. in 14. člen ZPP. Po 13. členu ZPP lahko sodišče – kadar je odločba sodišča odvisna od predhodne rešitve vprašanja, ali obstaja kakšna pravica ali pravno razmerje (predhodno vprašanje), pa o njem še ni odločilo sodišče ali drug pristojen organ – samo reši to vprašanje, če ni s posebnimi predpisi drugače določeno. Rešitev predhodnega vprašanja ima pravni učinek samo v pravdi, v kateri je bilo vprašanje rešeno. 14. člen ZPP pa določa, da kadar tožbeni zahtevek temelji na istem dejanskem stanju, na podlagi katerega je že bilo odločeno v kazenskem postopku, je sodišče vezano na pravnomočno obsodilno sodbo, izdano v kazenskem postopku, samo glede obstoja kaznivega dejanja in kazenske odgovornosti storilca.

Taka ureditev se pravzaprav ne razlikuje od tiste, ki jo zdaj določa 8. člen ZNP, zaradi česar v tem delu predlog zakona (tudi brez izrecnih določb veljavnega 8. člena ZNP) ne prinaša sprememb.

Po ureditvi v ZPP sodišče, če sklene, da ne bo samo reševalo predhodnega vprašanja, po 206. členu odredi prekinitve postopka. Postopek se v takem primeru po drugem odstavku 208. člena ZPP nadaljuje, ko se postopek pred sodiščem ali pred drugim pristojnim organom pravnomočno konča ali ko sodišče spozna, da ni več razlogov, da bi se čakalo na njegov konec.

Predlagatelj meni, da je opisana ureditev povsem ustrezna tudi za nepravdne postopke in ni primerno, da se še vedno ohrani ureditev iz 9. člena ZNP, po kateri mora sodišče v vsakem primeru prekiniti nepravdni postopek, če pri reševanju predhodnega vprašanja ugotovi, da so med

udeleženci sporna dejstva, od katerih je odvisna rešitev predhodnega vprašanja. Še posebej bi bilo tako ravnanje v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij v nasprotju s temeljnimi cilji, ki jih predlagatelj zasleduje s predlogom tega zakona. V teh postopkih, ki naj bodo čim hitrejši, naj ne bo prekinitve postopka iz tega razloga.

Če pa bo sodišče vendarle (ob subsidiarni smiselni uporabi ZPP namreč ima to možnost) prekinilo postopek, ker bo sklenilo, da ne bo samo reševalo predhodnega vprašanja, bo po predlagani ureditvi udeleženca, čigar pravico šteje za manj verjetno, napotilo, da v določenem roku sproži pravdo ali upravni postopek. Tako je tudi po že zdaj veljavni ureditvi (glej 10. člen ZNP). Postopek se v takem primeru nadaljuje, ko se postopek pred sodiščem ali drugim pristojnim organom pravnomočno konča ali ko sodišče spozna, da ni več razlogov, da bi se čakalo na njegov konec.

Če pa udeleženec, ki ga je sodišče napotilo na pravdo ali upravni postopek, pravde ali upravnega postopka ne sproži v določenem roku, sodišče po predlagani ureditvi samo odloči o predhodnem vprašanju oziroma – kadar v skladu s predpisi ali sodno prakso sodišče ne sme samo odločiti o določeni pravici kot o predhodnem vprašanju – odloči ne glede na zahteve, glede katerih je udeleženca napotilo na pravdo ali upravni postopek.

Predlog zakona ne spreminja pravila glede stvarne pristojnosti za odločanje v nepravdnih zadevah – za odločanje na prvi stopnji so še vedno pristojna okrajna sodišča, izjeme pa določa zakon (prvi odstavek predlaganega 10. člena). Pristojnost okrožnega sodišča za odločanje v nepravdnem postopku je določena že v ZGD-1 (51. člen) in ZPND (22.a člen), pristojnost okrožnih sodišč pa je določil tudi DZ v prvem odstavku 14. člena, ki je dopustil, da drug zakon določi drugače.

Ker predlog zakona (procesni zakon) za nepravdne postopke (tudi za nepravdne postopke, v katerih se urejajo razmerja iz DZ) določa drugače – to je pristojnost okrajnih sodišč, je v predlaganem drugem odstavku 10. člena (izrecno) določeno, v katerih postopkih bo odločalo okrožno sodišče, in sicer:

- v postopku za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj,
- v postopku za dovolitev sklenitve zakonske zveze,
- v postopkih v zakonskih sporih,
- v postopkih ugotavljanja in izpodbijanja očetovstva in materinstva,
- v postopkih za varstvo koristi otroka in
- o stanovanjskem varstvu ob razvezi zakonske zveze.

Po predlagani ureditvi bo na prvi stopnji tako odločalo okrožno sodišče v vseh zadevah iz DZ, o katerih se bo po predlagani ureditvi odločalo v nepravdnem postopku, razen:

- v postopkih za delitev skupnega premoženja zakoncev, med katerima ni (več) spora o obsegu skupnega premoženja ali velikosti deležev (75. člen DZ),
- v postopkih postavitve odrasle osebe pod skrbništvo (262. člen DZ) in
- o stanovanjskem varstvu med trajanjem zakonske zveze (59. člen DZ).⁷⁰

Po pregledu in analizi pristojnosti okrožnih sodišč v zadevah, ki se bodo – zaradi določitve pristojnosti okrožnega sodišča kot stvarno pristojnega v zadevah po DZ – po predlogu tega zakona obravnavale v nepravdnem postopku (natančneje je pregled teh pristojnosti prikazan v obrazložitvi k 10. členu), predlagatelj namreč ugotavlja, da bi bilo v navedenih postopkih vendarle primerneje oziroma ustrezneje ohraniti pristojnost okrajnih sodišč.

V postopkih za delitev skupnega premoženja zakoncev in postopkih odvzema poslovne sposobnosti tradicionalno odločajo okrajna sodišča, pri katerih je glede na sedanje pristojnosti v navedenih

postopkih tudi ustrezna kadrovska zasedba sodnikov, ki imajo ustrezno strokovno znanje in izkušnje pri odločanju v teh zadevah. Eden od razlogov za tako odločitev je tudi dejstvo, da bodo po začetku uporabe DZ okrožna sodišča že zaradi prenosa pristojnosti s centrov za socialno delo občutno dodatno obremenjena z novimi (tipičnimi) družinskimi zadevami. Poleg tega bi morali okrožni sodniki znanja s tega področja odločanja šele pridobiti in se na novo seznaniti s tovrstnimi zadevami. Tudi zato in v izogib morebitnemu nepotrebnemu podaljševanju postopkov, ki morajo potekati hitro in brez odlašanja, je predlagano, da se navedeni postopki ohranijo v pristojnosti okrajnih sodišč. Poleg tega glede delitve skupnega premoženja zakoncev, kadar obseg in višina deleža nista sporna, ni utemeljenega razloga, da bi o tej delitvi odločalo okrožno sodišče, o delitvi solastnine in skupnega premoženja, ki ni premoženje zakoncev, pa okrajno sodišče. Glede postopkov postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, ki nadomeščajo sedanje postopke odvzema poslovne sposobnosti, pa je predlagatelj upošteval tudi, da so (in še vedno bodo) okrajna sodišča pristojna tudi za odločanje na prvi stopnji o sprejemu na zdravljenje brez privolitve po ZDZdr.

Ob tako predlagani ureditvi je treba poudariti, da druga izjema – postopki postavitve odrasle osebe pod skrbništvo – pomeni, da bodo okrajna sodišča pristojna tako za sedanje postopke odvzema poslovne sposobnosti kot za sedanje postopke podaljšanja roditeljske pravice, saj DZ tega instituta ne pozna več in tako postopki postavitve odrasle osebe pod skrbništvo zajamejo obe navedeni vrsti postopkov.

Glede stanovanjskega varstva je predlagatelj upošteval, da po veljavni ureditvi odločajo okrajna sodišča o sklenitvi najemne pogodbe po razvezi zakonske zveze ali prenehanju zunajzakonske skupnosti po 110. členu Stanovanjskem zakonu⁷¹ (v nadaljevanju: SZ-1), zaradi česar meni, da je primerno, da odločajo tudi o stanovanjskem varstvu po DZ med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti (59. člen DZ). Če pa bo v skladu s 109. členom DZ predlog za stanovanjsko varstvo podan hkrati s predlogom za razvezo zakonske zveze, je zaradi zagotovitve celovite obravnave in ureditve družinskih razmerij v okviru enega postopka primerno, da o tem odloča okrožno sodišče ob odločanju o razvezi zakonske zveze in ureditvi razmerij glede otrok.

Predlog zakona ohranja tudi ureditev veljavnega 12. člena ZNP glede krajevne pristojnosti. Po vzoru tretjega odstavka 47. člena ZPP pa je dodana ureditev za primere, kadar ima udeleženec postopka poleg stalnega prebivališča tudi začasno prebivališče v kakem drugem kraju in se da po okoliščinah domnevati, da bo tam prebival daljši čas. V takem primeru je po predlagani ureditvi splošno pristojno tudi sodišče začasnega prebivališča udeleženca.

Kot v veljavni ureditvi je tudi v predlagani ureditvi določena prepoved sporazuma o krajevni pristojnosti, enako je urejena pristojnost sodišč, če je bil predlog vložen pred več krajevno pristojnimi sodišči. Se pa v predlagani ureditvi skrajšuje čas, v katerem se lahko sodišče po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca postopka izreče, da ni krajevno pristojno. Po veljavni ureditvi se v vsakem primeru lahko sodišče (po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca) izreče, da ni krajevno pristojno, vse do izdaje odločbe na prvi stopnji. Po predlagani ureditvi se bo sodišče lahko po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca izreklo, da ni krajevno pristojno, najpozneje do konca prvega naroka, če naroka ni, pa do izdaje odločbe na prvi stopnji. Predlagana ureditev tako še vedno odstopa od strožje ureditve v pravnem postopku (22. člen ZPP), v katerem se sodišče lahko izreče za krajevno nepristojno na ugovor tožene stranke, ki ga je ta podala najpozneje v odgovoru na tožbo, po uradni dolžnosti pa le tedaj, kadar je kakšno drugo sodišče izključno krajevno pristojno, in sicer ob predhodnem preizkusu tožbe.

Glede ureditve sestave sodišča ni spremenjena ureditev, po kateri na prvi stopnji vodi postopek in izdaja odločbe sodnik posameznik. Novost pa je določba, da o pritožbi zoper sklep, s katerim se

postopek konča, odloča višje sodišče v senatu treh sodnikov. S tem je določena enaka sestava sodišča za odločanje o pritožbi zoper sklep, s katerim se postopek pred sodiščem prve stopnje konča, kot je določeno v ZPP za primer sklepa o motenju posesti. Glede na to, da se v nepravdnem postopku odloča s sklepom tudi v vsebinsko zahtevnih zadevah, v katerih se glede na 1. člen tega predloga zakona obravnavajo osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja, je mogoče končne odločitve v nepravdnih postopkih po zapletenosti pravnih ali dejanskih vprašanj primerjati s tistimi, ki se v pravdnem postopku izdajo v obliki sodbe. Zato so po predlagani ureditvi tudi odločitve o pritožbah zoper tovrstne t. i. meritorne sklepe v nepravdnem postopku pridržane senatu.

Predlog zakona ne prinaša novosti glede opredelitve udeležencev v nepravdnem postopku. Je pa v primerjavi z veljavno ureditvijo na novo poudarjena skrb sodišča za osebe, katerih pravni interes bi utegnil biti s sodno odločbo prizadet, če sodišče v postopku izve za take osebe. Po predlagani ureditvi bo moralo sodišče, če bo izvedelo za osebe, katerih pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet, te osebe obvestiti o postopku, da lahko prijavijo svojo udeležbo. Cilj predlagane ureditve je izenačitev položaja oseb, ki so same izvedele za postopek, ki teče na podlagi vloženega predloga, in menijo, da bi utegnil biti s sodno odločbo prizadet njihov pravni interes, in oseb, za katere v postopku izve sodišče.

Predlagana ureditev vsebine predloga je prepis veljavne ureditve, na novo pa je predlagano, da mora predlog vsebovati tudi identifikacijske podatke udeležencev, kot jih mora imeti tožba. Predlagani dostavek odkazuje na uporabo določb 180. in 180.a člena ZPP, ki izrecno predpisujejo, da mora tožba vsebovati potrebne identifikacijske podatke strank. Za fizične osebe so to osebno ime, naslov prebivališča in EMŠO, če je stranka vpisana v centralni register prebivalstva, davčna številka, če stranka ni vpisana v centralni register prebivalstva, vpisana pa je v davčni register, ter rojstni datum, če stranka ni vpisana ne v centralni ne v davčni register.

Predlagana ureditev ne prinaša nobenih pomembnejših sprememb v ureditvi postopanja sodišča, če predlog vloži neupravičeni predlagatelj, nespremenjena ostaja tudi ureditev glede umika predloga o tem, do katere faze v postopku lahko predlagatelj umakne predlog. Pravilo, da se, če predlagatelj, ki je bil pravilno vabljen, ne pride na prvi narok in ne pošlje svojega pooblaščenca ali izostanka ne opraviči, šteje, da je predlog umaknil, pa je v predlogu zakona spremenjeno tako, da je namesto umika predloga določeno, da v opisanem primeru nastopi mirovanje postopka.

Tudi pri ureditvi razpisa in izvedbe naroka ni sprememb, je pa upoštevana nova ureditev v 279.c členu ZPP, kot je bila uzakonjena z novelo ZPP-E, ki je uvedla pripravljalni narok. Predlagatelj meni, da v nepravdnih postopkih ureditev, po kateri je pripravljalni narok obvezen, ni primerna. Po predlagani ureditvi bo zato sodišču prepuščeno, da bo v postopkih, ki so podobni pravdnim postopkom in se začnejo na predlog, po prejemu odgovora na predlog ocenilo, ali bi bil pripravljalni narok glede na okoliščine posamezne zadeve primeren, in ga razpisalo, če bo ocenilo, da je primeren.

V primerjavi z veljavno ureditvijo, ki v nepravdnem postopku ne dopušča mirovanja postopka – to je zastoja v postopku, do katerega pride po izrecni ali domnevni volji strank, predlog zakona določa, da v nepravdnem postopku ni mirovanja postopka (1e), če se je postopek začel po uradni dolžnosti ali če se je postopek začel na predlog in so izpolnjeni pogoji za nadaljevanje postopka po uradni dolžnosti, sicer pa predlog zakona mirovanje dopušča.

V predlogu zakona niso ohranjene določbe veljavnega 28. člena, ki določajo, da sodišče o dejanjih, ki jih opravi na naroku ali zunaj naroka, sestavi zapisnik, da o manj pomembnih izjavah in obvestilih napravi uradni zaznamek v spisu, da zapisnik podpišejo udeleženci, ki so bili prisotni pri dejanju,

sodnik oziroma strokovni sodelavec in zapisnikar ter da uradni zaznamek podpiše oseba, ki ga je sestavila.

Predlagatelj meni, da ni razloga, da se v tem delu ne bi v celoti uporabljal ZPP. Po ZPP (prvi in drugi odstavek 122. člena) se zapisnik sestavi o dejanjih, ki so bila opravljena na naroku, razen o delu pripravljalnega naroka, ki je namenjen poskusu sklenitve sodne poravnave, in pomembnejših izjavah ali sporočilih, ki jih dajo stranke ali drugi udeleženci zunaj naroka. O manj pomembnih izjavah ali sporočilih se zapisnik ne sestavi, temveč se naredi v spisu samo uradni zaznamek. Z ZPP-E so bile dane široke možnosti različnih načinov vodenja zapisnika, tudi z ustreznimi tehničnimi sredstvi, ki naj bodo sodniku na voljo tudi v nepravdnem postopku, pri katerih po naravi stvari ni določena obveznost, da zapisnik podpišejo udeleženci, ki so bili prisotni pri dejanju, sodnik oziroma strokovni sodelavec in zapisnikar. ZPP v 126. členu določa, da zapisnik, izdelan v fizični obliki, lastnoročno podpiše predsednik senata. Zapisnik, izdelan v elektronski obliki, podpiše predsednik senata z elektronskim podpisom. Ker sodelovanje zapisnikarja na naroku ni več obvezno (četrti odstavek 122. člena ZPP), zapisnikar po novem lastnoročno ali elektronsko podpiše zapisnik le, če je sodeloval pri njegovi sestavi. Elektronska podpisa (sodnika oziroma zapisnikarja) nista obvezna, če se podatki o datumu zapisnika v elektronski obliki ter podatki o zapisnikarju, ki ga je sestavil, in sodniku, ki je vodil zapis, z ustreznimi tehničnimi sredstvi samodejno evidentirajo v informacijskem sistemu.⁷²

Glede ureditve odločbe v predlagani ureditvi ni sprememb. Tako je predlagano, da sodišče izdaja odločbe v obliki sklepov. Sklepi, zoper katere je dopustna posebna pritožba, sklepi, s katerimi se postopek konča, in sklepi sodišča druge stopnje pa morajo biti obrazloženi.

Enako kot v veljavni ureditvi so določene upravičene osebe do pravnih sredstev, pri tem pa je izrecno določeno, da lahko tisti, ki misli, da je s sodno odločbo prizadet njegov pravni interes, *le glede odločitve, ki se nanj nanaša*, vložijo pravno sredstvo tudi, če ni sodeloval v postopku na prvi stopnji.

Splošni rok za pritožbo zoper sklep, s katerim se postopek konča, znaša po predlagani ureditvi (namesto zdaj veljavnih 15 dni) 30 dni, kar je enak rok, kot ga za pritožbo zoper sodbo po uveljavitvi ZPP-E določa ZPP. Glede na to, da sodišče v nepravdnem postopku odloča s sklepom tudi v vsebinsko zahtevnih zadevah, v katerih se glede na 1. člen predloga zakona obravnavajo osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja, je mogoče končne odločitve v nepravdnih postopkih po zapletenosti pravnih ali dejanskih vprašanj primerjati s tistimi, ki se v pravdnem postopku izdajo v obliki sodbe. Zato je po mnenju predlagatelja glede roka za pritožbo zoper končne sklepe v nepravdnem postopku potrebna uskladitev z ZPP, ki v prvem odstavku 333. člena določa 30-dnevni rok za pritožbo zoper sodbo, saj primeren pritožbeni rok pomeni udejanjanje pravice do pritožbe.

Za pritožbo zoper druge sklepe sodišča, ki niso končni sklepi, pa bo ob smiselni uporabi ZPP veljal 15-dnevni rok za pritožbo, ki ga ZPP za pritožbo zoper sklep določa v drugem odstavku 363. člena.

ZPP-E je v 357.a členu na novo določil, da je zoper sklep sodišča druge stopnje o razveljavitvi sodbe in vrnitvi zadeve sodišču prve stopnje dovoljena pritožba, o kateri odloča vrhovno sodišče. Ker se po 366. členu ZPP v postopku s pritožbo zoper sklep smiselno uporabljajo določbe, ki veljajo za pritožbo zoper sodbo, bo moralo pritožbeno sodišče po ureditvi v ZPP tudi v vseh nepravdnih postopkih (v njih se odloča s sklepom) v skladu s 357.a členom ZPP strankam dosledno dati možnost pravnega varstva zoper sklepe, s katerimi pritožbeno sodišče razveljavi dokončno odločitev nepravdnega sodišča. O uporabi 357. člena ZPP v nepravdnih postopkih se je že oblikovala sodna praksa⁷³, tudi Vrhovno sodišče RS je že odločalo o vprašanju uporabe 357.a člena

ZPP v nepravdnih postopkih in zavzelo stališče, da mora biti pritožba zoper sklep sodišča druge stopnje o razveljavitvi sodbe in vrnitvi zadeve sodišču prve stopnje na voljo strankam tudi v nepravdnih postopkih. Po mnenju Vrhovnega sodišča RS je cilj navedenega pravnega sredstva zagotoviti učinkovito sredstvo zoper procesno ravnanje sodišča druge stopnje, s katerim to ne odloči dokončno o zadevi, čeravno bi to glede na procesne okoliščine primera lahko storilo. Ker gre za vprašanje dokončne odločitve o zadevi, mora biti to pravno sredstvo v enaki meri kot v pravdnem postopku na voljo tudi strankam v nepravdnih postopkih. Pritožba mora biti torej zagotovljena v primerih, ko pritožbeno sodišče razveljavi dokončno odločitev nepravdnega sodišča. Ker so končni sklepi v nepravdnem postopku po svojem smislu v bistvenem enaki kot sodbe ter bi se brez slehernega pravnega zadržka lahko tako tudi imenovali, smiselna uporaba določb ZPP (37. člen Zakona o nepravdnem postopku) narekuje smiselno enako uporabo določbe 357.a člena ZPP.⁷⁴

Glede na spremenjeno ureditev revizije v ZPP, ki omogoča le še dopuščeno revizijo, in ne več tudi (po zakonu) dovoljene revizije, je predlagana drugačna ureditev glede tega izrednega pravnega sredstva v nepravdnem postopku. Tako je po predlagani ureditvi revizija zoper sklep sodišča druge stopnje, s katerim je bil nepravdni postopek pravnomočno končan, dovoljena pod pogoji iz 367.a člena ZPP in po postopku po ZPP.

Predlagana ureditev v splošnih določbah ne prinaša bistvenih sprememb v ureditvi stroškov postopkov, dopolnjena je le določba, po kateri sodišče odloči o skupnih stroških, in sicer je predlagano, da sodišče o njih odloča po prostem preudarku, upošteva okoliščine primera, v kakšnem razmerju jih udeleženci krijejo, razen če zakon določa drugače. Poleg tega je v določbi, ki ureja primer, ko sodišče ne more odločiti, ne da bi izvedlo dokaz z izvedencem ali cenilcem ali kak drug dokaz, za katerega je treba plačati predujem, predlagatelj pa v roku ne založi odrejenega predujma za stroške izvedbe tega dokaza, izrecno predvideno, da lahko zakon določi drugače od pravila, ki po splošnih določbah velja v tem primeru, da se namreč šteje, da je predlagatelj predlog umaknil. Drugače je v nadaljevanju predloga zakona predlagano za postopke za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij. Če sodišče v teh postopkih oceni, da je treba v postopku izvesti dokaz, udeleženci pa ne predlagajo izvedbe tega dokaza ali ne založijo zneska, potrebnega za stroške, ki bodo nastali z izvedbo dokaza, sodišče odredi, da se stroški izvedbe dokaza založijo iz posebne proračunske postavke Vrhovnega sodišča RS.

2.3.3. Posebni postopki

Če za splošne določbe predloga zakona velja, da niso deležne bistvenih sprememb v primerjavi z veljavno ureditvijo, pa za drugi del, Posebni postopki, velja, da so v I. poglavju, Postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, dodani obširni novi sklopi (oddelki in pododdelki), kar pa ne pomeni, da gre v celoti za izvorno nove določbe. V veliki večini gre za prenos in prilagoditev določb, ki so v veljavni ureditvi vključene v druge zakone (na primer v poglavju ZPP o postopkih v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki ali procesne določbe ZZZDR v zadevah, v katerih odločajo centri za socialno delo) in jih je treba ustrezno umestiti v predlog zakona zaradi odločitve, da bodo o teh zadevah po novem odločala sodišča v nepravdnem postopku.

V predlagani ureditvi je upoštevana nova ureditev, ki izhaja iz materialne ureditve v DZ. Ta je določil definicijo »otroka« in s tem izključil izraz »mladoletne osebe«, izraz »roditeljska pravica« je nadomestil s »starševsko skrbjo«, odpravil je instituta »odvzem poslovne sposobnosti« in »podaljšanje roditeljske pravice« ter uvedel institut »postavitev pod skrbništvo«, ki pa razlikuje med dvema vrstama upravičencev, glede na to, ali je to odrasla oseba ali otrok.

V primerjavi z veljavnim ZNP so tako predlagani naslednji novi oddelki:

- postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, ki nadomesti tako postopek za odvzem in vrnitev poslovne sposobnosti kot postopek za podaljšanje in prenehanje podaljšane roditeljske pravice;
- postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze, ki je bil urejen v 23. členu ZZZDR in je v njem odločal center za socialno delo;
- postopki v zakonskih sporih (postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze, za razveljavitev zakonske zveze in za razvezo zakonske zveze), dva od navedenih postopkov, za razveljavitev zakonske in razvezo zakonske zveze, sta urejena v ZPP, postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze pa je posledica ureditve tega novega instituta v DZ;
- ugotavljanje in izpodbijanje očetovstva in materinstva, postopek je prilagojeno prenesen iz sedemindvajsetega poglavja ZPP;
- postopki za varstvo koristi otroka (postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in otrokovih stikih, postopek za odločanje o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka, postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo, postopek za namestitev otroka v rejništvo, postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku, postopek za posvojitve in razveljavitev posvojitve), oddelek sledi ureditvi v DZ in vsebuje vse postopke za varstvo koristi otroka, nekateri postopki so urejeni v ZPP, nekateri v ZZZDR, postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku pa je novost, ki jo je vpeljal DZ.

Predlagana ureditev posebnih postopkov je natančneje prikazana v obrazložitvah k posameznim členom predloga zakona.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNOFINANČNA SREDSTVA

Predlog zakona nima finančnih posledic za državni proračun in druga javnofinančna sredstva. Finančne posledice prenosa pristojnosti odločanja s centrov za socialno delo na sodišča so bile namreč ocenjene in predvidene že v predlogu materialnega predpisa, Družinskega zakonika, ki je tak prenos določil.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Za izvajanje predloga zakona ni treba zagotoviti dodatnih finančnih sredstev v že sprejetem državnem proračunu.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Predlog zakona ni predmet usklajevanja s pravnim redom Evropske unije.

Ker je osrednja, tako po vsebini kot obsegu, novost v predlogu tega zakona urejanje postopkov glede družinskih razmerij in osebnih stanj, je tudi v primerjalnopravnem pregledu poudarek na teh postopkih, pri čemer so v nadaljevanju predstavljene ureditve v Nemčiji, Avstriji in na Hrvaškem.

5.1. Nemčija

Sedes materie nemške pravne ureditve družinskega prava je Civilni zakonik (Bürgerliches Gesetzbuch BGB (BGB), BGBI III 400-2 z dne 18. 8. 1896) z novelami: npr. z novelo Zakona o

reformi otroškega prava (Kindschaftsrechtsreformgesetz (KindRG) z dne 16. 12. 1997, BGBl I 2942), Zakona o pomočništvu (Beistandschaftsgesetz z dne 4. 12. 1997, BGBl I 2846), Zakona o (pravnem) oskrbništvu (Gesetz zur Reform des Rechts der Vormundschaft und Pflegschaft für Volljährige – Betreuungsgesetz (BtG), z dne 12. 9. 1990, BGBl. I 2002), Zakona o spremembah prava o oskrbništvu (Betreuungsrechtsänderungsgesetz z dne 25. 6. 1998, BGBl. I 1580), Zakona o spremembah zakona o pomoči nosečnicam in družinam (Schwangeren- und Familienhilfsänderungsgesetz (SFHÄndG) z dne 21. 8. 1995). BGB dopolnjujejo še Zakon o pomoči otrokom in mladini (Gesetz zur Neuordnung des Kinder- und Jugendhilferechts (Kinder- und Jugendhilfegesetz) z dne 26. 6. 1990, BGBl. I 1163), Zakon o civilnopravnem varstvu pred nasiljem in zalezovanjem (Gesetz zum zivilrechtlichen Schutz vor Gewalttaten und Nachstellungen z dne 11. 12. 2001), Uredba o ravnanju s skupnim stanovanjem zakoncev in gospodinjskimi predmeti (Verordnung über die Behandlung der Ehewohnung und des Hausrats iz leta 1944, zadnja novela je iz leta 1990) in Uredba o izračunavanju zakonite preživnine (Verordnung zur Berechnung des Regelunterhalts iz leta 1970). Zunajzakonske skupnosti oseb različnih spolov nemško pravo ne ureja.

Procesnopravno ureditev narekujejo navedeni materialni akti, določa pa jo Zakon o družinskih in nepravdnih zadevah (Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG) z dne 17. 12. 2008 (BGBl. I S. 2586, 2587), zadnja sprememba Art. 7 G v. 20.7.2017 (BGBl. I S. 2780). Podobno kot poznamo v slovenski ureditvi, se za zadeve oziroma postopke, ki niso urejeni v nepravdnem postopku, ustrezno uporablja Zakon o pravdnem postopku (Zivilprozessordnung (ZPO), z dne 5. 12. 2005 (BGBl. I S. 3202, ber. 2006 S. 431, 2007 S. 1781)), ki je temeljni postopek v civilnem pravu.

FamFG predstavlja predvsem reformo Zakona o nepravdnem postopku (Gesetz über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FGG) z dne 5. maja 1898), katerega namen je bil določiti procesnopravna pravila nepravdnega postopka za izvajanje materialnih pravil Civilnega zakonika (BGB) in Trgovinskega zakonika (Handelsgesetzbuch⁷⁵ (HGB) z dne 10. maja 1897) in tako ni bil oblikovan kot samostojen, sistematičen zakon(ik). FamFG je širši in dejansko predstavlja konsolidacijo poleg FGG še raznih določb, vsebovanih v številnih aktih, ki so urejali področje družinskih razmerij in nepravdnih zadev, npr. ZPO, Hausratsverordnung, Familienrechtsänderungsgesetz. Čeprav mu ni uspelo popolnoma ločiti pravnih od nepravdnih zadev v smislu popolnega razlikovanja v postopku, je poenotil terminološko poimenovanje, npr. ne gre več za tožbe, ampak so predlogi itd. (glej peti odstavek 113. člena FamFG). Drugi cilj sprejetja FamFG je bila vzpostavitev posebnega družinskega sodišča z namenom, da se omogoči, da zadeve ene družine obravnava en sodnik, pri čemer bi uporabljal pravila, ki se razlikujejo od klasičnega civilnega prava.

Splošne določbe nepravdnega postopka

FamFG v 1. knjigi, splošni del, najprej vsebuje splošne določbe (1. razdelek).

Glede udeležencev postopka v 7. členu⁷⁶ določa, da se v postopkih za vložitev predloga predlagatelj šteje kot udeleženec in da je treba kot udeležence vključiti tudi tiste, katerih pravico postopek neposredno zadeva, in tiste, ki so udeleženi po uradni dolžnosti ali na zahtevo na podlagi tega zakona ali drugega zakona. Sodišče to lahko stori po uradni dolžnosti ali na predlog. Tiste, ki jih je treba na njihov predlog vključiti kot udeležence v postopku ali so lahko vključeni kot udeleženci v postopku, je treba obvestiti o uvedbi postopka in jih poučiti o pravici do vložitve predloga, če je sodišče s temi osebami seznanjeno. Če sodišče ne ugodí predlogu za vključitev, o tem odloči s sklepom, ki se lahko izpodbija s takojšnjo pritožbo ob ustrezni uporabi 567. do 572.

člena Zakona o pravnem postopku.

Procesna sposobnost⁷⁷ udeležencev se veže na standard poslovne sposobnosti po civilnem pravu, če niso poslovno sposobni, pa se uporabljajo pravila civilnega prava o zastopanju. Če zastopanje po odvetniku ni potrebno, lahko udeleženci postopek vodijo sami.

Udeležence lahko kot pooblaščenec zastopa odvetnik. Poleg tega so kot pooblaščenca⁷⁸, če zastopanje po odvetniku ni potrebno, za zastopanje pooblaščenca samo: (1) zaposleni udeleženca ali podjetja, ki je z udeležencem povezano (15. člen Zakona o delnicah (Aktiengesetz)), organe in pravne osebe javnega prava, vključno z združitvami, ki so jih organi in pravne osebe oblikovali za uresničitev svojih javnih nalog, lahko zastopajo tudi zaposleni drugih organov ali pravnih oseb javnega prava, vključno z združitvami, ki so jih organi ali pravne osebe javnega prava oblikovali za uresničitev svojih javnih nalog, (2) polnoletni družinski člani (15. člen Zakona o dajatvah (Abgabenordnung), 11. člen Zakona o partnerski skupnosti (Lebenspartnerschaftsgesetz)), osebe s kvalifikacijami za opravljanje sodniške službe in udeleženci, če udeležba ni povezana z dejavnostjo za plačilo, (3) notarji. Zakon v tretjem odstavku 10. člena določa, da sodišče pooblaščenca, ki niso pooblaščenca za zastopanje v skladu z drugim odstavkom, zavrne s sklepom, ki ga ni mogoče izpodbijati. Postopkovna dejanja, ki jih je do zavrnitve opravljal pooblaščenca oseba, nepooblaščenca za zastopanje, in vročitve ali sporočila tej pooblaščenca osebi pa so veljavni.

Glede komunikacije z udeleženci zakon določa, da je treba udeležence uradno obvestiti o dokumentih, katerih vsebina vsebuje določitev naroka ali roka ali sproži potek roka. Rok začne teči z uradnim obvestilom, če ni drugače določeno.⁷⁹ Način vročitve določa postopek po 166. do 195. členu Zakona o pravnem postopku ali tako, da se listina z naslovom naslovnika odda na pošti. V zadnjem primeru določa fikcijo vročitve, če uradno obveščanje poteka v domači državi ali deželi, in sicer tri dni po oddaji na pošti, če udeleženec ne izkaže za verjetno, da listine ni prejel ali jo je prejel šele po tem roku. Ne nazadnje določa tudi, da če uradno obveščanje ni mogoče, je lahko udeleženec z dokumenti seznanjen tudi neformalno.⁸⁰

Že pred določbami o postopku na prvi stopnji FamFG ureja umik predloga oziroma izjavo udeležencev o končanju postopka. V primeru predlagalnega postopka glede umika predloga določa, da je ta mogoč, dokler ni končna odločba pravnomočna. Za umik po izdaji končne odločbe pa se zahteva soglasje preostalih udeležencev. Če izdana, vendar še ne pravnomočna končna odločba postane z umikom predloga neučinkovita, ne da bi bila za to izrecno potrebna razveljavitev. O tem lahko na predlog odloči sodišče s sklepom, ki ga ni mogoče izpodbijati. Če vsi udeleženci izjavijo, da želijo postopek končati, se odločba o predlogu sploh ne izda.⁸¹

Zakon vsebuje načela oficialnosti, ekonomičnosti in pravila o vodenju postopka. Glede obravnave dokazov vsebuje določbo o t. i. formalnem izvajanju dokazov⁸², ki sodišču nalaga obvezno presojo o tem, ali bo o dejstvih, ki so pomembna za odločitev, odločalo s formalnim izvajanjem dokazov v skladu z Zakonom o pravnem postopku, če ni že z zakonom določeno kot obvezno. Glede naroka določa, da se sodišče lahko odloči o izvedbi naroka, ni pa obvezno.⁸³ Če se sodišče odloči za izvedbo naroka, ravna v skladu s 33. in 34. členom, ki urejata osebno prisotnost udeležencev in opravo osebnega neformalnega razgovora, kadar je v primeru neupravičene odsotnosti dopuščen tudi denarna kazen (po ZPO). FamFG vsebuje tudi posebno določbo o prisilnih sredstvih⁸⁴, ki določa, da če je treba na podlagi sodne odredbe uveljaviti obveznost izvršitve ali opustitve dejanja, lahko sodišče, če v zakonu ni drugače določeno, zavezancu s sklepom določi denarno kazen. Če denarne kazni ni mogoče izterjati, lahko sodišče odredi uklonilni zapor. Poravnava, ki jo FamFG na splošno dopušča, če udeleženci lahko razpolagajo s

predmetom postopka, zakon spodbuja, razen v zadevah v zvezi z zaščito pred nasiljem. Tako določa, da se lahko sklene na zapisnik ali pisno oziroma sodišče lahko udeležence celo napoti k poravnalnemu sodniku, ki je zato imenovan in ni pooblaščen za sprejemanje odločitev, lahko pa uporabi vse metode za rešitev spora vključno z mediacijo.

V tretjem razdelku zakon kot vrsto odločbe določa sklep⁸⁵, in to za vse zadeve, tudi na primer o razvezi ali odločitvi o preživnini, kljub prejšnji tradicionalni ureditvi, ki je predvidevala sodbo v spornih zadevah. Glede vsebine sklepa zakon določa, da se navedejo podatki o udeležencih, zakonitih zastopnikih in pooblaščenih, o sodišču in sodelujočem sodnem osebju, navedeni so tudi izrek, obrazložitev in pravni pouk. Sklep se podpiše in navede se datum izročitve sklepa vpisniku sodišča ali razglasa z branjem izreka. Četrti odstavek 38. člena določa primere, v katerih se obrazložitev ne zahteva, in sicer ko gre za odločbo na podlagi pripoznave ali odpovedi ali kot zamudno sodno odločbo in je ustrezno navedena; ko se ugotovi predlogom udeležencev s podobno vsebino ali sklep ni v nasprotju z izraženo voljo udeleženca ali je bil sklep razglašen ustno v prisotnosti vseh udeležencev in so se vsi udeleženci odpovedali pravnim sredstvom. Obrazložitev se vedno zahteva v zakonskih sporih z izjemo odločbe o izreku razveze, sporih o ugotavljanju ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva, zadevah v zvezi z oskrbo psihično motenih oseb in če je mogoče pričakovati, da bo sklep uveljavljen v tujini. Kljub izdaji končnega sklepa se postopek nadaljuje, če udeleženec, ki ga zadeva odločba, kot verjetno izkaže, da mu je bila kršena pravica do izjave.⁸⁶ In sicer ob kumulaciji dveh temeljnih pogojev: da nima možnosti vložitve devolutivnega pravnega sredstva ali pravnega sredstva zoper odločbo ali druge možnosti spremembe in če je bila kršena pravica na način, ki vpliva na postopek odločanja.

Četrti razdelek zakona vsebuje določbe o začasnih odredbah. Sodišče lahko z začasno odredbo sprejme začasni ukrep, če je to po določbah, ki veljajo za to pravno razmerje, utemeljeno in če obstaja nujna potreba za takojšnje delovanje. Z ukrepom se lahko zavaruje ali začasno ureja obstoječe stanje. Udeležencu se lahko ravnanje omogoči ali prepove, zlasti pa se mu lahko prepove razpolaganje s predmetom. Sodišče lahko z začasno odredbo sprejme tudi odredbe, ki so potrebne za njeno izvršitev. Pristojno je sodišče, ki bi bilo pristojno za glavno stvar na prvi stopnji. Začasna odredba se izda samo na predlog, če se lahko ustrezní postopek v glavni stvari uvede samo na predlog. Predlagatelj mora predlog utemeljiti in pogoje za odredbo izkazati za verjetne.⁸⁷ Postopek se izvede v skladu z določbami, ki veljajo za glavno stvar, če iz posebnosti začasnega pravnega varstva ne izhaja drugače. Sodišče lahko odloča brez ustne obravnave. Zamudna sodna odločba v postopku za izdajo začasnih odredb je izključena. Postopek začasnih odredb je samostojen tudi, če teče postopek v glavni stvari. Sodišče lahko opusti posamezna postopkovna dejanja v postopkih v glavni stvari, če so bila ta dejanja izvršena že v postopku začasnih odredb in če pri ponovni izvedbi ni mogoče pričakovati nobenih dodatnih spoznanj. Če je izdana začasna odredba, mora sodišče na predlog udeleženca uvesti postopek v glavni stvari.⁸⁸ Sodišče lahko z izdajo začasnih odredb določi rok, pred potekom katerega vložitev predloga ni dopustna (ne sme biti daljši od treh mesecev). V postopkih, ki se uvedejo samo na predlog, mora sodišče na predlog odrediti, da udeleženec, ki je dosegel izdajo začasnih odredb, v roku, ki se določi, vloží predlog za uvedbo postopka v glavni stvari ali predlog za odobritev brezplačne pravne pomoči za postopek v glavni stvari. Če se odredbi ne ugotovi, se začasna odredba razveljavi. Tudi sicer lahko sodišče razveljavi ali spremeni začasno odredbo⁸⁹. Pristojno je sodišče, ki je izdalo odredbo, razen če je zadevo odstopilo drugemu sodišču. Začasna odredba preneha veljati ob začetku učinkovanja druge ureditve, če sodišče ne določi zgodnejšega roka. Če gre za končno odločbo v družinski zadevi, je odločilna njena pravnomočnost, če končna odločba ne začne učinkovati pozneje. Veljavnost začasnih odredb na predlog je vezana tudi na druge razloge prenehanja odločb iz postopkov, uvedenih na predlog, kot so: da se predlog o glavni stvari umakne, da se predlog o glavni stvari pravnomočno zavrne, da se glavna stvar

soglasno razglasi za urejeno ali je bil postopek v glavni stvari končan drugače.

Glede pravnih sredstev v postopkih za izdajo začasne odredbe FamFG v 57. členu določa, da odločb v družinskih zadevah ni mogoče izpodbijati, razen v primerih nastanitve mladoletnika v psihiatrični ustanovi, niti kadar sodišče prve stopnje na podlagi ustne razprave odloča o starševski skrbi za otroka, izročitvi otroka drugemu roditelju, predlogu, da otrok ostane pri rejniku ali osebi, s katero je otrok v tesnem stiku, predlogu po 1. in 2. členu Zakona o zaščiti pred nasiljem (Gewaltschutzgesetz) ali predlogu za dodelitev stanovanja v zadevi v zvezi s stanovanjem zakoncev ob razvezi ali ločitvi.

Peti razdelek FamFG obravnava pravna sredstva. Glede pritožbe v 58. členu določa, da se vložijo zoper končne odločbe na prvi stopnji, če zakon ne določa drugače.

Pravico do pritožbe ima tisti, čigar pravice so s sklepom ogrožene; v primeru izključno predlagalnega postopka, ko je bil predlog zavrnjen, je upravičen pritožnik le predlagatelj. Upravičenost uradnih organov določajo posebne določbe FamFG ali drugega zakona. Otrok, za katerega skrbijo starši in ki je ob izdaji odločbe dopolnil 14 let starosti, lahko brez sodelovanja svojega zakonitega zastopnika uveljavlja pravico do pritožbe v vseh zadevah, povezanih s svojo osebnostjo. Enako velja v preostalih zadevah, v katerih naj bo otrok zaslišan, preden sodišče sprejme odločitev. Enake pravice ima tudi varovanec pod skrbništvom, ki je opravilno sposoben. FamFG v 61. členu določa dovoljeno in dopuščeno pritožbo. Tako za premoženjskopravne zadeve določa, da mora vrednost predmeta pritožbe presegati 600 evrov, če gre za manjšo vrednost, pa le, če sodišče dopusti in določi pogoje. Pritožba se vložijo v enem mesecu, če po zakonu ni določen drugačen rok. Izjemoma se vložijo v dveh tednih, če se pritožuje zoper končne odločbe v postopkih izdaje začasne odredbe ali odločbe o vlogah za odobritev pravnega posla. Pritožba mora biti utemeljena, lahko tudi na novih dejstvih in dokaznih sredstvih. Pritožbeno sodišče samostojno odloča o zadevi. Ob razveljavitvi izpodbijanega sklepa in postopka lahko zadevo vrne na sodišče prve stopnje samo, če to sodišče v zadevi še ni odločalo. Enako velja, če ima postopek večjo pomanjkljivost in bi se za odločitev zahtevalo obsežno ali zahtevno izvajanje dokazov ter udeleženec prosi za vrnitev zadeve organu nižje stopnje.⁹⁰

Glede revizije FamFG določa, da se dopusti, če ima sodni primer načelen pomen ali nadaljnji razvoj prava ali zagotovitev enotne sodne prakse zahtevata odločitev sodišča, ki odloča o reviziji zoper sklep.⁹¹ Dovoljena (brez dopustitve) pa je v zadevah v zvezi z oskrbo psihično motenih oseb za imenovanje skrbnika, razveljavitev skrbništva, odreditev ali razveljavitev soglasja centra za socialno delo, zadevah o nastanitvi v psihiatrični ustanovi in postopkih po 6. in 7. točki 151. člena ter zadevah odvzema prostosti.⁹²

Zakon vsebuje določbe o brezplačni pravni pomoči, stroških in izvršbi. Določbe o izvršbi zajemajo splošne določbe, določbe o izvajanju določb o izročitvi oseb in izvajanju stikov ter določbe o izvršbi po zakonu o pravnem postopku. Prva knjiga se konča z določbami o postopkih, ki se nanašajo na tujino.

Druga knjiga, **postopki v družinskih zadevah**, najprej poda opredelitev, kaj se šteje pod družinske zadeve, to so zakonski spori, zadeve otrok, spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva, zadeve v zvezi s posvojitvami, zadeve v zvezi s stanovanjem zakoncev in gospodinjsko opremo ob razvezi ali ločitvi, zadeve v zvezi z varstvom pred nasiljem, zadeve usklajevanja pravic iz pokojninskega zavarovanja, preživitvene zadeve, premoženjskopravna razmerja med zakoncema, preostale družinske zadeve in zadeve partnerskih skupnosti.

112. člen FamFG kot družinske spore določa preživninske zadeve in zadeve partnerskih skupnosti (z nekaterimi izjemami), premoženjskopravna razmerja med zakoncema in analogne zadeve partnerskih skupnosti in preostale družinske zadeve po 266. členu FamFG in zadeve partnerskih skupnosti po drugem odstavku 269. člena FamFG. Za navedene zadeve iz 112. člena v 113. členu zakon določa, katere postopkovne določbe se uporabljajo. Ker je naslov člena »Uporaba določb Zakona o pravnem postopku« in ker nato k določitvi pristopi na način izključevanja, je mogoče razumeti, da prevladuje pravní postopek, saj eksplicitno izloča iz uporabe točno določene člene ZPO. Da ohranja samostojno veljavo in tako izpostavlja, da teh postopkov ne gre enačiti s »čisto klasičnim« pravnim postopkom, pa v petem odstavku določa uporabo izrazov, značilnih za nepravní postopek, tako npr. se namesto »tožba« uporabi »predlog«, »tožnik« je »predlagatelj«, namesto »stranke« pa se uporablja »udeleženec«.

Ureja tudi zakonske spore (razveza, razveljavitev zakonske zveze, (ne)obstoječa zakonska zveza) in določa postopek o zadevah razveze in zadevah, ki so povezane z razvezo. O razvezi in zadevah, povezanih z razvezo (zadeve usklajevanja pravic iz pokojninskega zavarovanja, preživljanje skupnih otrok ali zakonca, zadeve v zvezi s stanovanjem zakoncev in gospodinjsko opremo ob razvezi ali ločitvi, premoženjskopravna razmerja med zakoncema), je treba razpravljati in odločati skupaj (povezano), na način, da se poleg predloga za razvezo poda še predlog za druge zadeve, razen glede zadeve usklajevanja pravic iz pokojninskega zavarovanja, za katero ni treba podati predloga (*ex officio*). V primeru razveze sodišče odloči o vseh povezanih družinskih zadevah z enotnim sklepom.

Vrste postopkov v zadevah otrok so določene v 151. členu, in sicer starševska skrb, pravica stikov in pravica do informacij o osebnih razmerah otroka, izročitev otroka, skrbništvo, rejništvo ali sodno imenovanje drugega zastopnika za mladoletnika ali za skrbništvo nad zarodkom, dovolitev nastanitve mladoletnika v zaprti psihiatrični ustanovi (1631.b, 1800. in 1915. člen Državlanskega zakonika), odreditev nastanitve mladoletnika v zaprti psihiatrični ustanovi po deželnih zakonih o nastanitvi duševnih bolnikov ali naloge po zakonu o sodiščih za mladostnike. 156. člen FamFG sodiščem na vseh stopnjah nalaga, da si prizadevajo za sklenitev soglasja. Če jim to ne uspe, pa naložijo, da se z začasno odredbo določi ureditev o prebivališču, pravici do stikov ali izročitvi otroka, po obravnavi z udeleženci in uradom za mladostnike. Zakon za zaščito interesa otrok določa dodelitev kolizijskega skrbnika⁹³, ki je udeleženec postopka, ni pa zakoniti zastopnik otroka. Sodišče opravi tudi osebni neformalni razgovor z otrokom ter s starši in uradom za mladostnike, kadar gre za zadeve, povezane z osebnostjo otroka. Zaslišanje otroka kot priče ali udeleženca je izključeno⁹⁴, ima pa pravico, da je z odločbo, zoper katero ima otrok pravico do pritožbe, seznanjen, če je dopolnil 14. leto starosti in je poslovno sposoben.

Vsebinsko postopkov o paternitetnih sporih določa 169. člen FamFG: o določitvi obstoja ali neobstoja razmerja med starši in otrokom, zlasti učinkovanje ali neučinkovanje priznanja očetovstva, o nadomestitvi soglasja za genetsko preiskavo za določitev očetovstva ali materinstva ter odreditev dopustitve odvzema vzorca, za vpogled v izvedensko mnenje o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva ali za izročitev prepisa ali za izpodbijanje očetovstva. Postopkovne določbe so v 170. do 185. členu. Udeleženci, določeni v 172. členu, so otrok, mati in oče. Zastopnik otroka je lahko tudi urad za mladostnike, kar izključuje zastopanje po starših, lahko se imenuje tudi kolizijskega skrbnika. Sodišče pred izvajanjem dokazov o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva o zadevi razpravlja na naroku. Sodišče pred odločitvijo o nadomestitvi soglasja h genetski preiskavi očetovstva ali materinstva in odreditvi dopustitve odvzema vzorca opravi osebni neformalni razgovor s starši in otrokom, ki je dopolnil 14. leto starosti. Z mlajšim otrokom sodišče lahko opravi le osebni neformalni razgovor. 178. člen določa,

da mora vsaka oseba dovoliti preiskave, zlasti odvzem krvnih vzorcev, če je to potrebno za ugotovitev očetovstva ali materinstva, razen če od osebe preiskave ni mogoče zahtevati. Pri večkratni neupravičeni zavrnitvi preiskave se lahko uporabi tudi neposredna prisila, zlasti prisilna privedba na preiskavo. Če je predlog za izpodbijanje očetovstva uspešen, prevzamejo vsi udeleženci, z izjemo mladoletnega otroka, enak delež sodnih stroškov, udeleženci zunajsodne stroške krijejo sami.

5.2. Avstrija

Temeljni pravni vir materialnega avstrijskega družinskega prava je Splošni civilni zakonik (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB), BGBl. Nr. 39) s številnimi novelami. Dopolnjujejo ga še Zakon o zakonski zvezi (Ehegesetz (EheG), GBLO 1938/224), Zakon o registriranem partnerstvu (Eingetragene-Partnerschaft-Gesetz (EPG), 2009/135), Zakon za uresničevanje koristi otroka (Jugendwohlfahrtsgesetz (JWG) – zakon ureja snov s področja socialnega varstva, BGBl. Nr. 161, 1989), Zakon o predujmu preživnine (Unterhaltsvorschussgesetz (UVG), 1985/451), Zakon o zagotavljanju preživnine (Unterhaltsschutzgesetz (UschG), 1985/452) in Zvezni zakon o verski vzgoji otroka (Bundesgesetz über die religiöse Kindererziehung – BGBl. 1985/155).

Procesna ureditev je določena v Zakonu o nepravdnem postopku (Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen (Außerstreitgesetz (AußStrG) □ BGBl. I 111/2003 BGBl. I Nr. 111/2003; v nadaljevanju aZNP), v primerih, ki jih določa zakon, pa tudi Zakon o pravdnem postopku (Zivilprozessordnung □ BGBl. I 52/2009 BGBl. I Nr. 52/2009). Pristojnost sodišč določa Gesetz vom 1. August 1895, über die Ausübung der Gerichtsbarkeit und die Zuständigkeit der ordentlichen Gerichte in bürgerlichen Rechtssachen (Jurisdiktionsnorm).

Zakon o nepravdnem postopku v uvodu vsebuje splošne določbe glede nepravdnih postopkov (*splošne določbe*), nato pa jim sledijo določbe (p)o posameznih postopkih (postopek v zadevah glede zakonske zveze, otrok in skrbništva, postopek posvojitve, postopki v zvezi z zakonsko zvezo, preživljanje, postopki za ureditev izvajanja skrbništva in pravice do stikov, postopek o skrbništvu za invalidne osebe ...).

Splošne določbe tako najprej določajo področje uporabe. Tako je treba aZNP uporabiti v tistih civilnih pravnih zadevah, za katere je tako določeno v zakonu in, če ni drugače določeno, je treba uporabiti splošne določbe tega zveznega zakona tudi v nepravdnih postopkih, ki so urejeni v drugih zakonskih predpisih.⁹⁵

2. člen aZNP določa stranke postopka oziroma udeležence, ki so predlagatelj, nasprotni udeleženec, ki ga imenuje predlagatelj, tisti, na katerega pravno varovani položaj neposredno vpliva zahteva ali od sodišča predvidena odločitev ali drug sodni postopek, vsaka oseba ali služba, ki jo je treba vključiti v postopek na podlagi zakonskih predpisov.

Glede zastopanja aZNP v 4. do 7. členu določa, da če se udeleženec ne more pisno ali ustno razumljivo izraziti, mu mora sodišče določiti ustrezní rok, da po potrebi imenuje primerne pooblaščenca in se lahko ustrezno izvede postopek. Če udeleženec takšnega naloga ne izpolni pravočasno, mora sodišče na njegovo odgovornost in stroške imenovati ustreznega zastopnika.⁹⁶

V 5. členu določa, da je treba na pomanjkljivost v postopkovni sposobnosti, zakonitem zastopanju in morebiti potrebnem posebnem pooblastilu za vodenje postopkov po uradni dolžnosti paziti v

vseh fazah postopka. Za odpravo takih pomanjkljivosti mora sodišče odrediti vse potrebno in poskrbeti, da zaradi tega udeležencu ne nastanejo škodljive posledice. Takih sodnih odredb ni mogoče samostojno izpodbijati. V nadaljevanju člena tudi eksplicitno navaja, kaj vse je sodišče dolžno spremljati, in določa ravnanje sodišča (imenovanje kuratorja ali zakonitega zastopnika). Glede zastopanja v pritožbenih postopkih (pa tudi v reviziji) 6. člen najprej določa, da je v postopkih, v katerih so lahko soočeni predlogi dveh ali več udeležencev, za zastopanje lahko pooblaščen le odvetnik. V vsakem primeru pa je lahko v postopku o posvojitvi, skrbništvu za invalidne osebe, vključno s premoženjskimi pravicami takih varovancev, in v postopku o dovoljenju za pravna dejanja drugih varovancev, s pridržkom iz 162. člena, v zapuščinskem postopku, postopku za razglasitev pogrešancev za mrtve in razveljavitev odločbe in v zemljiškoknjižnih postopkih, postopkih registracije podjetij in drugih registrskih postopkih in pritožbenih postopkih pooblaščen samo odvetnik ali notar. Enako velja v postopku za revizijo.

Glede začetka postopka 8. člen aZNP določa, da se lahko začne na predlog ali po uradni dolžnosti. Če se takoj ne zavrnejo ali zavržejo, je treba predloge za uvedbo postopka najpozneje hkrati z uvedbo poizvedovanja izročiti kot tožbo vsem osebam, katerih položaj je razviden v spisu. V postopkih, uvedenih po uradni dolžnosti, mora sodišče udeležencu najpozneje pri svojem prvem procesnem dejanju jasno označiti predmet postopka. Glede zahtevka v predlogu pa določa, da ni nujno, da vsebuje določen zahtevek, vendar mora biti dovolj jasno razvidno, za katero odločbo ali drug sodni postopek si predlagatelj prizadeva in iz katerega dejanskega stanja to izpelje.

Glede umika predloga 11. člen aZNP določa, da se postopki na podlagi predloga končajo z umikom predloga. Predlog se lahko umakne do odločbe sodišča prve stopnje. Če je bilo vloženo dopustno pravno sredstvo, se lahko predlog umakne – če je predmet postopka s pravnimi sredstvi – samo do takrat, ko odločitev prejme sodišče, ki odloča o pravnih sredstvih, vendar le z opustitvijo zahtevka ali soglasjem nasprotnega udeleženca. V obsegu, v katerem je bil predlog umaknjen, izpodbijani sklep – razen v delu, v katerem določa stroške, ki jih je treba povrniti drugim strankam – nima učinka. To mora sodišče, ki odloča o pravnih sredstvih, ugotoviti s sklepom. Postopki, ki se lahko uvedejo tudi po uradni dolžnosti, se končajo z umikom predloga, če sodišče prve stopnje ne odloči, da se postopek nadaljuje po uradni dolžnosti. Po odločbi sodišča prve stopnje se predlog ne more več umakniti.

Glede litispendence 12. člen aZNP določa, da je postopek v teku, kakor hitro se pri sodišču vloži predlog za njegovo uvedbo ali sodišče opravi procesno dejanje v postopku, ki se uvede po uradni dolžnosti. Če je glede istega predmeta v teku postopek pri več sodiščih, je treba zadevo prenesti na tisto pristojno sodišče, pri katerem se je postopek o zadevi najprej začel.

V skladu z 18. členom aZNP ustna obravnava ni vedno predpisana, sodišče pa lahko določi narok za ustno obravnavo o celotni zadevi ali o posameznih točkah, z udeleženci, ki jih predmet obravnave zadeva, če se zdi to smotrno za pospešitev postopka, ugotovitev dejanskega stanja ali razpravo o pravnih vprašanjih. Tudi če je bil opravljen narok za ustno obravnavo, sodišče ni dolžno zadeve ustno obravnavati v nadaljnjem postopku. Načeloma je ustna obravnava javna, se pa javnost po uradni dolžnosti izključi, če se zdi, da bi lahko bila ogrožena morala ali javni red, če obstaja utemeljena skrb, da bi lahko vodila k motenju obravnave ali otežila ugotavljanje dejanskega stanja ali če je to potrebno v interesu varovane osebe. Na predlog udeleženca se javnost izključi zaradi razlogov, ki jih je treba upoštevati, zlasti kadar je treba razpravljati o dejstvih iz družinskega življenja.

Glede rokov 23. člen aZNP določa, da se smiselno uporabljajo roki iz ZPP ter da so roki za

vložitev pravnega sredstva in odgovor na pravno sredstvo ter vložitev predloga za spremembo nepodaljšjivi.

Glede mirovanja postopka aZNP v 28. členu določa, da če sta v postopku udeležena vsaj dva udeleženca, nastopi mirovanje postopka, če se o tem vsi udeleženci izrecno dogovorijo in dogovor prigrasijo sodišču; takšen dogovor začne veljati od dneva, ko so vsi udeleženci dogovor prigrasili sodišču. V primeru postopka na predlog, v katerem sta udeležena vsaj dva udeleženca, nastopi mirovanje tudi takrat, ko so bili vsi udeleženci povabljeni k ustni obravnavi s sklicevanjem na to pravno podlago, vendar se noben udeleženec ne odzove vabilu ali prisotni udeleženci izjavijo, da ne želijo razpravljati. Z mirovanjem postopka so povezani učinki prekinitve postopka, nepodaljšjivi roki še vedno tečejo. Postopek, ki miruje, se ne sme nadaljevati pred potekom treh mesecev po začetku mirovanja. Postopke, ki se lahko uvedejo tudi po uradni dolžnosti, je treba nadaljevati, če bi lahko bili ogroženi interesi stranke ali skupnosti, katerih varovanje je namen postopka. Postopek se nadaljuje po teh mesecih na zahtevo udeleženca. Postopke, ki se lahko uvedejo po uradni dolžnosti, lahko sodišče nadaljuje tudi po uradni dolžnosti. Sklep, s katerim je bilo zavrženo nadaljevanje mirujočega postopka po poteku treh mesecev, je mogoče samostojno izpodbijati.

Ob tem aZNP omogoča tudi začasno ustavitev postopka⁹⁷, če se pričakuje sporazumna rešitev med udeleženci. Sodišče lahko začasno ustavi postopek, če s tem niso ogroženi interesi udeleženca ali skupnosti, katere varovanje je namen postopka. To lahko stori za največ šest mesecev. Med začasno ustavitvijo sme sodišče opraviti samo nujno potrebna procesna dejanja. Zoper sklep je možna samostojna pritožba.

Glede poravnave aZNP določa, da če udeleženci razpolagajo s pravicami, ki so lahko predmet sodnega postopka, lahko o tem sklenejo sodno poravnavo. O tem se sestavi zapisnik, ki se udeležencem izroči na njihovo zahtevo.

V skladu z 38. členom aZNP sodišče v nepravdnem postopku odloča v obliki sklepov. Ti se objavijo pisno, če je navzoč vsaj en udeleženec, se lahko naznanijo tudi ustno. Sodišče lahko odloči o razlogu za zahtevek z vmesnim sklepom in o delu zadeve z delnim sklepom. V postopkih, ki se lahko uvedejo samo na podlagi predloga, je treba sprejeti sklep v okviru predlogov. V postopkih, ki se lahko uvedejo tudi po uradni dolžnosti, sodišče pri svoji odločitvi ni vezano na predloge.

Glede pritožbe aZNP določa, da se sklepi sodišča prve stopnje lahko izpodbijajo s pritožbo na sodišče druge stopnje (pritožbeno sodišče). Sklepi o vodenju postopka se lahko izpodbijajo le s pritožbo zoper odločitev o zadevi, če ni odrejeno njihovo samostojno izpodbijanje. Rok za pritožbo je 14 dni, teči pa začne z vročitvijo pisnega izvoda sklepa, ki se lahko samostojno izpodbija. Udeleženec, ki ni bil uradno zaveden in mu ni bil vročen sklep, lahko vloži pritožbo do dneva, do katerega lahko uradno evidentirani udeleženec vloži pritožbo ali poda odgovor na pritožbo. Pritožbeno sodišče sme odločati le v okviru pritožbene zahteve. V postopkih, ki se lahko uvedejo po uradni dolžnosti, pritožbeno sodišče ni vezano na pritožbeno zahtevo; lahko pa se izpodbijani sklep spremeni tudi v škodo udeleženca, ki ga izpodbija. Pritožbeno sodišče odloči s sklepom.

Glede revizije aZNP v petem razdelku določa, da je zoper sprejeti sklep pritožbenega sodišča revizija dopustna le, če je odločba odvisna od rešitve pravnega vprašanja materialnega prava ali procesnega prava, ki se mu pripisuje velik pomen za ohranitev pravne enotnosti, pravne gotovosti ali razvoja prava, in sicer ker pritožbeno sodišče odstopa od sodne prakse vrhovnega

sodišča ali taka sodna praksa manjka ali je neenotna. Predlog za dopustitev revizije, povezan z redno revizijsko pritožbo, je treba vložiti v 14 dneh pri sodišču prve stopnje, rok pa začne teči z vročitvijo odločbe pritožbenega sodišča. Če je revizija dopustna, sodišče obvesti udeležence in jih pozove, naj podajo odgovor in o tem obvestijo sodišče prve stopnje.

aZNP v 79. členu določa tudi prisilna sredstva v postopku. Kot primerna prisilna sredstva drugi odstavek tega člena določa denarne kazni, uklonilni zapor, prisilno privedbo, prevzem listin, informacijskih sredstev in drugih premičnih stvari, imenovanje skrbnikov, ki morajo na stroške in tveganje zamudnika (pri plačilu) opraviti nadomestna dejanja.

Prvi posebni postopek je postopek v zadevah glede zakonske zveze, otrok in skrbništva. Najprej določa postopek o ugotavljanju očetovstva, o katerem sodišče sestavi zapisnik. Posebne določbe o ugotavljanju starševstva kot udeležence postopka določajo otroka, osebo, katere starševstvo se lahko s postopkom ugotovi, odpravi ali znova ugotovi, in drugega starša otroka, če je razumen, sposoben presoje in živ. Poravnave ali odločitve na podlagi priznanja niso dopustne. V postopkih za ugotavljanje starševstva mladoletnih otrok se stroški ne nadomestijo. V 85. členu aZNP določa obvezno sodelovanje vseh udeležencev in vseh oseb, ki glede na ugotovitve postopka lahko prispevajo k razjasnitvi dejanskega stanja. Tako izvedenec, ki ga imenuje sodišče, ugotavlja dejstva zlasti, kadar je potrebno pridobivanje vzorcev tkiva, telesnih tekočin in vzorcev krvi. Sicer lahko sodišče od vsakogar zahteva izročitev potrebnih vzorcev tkiva, telesnih tekočin in vzorcev krvi zadevnih oseb, tudi če so te že umrle.

Sledi postopek posvojitve, pri čemer aZNP najprej določa način podaje izjave o soglasju. Zakon omogoča tudi posvojitve z nerazkritjem imena posvojitelja, v tem primeru je postavljen pogoj, da se vsi razen organa skrbstva odpovedo razkritju imena posvojitelja. Te osebe lahko zahtevajo opis osnovnih osebnih in ekonomskih razmer posvojitelja. Sklep o dovoljenju za posvojitve mora poleg sestavin iz 39. člena vsebovati še izrek o dovoljenju za posvojitve otroka, izrek o prenehanju pravnih razmerij posvojenca z roditeljem in o dnevu začetka veljavnosti tega prenehanja, če obstaja privolitev zanj, ime in priimek posvojiteljev in posvojenca, datum in kraj rojstva, državljanstvo, pripadnost zakonsko priznani cerkvi ali verski skupnosti in opozorilo na ustrezne vpise v rojstne matične knjige, datum začetka veljavnosti posvojitve, na predlog pa tudi druge podatke, potrebne za popolno evidentiranje posvojitve otroka prek tujih matičnih organov.

Glede postopkov v zvezi z zakonsko zvezo aZNP vsebuje posebne določbe, ki določajo, da se aZNP uporablja le v postopku za sporazumno razvezo zakonske zveze. Udeleženca sta lahko le zakonca. Kot zadeve v zvezi z zakonsko zvezo določa postopek o sporazumni razvezi zakonske zveze, o vračilu prispevka enega zakonca k skupnemu preživljanju drugega ter o razdelitvi premoženja v uporabi zakoncev in prihrankov zakoncev. Določa tudi, da zakonca lahko zastopa le odvetnik. Obravnava je ustna. Če se predlagatelj ne udeleži naroka, se predlog šteje za umaknjene. 96. člen aZNP določa nato vsebino sklepa o sporazumni razvezi, določa pa tudi, da se izvod sklepa izda brez utemeljitve.

Glede preživljanja vsebuje naslednje posebne postopkovne določbe, in sicer določa, da je v postopku, v katerem je zahtevka višji od 5.000 evrov, obvezno zastopanje po odvetniku. Glede zahtevka določa, da je dopustno zahtevati še ne zapadlo preživnino, če je bila preživninska obveznost že kršena ali bi lahko bila kršena. Določena je tudi obveznost dajanja informacij⁹⁸, potrebnih za določitev preživnine. Če oseba, ki je dolžna pošiljati informacije, krivdno ne izpolni svoje dolžnosti, jo lahko sodišče po pravičnem preudarku zaveže k nadomestitvi dodatnih postopkovnih stroškov, ki nastanejo s tem. Na to je treba v zaprosilu za informacije opozoriti osebo, zavezano za pošiljanje informacij.

Pri postopku za ureditev izvajanja skrbništva in pravice do stikov aZNP določa posebno procesno sposobnost mladoletnika, in sicer če je star 14 let, lahko samostojno nastopi pred sodiščem. Pooblastila zakonitega zastopnika še vedno veljajo in, če si predlogi mladoletnika in zakonitega zastopnika nasprotujejo, sodišče obravnava vse zahtevke. Za otroke, mlajše od 14 ali 16 let, pa sodišče v postopku za ureditev izvajanja skrbništva in pravice do stikov imenuje otrokovega skrbnika, če je to potrebno glede na razsežnost spora med drugimi strankami zaradi podpore mladoletni osebi in če ima sodišče na voljo primerne osebe. Sodišče lahko za otrokovega skrbnika imenuje le osebe, ki jih je predlagalo Zvezno ministrstvo za pravosodje ali Agencija za skrb za zunanje strokovne kadre v pravosodju na predlog Zveznega ministrstva za pravosodje. Predlagane so lahko le osebe, ki so primerne zlasti zaradi svojega poklica, poklicnih izkušenj pri ravnanju z otroki in mladostniki ter na podlagi izobrazbe za opravljanje te dejavnosti.⁹⁹ Razgovor z mladoletniki v postopku lahko opravi sodnik, organ skrbstva, strokovna služba za pomoč sodiščem v družinskih zadevah¹⁰⁰, ustanove strokovne službe za pomoč mladoletnikom ali kdo drug, na primer izvedenci, če še ni dopolnil deset let, če to zahteva njegov razvoj ali njegovo zdravstveno stanje ali če drugače ni mogoče pričakovati izjave resnega in nepristranskega mnenja mladoletnika. Razgovori se ne izvedejo, če bi bile zaradi njih ali zaradi odloga odredbe, ki je s tem povezan, ogrožene koristi mladoletnika ali če očitno ni mogoče pričakovati preišljene izjave v zvezi s predmetom postopka glede na sposobnost razumevanja mladoletnika. Posebne postopkovne določbe določajo tudi začasno izvrševanje odredb v teh postopkih, sodišče lahko odredi tudi posebne ukrepe, potrebne za zagotovitev otrokove koristi, če z njimi ne ogroža interesov stranke, katere varstvu je namenjen postopek, ali nesorazmerno ne škoduje interesom drugih strank, kot npr. obvezen obisk mediacij itd. Zakon določa tudi posebno odločitev za primere pri ukrepih, ki jih postavlja nosilec skrbstva za mladoletnike, v postopku o pravici do osebnih stikov. V primeru dogovora mora sodišče pripraviti zapisnik o dogovorih glede izvajanja skrbništva ali pravice do osebnih stikov. Če je bil s tem vsebinsko urejen predmet postopka, je postopek končan brez nadaljnjega. Glede izvajanja zakon določa, da se prisilno izvajanje ureditve o izvajanju skrbništva in pravice do osebnih stikov lahko opravlja le, če obstaja sodna odločba, če je bil na sodišču sklenjen dogovor ali je bilo izvajanje skrbništva določeno pred matičarjem. Za te primere je izključena uporaba določb Zakona o izvršbi in se dovoli le uporaba prisilnih sredstev, navedenih v 79. členu aZNP.

Glede postopka za postavitve pod skrbništvo invalidne osebe aZNP določa, da se začne na predlog same osebe ali na podlagi sporočila o potrebi po varstvu take osebe (po uradni dolžnosti). Sodišče izvede prvo zaslišanje, na katerem si najprej ustvari mnenje o tej osebi. Osebo seznanijo z razlogom in namenom postopka ter jo glede tega zasliši. Če ta oseba ne pride na sodišče, jo lahko sodišče privede s potrebnim varovanjem. Če udeležba zadevne osebe na sodišču ni mogoča, ni ustrezna ali je škodljiva za njeno korist, jo mora sodišče poiskati. Če si sodišče ne more ustvariti osebnega vtisa o zadevni osebi zaradi nesorazmernih težav ali stroškov, se lahko opravi prvo zaslišanje s pravno pomočjo. Če se postopek na podlagi ugotovitev prvega zaslišanja nadaljuje, mora sodišče zadevni osebi v postopku zagotoviti pravnega svetovalca. Dokler še nima svojega zastopnika, sodišče postavi t. i. skrbnika postopka¹⁰¹, če pa je to potrebno zaradi nujnosti postopka, začasnega zastopnika¹⁰², pri čemer je njegova postavitve veljavna takoj. Postopek imenovanja skrbnika poteka ustno. Če udeležba zadevne osebe na sodišču ni mogoča, ni ustrezna ali je škodljiva za njeno korist, mora sodišče izvesti ustno obravnavo v kraju, kjer zadevna oseba biva. Če tudi to ne uspe, se lahko sodišče dogovori brez zadevne osebe, če je izvedenec že podal svoje mnenje in je bilo že opravljeno prvo zaslišanje. Skrbnik se lahko imenuje samo ob vključitvi najmanj enega izvedenca. Izvedenci morajo predložiti svoje izvedensko mnenje na ustni obravnavi, ugotovitev pa se lahko sprejme tudi zunaj ustne obravnave. Odločitev se sprejme s sklepom. Sklepu, s katerim je

imenovan skrbnik, ni mogoče priznati predhodne veljavnosti. S sklepom se seznanijo notar in vse druge potrebne službe, imenovanje skrbnika se vpiše v javne knjige in register, če področje delovanja zajema pravice, vpisane v zadevni knjigi ali registru. Poleg tega mora sodišče vsakogar, ki izkaže pravni interes, na njegovo zahtevo obvestiti o imenovanju skrbnika in njegovem področju delovanja. Do pritožbe imajo pravico zadevna oseba, njen zastopnik, skrbnik postopka, oseba, ki naj se imenuje za skrbnika, in najbližji sorodniki, katerih pooblastilo za zastopanje je uradno evidentirano v avstrijskem osrednjem seznamu zastopnikov. Glede stroškov aZNP določa, da je treba naložiti stroške zadevni osebi, če s tem ni ogroženo njeno preživljanje ali preživljanje družine, za katero mora skrbeti. V nasprotnem primeru se stroški krijejo iz zveznega proračuna.

aZNP vsebuje tudi druge določbe, v katerih posebej določa varstvo zasebnega in družinskega življenja. V sklopu teh določil je določeno, da ustne obravnave niso javne, da sporočila o okoliščinah zasebnega in družinskega življenja, za katere tajnost obstaja utemeljen interes stranke ali tretje osebe, ne smejo biti objavljena (prvi odstavek 301. člena Kazenskega zakonika), če je njihovo poznavanje posredovano izključno v postopku. Določa tudi, da če korist mladoletnika to zahteva, mora sodišče o tem osebe zavezati k tajnosti (drugi primer drugega odstavka 301. člena kazenskega zakonika) določenih dejstev, o katerih so bile osebe seznanjene izključno v postopku. Tega sklepa ni mogoče samostojno izpodbijati.

5.3. Hrvaška

Republika Hrvaška nima posebnega zakona, ki bi celovito urejal nepravdni postopek, ampak se v omejenem obsegu še vedno uporablja Zakon o vanparničnem postopku Kraljevine Jugoslavije iz leta 1934 (ZVP).¹⁰³ Večina procesnih določb, ki pridejo v poštev v posamičnih nepravdnih postopkih, je v več zakonih, ki primarno vsebujejo materialnopravne določbe □ takšni so npr. Zakon o lastništvu in drugih stvarnih pravicah (Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima iz leta 1996 s spremembami), Zakon o izvršbi (Ovršni zakon iz leta 2012 s spremembami), Stečajni zakon (iz leta 1996 s spremembami), Zakon o zemljiških knjigah (Zakon o zemljišnim knjigama iz leta 1996 s spremembami), Družinski zakon (Obiteljski zakon iz leta 2003 s spremembami; ObZ), Zakon o zaščiti oseb z duševnimi motnjami (Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama iz leta 2014), Zakon o dedovanju (Zakon o nasljeđivanju iz leta 2003 s spremembami), Zakon o razglasitvi pogrešanih oseb za mrtve in dokazovanju smrti (Zakon o proglašenju nestalih osoba umrlima i dokazivanju smrti iz leta 1974) in drugi. Zaradi svoje zastarelosti, razvoja številnih posebnih postopkov in posledičnih derogacij v posamičnih zakonih je ZVP povsem izgubil svoj smisel, na kar številni pravni strokovnjaki opozarjajo že dobro desetletje, zato bo morala Hrvaška v naslednjih letih po vzoru Avstrije in Nemčije sprejeti nov zakon, ki bo na enem mestu združeval pravila nepravdnih postopkov.

Temeljni pravni vir hrvaškega družinskega prava je ObZ, ki vsebuje tako materialne kot procesne določbe, ki se nanašajo na zakonsko in zunajzakonsko skupnost, odnose med starši in otroki, ukrepe za zaščito pravic in koristi otrok, posvojitve, skrbništvo, preživljanje, obvezno svetovanje in družinsko mediacijo ter vse druge postopke v povezavi z družinskimi zadevami in skrbništvom.

V skladu s splošnimi načeli v prvem delu ObZ morajo sodišča in vsi drugi organi javnega prava, ki vodijo postopke, v katerih se posredno ali neposredno odloča o pravicah otroka, v prvi vrsti ščititi pravice in interese otroka, pri tem pa morajo postopati ažurno. Pri izbiri ukrepov, s katerimi država oziroma njeni organi avtoritativno posegajo v družinske odnose, je treba spoštovati načelo sorazmernosti, prednost pa imajo preventivni ukrepi in sporazumno reševanje sporov. Temu je namenjen celotni sedmi del zakona, ki ureja obvezno svetovanje in družinsko mediacijo.

Obvezno svetovanje je posebna oblika pomoči družinskim članom, da sporazumno sprejmejo odločitve o družinskih zadevah, predvsem tistih, ki vključujejo otroke, da se seznanijo s pravnimi posledicami nespoštovanja sprejetih dogovorov in z možnostjo sodnih postopkov, v katerih se odloča o pravicah otroka, če se sporazum ne doseže. V postopku sodelujejo vsi družinski člani. Vodi ga pristojni center za socialno delo (CSD), predpisan pa je pred začetkom postopka razveze oziroma prenehanja zunajzakonske skupnosti, če imata partnerja skupaj mladoletne otroke, pa tudi pred začetkom drugih sodnih postopkov glede izvajanja starševske skrbi in osebnih razmerij z otrokom. Po koncu svetovanja CSD izda poročilo. V številnih postopkih je predložitev poročila k predlogu za začetek postopka procesna predpostavka, pri čemer poročilo ne sme biti starejše od šestih mesecev. Če ta predpostavka ni izpolnjena, sodišče predlog zavrže.

Družinska mediacija je druga oblika pomoči družinskim članom. V mediaciji stranke sodelujejo prostovoljno, zakon pa predpisuje eno obvezno srečanje pri za to usposobljenem družinskem mediatorju pred začetkom sodnega postopka razveze, če stranke že v postopku obveznega svetovanja niso dosegle dogovora o načinu skupnega izvajanja starševske skrbi. Ob soglasju staršev lahko v obeh postopkih svoje mnenje izrazi tudi otrok. Kadar starši tudi v postopku mediacije ne dosežejo sporazuma, mediator pripravi poročilo za sodišče, v katerem navede tudi, ali sta obe stranki aktivno sodelovali v postopku mediacije.

Osmi del ObZ ureja postopek pred sodiščem, kar vključuje tako pravnih kot nepravdnih postopke. 346. člen izrecno napotuje na subsidiarno uporabo pravil, ki urejajo pravdni postopek, če ObZ ne določa drugače. V prvem poglavju tega dela so splošna načela vseh postopkov pred sodiščem po ObZ, in sicer načelo ažurnosti (347. člen), načelo varstva pravic otrok in oseb, ki ne morejo same skrbeti za svoje pravice in interese (348. člen), načelo dispozitivnosti in oficialnosti (349. člen), preiskovalno načelo (350. člen) ter načelo izključitve javnosti v vseh postopkih, v katerih sodišče odloča o statusnih zadevah, izvajanju starševske skrbi, stikih in ukrepih za zaščito pravic in koristi otrok ter o preživljanju otrok (351. člen).

V vseh postopkih je predpisano sodelovanje centra za socialno delo kot stranke, zakonitega zastopnika otroka ali pomožnega telesa sodišča. Udeleženec postopka je obvezno tudi otrok, o čigar pravicah in interesih sodišče odloča. Če je otrok sposoben razumeti posledice svojih dejanj, lahko določena procesna dejanja izvaja sam že ob dopolnjenem 14. letu starosti, o čemer odloči sodišče s posebnim sklepom, zoper katerega ni pritožbe, kljub temu pa ga še vedno zastopa zakoniti zastopnik. Zakon vsebuje tudi določbo, v skladu s katero je otroku, ne glede na njegovo starost, omogočeno, da v postopku, v katerem sodišče odloča o njegovih osebnih in premoženjskih pravicah in interesih, izjavi svoje mnenje neposredno ali prek posebnega skrbnika oziroma druge strokovno usposobljene osebe. Sodišče mora načeloma neposredno zaslišati tudi oba otrokova starša v postopkih, v katerih odloča o osebnih pravicah otroka ali ukrepih za zaščito otrokovih pravic in koristi. Otroka je treba na primeren način seznaniti z odločitvijo sodišča, če to ne bi imelo posledic na njegovo zdravje in razvoj.

V III. poglavju osmega dela ObZ vsebuje določbe, ki se nanašajo le na posebne nepravdne postopke po tem zakonu, taksativno našteje v 433. členu. To so postopki o podelitvi dovoljenja za sklenitev zakonske zveze, sporazumni razvezi zakonske zveze, odobritvi sporazuma o skupnem izvajanju starševske skrbi in odobritvi sporazuma o preživljanju, poenostavljeni postopek v zadevah glede preživljanja, posebni postopki glede izvajanja določenih vidikov starševske skrbi, zaupanja izvajanja starševske skrbi tretji osebi zaradi smrti staršev, mirovanja izvajanja starševske skrbi in izvajanja stikov z otrokom, postopki za odredbo ukrepov za zaščito pravic in koristi otroka, zaščito družinskega doma, odobritev posvojitve, odvzem in vrnitev poslovne

sposobnosti in sprejemanje odločitev glede zdravja osebe pod skrbništvom. Številne določbe glede teh postopkov so tudi v predhodnih, praviloma materialnopravnih delih, zato je ObZ precej nepregleden.

V nepravdnih postopkih po ObZ načeloma na prvi in drugi stopnji odloča sodnik posameznik. Udeleženci v postopku so poleg predlagatelja še oseba, ki jo je predlagatelj navedel kot nasprotno stranko ali stranko, vse druge osebe, na katerih pravni položaj bi odločitev ali katero drugo dejanje sodišča v postopku lahko neposredno vplivala, ter osebe, ki so udeležene po uradni dolžnosti. Oseba, ki ima pravni interes za sodelovanje v postopku, lahko zahteva svojo vključitev v postopek. Glede pravic in položaja takšne osebe ObZ napotuje na ustrezne določbe Zakona o pravnem postopku (Zakon o parničnem postopku (hZPP)), ki se nanašajo na udeleženca.

Predlagatelj v predlogu za začetek nepravdnega postopka ni dolžan postaviti določenega zahtevka, mora pa biti iz njega razvidno, katero odločitev oziroma drugo dejanje sodišča želi predlagatelj doseči, vsebovati pa mora tudi opis razmerja oziroma dejstva, ki naj bodo podlaga za postopanje sodišča.

V primeru spora med dvema ali več strankami v postopku glede dejstev, od katerih je odvisna odločitev sodišča, to nepravdni postopek s sklepom začasno prekine in odredi, da se postopek o sporni zadevi pred istim sodiščem nadaljuje kot pravdni postopek, hkrati pa predlagatelju določi rok, v katerem je dolžan svoj predlog uskladiti z določbami pravnega postopka, ki se nanašajo na vsebino tožbe. Če med strankama nastane spor glede pravice, ki izhaja iz določenih nespornih dejstev, sodišče postopka ne prekinja, ampak ga nadaljuje po pravilih nepravdnega postopka in odloči o sporni pravici.

Sodišče lahko po lastni presoji sprejme končno odločitev brez ustne obravnave. V postopku se lahko za ugotavljanje dejanskega stanja uporabijo vsa primerna dokazna sredstva. Sodišče lahko v postopkih, ki jih začne po uradni dolžnosti, in v drugih postopkih, za katere tako določa ObZ, tudi ob nasprotovanju strank samo izvaja dokaze in zbira obvestila, kadar podvomi o resničnosti dejstva, ki se zakonito domneva, ali kadar se pojavi dokaz o obstoju takšnega dejstva. V ta namen lahko sodišče imenuje tudi izvedenca. Tudi kadar mora sodišče obvezno opraviti ustno obravnavo, lahko zunaj obravnave izvaja dejstva, strankam nalaga, naj dopolnijo svoje navedbe, in izvaja druga procesna dejanja ter pri odločanju vzame v obzir vse ugotovitve, do katerih je prišlo zunaj obravnave. Za normalen potek postopka lahko sodišče po uradni dolžnosti naloži tudi prisilne ukrepe, kot so denarna kazen, zaporna kazen, prisilna privedba in postavitve začasnega zastopnika osebi, ki se ni odzvala na poziv sodišča.

Sodišče sprejema odločitve v obliki odločb (rješenje). Obrazložitev odločbe ni potrebna le, kadar sodišče ugodi predlogom udeležencev, ki si medsebojno ne nasprotujejo, ko odločitev ustreza izjavljeni volji vseh udeležencev ali ko je bila ustno razglašena v navzočnosti vseh strank in so se te odpovedale svoji pravici do pravnega sredstva. Podrobnejše vsebine odločbe zakon ne predpisuje, navaja pa, da mora sodišče v odločbi določiti rok za izvedbo določenih dejanj, če je to potrebno za uresničitev odločitve. Če je to potrebno za zaščito oseb, katerih pravice in interese mora sodišče varovati po uradni dolžnosti, lahko naloži, da se morajo takšna dejanja izvesti nemudoma. Kadar odločitev sodišča vpliva na osebni položaj udeleženca ali njegove pravice in dolžnosti, pravni učinki nastopijo ob pravnomočnosti odločbe, razen če je to potrebno za zaščito oseb, katerih pravice in interese mora sodišče varovati po uradni dolžnosti – v tem primeru lahko sodišče odloči, da učinki nastopijo že prej.

Zakon ureja še pravna sredstva. Zoper prvostopenjsko končno odločbo je mogoča pritožba, če zakon ne določa drugače. Petnajstdnevni rok za pritožbo teče od vročitve. Načeloma gre za suspenzivno pravno sredstvo, če zakon ne določa drugače. Tudi sodišče lahko odloči, da pritožba ne zadrži izvršitve, kadar gre ukrepe, s katerimi se ščitijo pravice in koristi otroka. Prvostopenjsko sodišče lahko po prejemu pritožbe svojo odločitev spremeni, razveljavi ali odstopi drugostopenjskemu sodišču v odločanje.

Glede revizije ObZ določa, da je zoper drugostopenjsko odločbo, s katero je pritožba zavržena ali odločitev na prvi stopnji potrjena ali spremenjena, revizija dopuščena le, če je drugostopenjsko sodišče v izreku svoje odločitve to izrecno odredilo. Sodišče bo tako odločilo takrat, kadar bo ocenilo, da je odločitev o glavni stvari odvisna od rešitve nekega materialnopravnega ali procesnopravnega vprašanja, pomembnega za zagotavljanje enotne uporabe prava in enakopravnosti vseh v okviru njegove uporabe. Takšna odločitev mora biti obrazložena.

V nepravdnem postopku je mogoče podati tudi predlog za spremembo ali razveljavitev pravnomočne odločbe iz razlogov, ki jih je mogoče uveljavljati v okviru zahteve za obnovo postopka po hZPP. Kadar se je nepravdni postopek začel po uradni dolžnosti, lahko postopek obnove začne tudi samo sodišče. V obeh primerih se smiselno uporabljajo določbe hZPP o obnovi postopka.

Zakon posamično obravnava vsakega izmed zgoraj naštetih nepravdnih postopkov, najprej postopek o podelitvi dovoljenja za sklenitev zakonske zveze mladoletniku ali osebi, ki ji je bila odvzeta poslovna sposobnost. Sodišče pri tem upošteva mnenje centra za socialno delo in staršev oziroma skrbnikov.

Sledijo specifične določbe glede postopka sporazumne razveze. Kadar imata zakonca skupnega mladoletnega otroka, morata k predlogu predložiti tudi poročilo o obveznem svetovanju iz 324. člena ObZ, ki ne sme biti starejše od šestih mesecev, in sporazum o skupnem izvajanju starševske skrbi iz 106. člena ObZ. Pritožba zoper odločbo, s katero sodišče ugodí predlogu, je možna le v primeru bistvenih kršitev postopka, kot jih določa drugi odstavek 354. člena hZPP, ali če je bilo soglasje k razvezi dano pod vplivom prisile, prevare ali niso bile upoštevane katere druge relevantne določbe ObZ. Druga pravna sredstva niso na voljo.

Predlog sporazuma o skupnem izvajanju starševske skrbi potrdi sodišče v posebnem postopku, ki se začne na predlog obeh staršev. Ta skupaj zastopata svoje otroke. K predlogu morata predložiti tudi poročilo o obveznem svetovanju, ki ne sme biti starejše od šestih mesecev, in seveda sporazum o izvajanju starševske skrbi. Sodišče lahko predlog sporazuma potrdi le z žigom. Po enakem postopku sodišče ravna tudi v postopku potrditve sporazuma o uresničevanju stikov z otrokom. Pritožba zoper odločbo, s katero sodišče potrdí predlog, je možna le v primeru bistvenih kršitev postopka, kot jih določa drugi odstavek 354. člena hZPP, ali če je bilo soglasje k sporazumu dano pod vplivom prisile, prevare ali niso bile upoštevane katere druge relevantne določbe ObZ. Možna je tudi obnova postopka ob smiselni uporabi 1.–7. točke prvega odstavka 421. člena hZPP.

Po posebnem postopku poteka tudi potrditev sporazuma o preživljanju. Udeleženca postopka sta otrok in starš, ki ne živi z otrokom. Otroka zastopa tisti starš, s katerim otrok živi. Postopek je v bistvenem podoben zgoraj opisanemu postopku potrditve predloga sporazuma o izvajanju starševske skrbi. ObZ opredeljuje še poenostavljen postopek v zadevah glede preživljanja otroka. V tem postopku sodelujejo isti udeleženci, vendar v določenih primerih otroka zastopa posebni skrbnik ali center za socialno delo, tj. kadar sodišče odloči o odvzemu starševske skrbi,

vsakodnevno skrb za otroka z vedenjskimi težavami zaupa za to namenjeni socialni ustanovi ali rejniški družini ali staršu odvzame pravico do bivanja z otrokom in do vsakodnevne skrbi za otroka. Predlagatelj mora natančno opredeliti znesek zahtevane preživnine v skladu s posebno tabelo o povprečnih potrebah mladoletnega otroka, ki jo sprejme pristojni minister. Če nasprotna stranka na predlog ne ugovarja, ga sodišče brez obrazložitve potrdi z odločbo. Če nasprotna stranka ugovarja ali predpostavke za poenostavljen postopek niso izpolnjene, sodišče postopek nadaljuje po določbah ObZ, ki urejajo pravdni postopek v primeru sporov zaradi preživljanja.

Sledijo določbe, ki urejajo posamezne posebne postopke zaradi izvajanja starševske skrbi in stikov z otrokom. V postopkih zaradi izvajanja posameznih vidikov starševske skrbi se odloča o medicinskih postopkih, ki bi lahko imeli hujše posledice za otrokovo zdravje, obrezovanju otroka, razpolaganju z dohodki od otrokovega premoženja, upravljanju in zastopanju otroka v postopkih glede vrednejšega premoženja oziroma premoženjskih pravic, nestrinjanju staršev o odločitvah, ki se nanašajo na pomembne osebne pravice otroka, ali odločitvah, ki so pomembne za otroka. V postopku zaradi mirovanja izvajanja starševske skrbi zaradi pravnih ali dejanskih ovir sodišče odloča v primeru spora med starši ali staršem in otrokovim skrbnikom glede zastopanja otroka v primeru mirovanja izvajanja starševske skrbi zaradi pravnih ovir, o mirovanju izvajanja starševske skrbi zaradi dejanskih ovir in njegovem prenehanju ter o zaupanju izvajanja starševske skrbi drugemu staršu v primeru mirovanja izvajanja starševske skrbi zaradi dejanskih ovir. V postopku glede izvajanja stikov sodišče odloča o pravici do informacij o bistvenih okoliščinah glede osebnih pravic otroka, izvajanja stikov med otrokom in sorodniki ter drugimi osebami, ki so bile dalj časa del družine in so z otrokom vzpostavile emocionalen odnos, o omejevanju ali prepovedi izvajanja stikov z otrokom in o nadzoru nad izvajanjem stikov. Nazadnje v to skupino spada še postopek, v katerem se izvajanje starševske skrbi zaradi smrti starša, ki je samostojno izvajal starševsko skrb, zaupa drugemu staršu.

Stranke v omenjenih postopkih so otrok in starši, v nekaterih primerih lahko postopek začne tudi center za socialno delo, sorodniki ali druge osebe, ki želijo doseči, da sodišče odloči o njihovi pravici do stikov z otrokom. Tudi v teh postopkih je za nekatere primere predpisano obvezno predhodno svetovanje (481. člen ObZ), zato mora biti predlogu za začetek postopka priloženo poročilo, ki ni starejše od šestih mesecev.

Če se eden izmed staršev ne strinja s spremembo otrokovega prebivališča, sodišče v nepravdnem postopku na predlog otroka ali starša odloča, kateri izmed staršev bo v pravdnem postopku v tej zadevi zastopal otroka za zaščito njegovih interesov.

V postopkih za odredbo ukrepov za zaščito pravic in koristi otroka sodišče odloča o začasni dodelitvi otroka tretji osebi, rejniški družini ali ustrezni ustanovi za institucionalno varstvo na predlog centra za socialno delo, če obstaja nevarnost za otrokovo življenje, zdravje ali korist, o prepovedi približevanja otroku, odvzemu pravice do bivanja skupaj z otrokom, dodelitvi izvajanja starševske skrbi drugi osebi, rejniški družini ali ustrezni ustanovi, tudi v primeru otrok z vedenjskimi težavami, ter o odvzemu pravice do izvajanja starševske skrbi. V zadnjem primeru lahko predmet za odvzem predloži tudi državni odvetnik za mladino, enako tudi, kadar gre za otroka z vedenjskimi težavami. Proti odločitvi sodišča, s katero se odredi kateri izmed ukrepov, potrebnih za zaščito pravic in koristi otroka, je mogoča pritožba v treh dneh od vročitve. V postopkih za odredbo ukrepov za zaščito otrokovega premoženja in premoženjskih koristi pa sodišče odloča o odvzemu pravice starša do upravljanja otrokovega premoženja in do zastopanja otroka v premoženjskih zadevah ter ukrepih zavarovanja na premoženju starša.

Sledita še postopek zaradi varstva družinskega doma, v katerem se odloča o nadomestitvi

soglasja partnerja k prodaji ali obremenitvi stanovanja, v katerem družina živi, oziroma o odpovedi najemne pogodbe za takšno stanovanje, in o pravici do bivanja otroka in starša, s katerim otrok živi, v stanovanju ali drugi nepremičnini, ki predstavlja družinski dom, ter postopek zaradi nadomestitve soglasja k posvojitvi, ki se začne na predlog pristojnega CSD.

ObZ vsebuje še posebne določbe glede izvršbe in zavarovanja ter o centrih za socialno delo.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMELO SPREJETJE ZAKONA

6.1. Presoja administrativnih posledic

a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

Predlog zakona ne prinaša novih administrativnih bremen. Poleg tega ne predvideva ustanovitve, reorganizacije ali ukinitve obstoječih organov, v skladu z ureditvijo v DZ uzakonja le spremenjeno pristojnost sodišč za vodenje nepravdnih postopkov in okrepljeno vlogo centrov za socialno delo v teh postopkih. Zaradi novega koncepta ureditve postopkov za izvajanje materialnih določb DZ bosta potrebna izobraževanje in usposabljanje v okviru pravosodja in centrov za socialno delo.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

V nasprotju z veljavno ureditvijo v ZNP si bodo morali poleg sodišča tudi udeleženci v postopku in druge osebe, ki v njem sodelujejo (npr. priče, zastopnik, izvedenci), prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čim prej ugotovijo in zavarujejo, zato se bodo nepravdni postopki, za katere že po veljavni ureditvi velja načelo hitrosti postopka (5. člen ZNP), predvidoma skrajšali.

6.2. Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki:

Predlog zakona ne bo imel posledic za okolje.

6.3. Presoja posledic za gospodarstvo:

Predlog zakona ne bo imel posledic za gospodarstvo.

6.4. Presoja posledic za socialno področje:

Enako kot v veljavnem ZNP je tudi v predlogu zakona v nepravdnem postopku ohranjeno načelo varstva otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese. V nepravdnem postopku sta bolj kot v pravdnem postopku, po pravilih katerega so sodišča do zdaj odločala tudi v zadevah, ki so se nanašale na koristi otrok, uveljavljeni načelo oficialnosti in preiskovalno načelo, ki omogočata učinkovitejše uresničevanje boljšega položaja otrok v sodnih postopkih. To je tudi eden glavnih ciljev zakonskega predloga.

6.5. Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja:

Predlog zakona ne bo imel posledic za dokumente razvojnega načrtovanja.

6.6. Presoja posledic za druga področja:

Predlog zakona ne bo imel posledic za druga področja.

6.7. Izvajanje sprejetega predpisa:

S sprejetim zakonom bodo seznanjene ciljne skupine, predvsem sodniki in drugo sodno osebje s seminarji in drugimi izobraževalnimi oblikami v organizaciji Centra za izobraževanje v pravosodju, že med sprejemanjem zakona v Državnem zboru RS pa bodo z njim seznanjeni sodišča in centri za socialno delo na skupnih seminarjih in medinstitucionalnih delavnicah¹⁰⁴.

Širša javnost bo z zakonom seznanjena prek medijev in svetovnega spleta.

Ministrstvo za pravosodje bo spremljalo izvajanje sprejetega predpisa prek odzivov izvajalcev zakona in udeležencev postopkov ter s spremljanjem sodnih statističnih podatkov.

6.8. Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona:

/

7. PRIKAZ SODELOVANJA JAVNOSTI PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA:

Predlagatelj je že pri pripravi prvega osnutka predloga zakona (pred pošiljanjem v prvo fazo usklajevanja) sodeloval z Delovno skupino za implementacijo DZ, ki jo je ustanovil predsednik Vrhovnega sodišča RS, ter pri pripravi nove ureditve postopkov za urejanje osebnih stanj in družinskih razmerij upošteval predloge in pobude, ki jih je podala navedena delovna skupina.

Predlog zakona je bil v prvi fazi usklajevanja 4. 4. 2018 poslan v strokovno usklajevanje Vrhovnemu sodišču RS, višjim, okrožnim in okrajnim sodiščem, Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije s prošnjo, da ga pošlje vsem centrom za socialno delo. Predlagatelj je upošteval vse pripombe in predloge Delovne skupine Vrhovnega sodišča RS za implementacijo DZ ter večino pripomb in predlogov, ki so jih poslali drugi, ki so se odzvali.¹⁰⁵

Na podlagi pripomb in predlogov navedene strokovne javnosti je bil pripravljen spremenjen in dopolnjen predlog zakona, ki je bil nato 22. 6. 2018 v okviru druge faze usklajevanja poslan v javno razpravo in širše strokovno usklajevanje z:

- objavo na spletnih straneh Ministrstva za pravosodje in eDemokracije ter
- posebnimi dopisi Vrhovnemu sodišču RS, višjim, okrožnim in okrajnim sodiščem, Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije s prošnjo, da ga pošlje vsem centrom za socialno delo, Odvetniški zbornici Slovenije, Notarski zbornici Slovenije, Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, Pravni fakulteti Univerze v Mariboru, Evropski pravni fakulteti Nove univerze in Državnemu odvetništvu RS.

Predlagatelj je pripombe na poslano besedilo zakonskega predloga zbiral do 5. 9. 2018, upošteval pa je tudi pripombe in predloge, prejete po tem datumu.

Predlagatelj je prejel pisne pripombe (navedeno po datumu prejema, od prvoprejetega odgovora) Višjega sodišča v Celju, Okrožnega sodišča v Ljubljani, Okrajnega sodišča v Celju, Vrhovnega sodišča RS, Državnega odvetništva RS, Okrajnega sodišča v Ljubljani, Okrožnega sodišča v Mariboru, Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Odvetniške zbornice Slovenije in Notarske zbornice Slovenije.

Višje sodišče v Celju je poslalo pripombe k 25. (zdaj 23. člen), 39., 62. (zdaj 63. člen), 82. (zdaj 84. člen), 83. (zdaj črtan), 85. (zdaj 86. člen), 96., 101., 141. (zdaj 145. člen), 154. (zdaj 159. člen), 162. (zdaj 170. člen), 165. (zdaj 173. člen), 170. (zdaj 178. člen), 200. (zdaj 208. člen) in 207. členu (zdaj 215. člen) predloga zakona ter ureditvi postopka za delitev stvari v solastniki.

V zvezi s 25. členom (zdaj 23. člen), s katerim se določa vsebina predloga v nepravdnem postopku, predlaga dopolnitev z določitvijo sankcije za nepravočasno dopolnitev nepopolnega predloga. Predlagatelj je pripombo upošteval tako, da je črtal drugi stavek drugega odstavka. Če v predlogu ni navedena višina zahtevanega zneska, bo tako sodišče postopalo po pravilih ZPP o ravnanju z nepopolnimi vlogami.

Glede 39. člena, ki ureja plačilo sodne takse, predlaga, da se njeno plačilo določi kot procesna predpostavka za obravnavanje vloženi predlogov za začetek postopka. Predlagatelj je pripombo upošteval tako, da je na splošno za nepravdne postopke predlagano, da je plačilo sodne takse za predlog procesna predpostavka, v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij pa določil, da plačilo sodne takse ni procesna predpostavka.

Glede 62. člena (zdaj 63. člen), v katerem se določa možnost sodišča, da določi začasno zadržanje osebe, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, v psihiatrični bolnišnici, navedeno sodišče izraža pomislek glede njene primernosti z vidika varstva človekovih pravic. Če bo določba ostala nespremenjena, pa predlaga njeno dopolnitev z določitvijo možnosti odreditve prisilne privedbe osebe, zoper katero teče postopek za postavitvev pod skrbništvo k izvedencu ali v psihiatrično ustanovo, kadar se ta na povabilo izvedenca medicinske stroke ne odziva, izvedenec pa drugače tudi ne more zagotoviti pogojev za izdelavo izvedeniškega mnenja. Predlagatelj je pripombo upošteval in v prvem odstavku 62. člena (zdaj 63. člen) predloga zakona določil, da lahko sodišče odredi, da se osebo, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, prisilno privede, če je sodišče drugače ne more zaslišati ali je izvedenec medicinske stroke drugače ne more pregledati. Prisilno privedbo izvede policija. V vabilu se osebo opozori na posledice neopravičenega izostanka.

V pripombi k 82. (zdaj 84. člen) in 83. členu (zdaj črtan), s katerima se določa vsebina sklepa, s katerim se razveže zakonska zveza na podlagi predloga za sporazumno razvezo in odločanje o preživnini zakonca, opozarja na to, da se v postopku v zakonskih sporih ureja tudi vprašanje ureditve stanovanjskega varstva zakonca, če je bil takšen predlog podan, hkrati pa je iz takšnega spora izrecno izključen zahtev – predlog zakonca za njegovo preživljanje, saj se o tem odloča ločeno po pravilih pravnega postopka. Predlagatelj pripombe k 82. členu (zdaj 84. člen) ni upošteval, saj meni, da je treba vprašanje stanovanjskega varstva, če je tak predlog podan, reševati hkrati z ostalimi družinskimi zadevami. Če zahtev v delu, ki se tiče reševanja stanovanjskega varstva, še ne bi bil zrel za odločitev, lahko sodišče izda delni sklep glede preostalega. Pripombo k 83. členu (zdaj črtan) je predlagatelj upošteval tako, da je v 82. členu (zdaj 84. člen) določil, da sodišče tudi o predlogu za preživnino zakonca, ki je podan hkrati s predlogom za razvezo, odloči v nepravdnem postopku.

Glede 85. člena (zdaj 86. člen), ki ureja izredna pravna sredstva, sodišče opozarja, da njegov zapis ni jasen. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj gre za prepis veljavne določbe, ki ni bila nikoli sporna.

V zvezi s tem sodišče predlaga tudi spremembo prve alineje 141. člena (zdaj 145. člen) predloga zakona. Predlaga, da se tudi o ureditvi stanovanjskega vprašanja zakonca odloča v samostojnem nepravdnem postopku. Predlog ni bil upoštevan, temveč je predlagatelj določil ravno obratno, da

se namreč zaradi celovite ureditve družinske situacije v istem postopku odloči tudi o predlogu za stanovanjsko varstvo in preživnino zakonca, če je tak predlog podan.

V zvezi s 96. členom, ki ureja institut zagovornika otroka, sodišče predlaga, da se dopolni z opisom zagovornikovih procesnih pooblastil. Predlagatelj pojasnjuje, da so pooblastila zagovornika otroka že določena v Zakonu o varuhu človekovih pravic¹⁰⁶.

Glede 101. člena, ki v tretjem odstavku določa, da lahko postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, njegovem preživljanju in stikih sodišče začne tudi po uradni dolžnosti, sodišče predlaga, da se možnost začetka postopka po uradni dolžnosti ne uzakoni, saj po navadi vedenje sodišča o okoliščinah iz družinskih razmerij v določeni družini ne zadostuje za uvedbo postopka po uradni dolžnosti. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj posebno skrb za varstvo otrok določa že DZ, in sicer:

- 8. člen določa, da uživajo otroci posebno varstvo države vselej, kadar je ogrožen njihov zdrav razvoj in kadar to zahtevajo druge koristi otrok;
- 153. člen (splošno pooblastilo) določa, da morata sodišče in center za socialno delo izvesti potrebna dejanja in ukrepe, ki jih zahtevata vzgoja in varstvo otroka ali varstvo njegovih premoženjskih ter drugih pravic in koristi;
- drugi in tretji odstavek 98. člena določata, da kadar sodišče razveže zakonsko zvezo, odloči tudi o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o njihovih stikih s starši v skladu z DZ. Preden sodišče o tem odloči, mora ugotoviti, kako bodo koristi otroka najboljše zagotovljene;
- tretji odstavek 138. člena določa, da v postopku odločanja o varstvu in vzgoji sodišče vselej odloči tudi o preživljanju skupnih otrok in o stikih s starši v skladu z DZ.

Navedene določbe utemeljujejo začetek postopka tudi po uradni dolžnosti, kar bo prišlo v poštev predvsem, kadar bo zahtevana razveza in ne bo hkrati predlagana tudi odločitev o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in o otrokovih stikih ali pa bo predlagana ureditev varstva in vzgoje otroka, ne pa tudi glede preživljanja otroka in otrokovih stikov.

Tudi ZPP v drugem odstavku 421. člena določa: »Če sodišče zahtevku za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze ugodí, odloči tudi o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih med zakoncema in skupnimi otroki. O tem odloči sodišče tudi, če ni bil postavljen ustrezen zahtevek, če je bil postavljen, pa nanj ni vezan.«

Torej že po veljavni ureditvi v ZPP sodišče v določenih primerih odloči po uradni dolžnosti.

V zvezi s 154. členom (zdaj 156. člen), ki ureja predhodni preizkus ustreznosti strokovne podlage za evidentiranje sprememb v zemljiškem katastru in katastru stavb v postopku za delitev stvari v solastnini, določba, da se o tem, da strokovna podlaga ne omogoča evidentiranja navedenih sprememb, nemudoma obvesti sodišče, sodišče predlaga, da se nadomesti z rokom, v katerem mora pristojni upravni organ sporočiti ovire za evidentiranje v zemljiškem katastru in katastru stavb. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj enako dikcijo, kot jo predlaga omenjeno sodišče, vsebuje že ZVEtI-1.

Sodišče predlaga še, da se v postopku za delitev stvari v solastnini doda nov člen, ki bi določal, da lahko predmeti delitve ostanejo v solastnini le, če se solastniki udeleženci tako dogovorijo ali s tem soglašajo. Pripomba po predlagateljevem mnenju ni utemeljena, saj v takem primeru ni delitve.

Glede drugega odstavka 162. člena (zdaj 166. člen), ki določa, v primeru kakšnega spora glede

meje ne gre za ureditev meje, sodišče predlaga konkretnjši zapis določbe.

V zvezi s 165. členom (zdaj 169. člen) sodišče izpostavlja tretji odstavek, ki po njegovem mnenju ni usklajen z načini urejanja meje kot so določeni v 77. členu SPZ. Predlaga, da se zapis te določbe spremeni tako, da se določi, da sodišče na naroku uredi mejo na podlagi meril iz 77. člena SPZ ali pa da se zapisu »na podlagi močnejše pravice« dodata še preostala možna načina ureditve iz četrtega oziroma petega odstavka 77. člena SPZ. Predlagatelj je pripombo upošteval in oblikoval tretji odstavek 165. člena (zdaj 173. člen) tako, da se glasi: (3) Sodišče na naroku mejo uredi v skladu z zakonom, ki ureja stvarnopravna razmerja, in jo označi s trajnimi mejnimi znamenji.

Glede 167. člena (zdaj 171. člen), ki določa, da sodišče pravnomočni sklep oziroma poravnavo o meji ter pravnomočni sklepa o zavrnitvi predloga ali sklepa o ustavitvi postopka za ureditev meje pošlje pristojni geodetski upravi, meni, da pošiljanje slednjih dveh ni potrebno. Predlagatelj pripombe ni upošteval. Geodetska uprava RS mora biti namreč obveščena, saj šesti odstavek 39. člena Zakona o evidentiranju nepremičnin¹⁰⁷ (ZEN) določa, da se postopek evidentiranja meje nadaljuje in se kot urejena meja evidentira predlagana meja, če se sodni postopek ureditve meje ustavi ali če se predlog za sodno določitev meje zavrže ali zavrne.

Poleg tega omenjeno sodišče meni, da bi bilo treba v 170. členu (zdaj 174. člen), ki določa predlagatelja in nasprotnega udeleženca v postopku za dovolitev nujne poti, dopolniti, in sicer da bi bil predlagatelj opredeljen kot »zemljiškoknjižni lastnik zemljišča, ki pot potrebuje« oziroma kot »imetnika stavbne pravice, ki nujno pot potrebuje«. Materialnopravni kriteriji za določitev nujne poti so določeni v 88. členu SPZ, zato predlagatelj pripombe ni upošteval.

V zvezi z 200. členom (zdaj 210. člen) sodišče opozarja na pomanjkljivo dikcijo, saj po njegovem mnenju ta ne zajema vseh možnih situacij odločanja sodišča v postopkih sodnega depozita in po katerih sodni depozit lahko pomeni tudi varščino. Zato predlaga, da se besedilu prvega odstavka doda še zapis »razen, če drugi zakon ne določa drugače«. Predlagatelj je pripombo upošteval.

Glede 207. člena (zdaj 218. člen) sodišče meni, da bi jo bilo treba dopolniti z navedbo spremembe Zakona o zemljiški knjigi glede izbrisa zaznambe spora v primerih postopkov delitve solastne (oziroma skupne) stvari glede na 155. člen (zdaj 157. člen) zakonskega predloga. Pripomba je utemeljena.

Okrožno sodišče v Ljubljani je poslalo pripombe k 25. (zdaj 23. člen), 28. (zdaj 26. člen), 31. (zdaj 30. člen), 32. (zdaj 31. člen), 39., 40., 50. (zdaj črtan), 98., 100. in 106. členu (zdaj 108. člen) predloga zakona.

Glede prvega odstavka 25. člena (zdaj 23. člen), s katerim se določa vsebina predloga v nepravdnem postopku, navedeno sodišče predlaga, naj predlagatelj sodišči predloži konkreten predlog, saj bo sodišče o takšnem predlogu lažje odločalo. Predlagatelj predloga ni upošteval, saj meni, da tam, kjer mora biti predlog bolj konkretiziran, pri posameznih posebnih postopkih že tako določeno. Glede na naravo postopkov in posebna pooblastila sodišč pa konkretnjše določanje zahtevkov v okviru splošnih določb predloga zakona po mnenju predlagatelja ne bi bilo ustrezno.

V zvezi z 28. členom (zdaj 26. člen), ki ureja nadaljevanje postopka po umiku predloga, sodišče predlaga njegovo smiselno uporabo le za primere, v katerih se je nasprotni udeleženec že spustil v obravnavo glavne stvari. Poleg tega opozarja, da ni jasno, ali bodo tudi centri za socialno delo kot udeleženci postopka imeli možnost v 15 dneh predlagati nadaljevanje postopka in jih bo

sodišče o tej možnosti obveščalo. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj je predlagani 28. člen (zdaj 26. člen) prepis veljavne ureditve in širše strokovno ni bil problematiziran.

V zvezi z 31. členom (zdaj 30. člen), ki določa, da v nepravdnem postopku ni mirovanja postopka, sodišče predlaga, naj se z zakonskim predlogom v družinskih zadevah in v zakonskih sporih predvidi možnost mirovanja postopka. Predlagatelj je pripombo upošteval in predlagano določbo oblikoval tako, da je določeno, da v nepravdnem postopku ni mirovanja postopka, če se je postopek začel po uradni dolžnosti in če se je postopek začel na predlog, pa so izpolnjeni pogoji za nadaljevanje postopka po uradni dolžnosti. Zaradi upoštevanja pripombe Pravne fakultete Univerze v Mariboru k 27. členu (zdaj 25. člen) je bil dodan nov drugi odstavek, ki določa, da če predlagatelj, ki je bil pravilno vabljen, ne pride na prvi narok in ne pošlje svojega pooblaščenca ali izostanka ne opraviči, nastopi mirovanje postopka, razen če v skladu s prejšnjim odstavkom ni mirovanja postopka.

V zvezi z 32. členom (zdaj 31. člen), ki določa sklepe kot obliko odločbe, v kateri odloči sodišče v nepravdnem postopku, izraža pomislek o primernosti sklepa kot oblike, v kateri sodišče odloči v razveznih postopkih, saj je do zdaj sodišče odločilo s sodbo. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj meni, da ni utemeljena. Višji sodnik mag. Matej Čujovič je na posvetu o predlogu novega ZNP, ki je 11. 9. 2018 potekal v Ljubljani, v svojem prispevku pojasnil, da sodišča že zdaj s sklepom odločajo tudi o trajnih pravnih razmerjih.

Glede 39. člena, ki ureja plačilo sodne takse, sodišče predlaga, da se v predlaganem členu jasno opredeli, ali plačilo sodne takse predpostavlja procesno predpostavko za začetek postopka ali ne, saj je trenutno praksa sodišče glede tega različna. Podredno predlaga, naj plačilo sodne takse zaradi varstva otrokovih koristi v postopku ne bo procesna predpostavka. Predlagatelj je pripombo oziroma predlog upošteval.

Glede 40. in 100. člena, ki določata porazdelitev bremen stroškov postopka in kritje stroškov v postopkih za varstvo koristi otroka, sodišče meni, da naj sodišče v vseh družinskih zadevah in tudi zakonskih sporih o stroških postopka odloči po prostem preudarku. Predlagatelj je pripombi k obema členoma ustrezno upošteval.

V zvezi s 50. členom (določba je zdaj iz poglavja, ki ureja postopke za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, premeščena v temeljne določbe predloga zakona – 29. člen) ureja navajanje novih dejstev in predlaganje novih dokazov, ki so v korist otrok in oseb, ki niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese, sodišče predlaga, da se v predlagani določbi natančno opredeli, do kdaj smejo udeleženci v družinskih zadevah navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze, ki so v korist osebam, ki niso osebe, navedene zgoraj. Predlagatelj pripombe ni upošteval. Glede navajanja novih dejstev in dokazov bo tako na splošno veljala ureditev, kot jo določa ZPP, poleg tega bo navajanje novih dejstev in dokazov po izrecni določbi predloga zakona mogoče (ne glede na omejitve, ki jih določa ZPP) do izdaje končne odločbe na prvi stopnji in tudi v pritožbi, če so v korist otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese.

Glede 98. člena, ki določa rok za razpis prvega naroka v postopkih za varstvo koristi otroka, navedeno sodišče meni, da je osemdnevni rok primeren le za njegov razpis, ne pa tudi opravo. Po njegovem mnenju je tudi 60-dnevni rok za pripravo izvedenskega mnenja prekratek. Pripomba ni bila upoštevana, saj iz besedila predlaganega člena jasno izhaja, da prvi narok sodišče razpiše, ne pa, da ga opravi.

V zvezi s 106. členom (zdaj 108. člen), ki določa, v katerih zadevah sodišče pred odločitvijo pridobi mnenje centra za socialno delo, sodišče opozarja, da ni predpisan rok, do kdaj mora center za socialno delo podati to mnenje. Zato predlaga, da se v obeh odstavkih navedenega člena določi rok, v katerem mora center za socialno delo podati svoje mnenje. Predlagatelj zakona pripombe ni upošteval, saj lahko sodišče v vsakem konkretnem sodnem postopku določi ta rok in pri tem upošteva okoliščine tega konkretnega primera.

Okrajno sodišče v Celju je poslalo pripombe k 34. (zdaj 33. člen), 40., 46. (zdaj 47. člen), 59., 63. (zdaj 64. člen), 154. (zdaj 156. člen), 155. (zdaj 157. člen) in 165. členu (zdaj 169. člen) predloga zakona.

Glede 34. člena (zdaj 33. člen), ki določa pravico do pritožbe, sodišče predlaga črtanje četrtega odstavka navedenega člena, s čimer naj bi tudi v nepravdnih postopkih veljal 357.a člen ZPP. Ta določa, da je zoper sklep sodišča druge stopnje o razveljavitvi sodbe in vrnitvi zadeve sodišču prve stopnje dovoljena pritožba, o kateri odloča vrhovno sodišče. Predlagatelj je predlog upošteval in četrti odstavek predlaganega 34. člena (zdaj 33. člen) črtal.

V zvezi s 40. členom, ki določa porazdelitev bremen stroškov postopka, sodišče predlaga jasno razmejitev pravil, ki veljajo za stroške stranke od pravil, ki veljajo za skupne stroške, saj po njegovem mnenju ni jasno, na katere stroške se navezuje tretji odstavek 40. člena. Predlaga tudi, da se drugi odstavek 40. člena dopolni s pristavkom »če zakon ne določa drugače«, saj obstajajo posebne ureditve skupnih stroškov v nekaterih postopkih (npr. glede urejanja meje ali nujne poti). Predlagatelj je predlog za navedeno dopolnitev upošteval, v preostalem pa meni, da je določba jasna, preostali deležniki pa predloga med usklajevanjem niso problematizirali.

Glede 46. člena (zdaj 47. člen), ki določa, da center za socialno delo vlaga vloge, mnenja in druge vloge v elektronski obliki, sodišče pa mu pisanja vroča po varni elektronski poti, sodišče opozarja, da je treba do uveljavitve zakonskega predloga na okrajnih in okrožnih sodiščih zagotoviti vse pogoje za tovrstno poslovanje, vključno z izobraževanjem zaposlenih. Predlagatelj ugotavlja, da je pripomba organizacijska, ne vsebinska. Je pa na novo predlagana prehodna določba, po kateri se bo 47. člen predloga zakona začel uporabljati, ko bodo zagotovljeni tehnični pogoji za njegovo izvajanje.

V zvezi z 59. in 63. členom (zdaj 64. člen), prvi ureja institut začasnega skrbnika za zastopanje, drugi pa imenovanje skrbnika, navedeno sodišče predlaga razmislek o tem, ali naj se ohrani veljavna ureditev, po kateri v postopkih postavitve odrasle osebe pod skrbništvo center za socialno delo odloča o postavitvi začasnega skrbnika v posebnih upravnih postopkih, potem pa izda odločbo o postavitvi stalnega skrbnika, saj je po njegovem mnenju predlagana ureditev podnormirana in odpira številna postopkovna vprašanja. Predlagatelj meni, da je predlagana ureditev v skladu z DZ, v skladu s katerim sme tudi organ, pred katerim teče postopek, imenovati skrbnika za poseben primer (268. člen DZ).

Glede 154. člena (zdaj 158. člen), ki ureja predhodni preizkus ustreznosti strokovne podlage za evidentiranje sprememb v zemljiškem katastru in katastru stavb v postopku za delitev stvari v solastnini, sodišče opozarja na neskladnost obrazložitve k predlaganemu členu z vsebino tega člena. Namreč, v obrazložitvi je naveden sklep o primernosti strokovne podlage, ki pa ga v besedilu člena ni. Meni še, da bi bilo uvajanje obveznosti izdaje omenjenega sklepa nepotrebno, saj zadostuje določba, ki sodišču daje možnost, da primernost strokovne podlage preveri pri geodetskem organu. Predlagatelj je pripombo ustrezno upošteval.

V zvezi s 155. členom (zdaj 157. člen), ki ureja prodajo stvari v postopku za delitev stvari, sodišče predlaga, naj se v navedenem členu jasno določi, ali se postopek za prodajo, ki ga sodišče opravi na predlog posameznega udeleženca po preteku 30 dni od pravomočnosti sklepa o delitvi, izvede kot nadaljevanje nepravdnega postopka, kot nov postopek, za katerega je pristojno nepravdno sodišče, ali kot nov postopek, za katerega je pristojno izvršilno sodišče. Predlagatelj je pripombo smiselno upošteval in spremenil predlagani 155. člen (zdaj 157. člen).

Glede 165. člena (zdaj 169. člen), ki ureja izvedbo naroka v postopku za ureditev meje, opozarja na pomanjkljivo vsebino tretjega odstavka 165. člena (zdaj 169. člen) predlaganega zakona. Ta namreč določa, da sodišče na naroku uredi mejo na podlagi močnejše pravice v skladu s SPZ, ki pa poleg močnejše pravice določa kot kriterij za ureditev meje tudi zadnjo mirno posest in pravično oceno. Predlagatelj je pripombo upošteval in spremenil tretji odstavek 155. člena (zdaj 157. člen).

Vrhovno sodišče RS je poslalo pripombo le k 46. členu (zdaj 47. člen) predloga zakona, ki določa, da center za socialno delo vlaga vloge, mnenja in druge vloge v elektronski obliki, sodišče pa mu pisanja vroča po varni elektronski poti. Glede tega predlaga, da se v prehodnih določbah predloga zakona doda posebna določba, ki bo podlaga za odložitev začetka uporabe predlaganega 46. člena (zdaj 47. člen) do izpolnitve tehničnih pogojev, ki bodo omogočili tovrstno vlaganje vlog in vročanje pisanj v nepravdnih postopkih. Predlagatelj je pripombo upošteval in oblikoval ustrezno prehodno določbo. Dopolnil je tudi 46. člen (zdaj 47. člen), in sicer tako, da je dodatno določeno, da kadar vložitev v elektronski obliki ni mogoča, se predlog, mnenje ali druga vloga oziroma pisanje vroči na drug način, ki ga določa ZPP.

Državno odvetništvo RS je poslalo pripombe k 12. (zdaj 10. člen), 27. (zdaj 25. člen), 30. člen (zdaj 28. člen), 34. (zdaj 33. člen), 35. (zdaj 34. člen), 45. (zdaj 46. člen), 83. (zdaj črtan), 94. (zdaj 95. člen) in 204. členu (zdaj 215. člen) predloga zakona.

Glede 12. člena (zdaj 10. člen), ki določa stvarno pristojnost sodišč in v drugem odstavku posebej za okrožna sodišča določa tudi, v katerih postopkih ta sodišča odločajo na prvi stopnji, Državno odvetništvo RS predlaga, naj se v določbi navedejo tudi postopki iz DZ, za katere so pristojna okrajna sodišča. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj meni, da je predlagana ureditev ustrezna, kar je natančno obrazloženo tako v uvodni obrazložitvi kot tudi v obrazložitvi k temu členu.

V zvezi s 27. (zdaj 25. člen) in 30. členom (zdaj 28. člen), 27. člen (zdaj 25. člen) ureja umik predloga, 30. člen (zdaj 28. člen) pa razpis in izvedbo naroka, Državno odvetništvo RS izpostavlja tretji odstavek 27. člena (zdaj 25. člen), ki določa, da se, če predlagatelj ne pride na prvi narok in ne pošlje svojega pooblaščenca ali izostanka ne opraviči, šteje, da je predlog umaknil. Poleg tega izpostavlja drugi in tretji odstavek 30. člena (zdaj 28. člen), ki določata, da sodišče lahko razpiše pripravljalni narok, če po prejemu odgovora na predlog oceni, da bi bilo to glede na okoliščine primerno in da sodišče lahko opravi narok, čeprav nanj ne pridejo udeleženci, ki so bili pravilno povabljeni. Pri tem se Državnemu odvetništvu RS zastavlja vprašanje, zakaj naj bi sodišče v skladu z zgoraj navedenimi določbami sploh opravilo narok, če se šteje, da je bil predlog umaknjen.

Državno odvetništvo RS predlaga še, da se določijo sankcije za neudeležbo udeležencev na pripravljalnem naroku. Predlagatelj pripombe k 27. členu (zdaj 25. člen) ni upošteval, saj meni, da ni utemeljena. Predlagana določba namreč jasno ureja nastop mirovanja postopka, če

predlagatelj, ki je bil pravilno vabljen, ne pride na prvi narok in ne pošlje svojega pooblaščenca ali izostanka ne opraviči.

Poleg tega predlagatelj ni upošteval pripombe k 30. členu (zdaj 28. člen), saj je po njegovem mnenju ureditev jasna: če se predlagatelj ne udeleži prvega naroka, razpisanega v zadevi, nastopi mirovanje postopka. V drugih primerih pa lahko sodišče opravi narok ali ga preloži.

Glede 34. člena (zdaj 33. člen), ki ureja pravico do pritožbe, Državno odvetništvo RS predlaga, da se tudi v nepravdnem postopku po vzoru ZPP dopusti možnost pritožbe zoper sklep sodišča druge stopnje o razveljavitvi sklepa, s katerim se je postopek končal. Predlagatelj je pripombo upošteval in črtal četrti odstavek predlaganega 34. člena (zdaj 33. člen), ki je določal, da zoper sklep sodišča druge stopnje o razveljavitvi sklepa in vrnitvi zadeve sodišču prve stopnje ni pritožbe.

V zvezi s 35. členom (zdaj 34. člen), ki določa, da sme pritožnik v pritožbi navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze, če so ti v korist otrok in oseb, ki zaradi duševne bolezni (po novem motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju) ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese, Državno odvetništvo RS predlaga, da se v tej določbi izrecno določi, da je to možno storiti tudi, če udeleženec novih dejstev in novih dokazov ni mogel navajati oziroma predlagati brez svoje krivde v postopku na prvi stopnji. Predlagatelj je pripombo upošteval in dodatno določil, da sme pritožnik v pritožbi vselej navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze, če so v korist oseb iz predlaganega drugega odstavka 6. člena, torej tudi, če jih pritožnik ni mogel brez svoje krivde navesti v postopku na prvi stopnji.

Glede 45. člena (zdaj 46. člen), ki ureja zastopanje centra za socialno delo v postopku pred sodiščem prve stopnje, Državno odvetništvo RS meni, da ni potrebe, da bi zakonski predlog sodišču nalagal, da Državnemu odvetništvu RS predlaga prevzem zastopanja centra za socialno delo pred sodiščem, saj ima center za socialno delo že po Zakonu o državnem odvetništvu¹⁰⁸ (ZDOdv) možnost zaprositi za zastopanje Državno odvetništvo RS. Če predlagana določba kljub podani pripombi ostane v zakonskem predlogu, pa meni, da jo je treba dopolniti tako, da se določi, ali je prevzem zastopanja obligatoren, kako Državno odvetništvo RS odloči o prevzemu zastopanja, kako je s pritožbo zoper tako odločitev in kako zastopnik in zastopani uredita medsebojno razmerje. Predlagatelj je pripombo smiselno upošteval.

V zvezi s 83. členom (zdaj črtan), ki določa, da o zahtevku za preživljanje zakonca, ki je podan hkrati s predlogom za razvezo ali razveljavitve zakonske zveze, sodišče odloča ločeno po pravilih pravnega postopka, Državno odvetništvo RS predlaga, naj se tudi o navedenem zahtevku odloča po pravilih nepravdnega postopka. Trenutno predlagana ureditev po njegovem mnenju namreč pomeni nepotrebno podaljševanje postopka in slabšanje položaja udeležencev v postopku. Predlagatelj je pripombo upošteval tako, da je zdaj določeno, da tudi o predlogu za preživnino zakonca, ki je podan hkrati s predlogom za razvezo, sodišče odloči v nepravdnem postopku (glej tretji odstavek 82. člena (zdaj 84. člen)).

Glede 94. člena, ki določa, da sodišče v postopku za varstvo koristi otroka v sodnih vpisnikih preveri, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po DZ, Zakonu o nalogah in pooblastilih policije¹⁰⁹ (ZNPPol), Zakonu o kazenskem postopku¹¹⁰ (ZKP) in ZPND, Državno odvetništvo RS predlaga, da se dodatno določi, ali preverjanje velja na vseh sodiščih v RS oziroma le na tistem sodišču, kjer teče konkretni nepravdni postopek. Predlagatelj pojasnjuje, da je po predlagani določbi potrebno preverjanje na vseh sodiščih. Ker pa to za zdaj ni mogoče z e-vpogledom, je predlagana tudi prehodna določba, po kateri sodišče do

vzpostavitve elektronskega dostopa do vpogleda v sodne vpisnike, ki bo sodišču omogočal, da prek takega vpogleda po 95. členu tega zakona preveri, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po DZ, ZNPPol, ZKP in ZPND, opravi pisne poizvedbe na drugih sodiščih (le), če je iz spisa razvidno, da se postopki glede navedenih ukrepov na drugih sodiščih že vodijo ali je drugo sodišče tak postopek že pravnomočno končalo.

V zvezi z 204. členom (zdaj 215. člen), ki v drugem odstavku določa, da se, če so bili postopki, ki so bili začeti pred uveljavitvijo predlaganega zakona in je bila po uveljavitvi predlaganega zakona v teh postopkih odločba sodišča prve stopnje razveljavljena in zadeva vrnjena sodišču prve stopnje v ponovno odločanje, postopek nadaljuje po predlaganem zakonu, ima Državno odvetništvo RS pomisleke zaradi kršitve ustavne določbe o prepovedi retroaktivne veljavnosti zakonov. Na področju procesnega prava namreč velja, da se v opisanem primeru uporabijo določbe starega zakona. Predlagatelj pojasnjuje, da je prehodna ureditev predloga zakona usklajena s prehodno ureditvijo, ki jo DZ določa v 290.¹¹¹ in 291. členu¹¹².

Okrajno sodišče v Ljubljani je poslalo pripombe k 3., 5., 12. (zdaj 10. člen), 23. (zdaj 21. člen), 34. (zdaj 33. člen), 39., 46. (zdaj 47. člen), 55., 60. (zdaj 61. člen), 62. (zdaj 63. člen), 120. (zdaj 121. člen) in 133. členu (zdaj črtan), splošno pripombo na ureditev postopka za cenitev in prodajo stvari, k 135. do 140. členu (zdaj od 139. do 144. člen), 155. (zdaj 157. člen), 152. (zdaj 155. člen), 162. (zdaj 166. člen), 163. (zdaj 167. člen), 165. (zdaj 169. člen), 170. (zdaj 174. člen), 188. (zdaj 196. člen) in 196. členu (zdaj 206. člen) predloga zakona.

V zvezi s 3. členom, ki določa, da nepravdni postopek začne teči, ko predlog prispe na sodišče ali ko sodišče v postopku, ki se začne po uradni dolžnosti, opravi prvo procesno dejanje, sodišče predlaga, naj se v tej določbi natančneje opredeli, katero je to prvo procesno dejanje. Predlaga, da bi to lahko bil sklep o uvedbi postopka. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj meni, da je besedilo določbe primerno, saj določa, katero bo prvo procesno dejanje, ki bo pomenilo začetek postopka po uradni dolžnosti, Predlagatelj meni, da je primerneje dopustiti sodni praksi, da sama oblikuje odločitev glede tega, kdaj natančno se nepravdni postopek začne. Tudi avstrijska ureditev pozna podobno določbo (12. člen aZNP).

Glede 5. člena, ki določa pravico do izjave, sodišče v povezavi s pripombo k 60. členu (zdaj 61. člen) predlaga, naj se v zvezi s postopkom postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, v katerem se osebe po navadi izmikajo sodelovanju s sodiščem, določijo prisilni ukrepi ali vsaj podlaga za ukrepanje sodišča v takšnih primerih. Predlagatelj je pripombo primerno upošteval v okviru oddelka Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo in imenovanju skrbnika.

Glede 23. člena (zdaj 21. člen), ki opredeljuje udeležence v nepravdnem postopku, sodišče opozarja, da ta ne določa, katere pravice v postopku imajo osebe, katerih interes utegne biti s sodno odločbo prizadet. Imajo enake pravice kot stranke ali le pravice v okviru izkazanega interesa, zaradi katerega so pritegnjene v postopek? Predlagatelj je pripombo upošteval v okviru določb, ki urejajo prijavo udeležbe in upravičene osebe do pravnega sredstva, 23. člena (zdaj 21. člen) pa zato ni dopolnjeval.

V zvezi s 34. členom (zdaj 33. člen), ki ureja pravico do pritožbe, po mnenju sodišča ni določeno, ali je treba pritožbo vročiti v odgovor, niti ni določen rok za odgovor. Poleg tega meni, da je neutemeljena odločitev, po kateri ni pritožbe zoper sklep sodišča druge stopnje o razveljavitvi sklepa in vrnitvi zadeve sodišču prve stopnje. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj meni, da ni utemeljena. Določba četrtega odstavka veljavnega 31. člena ZNP namreč glede na spremenjeno določbo 366. člena ZPP ni potrebna, saj je treba po zadnji noveli ZPP tudi pritožbo zoper sklep

vročiti nasprotni stranki, ki lahko nanjo odgovori v enakem roku, kot je določen za pritožbo (344. člen ZPP), kar je primerna ureditev tudi za nepravdni postopek.

Glede 39. člena, ki ureja plačilo sodne takse, sodišče meni, da ni razloga, da plačilo sodne takse ne bi bilo procesna predpostavka v stvarnopravnih razmerjih, saj se postopki v teh zadevah vodijo na predlog osebe, ki so imele in še imajo možnost za sporazumno urejanje razmerij, pa soglasja niso sposobne doseči. Predlagatelj je pripombo ustrezno upošteval.

Glede vsebine prvega dela zakonskega predloga sodišče meni, da bi bilo treba posebej urediti tudi prekluzijo (kdaj in v katerih postopkih oziroma fazah postopka) in da bi bile potrebne posebne določbe za primere, v katerih stranke odtujujejo stvari med postopkom.

V zvezi s 46. členom (zdaj 47. člen), ki določa, da center za socialno delo vlaga vloge, mnenja in druge vloge v elektronski obliki, sodišče pa mu pisanja vroča po varni elektronski poti, sodišče opozarja, da bi bilo treba vzpostaviti primeren sistem za vlaganje elektronskih vlog, predvsem pa pravico tovrstnega vlaganja elektronskih vlog omogočiti tudi drugim udeležencem v postopku. Predlagatelj meni, da je pripomba utemeljena, vendar trenutno še ni tehnično izvedljiva, zato ni bila vključena v zakonski predlog. Ko bodo za tovrstno poslovanje izpolnjeni tehnični pogoji, bo minister za pravosodje v skladu z novelo ZPP-C izdal odredbo, v kateri bo določil datum, od kdaj je tako poslovanje mogoče, in za to ni potrebna posebna zakonska določba v tem zakonu.

Glede 55. člena, ki določa zalaganje stroškov izvedbe dokazov s proračunske postavke Vrhovnega sodišča RS, sodišče izpostavlja vprašanje, zakaj se v predlagani določbi predvideva proračunska postavka Vrhovnega sodišča RS, saj odredbo za izplačilo daje razpravljajoči sodnik, izvede pa jo finančno-računovodska služba sodišča. Glede na predlagano rešitev bi morala vsa sodišča imeti možnost poslovanja z računom Vrhovnega sodišča RS. Predlagatelj ugotavlja, da je pripomba organizacijske in ne vsebinske narave, ter se zato ne more upoštevati v zvezi z vsebinsko pripravo zakonskega predloga.

V zvezi s 60. členom (zdaj 61. člen), ki določa, da osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, sodišče zasliši, sodišče opozarja, da zakonski predlog ne vsebuje določb o tem, kako sploh zagotoviti navzočnost in sodelovanje takšne osebe v postopku na sodišču. Ena od možnosti je, da se v takih primerih smiselno uporabi ZDZdr ali da sodišče v primerih neudeležbe oziroma nesodelovanja osebe, ki naj se ji odvzame poslovna sposobnost, odloči brez njenega sodelovanja. Predlagatelj je pripombo upošteval tako, da je 62. člen (zdaj 63. člen) predloga zakona dopolnil z možnostjo sodišča, da odredi, da se osebo, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, prisilno privede, če je sodišče drugače ne more zaslišati ali je izvedenec medicinske stroke drugače ne more pregledati.

Enake pomisleke o (ne)izvedljivosti predlagane ureditve ima tudi glede 62. člena (zdaj 63. člen), ki ureja začasno zadržanje osebe, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, v psihiatrični bolnišnici. Tudi to pripombo je predlagatelj upošteval in določil možnost odreditve prisilne privedbe osebe, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, tudi za primere zadržanja v psihiatrični bolnišnici.

Glede 120. člena (zdaj 125. člen), ki ureja poizvedbe sodišča, postavitvev pod skrbništvo in oklic v postopku razglasitve pogrešancev za mrtve in o dokazovanju smrti, sodišče predlaga, da se doda posebna določba o tem, da predujem za plačilo stroškov postavitve skrbnika osebi, glede katere teče postopek razglasitve za mrtve, plača predlagatelj postopka, saj je izvedba tega v njegovem interesu, oziroma da se določi, kako postopati, kadar je predlagatelj Republika Slovenija. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj je pri oblikovanju predlagane ureditve izhajal iz splošnega

pravila, po katerem stroške praviloma nosi tisti, ki ima močnejši pravni in dejanski interes, da se pravno razmerje uredi.

V zvezi s 133. členom (zdaj črtan), ki določa, da je postopek za določitev odškodnine nujen, sodišče predlaga, naj se opredeli kot prednosten, saj to za doseganje njegovega namena zadostuje. Predlagatelj je pripombo upošteval, in sicer tako, da je črtal to določbo, po kateri je postopek za določitev odškodnin opredeljen kot nujen.

Členi od 135 do 140 (zdaj od 139. do 144. člen) in 155. člen (zdaj 157. člen) urejajo postopek za cenitev in prodajo stvari ter prodajo stvari v okviru postopka za delitev stvari v solastnini. V zvezi s 144. členom, ki za postopek za cenitev in prodajo stvari določa smiselno uporabo Zakona o izvršbi in zavarovanju¹³ (ZIZ) o izvršbi na premičnine oziroma o izvršbi na nepremičnine, ki se nanašajo na cenitev in prodajo, če zakon ne določa drugače, sodišče predlaga, naj se v določbi navedejo členi ZIZ, ki se smiselno uporabljajo. Poleg tega opozarja na možnost, da sočasno tečeta nepravdni in izvršilni postopek ter se sočasno prodaja ista nepremičnina. Pri tem izpostavlja vprašanje, ali bi morale sodišča ta dva postopka združiti. Po mnenju sodišča ni jasno, ali smiselna uporaba ZIZ predvideva tudi poplačila.

Glede 155. člena (zdaj 157. člen) sodišče predlaga, naj se ohranjanje zaznambe spora tudi po pravnomočnosti sklepa o delitvi vsebinsko in časovno podrobneje uredi, npr. tako, da bi bila zaznamba potencialno vpisana šele z vložitvijo predloga za izvedbo prodaje. V zvezi z drugim odstavkom 155. člena (zdaj 160. člen), ki določa, da kadar so bile pred vpisom zaznambe postopka delitve solastnine pri nepremičnini vpisane druge izvedene stvarne pravice ali je bila že pred vpisom te zaznambe stvar dana v najem ali zakup, takšna izvedena stvarna pravica oziroma najem ali zakup preneha samo, če s tem soglašata imetnik te pravice, sodišče predlaga, da se jasno določi, ali ima imetnik te pravice v postopku status udeleženca ali pa morajo njegovo soglasje sodišču predložiti stranke. V drugem primeru bi bilo treba opredeliti obliko soglasja imetnika izvedene stvarne pravice.

Sklepno predlaga, da se za izvedbo civilne delitve uporabijo le določbe izvršilnega postopka, torej sklep o delitvi postane izvršilni naslov, na podlagi katerega lahko katera koli od strank začne prisilno izvršitev sklepa, prodajo nepremičnine.

V zvezi s 152. členom (zdaj 160. člen), ki določa vsebino predloga v postopku za delitev stvari v solastnini, sodišče predlaga, da se določi, kdaj se postopek zaključi oziroma zaznamba postopka izbriše. Predlagatelj je pripombo upošteval in na njeni podlagi v 152. členu (zdaj 160. člen) dodal nov peti odstavek, ki se glasi: »(5) Določba prejšnjega odstavka se smiselno uporablja tudi za izbris zaznambe postopka delitve nepremičnine iz zemljiške knjige na podlagi sklepa o izročitvi nepremičnine solastniku oziroma kupcu ali sklepa, s katerim se postopek ustavi ali konča in v drugih primerih, ki jih določa ta zakon.«

Glede 162. člena (zdaj 166. člen), ki določa predmet postopka za ureditev meje in pri tem določa, da ne gre za ureditev meje, če med udeleženci obstoji spor o določeni površini nepremičnine (lastninski spor), meni, da določba vsebinsko ne prispeva k lažjemu razločevanju obeh vrst postopkov, saj stranke praviloma zatrjujejo, da je sporni mejni prostor nepremičnine njihov, ker predstavlja del mejne površine.

V zvezi s 163. členom (zdaj 167. člen), ki določa predlagatelja in nasprotnega udeleženca v postopku za ureditev mej, sodišče predlaga, naj se določi, da so udeleženci postopka zemljiškooknjižni lastniki nepremičnin, med katerimi se ureja meja. Na kateri strani nastopajo, pa je

po mnenju navedenega sodišča odvisno od vsebine predloga. Predlagatelj je pripombo upošteval, in sicer tako, da je določil, da je nasprotni udeleženec zemljiškoknjižni lastnik nepremičnine, glede katere je meja sporna.

Glede 165. člena (zdaj 169. člen), ki ureja narok v postopku za ureditev meje, sodišče ugotavlja, da predlagana določba določa le ureditev po kriteriju močnejše pravice, SPZ pa v 77. členu določa tri kriterije za določitev meje (močnejšo pravico, zadnjo mirno posest in pravično oceno). Sodišče zato predlaga, da se določi, da sodišče na naroku uredi mejo brez omembe kriterijev. Meni še, da bi bilo v izogib težavam zaradi potencialnih prešteviličenj določb zakona smiselneje namesto navedbe 29. člena Zakona o evidentiranju nepremičnin¹¹⁴ (ZEN) v tretjem odstavku 165. člena (zdaj 169. člen) navesti sklicevanje na vsebino, ne številko člena navedenega zakona. Predlagatelj meni, da je pripomba utemeljena. Zato je spremenil tretji in četrti odstavek predlaganega 165. člena (zdaj 169. člen), ki se zdaj glasita:

»(3) Sodišče na naroku mejo uredi v skladu z zakonom, ki ureja stvarnopravna razmerja, in jo označi s trajnimi mejnimi znamenji.

(4) Izvedenec izdelava elaborat, ki vsebuje prikaz meje, kot jo je sodišče določilo na kraju samem oziroma o kateri je bila sklenjena poravnava, tako da je razviden tudi sporni mejni prostor. Za sestavo elaborata se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja evidentiranje nepremičnin.«

V zvezi s 170. členom (zdaj 174. člen), ki določa predlagatelja in nasprotnega udeleženca v postopku za dovolitev nujne poti, sodišče predlaga, da se določi, da so udeleženci postopka zemljiškoknjižni lastniki, na kateri strani nastopajo (kot udeleženci ali nasprotni udeleženci), pa je stvar vsebine predloga. Predlagatelj je pripombo upošteval in v drugem odstavku predlaganega 170. člena (zdaj 174. člen) je nasprotni udeleženec v postopku za dovolitev nujne poti poleg zemljiškoknjižnega lastnika nepremičnine zemljiškoknjižni lastnik nepremičnine, v korist katere se predlaga nujna pot (če ni predlagatelj).

Glede 188. člena (zdaj 196. člen), ki določa krajevno pristojnost za postopek za razveljavitev listine, opozarja, da iz besedila prvega in drugega odstavka ni razvidna prirejenost oziroma podrejenost kriterijev in da prvi odstavek velja samo za pravne osebe.

V zvezi s 196. členom (zdaj 206. člen), ki določa vsebina predloga za sprejem v sodni depozit, predlaga, da se med obvezne vsebine predloga uvrsti tudi navedba pogojev, pod katerimi lahko oseba depozit dvigne, in se sodišču prepusti presoja le o tem, ali so ti pogoji izpolnjeni, ker sicer depozitar vso odgovornost prelega na sodišča, to pa mora ozadje in vsebino obveznosti nato presojati samo.

Okrožno sodišče v Mariboru je poslalo pripombe k 12. (zdaj 10. člen), 55., 91. (zdaj 92. člen) in 93. členu (zdaj drugi do šesti odstavek 45. člena) predloga zakona.

Glede 12. člena (zdaj 10. člen), ki določa stvarno pristojnost sodišč, predlaga, naj se črta njegova zadnja alineja, v kateri je določeno, da okrožno sodišče odloča na prvi stopnji o stanovanjskem varstvu med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti ter ob razvezi zakonske zveze oziroma prenehanju zunajzakonske skupnosti. Poleg tega predlaga tudi črtanje tretjega odstavka 82. člena (zdaj 84. člen), po katerem sodišče s sklepom, s katerim razveže zakonsko zvezo, odloči tudi o ureditvi stanovanjskega varstva zakonca, če je bil tak predlog podan v postopku. Predlaga, da v obeh primerih še naprej, tako kot po veljavnem ZNP, odloča okrajno sodišče. Predlagatelj je pripombo delno upošteval in kot pristojna za odločanje o

stanovanjskem varstvu med trajanjem zakonske zveze določil okrajna sodišča.

V zvezi s 55. členom, ki določa zalaganje stroškov izvedbe dokazov s proračunske postavke Vrhovnega sodišča RS, sodišče meni, da iz besedila ni mogoče razbrati, ali se znesek za stroške izvedenca založi iz sredstev Vrhovnega sodišča RS le začasno in se pozneje prisilno izterja od udeležencev postopka ali pa prisilna izterjava ni potrebna. Predlagatelj pripombe ni upošteval in določb ni dopolnjeval, saj je že iz naslova člena (založitev stroškov izvedbe dokaza) razvidno, da gre za založitev sredstev. Ko bo sodišče odločalo o stroških postopka, bo odločilo tudi o povrnitvi teh stroškov in nato postopalo po določbah Sodnega reda¹¹⁵ (prvi odstavek 127. člena, prvi odstavek 130. člena), ki urejajo izterjavo stroškov, ki so bili začasno izplačani iz sredstev za delo sodišč.

V zvezi z 91. členom (zdaj 92. člen), ki opredeljuje postopke za varstvo koristi otroka, sodišče izpostavlja drugi odstavek, ki določa, da je postopek za varstvo koristi otroka tudi postopek, v katerem se odloča o preživljanju polnoletnega otroka, dokler obstaja dolžnost preživljanja po DZ. V skladu z drugim odstavkom 183. člena DZ¹¹⁶ lahko preživninska obveznost staršev traja do otrokovega dopolnjenega 26. leta. Po mnenju sodišča polnoletna oseba ne more uživati enakega varstva kot mladoletni otrok, saj bi, če bi bila takšna ureditev uveljavljena, pomenila neenako obravnavanje teh oseb glede na druge sodne postopke (npr. civilni postopek in kazenski postopek). Zato predlaga, naj se preživninski zahtevki polnoletnih oseb obravnavajo enako kot po veljavni ureditvi, torej po pravilih pravnega postopka. Predlagatelj pripombe ni upošteval. Koncept DZ in predloga zakona je, da se družina obravnava po načelu en sodnik – ena družina. Da o preživnini polnoletnega otroka odloča sodišče v nepravdnem postopku, je predlagala tudi delovna skupina za implementacijo Družinskega zakonika pri VS RS.

V zvezi s 93. členom (zdaj zdaj drugi do šesti odstavek 45. člena) sodišče izpostavlja četrti in peti odstavek, ki določata, da sodišče otroku postavi kolizijskega skrbnika, če si interesi otroka in njegovega zakonitega zastopnika nasprotujejo, oziroma da lahko sodišče od centra za socialno delo zahteva mnenje o tem, katero osebo naj imenuje za kolizijskega skrbnika. Predlaga, naj se določbi spremenita tako, da bo kolizijskega skrbnika imenoval center za socialno delo, tako kot je določeno v veljavni ureditvi, sicer se bo postopek pred sodiščem podaljšal. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj ta ni utemeljena. V skladu z ureditvijo v DZ namreč center za socialno delo imenuje samo še skrbnika za posebni primer.

Skupnost centrov za socialno delo Slovenije (SCSD) je poslala pripombe k 45. členu (zdaj 46. člen), 40., 41., 55., 68. (zdaj 69. člen), 100., 51., 63. (zdaj 64. člen), 71. (zdaj 73. člen), 95., 109. (zdaj 110. člen) in 126. členu (zdaj 131. člen) ter pripombo k določbam, ki urejajo postopek postavitve pod skrbništvo.

V zvezi s 45. členom (zdaj 46. člen), ki ureja zastopanje centra za socialno delo pred sodiščem, SCSD predlaga, da se centri za socialno delo kadrovske okrepijo z vsaj enim strokovnim sodelavcem z opravljenim državnim pravniškim izpitom na posamezni center za socialno delo. Če tega ne bi bilo mogoče doseči, pa naj bi obstajala možnost, da lahko poleg direktorja opravlja procesna dejanja tudi strokovni delavec, ki ga direktor za to pooblasti. Predlagatelj pojasnjuje, da tako možnost predlog zakona določa.

V zvezi s 40., 41., 55., 68. (zdaj 69. člen) in 100. členom, ki določajo porazdelitev bremena stroškov postopka, plačilo predujma za stroške in založitev stroškov izvedbe dokaza, kritje stroškov postopka za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo in kritje stroškov v postopku za varstvo koristi otrok, SCSD opozarja na težave, ki jih centrom za socialno delo povzroča

zalaganje predujma za stroške postopka. Zato znova predlaga, da se v postopkih za varstvo koristi otroka, kadar je center za socialno delo predlagatelj postopka, predujem za stroške postopka in za stroške ob zavrnitvi predloga za začetek postopka krije iz sredstev sodišč. Poleg tega predlaga dopolnitev prvega odstavka 68. člena (zdaj 69. člen) tako, da se, kadar oseba, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, nima lastnih sredstev in premoženja, stroški postopka krijejo iz sredstev sodišča oziroma predlagatelja, kot je bilo doslej. Predlagatelj je upošteval pripombo v zvezi z 68. členom (zdaj 69. člen), in sicer tako, da se doda posebna določba, v kateri se določi: »Če sodišče ugotovi, da oseba, ki se postavi pod skrbništvo, nima lastnih sredstev in premoženja, postopek pa se je začel na predlog centra za socialno delo ali po uradni dolžnosti, se stroški postopka krijejo iz sredstev sodišča.«

Glede 51. člena, ki določa, da je sodna poravnava dovoljena v postopkih za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih, v drugih postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij pa se določbe o sodni poravnavi ne uporabljajo, SCSD predlaga, da se dopolni z določbo, da sodna poravnava ni mogoča, kadar obstaja sum nasilja v družini.

V pripombi k določbam, ki urejajo postopek postavitve pod skrbništvo, nasprotuje 63. členu (zdaj 64. člen), ki ureja imenovanje skrbnika v postopku postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, natančneje drugemu in tretjemu odstavku navedenega člena, po katerih sodišče v določenih primerih za skrbnika imenuje center za socialno delo. Meni, da postavitve centra za socialno delo za skrbnika ni primerna zaradi kolizije interesov v postopku postavitve pod skrbništvo, saj so naloge centra za socialno delo pogosto v nasprotju z vsebino skrbništva. Poleg tega center za socialno delo obravnava poročila skrbnika (v tem primeru centra za socialno delo), zaradi drugih nalog pa delo skrbnika tudi težje opravlja, saj to zahteva veliko časa. Po mnenju predlagatelja pripomba ni utemeljena. Ena od nalog centra za socialno delo v tem postopku je, da sodišču pošlje mnenje oziroma predlog primernega skrbnika. Brez tega sodišče ne more končati postopka, tudi če ugotovi, da so izpolnjeni vsi pogoji za postavitve osebe pod skrbništvo. V takem primeru lahko sodišče postopek konča le tako, da kot skrbnika določi center, ki ima nato po četrtem odstavku 64. člena kadarkoli možnost, da sodišču predlaga svojo razrešitev, če hkrati predlaga drugo fizično ali pravno osebo, ki naj jo sodišče imenuje za skrbnika.

V zvezi s 76. členom, ki določa, da lahko sodišče pred sprejetjem odločitve od pristojnega centra za socialno delo zahteva mnenje, SCSD predlaga, da v postopkih za dovolitev sklenitve zakonske zveze sodišče vedno zahteva mnenje centra, saj je mogoče, da center za socialno delo razpolaga s podatki, s katerimi sodišče ne razpolaga. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj meni, da v nekaterih primerih mnenje centra ni potrebno.

Glede 95. člena, ki ureja izražanje otrokovega mnenja v postopkih za varstvo koristi otroka, SCSD predlaga, da se v tretjem odstavku določi, da lahko ne le sodišče, ampak tudi center za socialno delo prepove navzočnost osebe, ki jo je otrok sam izbral, vendar se ugotovi, da ji otrok ne zaupa in bi bilo njeno sodelovanje v postopku v nasprotju z otrokovimi koristmi. Po mnenju predlagatelja lahko v sodnem postopku tako odločitev sprejme le sodišče, zato predloga ni upošteval.

SCSD meni še, da četrti odstavek 95. člena, ki določa, da se o razgovoru z otrokom sestavi zapisnik, zlasti za razgovor z majhnimi otroki, ni primerna. Predlaga, naj center za socialno delo pripravi mnenje, ne pa, da sestavi zapisnik, zapisnik pa naj bo le ena od oblik zapisa. Predlog je bil upoštevan.

SCSD predlaga še, da se četrti odstavek 95. člena spremeni tudi tako, da se centru za socialno

delo omogoči, da staršem ne omogoči vpogleda v zapisnik niti njegovega poslušanja, če je razgovor posnet zvočno ali zvočno-slikovno. Tudi tako odločitev lahko po mnenju predlagatelja sprejme le sodišče. Če bo razgovor z otrokom opravil in posnel center za socialno delo, bo taka odločitev sodišča pomenila, da starši tudi pri centru za socialno delo ne morejo doseči vpogleda v zapisnik ali posnetek razgovora.

V zvezi s 109. členom (zdaj 110. člen), ki ureja odločitev sodišča, da se staršev ne seznanijo z namestitvijo otroka v postopku za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka, SCSD izpostavlja vprašanje, kdo bo kril rejnikove stroške prihoda na sodišče. Predlaga, naj se tistemu izmed staršev, ki se po sklepu sodišča ne bo smel seznaniti s tem, kam bo otrok nameščen, in mu bo na sodišču onemogočen vpogled tudi v tiste vloge, listine in dele spisa, iz katerih je razvidno, kam bo otrok nameščen, določi enako tudi glede vpogleda na centru za socialno delo. Predlagatelj je pripombo upošteval in predlagani člen dopolnil tako, da tisti izmed staršev, ki ne bo seznanjen s tem, kam bo otrok nameščen, tudi nima vpogleda v spis na centru za socialno delo.

Glede 126. člena (zdaj 131. člen), ki določa, da sodišče pravnomočno odločbo o razveljavitvi ali spremembi odločbe o razglasitvi za mrtvega pošlje upravni enoti zaradi vpisa v matični register in zapuščinskemu sodišču, odločbo o razveljavitvi pa tudi pristojnemu centru za socialno delo, se SCSD zastavlja vprašanje, s kakšnim namenom bo odločbo o razveljavitvi odločbe o razglasitvi za mrtvega sodišče poslalo tudi centru za socialno delo, saj ni razvidno, kakšna naj bi bila naloga centra za socialno delo. Predlagatelj je pripombo upošteval in črtal omenjeno določbo. Po spremenjeni določbi sodišče pravnomočno odločbo o razveljavitvi ali spremembi odločbe o razglasitvi za mrtvega pošlje upravni enoti zaradi vpisa v matični register in zapuščinskemu sodišču.

Odvetniška zbornica Slovenije je poslala pripombe k 9. (člen je črtan), 12. (zdaj 10. člen), 30. (zdaj 28. člen), 32. (zdaj 31. člen), 33. (zdaj 32. člen), 34. (zdaj 33. člen), 39., 40., 44. (zdaj 45. člen), 45. (zdaj 46. člen), 49. (zdaj 50. člen), 51., 59., 62. (zdaj 63. člen), 64. (zdaj 65. člen), 77. (zdaj 79. člen), 78. (zdaj 80. člen), 82. (zdaj 84. člen), 83. (zdaj črtan), 86. (zdaj 87. člen), 93. (zdaj 94. člen), 97., 99., 102. (zdaj 103. člen), 113. (zdaj 115. člen), 132. (zdaj 137. člen), 141. (zdaj 145. člen), 143. (zdaj črtan), 152. (zdaj 155. člen), 156. (zdaj 158. člen), 158. (zdaj 160. člen), 165. (zdaj 169. člen) in 168. členu (zdaj 172. člen) ter k ureditvi postopka za cenitev in prodajo stvari, postopka v stanovanjskih zadevah in postopka za dovolitev nujne poti.

Glede 9. člena, ki ureja predhodno vprašanje, zbornica predlaga, da bi bila predhodna vprašanja v zakonu taksativno naštet. Predlagatelj je na podlagi te pripombe črtal 9. in 10. člen, saj se v zvezi s predhodnimi vprašanji lahko uporablja 11. člen ZPP.

V zvezi z 12. členom (zdaj 10. člen), ki določa stvarno pristojnost okrajnih sodišč za odločanje na prvi stopnji v nepravdnem postopku, zbornica predlaga, da se v zvezi s postopkom za dovolitev sklenitve zakonske zveze, ki je naštet med postopki, v katerih na prvi stopnji odloča okrajno sodišče, vključijo tudi partnerske zveze. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj Zakon o partnerski zvezi¹¹⁷ (ZPZ) v drugem odstavku 2. člena določa, da ima partnerska zveza na vseh pravnih področjih enake pravne posledice, kot jih ima zakonska zveza, razen če ZPZ določa drugače. ZPZ ureja tudi nesklenjeno partnersko zvezo. V drugem odstavku 3. člena ZPZ določa, da ima nesklenjena partnerska zveza enake pravne posledice kot zunajzakonska skupnost na tistih pravnih področjih, na katerih ima pravne posledice zunajzakonska skupnost, razen če ZPZ določa drugače. ZPZ glede razmerij, ki jih ureja DZ, določa drugače samo glede posvojitve. Tako po tretjem odstavku 2. člena partnerja partnerske zveze ne moreta skupaj posvojiti otroka, enako po četrtem odstavku 3. člena partnerja nesklenjene partnerske zveze ne moreta skupaj posvojiti

otroka.

V zvezi s podano pripombo Odvetniške zbornice Slovenije je treba izpostaviti splošno ugotovitev, da je položaj istospolnih partnerjev urejen s sistemskim zakonom (ZPZ), zato ni ustrezno, da se položaj ureja po posameznih zakonih. Takšno normiranje bi lahko imelo negativne posledice, saj bi lahko prišlo do zamenjevanja položajev s pravno ureditvijo zunajzakonske skupnosti po ZZZDR oziroma po DZ, kjer je določanje pravnih posledic zunajzakonske skupnosti v posameznih zakonih konstitutivnega pomena. ZZZDR v prvem odstavku 12. člena in enako DZ v drugem odstavku 4. člena določata, da ima dalj časa trajajoča življenjska skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze, zanju enake pravne posledice po tem zakonu, kot če bi sklenila zakonsko zvezo, če ni bilo razlogov, zaradi katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna; na drugih področjih pa ima taka skupnost pravne posledice, če zakon tako določa. ZPZ vsebuje drugačen koncept. ZPZ izhaja iz izenačitve pravnega položaja partnerske zveze z zakonsko zvezo in iz izenačitve neskljenjene partnerske zveze z zunajzakonsko skupnostjo, hkrati pa določa izjeme od izenačitve. ZPZ tako celovito ureja pravni položaj istospolnih partnerjev. Določitev pravnih posledic v drugih zakonih bi porušila sistem ZPZ in bi lahko vodila do interpretacije, da le v primeru, če je v (posebnem) zakonu določeno, velja izenačitev skupnosti istospolnih partnerjev z drugimi skupnostmi. Potem ko je zakonodajalec uredil položaj istospolnih partnerjev s splošnim zakonom, ni razlogov, da bi se še posebej urejal položaj istospolnih partnerjev po posebnih zakonih.¹¹⁸

Glede četrtega odstavka 30. člena (zdaj 28. člen), ki določa, da lahko v nepravdnem postopku sodišče izvaja dokaze brez dokaznega sklepa, zbornica meni, da bi bilo treba v nepravdnih postopkih sprejemati dokazne sklepe, saj bi moralo biti jasno znano, katere dokaze je sodišče presojalo in katere predloge zavrnilo ter v kateri fazi postopka so bili izvedeni. Predlagatelj pripombe ni upošteval. Po veljavi ureditvi sodišče dokaze izvaja neformalno, brez dokaznega sklepa, tako je veljalo že po pravilih Zakona o sodnem nepravdnem postopku iz leta 1934. Po mnenju predlagatelja je v nepravdnem postopku tako izvajanje dokazov primerno ohraniti, je pa določba relativizirana z dodano besedo »lahko«, saj predlog zakona ne izključuje uporabe pripravljalnega naroka v nepravdnem postopku. Kadar bo sodnik ocenil, da je tak narok v konkretnem postopku primeren, ga bo izvedlo, in na njem tudi formalno sprejelo sklep, kateri dokazi se bodo izvedli.

V zvezi s prvim odstavkom 32. člena (zdaj 31. člen), ki v prvem odstavku določa, da sodišče izdaja odločbe v obliki sklepov, zbornica meni, da bi moralo sodišče izdajati odločbe v obliki sodb. Sodišče namreč odloča o trajnih osebnih stanjih, zato bi bila sodba primerna oblika za odločitev o zadevi, ki je dokončna in trajna. Enako pripombo podaja tudi v zvezi z 82. členom (zdaj 84. člen), ki določa vsebino sklepa, s katerim razveže zakonsko zvezo na podlagi predloga za sporazumno razvezo in sklepa o ureditvi stanovanjskega varstva zakonca. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj meni, da ni utemeljena. Višji sodnik mag. Matej Čujovič je na posvetu o predlogu novega ZNP, ki je 11. 9. 2018 potekal v Ljubljani, v svojem prispevku med drugim pojasnil tudi, da sodišča že zdaj s sklepom odločajo tudi o trajnih pravnih razmerjih.

Glede tretjega odstavka 33. člena (zdaj 32. člen), ki določa, da sodišče upošteva pravno sredstvo udeleženca, ki ni sodeloval v postopku na prvi stopnji, čeprav je bilo vloženo po poteku roka, ki velja za vložitev pravnega sredstva s strani udeleženca, ki je sodeloval v postopku na prvi stopnji, če ga je sodišče prejelo, preden je odločilo o pravočasno vložnem pravnem sredstvu drugega udeleženca, zbornica meni, da vnaša pravno negotovost. Meni, naj udeleženec v roku za pravno sredstvo temeljito premisli, ali se z odločitvijo strinja, in če se ne, naj pravočasno vloži pravno sredstvo, saj se tako ohranja pravna varnost nasprotne stranke. Predlagatelj pripombe ni

upošteval, saj ne vidi utemeljenih razlogov za predlagano spremembo ustaljenega instituta.

V zvezi s četrnim odstavkom 34. člena (zdaj 33. člen), ki določa, da zoper sklep sodišča druge stopnje o razveljavitvi sklepa in vrnitvi zadeve sodišču prave stopnje ni pritožbe, zbornica meni, da bi pritožba morala biti dovoljena in s tem tudi kontrolna funkcija sodišča kot v drugih postopkih. Predlagatelj je pripombo upošteval in črtal četrti odstavek predlaganega 34. člena (zdaj 33. člen).

Glede 39. člena, ki ureja plačilo sodne takse, zbornica meni, da bi morale sodišče o taksi odločiti ob koncu postopka in jo razdeliti med udeležence. Po njenem mnenju je namreč ureditev, po kateri je plačilo sodne takse procesna predpostavka, lahko sporna v postopkih, v katerih se vrednost spornega predmeta postopka ugotavlja med postopkom, kot je npr. razdružitve določitev odškodnine. Ker vrednost predmeta spora v postopkih razdružitve ni znana na začetku, bi bilo smiselno, da se taksa za postopek odmeri skupaj s sklepom o skupnih stroških postopka, ki se delijo med nepravdne udeležence. Taksa za postopek razdružitve je zelo visoka in solastnike odvrča od odločitve, da razdružijo premoženje v sodnem postopku. S tem se solastnikom omejuje pravica do sodnega varstva. Če bi sodišče o taksi odločilo na koncu postopka in jo razdelilo med udeležence, bi bilo breme za predlagatelja bistveno manjše, predvsem pa je takšna ureditev pravičnejša in bi spodbujala solastnike k urejanju solastnine, zmanjšalo bi se število sporov, ki izvirajo iz neurejenih lastninskih razmerij in povečala bi se pravna varnost. Predlagatelj pripombe ni upošteval.

V zvezi s 40. členom, ki ureja porazdelitev bremen stroškov postopka med udeležence postopka, Odvetniška zbornica Slovenije predlaga dopolnitev besedila tako, da sodišče po uradni dolžnosti odloči o stroških. Po njenem mnenju naj bi bila praksa sodišč v nepravdnih postopkih pri odločanju o delitvi skupnih stroškov, različna, kar glede na naravo postopka in razmerij, ki se urejajo, ni dopustno. Po mnenju predlagatelja pripomba ni utemeljena in je zato ni upošteval.

Glede 44. člena (zdaj 45. člen), ki določa, da sodišče udeležencu, ki ni poslovno sposoben, zaradi uveljavitve njegovih pravic ali interesov, dovoli, da sam opravi posamezna procesna dejanja, če oceni, da je sposoben razumeti pomen in pravne posledice takih dejanj, zbornica predlaga, da je treba taki osebi postaviti zastopnika ali pooblaščenca, ki je odvetnik (ZDZdr določa, da lahko udeleženca, ki ni poslovno sposoben, zastopa le odvetnik). Predlagatelj pripombe ni upošteval.

V zvezi z drugim odstavkom 45. člena (zdaj 46. člen), ki določa, da če sodišče oceni, da je zaradi varovanja koristi otrok in oseb, ki niso sposobne same skrbeti za svoje pravice in interese, ali zahtevnosti zadeve potrebno zastopanje po odvetniku ali drugi osebi, ki je opravila pravniški državni izpit, sodišče Državnemu odvetništvu predlaga, da prevzame zastopanje centra za socialno delo, zbornica predlaga črtanje možnosti, da center za socialno delo zastopa oseba, ki ima opravljen pravniški državni izpit in ni odvetnik. Po njenem mnenju zastopanje pred sodišči po osebah, ki niso odvetniki, ni mogoče proti plačilu, zato je edino smiselno, da se tem osebam postavi za zastopnika le odvetnik. Predlagatelj pripombe ni upošteval, ker po njegovem mnenju ni utemeljena (gre za prepis določbe ZPP glede zastopanja pred okrožnimi sodišči).

Glede drugega odstavka 49. člena (zdaj 50. člen), ki določa, da je rok za odgovor na predlog za začetek postopka za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij 15 dni, zbornica predlaga, da se ta rok podaljša na 30 dni, saj bi se tako njegova dolžina izenačila z roki po ZPP-E. Predlagatelj je pripombo upošteval tako, da je rok za odgovor na predlog za začetek postopka 30 dni, razen če posebne okoliščine utemeljujejo določitev krajšega roka, ki pa ne sme biti krajši od 15 dni.

V zvezi z 51. členom, ki med drugim določa, da je sodna poravnava dovoljena v postopkih za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih, zbornica predlaga, da se dopolni s postopki, ki se nanašajo na izvajanje roditeljske pravice (starševske skrbi). Enako predlaga glede postopka za odločanje o vprašanih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj (102. člen zakonskega predloga, zdaj 103. člen). Predlagatelj je pripombo upošteval in dodal »v postopkih za odločanje o vprašanih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj«, dodal je tudi določbo: »Če sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu s koristjo otrok, predlog zavrne.«

Glede prvega odstavka 59. člena, ki določa, da sodišče, kadar osebi, ki naj se postavi pod skrbništvo, po določbah DZ postavi začasnega zastopnika, določi tudi zastopanje v postopku postavitve pod skrbništvo, če oseba, o kateri se vodi postopek, ni sposobna razumeti pomena in pravnih posledic procesnih dejanj, predlaga, da je v tem primeru lahko zastopnik le odvetnik. Meni namreč, da se lahko v postopku postavitve odrasle osebe pod skrbništvo zastavlja veliko vprašanj, ki so tudi premoženjskopravne narave in zahtevajo profesionalno znanje. Glede na to, da ZPP ne določa ekskluzivnosti odvetniškega zastopanja pred okrajnimi sodišči, predlagatelj predloga ni upošteval.

V zvezi s prvim odstavkom 62. člena (zdaj 63. člen), ki določa, da lahko sodišče odredi, da se oseba, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, začasno, vendar najdalj za dva dni, zadrži v psihiatrični bolnišnici, če je po mnenju zdravnikov to nujno potrebno za ugotovitev njenega zdravstvenega stanja, zbornica meni, da je treba v primeru tovrstnih odredb sodišča določiti obvezno zastopanje po odvetniku. Gre namreč za pridržanje, ki je vsebinsko podobno pridržanju po ZDZdr, pri katerem je zastopanje po odvetniku obvezno. Predlagatelj pripombe ni upošteval. Prisilna privedba se lahko izvede tudi, kadar je oseba sposobna varovati svoje koristi, pa s svojim ravnanjem ovira učinkovito izvedbo postopka.

Glede 64. člena (zdaj 65. člen), ki določa, da je zoper sklep o postavitvi pod skrbništvo dovoljena obnova postopka, zbornica predlaga, naj bo obnova postopka dovoljena tudi v postopku vračila poslovne sposobnosti, saj so posledice vračila poslovne sposobnosti daljnosežne.

V zvezi s 77. členom (zdaj 79. člen), ki med postopke v zakonskih sporih uvršča postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze, postopek za razveljavitev zakonske zveze in postopke za razvezo zakonske zveze, zbornica predlaga tudi uvrstitev postopka v stanovanjskih razmerjih med zakoncema, saj bi se tako enovito in celovito uredilo razmerje med njima. Predlog po mnenju predlagatelja ni utemeljen, saj člen določa, kateri so zakonski spori. Po predlagani ureditvi v 84. členu pa se bo tudi o stanovanjskem varstvu, če bo tak predlog podan, odločalo hkrati z zakonskim sporom. Zbornica predlaga tudi obvezno zastopanje po odvetniku v teh postopkih, česar predlagatelj ni upošteval.

Glede tretjega odstavka 78. člena (zdaj 80. člen), ki določa, da se postopek za razvezo zakonske zveze začne na predlog enega od zakoncev, zbornica opozarja na neskladnost navedene ureditve z ureditvijo po 48. členu DZ. Pripomba ni utemeljena; dopustnost odstopa je bila predmet razprave na strokovnem posvetu o predlogu novega Zakona o nepravdnem postopku, ki je potekal 11. 9. 2018. Koncept, da se tudi te zadeve obravnavajo v nepravdnem postopku, je bil strokovno podprt.

V zvezi s 83. členom (zdaj črtan), ki določa, da se, kadar je hkrati s predlogom za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze podan zahtevek za preživljanje zakonca, o tem zahtevku odloča ločeno po pravilih pravnega postopka, zbornica predlaga, naj bo postopek enoten, in opozarja

na vprašanje reševanja stanovanjskih razmerij, ki bi se morala reševati skupaj z vprašanjem razveze, neobstoja zakonske zveze in razveljavitve zakonske zveze. Predlagatelj je pripombo upošteval, in sicer tako, da je določil, da sodišče tudi o predlogu za preživnino zakonca, ki je podan hkrati s predlogom za razvezo, odloči sodišče v nepravdnem postopku.

Glede 86. člena (zdaj 87. člen), ki določa, na čigav predlog se začnejo postopki za ugotovitev očetovstva, za izpodbijanje očetovstva in za izpodbijanje izjave o priznanju očetovstva, zbornica predlaga, da se določi še krog udeležencev navedenih postopkov in uredi vprašanje nujnega enotnega sosporništva. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj meni, da dopolnitev ni potrebna.

V zvezi s četrtem odstavkom 93. člena (zdaj 94. člen), ki določa, da sodišče v postopku za varstvo koristi otroka, če si interesi otroka in njegovega zakonitega zastopnika nasprotujejo, postavi otroku kolizijskega skrbnika, zbornica predlaga, da je ta lahko le odvetnik, saj po njenem mnenju ti lahko zagotavljajo celovito razumevanje razmerij, materialnega in procesnega prava, profesionalno zastopanje pa omogoča hitrejši potek postopka, ki je po zakonu nujen. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj predlagana določba ne spada med procesne določbe nepravdnega postopka. Ob tem predlagatelj ne vidi ovir, da sodišče ne bi za kolizijskega skrbnika imenovalo odvetnika.

Glede tretjega odstavka 97. člena, ki določa, da mora center za socialno delo sodišču poslati mnenje v 60 dneh po prejemu poziva, zbornica meni, da je rok predolg. Poleg tega predlaga, da sodišče samo presodi, ali bo za mnenje vprašalo center za socialno delo ali imenovalo izvedenca, brez predhodnega mnenja centra za socialno delo. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj meni, da je rok ustrezen. Center za socialno delo namreč ne bo imel vloge izvedenca, ampak strokovnega pomočnika sodišča.

V zvezi z 99. členom, ki določa, da se začasne odredbe za varstvo koristi otrok pod pogoji, ki jih določa DZ, izdajo po postopku, ki ga določa zakon, ki ureja zavarovanje, zbornica meni, da bi bilo treba določbo dopolniti z zakonom, ki ureja postopek zavarovanja. Pripomba ni utemeljena.

Glede 113. člena (zdaj 115. člen), ki določa, na čigav predlog se začne postopek za namestitvev otroka v rejništvo, zbornica opozarja na to, da zakon ne določa, kdo so udeleženci tega postopka. Enako pripombo podaja tudi glede postopka podelitve starševske skrbi sorodniku, postopka posvojitve in razveljavitve posvojitve. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj meni, da bo sodna praksa določila, kdo so materialnopravni upravičenci postopka.

V zvezi s 132. členom (zdaj 137. člen), ki določa, da se postopek za določitev odškodnine začne na predlog upravičenca do odškodnine ali zavezanca za plačilo odškodnine, če med udeleženci ni bil dosežen sporazum o višini odškodnine, zbornica opozarja na vse tiste razlaščence, ki ne razpolagajo z odločbo ali drugim pravnim naslovom za razlastitev. Predlaga, naj imajo tudi oni možnost vložiti predlog za določitev odškodnine, sodišče pa naj odloči, ali je šlo za dejansko razlastitev ali ne (v slednjem primeru se postopek nadaljuje po pravilih pravdnega postopka). Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj meni, da ni utemeljena. V pripombi izpostavljenih situacij namreč ni mogoče reševati v okviru procesnega zakona.

Glede poglavja, v katerem je urejen postopek za cenitev in prodajo stvari, zbornica predlaga, da se dopolni z določbo o zaznambi postopka, če gre za prodajo nepremičnin (čeprav je že v 144. členu določena smiselna uporaba ZIZ).

Zbornica predlaga, naj se postopki v stanovanjskih zadevah opredelijo kot nujni, saj urejajo eno

izmed temeljnih človekovih potreb. Predlagatelj pripombe ni upošteval, ker meni, da ni utemeljena.

Glede 141. člena (zdaj 145. člen), ki določa, da sodišče odloča v postopku o stanovanjskih zadevah o stanovanjskem varstvu med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti ter ob razvezi zakonske zveze oziroma po prenehanju zunajzakonske skupnosti in drugih stanovanjskih zadevah, za katere zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku, zbornica opozarja na izključenost partnerskih zvez iz opisane ureditve. Predlagatelj pripombe ni upošteval iz razlogov, navedenih pri zgoraj zapisani pripombi zbornica k 12. členu (zdaj 10. člen).

V zvezi s 143. členom (zdaj zaradi spremenjenega 8. člena predloga zakona črtan), ki določa, da v postopku v stanovanjskih zadevah sodišče opravi narok, opozarja, da v zvezi s tem postopkom ni določeno izdajanje začasnih odredb kot na primer v postopku ureditve razmerij med solastniki.

Zbornica meni, da bi morali biti postopki za ureditev razmerij med lastniki opredeljeni kot nujni, saj imajo lahko neurejena solastninska razmerja zelo hude posledice v vsakdanjem življenju ljudi, ker jih omejujejo pri izvrševanju lastninske pravice. Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj meni, da pri urejanju razmerij med solastniki ne gre za takšna razmerja, ki bi jih morala sodišča obravnavati kot nujne.

V zvezi s 152. členom (zdaj 155. člen), ki določa, da sodišče po prejemu predloga za delitev stvari v solastnini nemudoma po uradni dolžnosti obvesti zemljiškoknjižno sodišče o začetem postopku, zbornica meni, da bi moralo sodišče obvestiti tudi vse imetnike pravic na nepremičnini, ki je predmet delitve (npr. hipotekarne upnike in služnostne upravičence). Predlagatelj pripombe ni upošteval, saj bremena ostanejo.

Glede 156. člena (zdaj 158. člen), ki določa, da sodišče v sklepu o delitvi stvari v solastnini odloči, da morajo udeleženci, ki imajo stvar oziroma dele stvari v svoji posesti, te izročiti udeležencem, ki jim pripadajo po delitvi stvari, predlaga, da se določi tudi rok, v katerem mora udeleženec postopka izročiti nepremičnino. Pripombe predlagatelj ni upošteval, saj rok določi sodišče v sklepu.

V zvezi s 158. členom (zdaj 160. člen), ki določa, da skupne stroške krijejo solastniki v sorazmerju z velikostjo svojih solastninskih deležev, zbornica predlaga, naj sodišče o skupnih stroških odloči po uradni dolžnosti. Predlagatelj pripombe zaradi njene neutemeljenosti ni upošteval.

Zbornica glede 165. člena (zdaj 169. člen), ki v tretjem odstavku določa, da sodišče uredi mejo na podlagi močnejše pravice v skladu s stvarnopравnim zakonikom, predlaga, naj se iz določbe umakne kriterij močnejše pravice, ker je v nasprotju s 77. členom SPZ, ki določa kriterije, po katerih se uredi meja. Predlagatelj je pripombo upošteval in tretji odstavek 165. člena (zdaj 169. člen) oblikoval tako, da se glasi: »(3) Sodišče na naroku mejo uredi v skladu z zakonom, ki ureja stvarnopравna razmerja, in jo označi s trajnimi mejnimi znamenji.«

V zvezi s 168. členom (zdaj 172. člen), ki ureja stroške v postopku za ureditev mej, zbornica predlaga, da o njih odloči sodišče po uradni dolžnosti. Predlagatelj pripombe zaradi njene neutemeljenosti ni upošteval.

Glede postopkov za dovolitev nujne poti Odvetniška zbornica Slovenije predlaga, da se ti

postopki zaznamujejo v zemljiški knjigi, saj se z njimi ustanavlja breme nepremičnine. Predlagatelj pripombe ni upošteval.

Notarska zbornica Slovenije je poslala pripombo k poglavju (zdaj 1. oddelek XII. poglavja), ki ureja postopek za sestavo in overitev listin. Glede na to, da je bil leta 1995, torej po uveljavitvi ZNP, uveden notariat in da je treba sodnike razbremeniti vseh opravil, ki niso sojenje, meni, da bi bilo treba z novim zakonom iz ureditve nepravdnega postopka izvzeti določbe glede sestave in overitve listin na sodiščih. Enako predlaga tudi glede hrambe listin, saj to področje natančno ureja že Zakon o notariatu¹⁹. Predlagatelj predloga ni upošteval, saj veljavna zakonodaja dopušča sestavo sodne oporke ter zapis ustne oporoke in mednarodne oporoke pri sodišču, kot tudi hrambo oporke pri sodišču.

V okviru javne razprave in širšega strokovnega usklajevanja se je odzvala tudi Pravna fakulteta v Mariboru. Na povabilo dr. Vesne Rijavec, dekanice Pravne fakultete v Mariboru, so svoje komentarje, pobude in predloge na delovnem sestanku 22. 8. 2018 podali dr. Vesna Rijavec, dr. Tomaž Kersteš in dr. Tjaša Ivanc.

Na podlagi navedene razprave je tako predlagatelj spremenil drugi odstavek 5. člena tako, da se glasi: »(2) Sodišče sme odločiti, ne da bi udeležencu dalo možnost, da se izjavi, če tako določa zakon ali če presodi, da bi bile s tem ogrožene druge ustavne pravice osebe, katere pravice in pravne interese je sodišče dolžno varovati po uradni dolžnosti.«. Spremenjena je bila tudi ureditev glede predhodnih vprašanj in dopolnjen je bil 24. člen (zdaj 22. člen) tako, da se glasi: »(1) Kdor misli, da utegne biti s sodno odločbo prizadet njegov pravni interes, lahko ves čas postopka na naroku ali s pisno vlogo prijavi udeležbo za opravo procesnih dejanj, za katere izkaže pravni interes.«. Izpostavljeno je bilo, da je drugi odstavek 25. člena (zdaj 23. člen) odveč, saj je posledica nepopolne vloge že ustrezno urejena ob subsidiarni uporabi ZPP, in da je treba navedeno upoštevati še na nekaterih drugih mestih predloga zakona. Predlagatelj je pripombo upošteval. Glede posledice izostanka z naroka v tretjem odstavku 27. člena (zdaj drugi odstavek 30. člen) je bil podan predlog, naj se namesto umika predloga določi, da nastopi mirovanje postopka. Predlagatelj je predlog upošteval. Glede 33. člena (zdaj 32. člen) naj se pri pravnem sredstvu osebe, ki misli, da je bil z odločbo prizadet njen pravni interes, konkretizira, da lahko vloži pravno sredstvo »glede odločitve, ki se nanjo nanaša«, kar je predlagatelj upošteval. Glede 35. člena (zdaj 34. člen) je bilo izpostavljeno, da je treba v določbo dodati besedo »vselej«, da bo jasno, da določba velja poleg možnosti, ki jih že daje ZPP. Predlagatelj je pripombo kot utemeljeno upošteval in oblikoval določbo tako, da se zdaj glasi: »Pritožnik sme v pritožbi vselej navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze, če so v korist oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona.«. V zvezi z določitvijo, da plačilo sodne takse ni procesna predpostavka, je bila predlagana rešitev, da se v določbi zaradi jasnosti na koncu besedila doda »in začne z opravo procesnih dejanj«. Predlagatelj je predlog upošteval. Na pobudo fakultete je predlagatelj v predlogu zakona uredil tudi delitev premoženjske skupnosti. V zvezi s postopkom postavitve pod skrbništvo je bil podan predlog, da se uredi možnost prisilne privedbe, kar je predlagatelj, tudi na podlagi pripombe nekaterih sodišč, vnesel v predlog zakona. Opravljena je bila tudi razprava glede ustreznosti različno določenih posledic v tretjem odstavku 79. člena (zdaj 81. člen) in v 80. členu (zdaj 82. člen) – podano je bilo mnenje, da bi bilo primerno v obeh primerih kot posledico določiti zavrženje predloga, enako velja glede posledice v prvem in drugem odstavku 92. člena (zdaj 93. člen). Predlagatelj je predlog upošteval. Glede 96. člena (zdaj 95. člen) – mnenje otroka – je bil podan predlog, da se v četrtem odstavku namesto »udeležence seznaniti z odločilnimi deli izjav, povzetih iz razgovora z otrokom«, določi, da to sodišče naredi v obrazložitvi odločbe – s tem zadostimo pravici do kontradiktornosti in ne otežujemo postopka na prvi stopnji ter do neke mere dodatno varujemo otroka. Predlagatelj je navedeno določbo spremenil.

Po končanem razširjenem strokovnem usklajevanju predloga zakona z zainteresirano strokovno javnostjo, ki v predhodni fazi še ni bila vključena v usklajevanje, in javni razpravi je predlagatelj na podlagi pripomb, predlogov in mnenj, prejetih v navedenih fazah priprave, pripravil nov osnutek zakonskega predloga. Ta je bil dne 26. 10. 2018 posredovan v mnenje in pripombe še Agenciji Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES), Centralni klirinško depotni družbi d.d. (KDD), pri čemer je predlagatelj AJPES in KDD posebej zaprosil za mnenje glede 68. člena predloga zakona, Združenju bank Slovenije (ZBS), Varuhu človekovih pravic (VČP), Zbornici kliničnih psihologov Slovenije in Združenju psihiatrov pri Slovenskem zdravniškem društvu.

Predlagatelj je prejel odgovore (navedeno po datumu prejema, od prvo prejetega odgovora) AJPES, KDD in ZBS, VČP pa je svoje pripombe in predloge predstavil na delovnem sestanku dne 20. 11. 2018. AJPES in ZBS sta sporočila, da na predlog besedila zakona nimata pripomb.

KDD je dne 16. 11. 2018 posredovala pripombo k 68. členu predloga zakona. Ta ureja zaznambo v zemljiški knjigi in vpis v druge javne knjige ali evidence v zvezi z začetkom postopka za postavitvev pod skrbništvo oziroma v zvezi s prenehanjem skrbništva nad osebo, ki ima nepremičnine ali drugo premoženje, glede katerega se vodijo javne knjige ali evidence. Sodišče, ki vodi postopek, zemljiškoknjiznemu sodišču in drugim organom ali organizacijam, ki glede določene vrste premoženja po zakonu vodijo javne knjige ali evidence, pošlje obvestilo o uvedbi postopka za postavitvev pod skrbništvo, obvestilo in pravnomočni sklep o postavitvi osebe pod skrbništvo ter obvestilo in pravnomočni sklep o prenehanju skrbništva za vpis zaznambe v zemljiško knjigo ali za vpis v drugo javno knjigo ali evidenco, če se predvideva vpis takega dejstva. O pravnomočnem sklepu o postavitvi osebe pod skrbništvo in o pravnomočnem sklepu o prenehanju skrbništva sodišče obvesti tudi organizacije za plačilni promet, pri katerih ima oseba, glede katere poteka postopek, odprt transakcijski ali drug račun. KDD predlaga dopolnitev določbe, po kateri bi sodišče o pravnomočnem sklepu o postavitvi osebe pod skrbništvo in o pravnomočnem sklepu o prenehanju skrbništva poleg organizacije za plačilni promet obvestilo tudi člana centralne depotne družbe, pri katerem ima oseba, glede katere teče postopek, odprt račun nematerializiranih vrednostnih papirjev. Ti so enako kot denarna sredstva evidentirani na računih imetnikov, ki jih vodijo pooblašene organizacije, torej banke oziroma borzno-posredniške hiše. Predlagatelj je pripombo upošteval.

VČP je na delovnem sestanku dne 20. 11. 2018 predstavil svoje pripombe in predloge k določbam, ki urejajo zagovornika otroka in mnenje otroka v postopkih za varstvo koristi otroka, ter k 63. členu predloga zakona, ki ureja prisilno privedbo in zadržanje v psihiatrični bolnišnici. Predlagatelj je vse predloge VČP glede navedenih določb v predlogu zakona upošteval.

Pripombo k ureditvi sodega depozita je v okviru tega usklajevanja posredoval tudi ELES. Predlagatelj je pripombo oziroma predlog ustrezno upošteval v predlaganem drugem odstavku 209. člena predloga zakona.

8. PODATEK O ZUNANJEM STROKOVNJAKU OZIROMA PRAVNI OSEBI, KI JE SODELOVALA PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA, IN ZNESKU PLAČILA ZA TA NAMEN:

Pri pripravi predloga zakona niso sodelovali zunanji strokovnjaki ali pravne osebe, ki bi za svoje sodelovanje prejeli plačilo.

9. NAVEDBA, KATERI PREDSTAVNIKI PREDLAGATELJA BODO SODELOVALI PRI DELU

DRŽAVNEGA ZBORA IN DELOVNIH TELES

- Andreja Katič, ministrica za pravosodje
- dr. Dominika Švarc Pipan, državna sekretarka, Ministrstvo za pravosodje
- Gregor Strojín, državni sekretar, Ministrstvo za pravosodje
- Miha Verčko, generalni direktor Direktorata za civilno pravo, Ministrstvo za pravosodje
- Sara Regancin, vodja Sektorja za civilno zakonodajo, Ministrstvo za pravosodje
- Mojca Lobnik, sekretarka v Sektorju za civilno zakonodajo, Ministrstvo za pravosodje

II. BESEDILO ČLENOV

Prvi del SPLOŠNE DOLOČBE

I. poglavje Temeljne določbe

1. člen (vsebina in uporaba)

(1) Ta zakon določa pravila postopka, po katerih sodišče obravnava osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja ter druge zadeve, za katere je s tem ali z drugim zakonom določeno, da se rešujejo v nepravdnem postopku.

(2) Določbe tega zakona se uporabljajo tudi v drugih zadevah, ki jih obravnava sodišče, za katere z zakonom ni izrecno določeno, da se obravnavajo v nepravdnem postopku, če jih glede na njihovo naravo ni mogoče obravnavati v kakem drugem postopku.

(3) Splošne določbe tega zakona veljajo za vse nepravdne postopke, če s tem ali z drugim zakonom ni drugače določeno.

2. člen (začetek postopka)

(1) Nepravdni postopek se začne na predlog ali po uradni dolžnosti.

(2) Sodišče začne nepravdni postopek po uradni dolžnosti, če tako določa zakon.

3. člen (obstoj postopka)

Nepravdni postopek začne teči, ko predlog prispe k sodišču ali ko sodišče v postopku, ki se začne po uradni dolžnosti, opravi prvo procesno dejanje.

4. člen (sodna poravnava)

(1) V nepravdnem postopku se udeleženke oziroma udeleženci (v nadaljnjem besedilu: udeleženci) lahko poravnajo, razen če zakon določa drugače ali če ne morejo razpolagati s svojimi pravicami ali če narava obravnavanega razmerja poravnavo izključuje.

(2) Kdor namerava vložiti predlog za začetek nepravdnega postopka, lahko poskusi doseči sodno poravnavo pri sodišču, ki bi bilo pristojno za odločanje o predlogu.

5. člen (pravica do izjave)

(1) Sodišče mora dati udeležencem v postopku možnost, da se izjavijo o navedbah drugih udeležencev, da sodelujejo pri izvajanju dokazov in da razpravljajo o rezultatih celotnega postopka.

(2) Sodišče sme odločiti, ne da bi udeležencu dalo možnost, da se izjavi, če tako določa zakon ali če presodi, da bi bile s tem ogrožene druge ustavne pravice osebe, katere pravice in pravne interese je sodišče dolžno varovati po uradni dolžnosti.

6. člen **(hitrost postopka in varstvo pravic udeležencev)**

(1) Sodišče, udeleženci in druge osebe, ki sodelujejo v postopku, si morajo ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čim prej ugotovijo in zavarujejo.

(2) Sodišče mora po uradni dolžnosti ukreniti vse, da se zavarujejo pravice in pravni interesi otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese.

(3) Po tem zakonu je otrok oseba, ki še ni dopolnila 18 let, razen če je že prej pridobila popolno poslovno sposobnost.

7. člen **(preiskovalno načelo)**

V postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti, ali če gre za varstvo pravic oseb iz drugega odstavka prejšnjega člena, sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli, in izvaja tudi dokaze, ki jih udeleženci niso predlagali.

8. člen **(narok)**

(1) Sodišče odloči po obravnavi na naroku, če zakon ne določa drugače.

(2) Naroki so javni, če zakon ne določa drugače.

9. člen **(prekinitev postopka zaradi napotitve na pravdo ali upravni postopek)**

(1) Če sodišče prekine postopek, ker je sklenilo, da ne bo samo reševalo predhodnega vprašanja, napoti udeleženca, katerega pravico šteje za manj verjetno, da v določenem roku sproži pravdo ali upravni postopek. Postopek se nadaljuje, ko se pravnomočno konča postopek pred sodiščem ali drugim pristojnim organom ali ko sodišče spozna, da ni več razlogov, da bi se čakalo na njegov konec.

(2) Če udeleženec, ki ga je sodišče napotilo na pravdo ali upravni postopek, ne sproži pravde ali upravnega postopka v določenem roku, sodišče samo odloči o predhodnem vprašanju oziroma odloči ne glede na zahteve, glede katerih je udeleženca napotilo na pravdo ali upravni postopek.

II. poglavje **Pristojnost in sestava sodišča**

10. člen
(stvarna pristojnost)

(1) V nepravdnem postopku na prvi stopnji odloča okrajno sodišče, če zakon ne določa drugače.

(2) V naslednjih postopkih po tem zakonu odloča na prvi stopnji okrajno sodišče:

- v postopku za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj,
- v postopku za dovolitev sklenitve zakonske zveze,
- v postopkih v zakonskih sporih,
- v postopkih ugotavljanja in izpodbijanja očetovstva in materinstva,
- v postopkih za varstvo koristi otroka in
- o stanovanjskem varstvu ob razvezi zakonske zveze.

11. člen
(splošna krajevna pristojnost)

(1) Za odločanje je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ima oseba, proti kateri je vložen predlog, stalno prebivališče ali sedež.

(2) Kadar se postopek začne po uradni dolžnosti, je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ima stalno prebivališče oseba, glede katere se postopek vodi.

(3) Če sodeluje v postopku samo en udeleženec, je krajevno pristojno sodišče, kjer ima ta udeleženec stalno prebivališče ali sedež.

(4) Če udeleženec iz prvega do tretjega odstavka tega člena nima stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji, se določi krajevna pristojnost po njegovem začasnem prebivališču.

(5) Če ima udeleženec iz prvega do tretjega odstavka tega člena poleg stalnega prebivališča tudi začasno prebivališče v kakem drugem kraju in se da po okoliščinah domnevati, da bo tam prebival daljši čas, je krajevno pristojno tudi sodišče začasnega prebivališča udeleženca.

(6) Če so za odločanje pristojna sodišča Republike Slovenije, pa ni mogoče ugotoviti, katero sodišče je krajevno pristojno, določi krajevno pristojno sodišče Vrhovno sodišče Republike Slovenije.

12. člen
(posebna krajevna pristojnost za odločanje o pravicah na nepremičnini)

Za odločanje o pravicah na nepremičnini je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega leži nepremičnina. Če leži nepremičnina na območju več sodišč, je krajevno pristojno vsako od teh sodišč.

13. člen
(posebna krajevna pristojnost v postopkih za ureditev razmerij med starši in otroki)

(1) V postopkih za ureditev razmerij med starši in otroki je krajevno pristojno tudi sodišče, na območju katerega ima otrok stalno prebivališče. Če ima otrok poleg stalnega prebivališča tudi začasno prebivališče v kakem drugem kraju in se da po okoliščinah domnevati, da bo tam prebival

daljši čas, je pristojno tudi sodišče začasnega prebivališča otroka.

(2) Če je v postopku za zakonito preživljanje z mednarodnim elementom pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker je predlagatelj otrok, ki ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima predlagatelj stalno prebivališče.

14. člen
(posebna krajevna pristojnost v zakonskih sporih)

(1) Za odločanje v zakonskih sporih je pristojno tudi sodišče, na območju katerega sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče.

(2) Če je v zakonskih sporih z mednarodnim elementom pristojno sodišče Republike Slovenije zato, ker sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji ali ker ima predlagatelj stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče ali na območju katerega ima predlagatelj stalno prebivališče.

15. člen
(posebna krajevna pristojnost v sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva)

(1) V postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva lahko vloži otrok predlog tudi pri sodišču, na območju katerega ima stalno oziroma začasno prebivališče.

(2) Če je v postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva z mednarodnim elementom pristojno sodišče Republike Slovenije zato, ker ima predlagatelj stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima predlagatelj stalno prebivališče.

16. člen
(prepoved sporazuma o krajevni pristojnosti)

Udeleženci ne morejo s sporazumom spreminjati krajevne pristojnosti.

17. člen
(več krajevno pristojnih sodišč)

Če je bil predlog vložen pred več krajevno pristojnimi sodišči, je pristojno tisto sodišče, pred katerim se je postopek najprej začel.

18. člen
(ustalitev krajevne pristojnosti)

(1) Sodišče se lahko po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca izreče, da ni krajevno pristojno, najpozneje do konca prvega naroka, če naroka ni, pa do izdaje odločbe na prvi stopnji.

(2) Če se med postopkom spremenijo okoliščine, na katere se opira krajevna pristojnost, lahko sodišče, ki vodi postopek, s sklepom odstopi zadevo pristojnemu sodišču, če je očitno, da se bo pred tem sodiščem postopek lažje izvedel, ali če je to v interesu oseb iz drugega odstavka 6. člena

tega zakona.

19. člen
(razmerje med pravnim in nepravdnim postopkom)

(1) Kadar sodišče ugotovi, da bi bilo treba postopek opraviti po pravilih pravnega postopka, s sklepom ustavi nepravdni postopek, če še ni bila izdana odločba o glavni stvari. Po pravnomočnosti tega sklepa se postopek nadaljuje po pravilih pravnega postopka pred pristojnim sodiščem.

(2) Če je bilo v nepravdnem postopku odločeno o stvari, ki bi se morala reševati po pravilih pravnega postopka, je tako odločbo mogoče izpodbijati s pravnimi sredstvi iz tega razloga samo, če je sodišče v nepravdnem postopku zagrešilo katero od bistvenih kršitev določb pravnega postopka.

(3) V tem primeru se odločba sodišča, izdana v nepravdnem postopku, lahko izpodbija s pravnimi sredstvi v skladu z zakonom, ki ureja pravni postopek (v nadaljnjem besedilu: zakon o pravnem postopku).

20. člen
(sestava sodišča)

(1) Na prvi stopnji vodi postopek in izdaja odločbe sodnik posameznik.

(2) O pritožbi zoper odločbo, s katero se postopek konča, odloča sodišče druge stopnje v senatu treh sodnikov.

III. poglavje
Udeleženci

21. člen
(opredelitev udeležencev)

(1) Udeleženec v nepravdnem postopku je predlagatelj postopka, oseba, proti kateri je predlog vložen (nasprotni udeleženec), oseba, glede katere se vodi postopek oziroma oseba, na katero se sodna odločba neposredno nanaša, in oseba, katere pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet.

(2) Udeleženci so tudi osebe in organi, ki jim zakon daje pravico, da se udeležujejo postopka.

22. člen
(prijava udeležbe)

(1) Kdor misli, da utegne biti s sodno odločbo prizadet njegov pravni interes, lahko ves čas postopka na naroku ali s pisno vlogo prijavi udeležbo za opravo procesnih dejanj, za katera izkaže pravni interes.

(2) Če sodišče izve za osebe, katerih pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet, jih obvesti o postopku, da lahko prijavijo svojo udeležbo.

(3) O prijavi udeležbe po prvem in drugem odstavku tega člena sodišče obvesti druge udeležence in

jim določi rok, v katerem se lahko izjavijo o udeležbi.

(4) Sodišče lahko tudi brez izjave drugih udeležencev zavrne udeležbo, če ugotovi, da pravni interes osebe, ki je prijavila udeležbo, ni podan.

(5) Zoper sklep, s katerim sodišče dopusti udeležbo, ni posebne pritožbe.

(6) Do pravnomočnega sklepa o zavrnitvi udeležbe se lahko oseba udeležuje postopka in se njena procesna dejanja ne morejo izključiti.

IV. poglavje **Predlog**

23. člen **(vsebina predloga)**

(1) Predlog mora vsebovati opis razmerja oziroma stanje, o katerem naj sodišče odloči, dejstva, ki so pomembna za odločitev, dokaze za te navedbe, druge podatke, ki jih mora imeti vsaka vloga, in identifikacijske podatke udeležencev, kot jih zakon o pravdnem postopku določa za tožbo.

(2) Če se postopek vodi izključno zaradi plačila v denarju, mora predlagatelj v predlogu navesti višino zahtevanega zneska.

24. člen **(neupravičen predlagatelj)**

(1) Če predlog vloži neupravičena oseba, ga sodišče zavrže.

(2) Kadar so podani pogoji za začetek postopka po uradni dolžnosti, predlog za uvedbo postopka pa je vložila neupravičena oseba, sodišče začne ali nadaljuje postopek po uradni dolžnosti, predlog pa zavrže.

25. člen **(umik predloga)**

(1) Predlagatelj lahko umakne predlog do izdaje odločbe sodišča prve stopnje.

(2) Če je že izdana odločba sodišča prve stopnje, sme predlagatelj umakniti predlog do njene pravnomočnosti, če s tem niso kršene pravice drugih udeležencev, ki izvirajo iz te odločbe, ali če se z umikom strinjajo vse osebe, ki so jim z odločbo sodišča prve stopnje priznane določene pravice. V takem primeru sodišče svojo odločbo razveljavi.

26. člen **(nadaljevanje postopka)**

(1) Vsak udeleženec lahko v 15 dneh od dneva, ko je bil obveščen o umiku, predlaga nadaljevanje postopka.

(2) V postopku, ki se lahko začne tudi po uradni dolžnosti, sodišče kljub umiku postopek nadaljuje, če so za to podani razlogi.

27. člen
(ponovna vložitev predloga)

V primerih iz 25. člena tega zakona je mogoče predlog znova vložiti.

V. poglavje
Narok

28. člen
(razpis in izvedba naroka)

- (1) Sodišče vabi na narok udeležence in druge osebe, ki lahko dajo potrebne podatke.
- (2) Sodišče lahko razpiše pripravljalni narok, če po prejemu odgovora na predlog oceni, da bi bilo to glede na okoliščine primerno.
- (3) Sodišče lahko opravi narok, čeprav nanj ne pridejo udeleženci, ki so bili pravilno vabljeni.
- (4) V nepravdnem postopku lahko sodišče izvaja dokaze brez dokaznega sklepa.

29. člen
(navajanje dejstev in predlaganje dokazov)

Udeleženci lahko do izdaje odločbe, s katero se konča postopek na prvi stopnji, vselej navajajo nova dejstva in predlagajo nove dokaze, če so v korist oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona.

30. člen
(mirovanje postopka)

- (1) V nepravdnem postopku ni mirovanja postopka, če se je postopek začel po uradni dolžnosti ali če se je postopek začel na predlog, pa so izpolnjeni pogoji za nadaljevanje postopka po uradni dolžnosti.
- (2) Če predlagatelj, ki je bil pravilno vabljen, ne pride na prvi narok in ne pošlje svojega pooblaščenca ali izostanka ne opraviči, nastopi mirovanje postopka, razen če v skladu s prejšnjim odstavkom ni mirovanja postopka.

VI. poglavje
Odločba

31. člen
(oblika odločbe)

- (1) Sodišče izdaja odločbe v obliki sklepov.
- (2) Sklepi, zoper katere je dopustna posebna pritožba, sklepi, s katerimi se postopek konča, in sklepi sodišča druge stopnje morajo biti obrazloženi.

VII. poglavje

Pravna sredstva

32. člen

(upravičene osebe)

(1) Udeleženci lahko vlagajo pravna sredstva tudi, če niso sodelovali v postopku na prvi stopnji. Kdor misli, da je s sodno odločbo prizadet njegov pravni interes, lahko glede odločitve, ki se nanj nanaša, vloži pravno sredstvo tudi, če ni sodeloval v postopku na prvi stopnji. V tem primeru sodišče prve stopnje presodi, ali je podan njegov pravni interes za vložitev pravnega sredstva.

(2) Udeleženec iz prejšnjega odstavka mora pravno sredstvo vložiti v roku, ki velja za udeleženca, kateremu je bila odločba, ki se izpodbija, najpozneje vročena.

(3) Sodišče upošteva pravno sredstvo udeleženca iz prvega odstavka tega člena, čeprav je bilo vloženo po poteku roka iz prejšnjega odstavka, če ga je prejelo, preden je odločilo o pravočasno vložnem pravnem sredstvu drugega udeleženca.

33. člen

(pravica pritožbe)

(1) Zoper sklep, izdan na prvi stopnji, se smejo udeleženci pritožiti, če zakon ne določa drugače.

(2) Če zakon izrecno določa, da ni posebne pritožbe, se sme sklep izpodbijati samo v pritožbi zoper sklep, s katerim se postopek konča.

(3) Pritožbo zoper sklep, s katerim se postopek konča, je treba vložiti v 30 dneh od vročitve prepisa sklepa, če zakon ne določa drugače.

34. člen

(nova dejstva in novi dokazi)

Pritožnik sme v pritožbi vselej navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze, če so v korist oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona.

35. člen

(učinek pritožbe)

(1) Pritožba zadrži izvršitev sklepa, če zakon ne določa drugače ali če sodišče ne odloči drugače.

(2) Sodišče odloči, da pritožba ne zadrži izvršitve sklepa, če obstaja nevarnost, da bi zaradi odložitve izvršitve nastala znatna škoda, ali če je to potrebno zaradi varstva oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona.

(3) V primeru iz prejšnjega odstavka lahko sodišče zahteva varščino, če bi zaradi izvršitve nastala nevarnost za varstvo pravic oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona ali če je to potrebno za varstvo javnega interesa.

36. člen

(odločanje o pritožbi)

(1) O pritožbi odloča sodišče druge stopnje.

(2) Sodišče prve stopnje lahko na podlagi pravočasne pritožbe spremeni prejšnji sklep ali ga razveljavi, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb, ki se opirajo na ta sklep, ali če se te osebe strinjajo s spremembo ali z razveljavitvijo.

(3) Sodišče druge stopnje lahko iz tehtnih razlogov upošteva tudi pritožbo, vloženo po poteku roka, določenega v tretjem odstavku 33. člena tega zakona, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb, ki se opirajo na sklep, ali če se te osebe strinjajo s spremembo ali razveljavitvijo.

37. člen (revizija)

Zoper sklep sodišča druge stopnje, s katerim je bil postopek pravnomočno končan, je dovoljena revizija pod pogoji, ki jih določa zakon o pravnem postopku.

38. člen (zahteva za varstvo zakonitosti)

Če je zahteva za varstvo zakonitosti vložena v postopku, ki se lahko začne po uradni dolžnosti, in vrhovno sodišče spozna, da je utemeljena, se ne uporablja določba zakona o pravnem postopku, ki določa, da vrhovno sodišče ugotovi le, da je bil zakon prekršen, ne da bi posegalo v pravnomočno odločbo.

VIII. poglavje Plačilo sodne takse in stroški postopka

39. člen (plačilo sodne takse)

Ob vložitvi predloga za začetek postopka mora biti plačana sodna taksa, če zakon ne določa drugače.

40. člen (porazdelitev bremena stroškov postopka)

(1) Vsak udeleženec krije svoje stroške, razen če zakon določa drugače.

(2) Če so nastali skupni stroški, odloči sodišče po prostem preudarku, upoštevaje okoliščine primera, v kakšnem razmerju jih udeleženci krijejo, razen če zakon določa drugače.

(3) Če je nepravdni postopek izveden izključno v interesu nekaterih udeležencev, krijejo stroške ti udeleženci.

(4) Udeleženec ima pravico do povračila stroškov postopka le, kadar zakon določa, da stroške krije eden od udeležencev ali nekateri od udeležencev.

(5) Udeleženec mora ne glede na izid postopka povrniti drugemu udeležencu stroške, ki jih je povzročil po svoji krivdi ali po naključju, ki se je njemu primerilo.

(6) Zakoniti zastopnik ali pooblaščenec udeleženca mora povrniti drugemu udeležencu stroške, ki jih je povzročil po svoji krivdi.

41. člen
(predujem za stroške izvedbe dokaza)

(1) Kadar sodišče ne more odločiti, ne da bi izvedlo dokaz z izvedencem ali cenilcem ali kak drug dokaz, za katerega je treba plačati predujem, in predlagatelj v roku ne založi odrejenega predujma za stroške izvedbe tega dokaza, se šteje, da je predlog umaknil, če zakon ne določa drugače.

(2) Sodišče v sklepu o odreditvi predujma predlagatelja opozori na to posledico in mu dati ustrezen rok za izpolnitev.

IX. poglavje
Uporaba zakona o pravnem postopku

42. člen
(smiselna uporaba)

V nepravnem postopku se smiselno uporabljajo določbe zakona o pravnem postopku, če zakon ne določa drugače.

Drugi del
POSEBNI POSTOPKI

X. poglavje
Postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij

1. oddelek
Skupne določbe

43. člen
(izključitev javnosti)

V postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij je javnost izključena.

44. člen
(plačilo sodne takse v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij)

Če ob vložitvi predloga za začetek postopka, predloga za obnovo postopka, predloga za zavarovanje dokazov pred začetkom postopka, predloga za poskus poravnave, vloge, ki vsebuje napoved pritožbe, pritožbe, predloga za dopustitev revizije in revizije ni plačana sodna taksa, sodišče izroči ali pošlje taksnemu zavezancu plačilni nalog v skladu z zakonom, ki ureja sodne takse, in začne z opravo procesnih dejanj.

45. člen
(opravljanje procesnih dejanj)

(1) Sodišče dovoli, da udeleženec, ki ni poslovno sposoben, zaradi uveljavitve svojih pravic ali

pravnih interesov sam opravi posamezna procesna dejanja, če oceni, da je sposoben razumeti pomen in pravne posledice takih dejanj.

(2) Sodišče otroku, ki je dopolnil 15 let ter je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, omogoči, da kot udeleženec v postopku samostojno opravlja procesna dejanja.

(3) Zakoniti zastopnik otroka iz prejšnjega odstavka sme dejanja v postopku opravljati le, dokler otrok ne izjavi, da bo samostojno opravljal procesna dejanja.

(4) Otroka, ki še ni star 15 let oziroma za katerega sodišče presodi, da ni sposoben razumeti pomena in pravnih posledic svojih dejanj, zastopa zakoniti zastopnik.

(5) Če si interesi otroka in njegovega zakonitega zastopnika nasprotujejo, sodišče otroku postavi kolizijskega skrbnika.

(6) Sodišče lahko zahteva mnenje centra za socialno delo o tem, katero osebo naj imenuje za kolizijskega skrbnika.

46. člen **(zastopanje centra za socialno delo)**

(1) Center za socialno delo lahko opravlja procesna dejanja v postopku pred sodiščem prve stopnje tudi po strokovnem delavcu, ki ga za to pooblasti direktor.

(2) Če sodišče oceni, da je zaradi varovanja koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona in zahtevnosti zadeve potrebno zastopanje po odvetniku ali drugi osebi, ki je opravila pravniški državni izpit, lahko sodišče Državno odvetništvo Republike Slovenije pozove, da prevzame zastopanje centra za socialno delo.

47. člen **(obvezno elektronsko poslovanje)**

(1) Center za socialno delo vloga predloge, mnenja in druge vloge v nepravdnem postopku v elektronski obliki.

(2) Sodišče vroča pisanja centru za socialno delo po varni elektronski poti.

(3) Če vložitev predloga, mnenja ali druge vloge ali vročitev pisanja v skladu s prejšnjima odstavkoma ni mogoča, se predlog, mnenje ali druga vloga vloži oziroma pisanje vroči na drug način, ki ga določa zakon o pravdnem postopku.

48. člen **(posredovanje podatkov in uporaba že izvedenih dokazov)**

(1) Upravljalci osebnih podatkov, organizacije in osebe, ki razpolagajo s podatki, potrebnimi za odločitev, so zaradi varstva koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona sodišču dolžne dati zahtevane podatke tudi proti volji osebe, na katero se ti podatki nanašajo.

(2) Sodišče lahko ne glede na določbe zakona o pravdnem postopku uporabi dokaz, ki je bil že izveden v kakem drugem sodnem postopku, če gre za dokaz, ki se v postopku izvede zaradi

varstva koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona.

49. člen

(vročanje predloga, če je nasprotnemu udeležencu izrečen ukrep prepovedi približevanja)

(1) Če je nasprotnemu udeležencu izrečen ukrep prepovedi približevanja naslovu, kjer ima stalno oziroma začasno prebivališče, in predlagatelj v predlogu ne navede drugega naslova, sodišče predlog vroči na naslov, ki ga je nasprotni udeleženec sporočil policiji ali sodišču. Če naslova ni sporočil ali mu na tem naslovu predloga ni mogoče vročiti, sodišče po uradni dolžnosti odredi vročitev po izvršitelju ali detektivu ali pa nasprotnemu udeležencu postavi začasnega zastopnika.

(2) Stroški vročitve po izvršitelju ali detektivu in stroški začasnega zastopnika se založijo iz sredstev sodišča.

50. člen

(roki v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij)

(1) V postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij je treba narok določiti tako, da ostane udeležencem za pripravo najmanj osem dni od prejema vabila.

(2) Rok za odgovor na predlog za začetek postopka je 30 dni, razen če posebne okoliščine utemeljujejo določitev krajšega roka, ki pa ne sme biti krajši od 15 dni.

51. člen

(sodna poravnava v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij)

(1) Sodna poravnava je dovoljena v postopkih za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih ter v postopkih za odločanje o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, v drugih postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij pa se določbe o sodni poravnavi ne uporabljajo.

(2) Sodišče ne dovoli sklenitve sodne poravnave, če ta ni v skladu s koristjo otrok.

52. člen

(nastop pravnih posledic sklepa)

(1) Če se s sklepom spreminja osebno stanje ali družinsko razmerje, nastopijo pravne posledice sklepa z njegovo pravnomočnostjo.

(2) Sodišče lahko odloči, da nastopijo pravne posledice sklepa že pred pravnomočnostjo, če je to potrebno zaradi varstva oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona.

53. člen

(prepis sklepa brez obrazložitve)

(1) Kadar je treba sklep, izdan po določbah tega poglavja, poslati upravni enoti zaradi vpisa v matični register, sodišču za vpis zaznambe v zemljiško knjigo ali drugim organom ali organizacijam zaradi vpisa v javno knjigo ali evidenco, se pošlje prepis sklepa, ki ne vsebuje obrazložitve.

(2) Zaradi uveljavljanja pravic v drugih postopkih izda sodišče na predlog udeleženca prepis sklepa,

izdanega po določbah tega poglavja, ki ne vsebuje obrazložitve.

54. člen
(obnova postopka za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij)

Proti sklepu, s katerim je postopek pravnomočno končan, obnova postopka ni dovoljena, razen če zakon določa drugače.

55. člen
(stroški postopka za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij)

(1) Če udeleženec, ki je predlagal izvedbo dokaza, ne založi zneska, potrebnega za stroške, ki bodo nastali z izvedbo dokaza, sodišče pa oceni, da je dokaz treba izvesti, se stroški izvedbe takega dokaza založijo iz posebne proračunske postavke Vrhovnega sodišča Republike Slovenije. Enako velja za dokaze, ki jih izvede sodišče po uradni dolžnosti.

(2) O stroških postopka odloči sodišče po prostem preudarku.

56. člen
(veljavnost določb tega oddelka)

Določbe tega oddelka veljajo tudi za postopke iz osebnih in družinskih razmerij, ki niso posebej urejeni v tem poglavju, če zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku.

2. oddelek
Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo

57. člen
(začetek postopka za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo in razrešitev skrbnika)

(1) Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo se začne na predlog centra za socialno delo, državnega tožilca, zakonca ali osebe, ki z osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, živi v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, njenega sorodnika v ravni črti in v stranski črti do drugega kolena.

(2) Predlog za uvedbo postopka lahko vloži tudi oseba, o kateri se bo vodil postopek, če je sposobna razumeti pomen in pravne posledice svojega predloga.

(3) Sodišče začne postopek po uradni dolžnosti, če izve za okoliščine, iz katerih izhaja utemeljen razlog, zaradi katerega je treba določeno osebo postaviti pod skrbništvo.

(4) Postopek za razrešitev skrbnika in imenovanje novega se začne na predlog centra za socialno delo, skrbnika in osebe, ki je postavljena pod skrbništvo, če je sposobna razumeti pomen in pravne posledice svojega predloga.

58. člen
(zakonita udeleženca v postopku za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo in imenovanje skrbnika)

(1) Center za socialno delo je udeleženec postopka tudi, kadar ni predlagatelj postopka.

(2) V postopku postavitve odrasle osebe pod skrbništvo je udeleženec postopka tudi začasni skrbnik osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo, če je bil postavljen, pa ni bil postavljen tudi za zastopanje po 59. členu tega zakona.

59. člen
(začasni skrbnik za zastopanje)

(1) Če sodišče osebi, ki naj se postavi pod skrbništvo, v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja (v nadaljnjem besedilu: družinski zakonik), postavi začasnega skrbnika, lahko v obsegu njegovih pravic in obveznosti določi tudi zastopanje v postopku postavitve pod skrbništvo, če oseba, o kateri se vodi postopek, ni sposobna razumeti pomena in pravnih posledic procesnih dejanj.

(2) Predlagatelj in oseba, zaposlena pri predlagatelju, ne more biti začasni skrbnik v skladu s prejšnjim odstavkom.

60. člen
(omejitev pregledovanja in prepisovanja spisa)

Kadar predlagatelj postopka ni center za socialno delo ali državni tožilec, lahko sodišče odloči, da se zaradi varstva koristi osebe, o kateri se vodi postopek, predlagatelju postopka ne dovoli pregledovati in prepisovati delov spisa, ki vsebujejo podatke o premoženjskem stanju osebe, o kateri se vodi postopek.

61. člen
(obvezno zaslišanje)

(1) Osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, sodišče zasliši, razen če potem, ko osebo poskusi zaslišati, ugotovi, da bi zaslišanje škodilo njenemu zdravju ali da glede na njeno zdravstveno stanje zaslišanje ni mogoče.

(2) Osebo, ki se zaradi svojega zdravstvenega stanja ne more udeležiti naroka, se lahko zasliši tam, kjer biva.

62. člen
(izvedenec)

(1) Sodišče v postopku odredi, da osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, pregleda izvedenec medicinske stroke.

(2) Sodišče lahko opusti pregled po prejšnjem odstavku, če je oseba, ki bi jo bilo treba pregledati, v psihiatrični bolnišnici po odločbi sodišča in če iz poročila te bolnišnice o zdravljenju izhaja potreba, da se jo postavi pod skrbništvo ali če sodišče že razpolaga z ustreznim mnenjem izvedenca medicinske stroke, ki pa ne sme biti starejše kot šest mesecev.

63. člen
(prisilna privedba in zadržanje v psihiatrični bolnišnici)

(1) Sodišče lahko odredi, da se osebo, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, prisilno privede, če je sodišče drugače ne more zaslišati ali je izvedenec medicinske stroke drugače ne more pregledati. Prisilno privedbo izvede policija. V vabilu se osebo opozori na posledice neopravičenega izostanka.

(2) Sodišče lahko odredi, da se osebo, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, začasno, vendar najdalj za dva dneva, zadrži v psihiatrični bolnišnici, če je po mnenju izvedenca medicinske stroke to nujno potrebno za ugotovitev njenega zdravstvenega stanja. Če oseba določenega dne ne pride v psihiatrično bolnišnico, ki jo določi izvedenec medicinske stroke, in svojega izostanka ne opraviči, se smiselno uporabijo določbe zakona, ki ureja duševno zdravje, glede prisilne privedbe.

(3) Zoper sklep iz prejšnjih odstavkov je dovoljena pritožba v treh dneh od vročitve sklepa.

(4) Sodišče druge stopnje odloči o pritožbi v treh dneh.

64. člen **(imenovanje skrbnika)**

(1) Sodišče osebo, ki naj se imenuje za skrbnika, zasliši, ji pojasni pravice in obveznosti skrbnika in pridobi njeno privolitev.

(2) Če postavitev pod skrbništvo predlaga center za socialno delo in v predlogu ne navede, katero fizično ali pravno osebo naj sodišče imenuje za skrbnika osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo, ga sodišče pozove, da dopolni predlog. Če center za socialno delo predloga ne dopolni do izdaje sklepa o postavitvi pod skrbništvo, sodišče za skrbnika imenuje center za socialno delo.

(3) Če center za socialno delo ni predlagatelj postopka, ga sodišče pozove, da poda mnenje o tem, katero fizično ali pravno osebo naj sodišče imenuje za skrbnika osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo. Če center za socialno delo na poziv sodišča mnenja ne poda, sodišče za skrbnika imenuje center za socialno delo.

(4) Center za socialno delo, ki ga je sodišče imenovalo za skrbnika, lahko sodišču predlaga razrešitev le, če hkrati predlaga drugo fizično ali pravno osebo, ki naj jo sodišče imenuje za skrbnika.

65. člen **(obnova postopka postavitve odrasle osebe pod skrbništvo)**

Zoper pravnomočni sklep o postavitvi pod skrbništvo je dovoljena obnova postopka.

66. člen **(sprememba obsega skrbnikovih obveznosti in pravic, razrešitev in imenovanje novega skrbnika ter prenehanje skrbništva)**

(1) Če se spremenijo okoliščine, na podlagi katerih je sodišče določilo obseg skrbnikovih obveznosti in pravic, sodišče odloči o spremembi obsega skrbnikovih obveznosti in pravic.

(2) Če sodišče ugotovi, da obstajajo razlogi za razrešitev skrbnika ali če skrbnik sam tako zahteva, odloči o razrešitvi skrbnika in imenovanju novega. S sklepom o razrešitvi skrbnika sodišče razrešenemu skrbniku določi rok, v katerem mora centru za socialno delo predložiti končno poročilo o svojem delu in račun o upravljanju premoženja ter izročiti premoženje v upravljanje novo imenovanemu skrbniku.

(3) Če prenehajo razlogi, zaradi katerih je bila oseba postavljena pod skrbništvo, sodišče izda

sklep o prenehanju skrbništva. S sklepom o prenehanju skrbništva sodišče tudi razreši skrbnika in mu določi rok, v katerem mora centru za socialno delo predložiti končno poročilo o svojem delu in račun o upravljanju premoženja, ter osebi, nad katero preneha skrbništvo, vrniti njeno premoženje v upravljanje.

(4) V postopku za spremembo obsega skrbnikovih obveznosti in pravic se smiselno uporabljajo določbe postopka o postavitvi pod skrbništvo, razen 59. in 64. člena tega zakona.

(5) V postopku za razrešitev in imenovanje novega skrbnika se uporabljajo določbe o imenovanju skrbnika. Če skrbnik sam zahteva razrešitev, sodišče o razrešitvi in imenovanju novega skrbnika odloči v treh mesecih od dneva, ko je skrbnik zahteval razrešitev.

(6) V postopku za prenehanje skrbništva se smiselno uporabljajo določbe postopka o postavitvi pod skrbništvo, razen 59. in 64. člena tega zakona.

67. člen

(prepoved ponovne vložitve predloga)

(1) Če sodišče zavrne predlog za prenehanje skrbništva, lahko odloči, da se pred potekom določenega roka, ki ne sme biti daljši kot eno leto, ne more predlagati prenehanje skrbništva, če iz ugotovitev celotnega postopka izhaja, da v določenem roku ni mogoče pričakovati ozdravitve ali znatnega izboljšanja psihofizičnega stanja osebe, ki je bila postavljena pod skrbništvo.

(2) Sodišče predlog za prenehanje skrbništva, ki je vložen pred potekom roka, določenega v skladu s prejšnjim odstavkom, zavrže.

68. člen

(zaznamba v zemljiški knjigi in vpis v druge javne knjige ali evidence)

(1) Če ima oseba, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, nepremičnine ali drugo premoženje, glede katerega se vodijo javne knjige ali evidence, sodišče, ki vodi postopek, zemljiškoknjižnemu sodišču in drugim organom ali organizacijam, ki glede določene vrste premoženja po zakonu vodijo javne knjige ali evidence, pošlje obvestilo o uvedbi postopka za postavitve pod skrbništvo, obvestilo in pravnomočni sklep o postavitvi osebe pod skrbništvo ter obvestilo in pravnomočni sklep o prenehanju skrbništva za vpis zaznambe v zemljiško knjigo ali za vpis v drugo javno knjigo ali evidenco, če se predvideva vpis takega dejstva.

(2) Sodišče pošlje obvestilo in prepis pravnomočnega sklepa o postavitvi osebe pod skrbništvo in pravnomočnega sklepa o prenehanju skrbništva brez obrazložitve tudi organizaciji za plačilni promet, pri kateri ima oseba, ki je postavljena pod skrbništvo, odprt transakcijski ali drug račun, in članu centralne depotne družbe, pri katerem ima oseba, ki je postavljena pod skrbništvo, odprt račun nematerializiranih vrednostnih papirjev.

69. člen

(stroški postopka za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo)

(1) Če je oseba v postopku postavljena pod skrbništvo, o stroških postopka odloči sodišče po prostem preudarku.

(2) Če sodišče ugotovi, da oseba, ki se postavi pod skrbništvo, nima lastnih sredstev in premoženja,

postopek pa se je začel na predlog centra za socialno delo ali po uradni dolžnosti, se stroški postopka krijejo iz sredstev sodišča.

(3) Če je predlog za postavitve pod skrbništvo zavržen, krije stroške predlagatelj, če je bil postopek uveden po uradni dolžnosti in ustavljen, pa se stroški krijejo iz sredstev sodišča.

3. oddelek

Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj

70. člen

(začetek postopka za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj)

Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti se začne na predlog otroka, ki je postal roditelj, ali z njegovim soglasjem na predlog centra za socialno delo.

71. člen

(zakoniti udeleženci postopka za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj)

Udeleženci v tem postopku so tudi starši oziroma skrbnik otroka in center za socialno delo.

72. člen

(sklep o pridobitvi popolne poslovne sposobnosti)

Če je otrok, ki je postal roditelj, nameščen v rejništvo, in sodišče odloči, da pridobi popolno poslovno sposobnost, v sklepu odloči tudi o prenehanju rejništva.

73. člen

(pravica do pritožbe)

(1) Zoper sklep, s katerim pridobi otrok popolno poslovno sposobnost, se lahko pritožijo starši oziroma skrbnik ter center za socialno delo.

(2) Zoper sklep, s katerim sodišče zavrne predlog za pridobitev poslovne sposobnosti, se lahko pritožita otrok in center za socialno delo.

74. člen

(pošiljanje sklepa o pridobitvi popolne poslovne sposobnosti)

Sodišče pravnomočni sklep, s katerim otrok pridobi popolno poslovno sposobnost, pošlje upravni enoti zaradi vpisa v matični register.

4. oddelek

Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze

75. člen

(vsebina postopka)

Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze je postopek, v katerem sodišče odloča o:

– dovolitvi sklenitve zakonske zveze med skrbnikom in njegovim varovancem,

- dovolitvi sklenitve zakonske zveze med otroki bratov in sester ter med otroki polbratov in polsester (spregled sorodstvenega razmerja) in
- dovolitvi sklenitve zakonske zveze otroku, ki je že dopolnil 15 let (spregled mladoletnosti).

76. člen
(začetek postopka za dovolitev sklenitve zakonske zveze)

(1) Postopek za spregled mladoletnosti se začne na predlog otroka, ki je že dopolnil 15 let in želi skleniti zakonsko zvezo.

(2) Drugi postopki za dovolitev sklenitve zakonske zveze se začnejo na skupen predlog oseb, ki želita skleniti zakonsko zvezo.

77. člen
(obvezno zaslišanje v postopku za dovolitev sklenitve zakonske zveze)

Preden sodišče otroku dovoli sklenitev zakonske zveze, zasliši otroka, osebo, s katero namerava skleniti zakonsko zvezo, in otrokove starše oziroma skrbnika.

78. člen
(mnenje centra za socialno delo)

Preden sodišče odloči, lahko od centra za socialno delo zahteva mnenje.

5. oddelek
Postopki v zakonskih sporih

79. člen
(vrste postopkov)

Postopki v zakonskih sporih so:

- postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze,
- postopek za razveljavitev zakonske zveze,
- postopek za razvezo zakonske zveze.

80. člen
(začetek postopka v zakonskih sporih)

(1) Postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze se začne na predlog osebe, ki ima pravni interes, ali državnega tožilca.

(2) Postopek za razveljavitev zakonske zveze se začne na predlog enega od zakoncev. Postopek se lahko začne tudi na predlog osebe, ki ima pravni interes, ali državnega tožilca, če tako določa družinski zakonik.

(3) Postopek za razvezo zakonske zveze se začne na predlog enega od zakoncev.

(4) Postopek za sporazumno razvezo zakonske zveze se začne na predlog obeh zakoncev.

(5) Če je bil vložen predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze in eden od zakoncev med

postopkom odstopi od tega predloga, sodišče postopek ustavi.

81. člen
(vsebina predloga v zakonskem sporu)

(1) Poleg sestavin iz 23. člena tega zakona mora predlog v zakonskem sporu obsegati tudi določen zahtevek, o katerem naj sodišče odloči.

(2) Predlogu za razvezo zakonske zveze mora biti priložen tudi zapisnik centra za socialno delo o opravljenem predhodnem svetovanju, če družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti predhodnega svetovanja.

82. člen
(predhodno svetovanje)

Če družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti predhodnega svetovanja, iz zapisnika centra za socialno delo pa izhaja, da se predlagatelj razveze zakonske zveze ali predlagatelja sporazumne razveze zakonske zveze ni ali nista udeležila prehodnega svetovanja, se predlog zavrže.

83. člen
(nadaljevanje postopka)

(1) Če predlagatelj po vložitvi predloga umre, lahko njegovi dediči v šestih mesecih nadaljujejo začeti postopek s predlogom, naj sodišče ugotovi, da je bil predlog za razvezo ali razveljavitev ali neobstoj zakonske zveze utemeljen.

(2) Prejšnji odstavek se smiselno uporablja tudi tedaj, kadar je umrli zakonec vložil predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze.

84. člen
(vsebina sklepa o razvezi zakonske zveze)

(1) Sodišče v sklep, s katerim razveže zakonsko zvezo na podlagi predloga za sporazumno razvezo, vnese tudi sporazum zakoncev o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih zakoncev s skupnimi otroki.

(2) Če sodišče predlogu za razvezo ali razveljavitev ali neobstoj zakonske zveze ugotovi, odloči tudi o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih zakoncev s skupnimi otroki.

(3) S sklepom iz prejšnjega odstavka sodišče odloči tudi o preživljanju zakonca in o ureditvi stanovanjskega varstva zakonca, če je bil v postopku tak predlog podan.

85. člen
(izpodbojnost sklepa o razvezi zakonske zveze)

Sklep, s katerim se zakonska zveza razveže na podlagi predloga zakoncev za sporazumno razvezo, se lahko izpodbija samo zaradi bistvenih kršitev določb postopka, ker je zakonec pristal na vložitev predloga v zmoti ali pod vplivom sile ali zvižaje ter kadar niso bili izpolnjeni zakonski pogoji za razvezo zakonske zveze na podlagi predloga za sporazumno razvezo.

86. člen
(izredna pravna sredstva)

Pravnomočni sklep, s katerim se zakonska zveza razveže ali razveljavi ali ugotovi njen neobstoj, se ne more razveljaviti ali spremeniti na podlagi zahteve za varstvo zakonitosti ali predloga za obnovo postopka, ne glede na to, ali je kateri od udeležencev sklenil novo zakonsko zvezo.

6. oddelek
Postopek za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva in materinstva

87. člen
(začetek postopka za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva)

(1) Postopek za ugotovitev očetovstva se začne na predlog otroka, njegove matere, moškega, ki misli, da je otrokov oče, ali moškega, ki je otroka priznal za svojega, pa se mati s priznanjem očetovstva ne strinja.

(2) Postopek za izpodbijanje očetovstva se začne na predlog otroka, njegove matere, moškega, ki velja za otrokovega očeta, ali moškega, ki misli, da je otrokov oče.

88. člen
(dolžnost sodelovanja pri dokazu z izvedencem)

(1) Udeleženci so dolžni sodelovati z izvedencem, ki ga imenuje sodišče, zlasti pri potrebnem pridobivanju vzorcev tkiva, telesnih tekočin in vzorcev krvi.

(2) Udeleženec lahko odkloni sodelovanje, če bi bilo to povezano z resno ali trajno nevarnostjo za njegovo življenje ali zdravje. Sodišče osebe, ki morajo sodelovati, pouči o razlogih za možnost odklonitve sodelovanja in jih pozove, da izrazijo svoje mnenje. Sodišče v primeru obstoja take nevarnosti določi način preiskave očetovstva, ki ni povezan z navedeno nevarnostjo. O odklonitvi sodelovanja odloči s posebnim sklepom, zoper katerega lahko udeleženci postopka vložijo posebno pritožbo.

(3) Če se tisti, ki je po sklepu sodišča dolžan sodelovati, neupravičeno ne ravna po sklepu sodišča, ga sme sodišče denarno kaznovati do 1.300 eurov. Če oseba kljub izrečeni denarni kazni neupravičeno ne ravna po sklepu sodišča, sodišče za pridobitev vzorcev tkiva z metodami, pri katerih ni kršena telesna integriteta, določi prisilno privedbo na preiskavo. Prisilno privedbo izvede policija. Stroške privedbe in preiskave plača oseba, ki je kršila dolžnost sodelovanja.

89. člen
(vsebina sklepa o ugotovitvi očetovstva)

Sodišče v sklepu, s katerim ugotovi očetovstvo, odloči tudi o varstvu in vzgoji, preživljanju otroka in stikih otroka s starši, čeprav predlagatelj tega ni zahteval, razen če ugotovi, da to glede na okoliščine ni potrebno.

90. člen
(obnova postopka v postopkih za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva)

V postopkih za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva je obnova dovoljena.

91. člen
(postopki za ugotovitev ali izpodbijanje materinstva)

V postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje materinstva se smiselno uporabljajo določbe o postopku za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva.

7. oddelek
Postopki za varstvo koristi otroka

92. člen
(vrste postopkov)

(1) Postopki za varstvo koristi otroka so, ne glede na to, ali se rešujejo samostojno ali skupaj z zakonskimi spori ali spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva, postopki, v katerih se odloča o:

- varstvu in vzgoji otroka,
- preživljanju otroka,
- otrokovih stikih,
- vprašanjih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj,
- ukrepih za varstvo koristi otroka,
- postavitvi otroka pod skrbništvo,
- namestitvi otroka v rejništvo,
- podelitvi starševske skrbi sorodniku,
- posvojitvi otroka in razveljavitvi posvojitve otroka.

(2) Postopek za varstvo koristi otroka je tudi postopek, v katerem se odloča o preživljanju polnoletnega otroka, dokler obstaja dolžnost preživljanja po družinskem zakoniku.

93. člen
(vsebina predloga v postopku za varstvo koristi otroka)

(1) Če družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti svetovanja pri centru za socialno delo, mora biti predlogu priložen zapisnik o opravljenem svetovanju pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka.

(2) Če družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka udeležiti svetovanja, iz zapisnika centra za socialno delo pa izhaja, da se predlagatelj svetovanja ni udeležil, sodišče predlog zavrže.

94. člen
(poizvedbe po uradni dolžnosti)

(1) V postopku za varstvo koristi otroka sodišče v sodnih vpisnikih preveri, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja naloge in pooblastila policije, zakonu, ki ureja kazenski postopek, in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini.

(2) V primeru smrti enega ali obeh staršev ali trajnejše nezmožnosti izvajanja starševske skrbi

sodišče opravi poizvedbo o obstoju vnaprej izražene volje staršev v evidenci, v kateri se vodijo ti podatki.

95. člen (mnenje otroka)

(1) V postopku za varstvo koristi otroka sodišče center za socialno delo pozove, da otroka, ki je sposoben razumeti pomen postopka in posledice odločitve, na primeren način obvesti o uvedbi postopka in o njegovi pravici, da izrazi svoje mnenje.

(2) Kadar otrok želi izraziti svoje mnenje, lahko to stori na centru za socialno delo ali v razgovoru z zagovornikom otroka, ki je bil otroku dodeljen v skladu z zakonom, ki ureja varuha človekovih pravic, ali glede na starost in druge okoliščine na neformalnem razgovoru s sodnikom, lahko tudi ob sodelovanju strokovno usposobljene osebe, vselej brez prisotnosti staršev.

(3) Ob razgovoru na centru za socialno delo in s sodnikom je lahko navzoča oseba, ki ji otrok zaupa in jo sam izbere, ali zagovornik otroka, če mu je bil ta dodeljen v skladu z zakonom, ki ureja varuha človekovih pravic. Taka oseba oziroma zagovornik otroka lahko pomaga otroku izraziti njegovo mnenje. Sodišče lahko prepove navzočnost osebe, če oceni, da ne gre za osebo, ki ji otrok zaupa in jo je sam izbral, ali da bi bilo sodelovanje te osebe v postopku v nasprotju s koristjo otroka.

(4) O razgovoru se sestavi zapis, sodnik ali center za socialno delo pa lahko odloči tudi, da se razgovor zvočno ali zvočno-slikovno snema. Zaradi varstva koristi otroka lahko sodišče odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapis oziroma poslušanje ali ogled posnetka. Sodišče v obrazložitvi odločbe povzame dele izjav iz razgovora z otrokom, če je nanje oprlo svojo odločitev.

(5) Center za socialno delo mora v roku, ki ga določi sodišče in ne sme biti krajši od 30 dni, sodišču poslati mnenje, da otrok ni sposoben razumeti pomena postopka in posledic odločitve, ali zapisnik o tem, da je bil otrok poučen o uvedbi postopka in pravici, da izrazi svoje mnenje, in otrokovo mnenje, če ga je izrazil.

(6) Sodišče otroku, ki je že dopolnil 15 let in je v postopku izrazil svoje mnenje, vroči odločbo, proti kateri ima pravico vložiti pritožbo.

96. člen (zagovornik otroka)

(1) Na obrazložen predlog varuha človekovih pravic sodišče imenuje osebo, ki jo predlaga varuh človekovih pravic, za zagovornika otroka, če oceni, da je to v postopku pred sodiščem v korist otroka.

(2) Sodišče odloči o predlogu varuha človekovih pravic najpozneje v osmih dneh od prejema predloga.

(3) Zoper sklep, s katerim sodišče odloči o predlogu varuha človekovih pravic, ni posebne pritožbe.

(4) Stroški zagovornika otroka niso stroški postopka in jih zagovorniku otroka povrne Varuh človekovih pravic po predpisih, ki urejajo nagrado in povračilo stroškov zagovorniku otroka.

97. člen
(mnenje centra za socialno delo)

(1) Kadar center za socialno delo ni predlagatelj postopka za varstvo koristi otroka, sodišče glede koristi otroka pridobi mnenje centra za socialno delo.

(2) Sodišče ne pridobi mnenja centra za socialni delo, če je bil predlog sodne poravnave pripravljen v okviru predhodnega svetovanja pri centru za socialno delo in iz zapisnika o predhodnem svetovanju izhaja, da je tak predlog v korist otroka.

(3) Center za socialno delo mora sodišču mnenje poslati v 60 dneh od prejema poziva.

(4) Sodišče z mnenjem centra za socialno delo seznanil udeležence postopka, če jih ni z mnenjem seznanil že center za socialno delo.

98. člen
(roki v postopkih za varstvo koristi otroka)

(1) V postopkih za varstvo koristi otroka sodišče prvi narok razpiše v 45 dneh od prejema popolnega predloga za začetek postopka oziroma v osmih dneh po prejemu mnenja centra za socialno delo iz prejšnjega člena.

(2) V postopkih za varstvo koristi otroka mora izvedenec, če je postavljen, izdelati mnenje v 60 dneh od prejema sklepa o postavitvi izvedenca, dopolnitev izvedenskega mnenja pa mora izdelati v 15 dneh od prejema sklepa o dopolnitvi izvedenskega mnenja.

99. člen
(začasne odredbe za varstvo koristi otrok)

Začasne odredbe za varstvo koristi otrok se pod pogoji, ki jih določa družinski zakonik, izdajo po postopku, ki ga določa zakon, ki ureja zavarovanje.

100. člen
(stroški v postopkih za varstvo koristi otroka)

(1) Če je predlog za začetek postopka za varstvo koristi otrok zavrnjen, krije stroške postopka predlagatelj, če pa je postopek, ki se je začel po uradni dolžnosti, ustavljen, se stroški postopka krijejo iz posebne proračunske postavke pri Vrhovnem sodišču Republike Slovenije.

(2) V drugih primerih o stroških postopka za varstvo koristi otrok odloči sodišče po prostem preudarku.

1. pododdelek
Postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in otrokovih stikih

101. člen
(začetek postopka za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in otrokovih stikih)

(1) Postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in otrokovih stikih ter za

spremembo sklepa, ki ta vprašanja ureja, se začne na predlog enega ali obeh staršev, otrokovega skrbnika, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, ali centra za socialno delo.

(2) Postopek za ureditev otrokovih stikov z drugimi osebami se začne tudi na predlog oseb, ki zatrjujejo, da je otrok upravičen do stikov z njimi, ker je z njimi družinsko povezan in nanje osebno navezan.

(3) Sodišče lahko postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in otrokovih stikih začne tudi po uradni dolžnosti.

102. člen **(sklep o otrokovih stikih)**

Sodišče lahko v sklepu, s katerim odloči o otrokovih stikih, izreče tudi denarno kazen za primer, če starši ne ravnajo v skladu s tem sklepom. Denarna kazen se izreče v skladu z določbami zakona, ki ureja izvršbo, o izvršbi glede obveznosti, kaj storiti, dopustiti ali opustiti.

2. pododdelek **Postopek za odločanje o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj**

103. člen **(začetek postopka za odločanje o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj)**

Postopek za odločanje o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, se začne na predlog enega od staršev, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, ali centra za socialno delo.

3. pododdelek **Postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok**

104. člen **(nujni postopek)**

Postopki za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok so nujni.

105. člen **(začetek postopka za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok)**

(1) Postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok se začne na predlog enega od staršev, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, skrbnika otroka, centra za socialno delo ali državnega tožilca.

(2) Sodišče lahko postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok trajnejšega značaja začne tudi po uradni dolžnosti. Med postopkom odločanja o ukrepih za varstvo koristi otrok trajnejšega značaja lahko sodišče izda začasno odredbo tudi po uradni dolžnosti.

(3) Postopek za izdajo začasne odredbe, s katero se otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi

osebi, v krizni center, rejništvo ali zavod se lahko začne le na predlog centra za socialno delo ali po uradni dolžnosti. Postopek za izdajo začasne odredbe po izvedenem nujnem odvzemu otroka se lahko začne le na predlog centra za socialno delo.

106. člen

(predlog centra za socialno delo za začetek postopka za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok)

(1) V predlogu centra za socialno delo, naj sodišče otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v rejništvo, krizni center ali zavod, mora biti navedeno, h kateri drugi osebi, h kateremu rejniku ali v kateri krizni center ali zavod naj se otroka namesti.

(2) V predlogu centra za socialno delo, naj sodišče staršem omeji posamezna upravičenja iz starševske skrbi, mora biti navedeno, katera upravičenja naj se staršem omejijo in katero osebo naj sodišče otroku imenuje za skrbnika za zastopanje v obsegu, v katerem bodo staršem omejena upravičenja iz starševske skrbi.

(3) V predlogu centra za socialno delo, naj sodišče staršem odvzame starševsko skrb, mora biti navedeno, h kateri drugi osebi, h kateremu rejniku ali v kateri zavod naj se otroka namesti in katero osebo naj sodišče otroku imenuje za skrbnika, če o tem še ni bilo odločeno.

(4) Center za socialno delo predlogu priloži tudi načrt pomoči družini in otroku, če je ta že oblikovan, sicer ga pošlje sodišču pozneje, v vsakem primeru pred odločitvijo sodišča.

107. člen

(zakoniti udeleženec v postopku za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok)

Center za socialno delo je udeleženec postopka tudi, kadar ni predlagatelj postopka. Navedbe centra za socialno delo v predlogu, mnenju in drugih pisanih ter zaslišanje strokovnega delavca centra za socialno delo se štejejo za izpovedbe osebe, ki ima o teh dejstvih posebno strokovno znanje.

108. člen

(mnenje centra za socialno delo)

(1) Kadar center za socialno delo ni predlagatelj postopka, sodišče, preden odloči o odvzemu otroka staršem, namestitvi otroka v zavod ali odvzemu starševske skrbi, pridobi mnenje centra za socialno delo o tem, h kateri drugi osebi, h kateremu rejniku ali v kateri zavod naj sodišče otroka namesti.

(2) Kadar center za socialno delo ni predlagatelj postopka, sodišče, preden odloči o omejitvi posameznih upravičenj iz starševske skrbi ali odvzemu starševske skrbi, pridobi mnenje centra za socialno delo o tem, katero osebo naj imenuje za skrbnika otroka.

109. člen

(poseben račun otroka)

Kadar sodišče otroka namesti k drugi osebi, v rejništvo ali zavod, pred odločitvijo otrokovega skrbnika pozove, naj v skladu z družinskim zakonikom otroku odpre poseben račun in sodišču v 15 dneh od prejema poziva sporoči številko računa. Če otrok nima skrbnika, sodišče centru za socialno delo naloži, naj odpre otroku poseben račun in sodišču v 15 dneh od prejema poziva sporoči

številko računa.

110. člen
(odločitev, da se staršev ne seznanj z namestitvijo otroka)

(1) Če sodišče odloči, da se enega ali obeh staršev ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen, se izvirnik odločbe z navedbo osebe, h kateri bo otrok nameščen, imenovanjem rejnika ali zavoda zapečati, staršem pa se vroči prepis odločbe brez navedbe, kam je otrok nameščen.

(2) Če center za socialno delo v predlogu ali mnenju predlaga, da se enega ali obeh staršev ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen, mora svoj predlog oziroma mnenje o tem, kam naj bo otrok nameščen, podati s posebno vlogo.

(3) O naroku, na katerega sodišče povabi osebo, h kateri naj bi bil otrok nameščen, rejnika, h kateremu naj bi bil otrok nameščen, ali predstavnika zavoda, v katerega naj bi bil otrok nameščen, se ne obvesti starša, ki se ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen, in se tak narok izvede brez njegove prisotnosti.

(4) Tisti izmed staršev, ki se po sklepu sodišča iz prvega odstavka tega člena ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen, nima pravice do vpogleda v tiste vloge, listine in dele spisa sodišča in centra za socialno delo, iz katerih je razvidno, kam bo otrok nameščen.

111. člen
(pošiljanje sklepa o odvzemu starševske skrbi)

(1) Sodišče pravnomočni sklep o odvzemu starševske skrbi in vrnitvi starševske skrbi pošlje upravni enoti zaradi vpisa v matični register.

(2) Če je otrok lastnik nepremičnine, pošlje sodišče, ki vodi postopek, obvestilo o začetku postopka za odvzem starševske skrbi in za omejitve upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem otrokovega premoženja ter obvestilo in pravnomočni sklep o odvzemu starševske skrbi, o omejitvi upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem tega premoženja zemljiškoknjžnemu sodišču za vpis zaznambe v zemljiško knjigo. Po zavrnitvi predloga ali ustavitvi postopka, ki se je začel po uradni dolžnosti, in po prenehanju ukrepov sodišče pošlje o tem obvestilo za izbris opravljenih zaznamb v zemljiško knjigo.

4. pododdelek
Postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo

112. člen
(začetek postopka o postavitvi otroka pod skrbništvo)

(1) Postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo se začne na predlog centra za socialno delo, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, ali otrokovega sorodnika v ravni črti ali v stranski črti do drugega kolena.

(2) Če je bil otrok nameščen k drugi osebi, v rejništvo ali zavod, se lahko postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo začne tudi na predlog druge osebe, h kateri je bil otrok nameščen, rejnika, h kateremu je bil otrok nameščen, ali zavoda, v katerega je bil otrok nameščen.

(3) Sodišče lahko postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo začne tudi po uradni dolžnosti.

(4) Postopek za razrešitev skrbnika in imenovanje novega se začne na predlog oseb iz prvega odstavka tega člena in skrbnika.

113. člen
(zakoniti udeleženec v postopku o postavitvi otroka pod skrbništvo)

Center za socialno delo je udeleženec postopka tudi, kadar ni predlagatelj postopka.

114. člen
(uporaba določb)

V postopku o postavitvi otroka pod skrbništvo se uporabljajo 60. in 64. člen, prvi, drugi, tretji in peti odstavek 66. člena ter 68. člen tega zakona.

5. pododdelek
Postopek za namestitev otroka v rejništvo

115. člen
(začetek postopka za namestitev otroka v rejništvo)

(1) Postopek za namestitev otroka v rejništvo, ki ni del postopka za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok, in postopek za prenehanje rejništva se začne na predlog centra za socialno delo.

(2) Postopek za prenehanje rejništva pred otrokovo polnoletnostjo, ker je otrok, nameščen v rejništvo, usposobljen za samostojno življenje, se začne tudi na predlog otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj.

(3) Postopek za razrešitev rejnika in imenovanje novega se začne na predlog centra za socialno delo.

116. člen
(predlog centra za socialno delo za začetek postopka za namestitev otroka v rejništvo)

(1) V predlogu centra za socialno delo, naj sodišče otroka namesti v rejništvo, in v predlogu, naj sodišče razreši rejnika in imenuje novega, mora biti navedeno, h kateremu rejniku naj se otroka namesti.

(2) Predlogu centra za socialno delo, naj sodišče otroka namesti v rejništvo k sorodniku ali drugi osebi, ki nima dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti in ni otrokov sorodnik, mora biti priložena ocena centra rejnika oziroma druge osebe o primernosti sorodnika oziroma druge osebe, ocena centra otroka, da je tovrstna oblika rejništva v otrokovo korist, in soglasje sorodnika oziroma druge osebe, da se strinja s tovrstnim izvajanjem rejništva.

117. člen
(namestitev v rejništvo k sorodniku ali drugi osebi)

(1) Če sodišče ugotovi, da bi bila namestitev v rejništvo k sorodniku v otrokovo korist, pred odločitvijo o taki namestitvi pridobi oceno centra rejnika o primernosti sorodnika in oceno centra otroka, ali je tovrstna oblika rejništva v otrokovo korist.

(2) Če sodišče ugotovi, da je mogoče otroku zaradi njegovih potreb le z namestitvijo otroka v rejništvo k osebi, ki nima dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti in ni otrokov sorodnik, zagotoviti varstvo in vzgojo v njegovo največjo korist, pred odločitvijo o taki namestitvi pridobi oceno centra rejnika o primernosti te osebe za izvajanje rejniške dejavnosti in oceno centra otroka, ali je tovrstna oblika rejništva v otrokovo korist.

(3) Preden odloči o namestitvi otroka v rejništvo k sorodniku ali drugi osebi, ki nima dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti in ni otrokov sorodnik, sodišče zasliši sorodnika oziroma drugo osebo in pridobi njeno soglasje, da se strinja s tovrstnim izvajanjem rejništva.

6. pododdelek

Postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku

118. člen

(začetek postopka za podelitev starševske skrbi sorodniku)

Postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku se začne na predlog centra za socialno delo, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, in sorodnika, ki je pripravljen prevzeti skrb za otroka.

119. člen

(zakoniti udeleženelec v postopku za podelitev starševske skrbi sorodniku)

Center za socialno delo je udeleženelec postopka tudi, kadar ni predlagatelj postopka.

7. pododdelek

Postopek za posvojitve in razveljavitev posvojitve

120. člen

(začetek postopka za posvojitve in razveljavitev posvojitve)

(1) Postopek za posvojitve se začne na predlog centra za socialno delo.

(2) Če želi otroka posvojiti zakonec ali zunajzakonski partner enega od otrokovih staršev, se postopek začne na njegov predlog.

(3) Postopek za razveljavitev posvojitve se začne na predlog enega od bioloških staršev, posvojenca, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, posvojitelja ali centra za socialno delo.

121. člen

(sklep o posvojitvi)

V sklep o posvojitvi se vpišeta otrokovo ime in priimek, ki mu ju je izbral posvojitelj v skladu z zakonom, ki ureja osebno ime.

XI. poglavje

Postopek za razglasitev pogrešancev za mrtve in o dokazovanju smrti

1. oddelek
Razglasitev pogrešancev za mrtve

122. člen
(pogoji za razglasitev)

(1) Sodišče razglasi za mrtvega:

1. pogrešanca, če o njem v zadnjih petih letih ni nobenega poročila in je od njegovega rojstva preteklo 70 let;
2. pogrešanca, če o njem v zadnjih petih letih ni nobenega poročila in je verjetno, da ni več živ;
3. pogrešanca, ki je izginil pri potopu ladje, prometni ali letalski nesreči, požaru, povodnji, potresu ali v kakšni drugi smrtni nevarnosti in o njem v šestih mesecih po prenehanju nevarnosti ni nobenega poročila;
4. pogrešanca, ki je izginil med vojno zaradi vojnih dogodkov in o njem eno leto po prenehanju bojevanja ni nobenega poročila.

(2) Roka iz 1. in 2. točke prejšnjega odstavka se štejeta od dneva, ko je bil po zadnjih poročilih pogrešanec brez dvoma še živ. Če se ta dan ne more natančno dognati, se štejeta roka od konca tistega meseca oziroma leta, v katerem je bil pogrešanec po zadnjih poročilih še živ.

123. člen
(začetek postopka za razglasitev pogrešanca za mrtvega)

(1) Postopek se začne na predlog.

(2) Predlog lahko vloži vsakdo, ki ima pravni interes, ali državni tožilec.

124. člen
(vložitev predloga pred iztekom rokov)

Predlog za razglasitev za mrtvega se lahko vloži in se postopek začne, še preden potečejo roki iz prvega odstavka 122. člena tega zakona, in sicer v primerih iz 1. in 2. točke šest mesecev pred koncem roka, v primerih iz 3. in 4. točke pa takoj po prenehanju nevarnosti oziroma bojevanja, vendar se sklep o razglasitvi za mrtvega ne more izdati, dokler ne potečejo roki, ki so predpisani v prvem odstavku 122. člena tega zakona.

125. člen
(poizvedbe sodišča, imenovanje skrbnika za posebni primer in oklic)

(1) Sodišče po prejemu predloga opravi poizvedbe s tem, da si priskrbi potrebne podatke in poročila ter zasliši priče.

(2) Če sodišče ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za začetek postopka, pogrešancu izmed odvetnikov ali notarjev imenuje skrbnika za posebni primer in določi obseg njegovih pooblastil ter izda oklic, v katerem navede bistvene okoliščine zadeve, pozove pogrešanca, da se oglasi, in vse, ki kaj vedo o njegovem življenju, da to sporočijo sodišču v treh mesecih po objavi oklica v Uradnem listu Republike Slovenije, z opozorilom, da bo sodišče po preteku roka pogrešanca razglasilo za mrtvega.

(3) Sodišče oklic objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, na sodni deski in v kraju, kjer je imel pogrešanec svoje zadnje stalno ali začasno prebivališče, če je treba, pa tudi na drug primeren način.

126. člen

(narok v postopku razglasitve pogrešanca za mrtvega)

(1) Sodišče v postopku opravi narok, če se pogrešanec v roku, določenem v oklicu, ne javi, ali če oceni, da je narok potreben.

(2) Če se pogrešanec v roku, določenem v oklicu, ne javi, sodišče na naroku zasliši predlagatelja, skrbnika za posebni primer, izvede dokaze in odloči o predlogu.

127. člen

(vsebina sklepa o razglasitvi pogrešanca za mrtvega)

(1) Sodišče v sklepu, s katerim je pogrešani razglašen za mrtvega, določi dan in po možnosti tudi uro, ki veljata za čas pogrešančeve smrti.

(2) Za dan smrti velja tisti dan, ko je pogrešanec na podlagi poizvedb najverjetneje umrl oziroma ki ga najverjetneje ni preživel. Če se ta dan ne da ugotoviti, velja, da je pogrešanec umrl prvi dan po poteku rokov iz 122. člena tega zakona.

128. člen

(pošiljanje sklepa o razglasitvi za mrtvega)

Sodišče pošlje pravnomočni sklep o razglasitvi za mrtvega upravni enoti zaradi vpisa v matični register in centru za socialno delo.

129. člen

(razveljavitev sklepa brez nadaljnega postopka)

Če se tisti, ki je razglašen za mrtvega, zgleda pri sodišču, sodišče preizkusi, ali je on tisti, ki je pogrešan, nato pa brez nadaljnega postopka razveljavi svoj sklep.

130. člen

(razveljavitev ali sprememba sklepa na predlog)

(1) Če obstajajo okoliščine, ki kažejo na to, da je tisti, ki je bil razglašen za mrtvega, še živ ali da je umrl kakšen drug dan, kot velja po sklepu sodišča za dan njegove smrti, državni tožilec predlaga, da se sklep o razglasitvi za mrtvega razveljavi ali spremeni.

(2) Predlog iz prejšnjega odstavka lahko vloži tudi vsakdo, ki ima pravni interes za spremembo ali razveljavitev sklepa. O uvedbi postopka za razveljavitev ali spremembo sklepa o razglasitvi za mrtvega se obvesti sodišče, ki vodi zapuščinski postopek po pogrešancu. Sodišče prekine zapuščinski postopek, če še teče, če pa je že pravnomočno končan in so izvršeni vpisi v zemljiški knjigi, pošlje obvestilo o začetku postopka za razveljavitev ali spremembo sklepa o razglasitvi za mrtvega zemljiškooknjiznemu sodišču za vpis zaznambe v zemljiško knjigo.

(3) Če sodišče ugotovi, da je pogrešanec še živ ali da je umrl kakšen drug dan, kot velja po sklepu

za dan njegove smrti, razveljavi ali spremeni svoj sklep.

(4) Če sodišče ugotovi, da ni pogojev za razveljavitve ali spremembo sklepa, predlog zavrne. Pravnomočni sklep pošlje zapuščinskemu sodišču, da nadaljuje postopek, zemljiškoknjižnemu sodišču pa obvestilo in pravnomočni sklep za izbris zaznambe iz zemljiške knjige.

131. člen
(pošiljanje sklepa o razveljavitvi ali spremembi)

Sodišče pravnomočni sklep o razveljavitvi ali spremembi sklepa o razglasitvi za mrtvega pošlje upravni enoti zaradi vpisa v matični register in zapuščinskemu sodišču.

2. oddelek
Dokazovanje smrti

132. člen
(predmet postopka dokazovanja smrti)

Če se smrt kakšne osebe ne da dokazati z listinami, ki so potrebne po zakonu, ki ureja matični register, sodišče izvede postopek in izda sklep, s katerim se ugotovi smrt take osebe. V tem postopku se smiselno uporabljajo tudi 125. do 131. člen tega zakona.

133. člen
(začetek postopka dokazovanja smrti)

(1) Postopek se začne na predlog.

(2) Predlog lahko vloži vsakdo, ki ima pravni interes, ali državni tožilec.

134. člen
(roki v postopku dokazovanja smrti)

(1) Predlog se lahko vloži takoj po smrti tistega, čigar smrt se dokazuje.

(2) Oklicni rok ne sme biti krajši kot 15 dni in ne daljši od 30 dni.

135. člen
(vsebina sklepa o potrditvi smrti)

Sodišče v sklepu, s katerim potrdi smrt kakšne osebe, določi dan in po možnosti tudi uro, za katera je dokazano, da sta dan in ura njene smrti. Če se ta dan ne da zanesljivo ugotoviti, velja za dan smrti tisti dan, za katerega je ugotovljeno, da ga ta oseba ni preživela.

XII. poglavje
Urejanje premoženjskih razmerij

1. oddelek
Postopek za določitev odškodnine

136. člen
(predmet postopka za določitev odškodnine)

Sodišče v tem postopku odloči o odškodnini, če je z zakonom določeno, da se odškodnina določi v nepravdnem postopku.

137. člen
(začetek postopka za določitev odškodnine)

Postopek se začne na predlog upravičenca do odškodnine ali zavezanca za plačilo odškodnine, če med udeleženci ni bil dosežen sporazum o višini odškodnine.

138. člen
(stroški v postopku za določitev odškodnine)

Stroške postopka krije udeleženec, ki mu je naloženo plačilo odškodnine, če višina odškodnine presega vrednost, ki je bila v skladu z zakonom ponujena upravičencu pred začetkom sodnega postopka. V ostalih primerih krije stroške upravičenec.

2. oddelek
Postopek za cenitev in prodajo stvari

139. člen
(začetek postopka za cenitev in prodajo stvari)

Postopek za cenitev in prodajo stvari se začne na predlog, kadar tako določa zakon.

140. člen
(krajevna pristojnost v postopku za cenitev in prodajo stvari)

Za cenitev in prodajo premožnosti in nepremičnih stvari je pristojno sodišče, na katerega območju so stvari. Če se cenitev in prodaja predlagata za več premožnosti in nepremičnih stvari, ki so na območju več sodišč, je krajevno pristojno katerokoli od teh sodišč.

141. člen
(prodaja brez cenitve)

(1) Sodišče dovoli prodajo brez cenitve, če se s takšno prodajo strinjajo vsi udeleženci.

(2) Zoper sklep iz prejšnjega odstavka ni pritožbe.

(3) V predlogu za prodajo brez cenitve mora predlagatelj navesti prodajno ceno in priložiti s strani vseh udeležencev podpisane izjave, da se s prodajo in navedeno ceno strinjajo, in da so seznanjeni s tem, da nimajo pravice do pritožbe zoper tak sklep. Podpisi udeležencev morajo biti overjeni pred notarjem.

(4) Prodaja brez cenitve se lahko opravi takoj po izdaji sklepa iz prvega odstavka tega člena.

142. člen
(prodajni narok)

Sodišče v tem postopku opravi samo en prodajni narok.

143. člen
(vpliv prodaje na pravice tretjih)

V odredbi o prodaji nepremičnine in v sklepu, s katerim sodišče domakne nepremičnino kupcu, je treba posebej navesti, da se je postopek začel na predlog, zato ostanejo stvarne in druge pravice ter pravna dejstva, ki se vpisujejo v zemljiško knjigo, vpisani v zemljiški knjigi.

144. člen
(smiselna uporaba zakona, ki ureja izvršbo in zavarovanje)

Če zakon ne določa drugače, se v tem postopku smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvršbo in zavarovanje, o izvršbi na premičnine oziroma o izvršbi na nepremičnine, ki se nanašajo na cenitev in prodajo.

3. oddelek
Postopek v stanovanjskih zadevah

145. člen
(predmet postopka v stanovanjskih zadevah)

Sodišče v postopku v stanovanjskih zadevah odloča o:

- stanovanjskem varstvu med trajanjem zakonske zveze ter ob razvezi zakonske zveze in
- drugih stanovanjskih zadevah, za katere zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku.

146. člen
(začetek postopka v stanovanjskih zadevah)

(1) Postopek iz prve alineje prejšnjega člena se začne na predlog enega od zakoncev.

(2) Postopek iz druge alineje prejšnjega člena se začne na predlog upravičenega predlagatelja, ki ga določa zakon.

147. člen
(skupnost etažnih lastnikov)

(1) Če predlog vloži večina etažnih lastnikov, je predlagatelj skupnost teh etažnih lastnikov in jo zastopa upravnik. Preostali etažni lastniki imajo položaj nasprotnih udeležencev.

(2) Identifikacijski podatek takšne skupnosti je identifikacijski znak stavbe v etažni lastnini.

4. oddelek
Postopek za ureditev razmerij med solastniki

148. člen
(predmet postopka za ureditev razmerij med solastniki)

(1) V postopku za ureditev razmerij med solastniki odloča sodišče, če ni bilo med solastniki doseženo soglasje o poslu v zvezi z rednim upravljanjem, ki je nujen za redno vzdrževanje stvari v solastnini, oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v solastnini.

(2) Sodišče v tem postopku odloča tudi, če med etažnimi lastniki ni bilo doseženo soglasje glede posla, ki presega redno upravljanje.

149. člen
(začetek postopka za ureditev razmerij med solastniki)

(1) Postopek iz prvega odstavka prejšnjega člena se začne na predlog solastnika.

(2) Postopek iz drugega odstavka prejšnjega člena se začne na predlog etažnih lastnikov, ki imajo več kot polovico solastniških deležev na skupnih delih.

150. člen
(začasna odredba v postopku za ureditev razmerij med solastniki)

(1) Do izdaje odločbe lahko sodišče na predlog udeleženca izda začasno odredbo o ureditvi razmerij, če to zahtevajo okoliščine primera, zlasti zato, da bi se preprečila znatna premoženjska škoda, samovolja ali očitna krivica za posamezne solastnike oziroma uporabnike.

(2) Sodišče v sklepu, s katerim izda začasno odredbo, določi, koliko časa naj odredba traja, vendar najdalj do pravnomočnosti sklepa o ureditvi razmerij.

151. člen
(vsebina sklepa v postopku za ureditev razmerij med solastniki)

Sodišče v sklepu, s katerim odloči o poslu, ki je nujen za redno vzdrževanje stvari, oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v solastnini, odloči tudi, v kakšnem sorazmerju krijejo solastniki stroške vzdrževanja, upravljanja in uporabe.

152. člen
(skupni stroški)

Skupne stroške postopka krijejo solastniki v sorazmerju z velikostjo svojih deležev na stvari.

153. člen
(smiselna uporaba določb tega oddelka)

Določbe tega oddelka se smiselno uporabljajo tudi v postopku za ureditev razmerij o rednem vzdrževanju stvari oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v skupni lastnini ter razmerij med oziroma z etažnimi lastniki.

5. oddelek
Postopek za delitev stvari in skupnega premoženja ter prenehanje premoženjske skupnosti

154. člen
(predmet postopka za delitev stvari in skupnega premoženja ter prenehanje premoženjske skupnosti)

(1) Sodišče v postopku za delitev stvari ali skupnega premoženja ali prenehanje premoženjske skupnosti odloči, če med solastniki ali skupnimi lastniki ni sporazuma o delitvi.

(2) Sodišče odloči o delitvi, če med udeleženci ni spora o predmetu delitve in o velikosti njihovih deležev.

(3) Če je med udeleženci spor o predmetu delitve oziroma o velikosti njihovih deležev, jih sodišče napoti na pravdo po 9. členu tega zakona.

(4) Če se glede stvari, ki je predmet delitve, začne postopek izvršbe, sodišče postopek prekine do konca postopka izvršbe.

1. pododdelek **Postopek za delitev stvari v solastnini**

155. člen **(vsebina predloga za delitev stvari v solastnini)**

(1) Predlog za delitev mora vsebovati opis stvari, ki naj se deli, podatke o solastnikih in velikosti njihovih deležev ter imetnikih stvarnih pravic na stvari.

(2) Če je predmet delitve nepremičnina, je treba v predlogu za delitev navesti zemljiškoknjižne podatke ali predložiti listine, s katerimi se dokazuje lastninska pravica na nepremičnini, če nepremičnina ni vpisana v zemljiški knjigi.

(3) Postopek za delitev nepremičnine se zaznamuje v zemljiški knjigi. Za zaznambo postopka za delitev nepremičnine se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja zemljiško knjigo, o zaznambi spora.

(4) Sodišče nemudoma po prejemu predloga po uradni dolžnosti obvesti zemljiškoknjižno sodišče o začetem postopku, zemljiškoknjižno sodišče pa po uradni dolžnosti odloči o vpisu zaznambe v zemljiško knjigo.

(5) Prejšnji odstavek se smiselno uporablja tudi za izbris zaznambe postopka delitve nepremičnine iz zemljiške knjige na podlagi sklepa o izročitvi nepremičnine solastniku ali kupcu ali sklepa, s katerim se postopek ustavi ali konča in v drugih primerih, ki jih določa ta zakon.

156. člen **(predhodni preizkus ustreznosti evidentiranja)**

Sodišče lahko strokovno podlago za evidentiranje sprememb v zemljiškem katastru in katastru stavb predhodno pošlje v preveritev pristojnemu upravnemu organu. Če ta ugotovi, da strokovna podlaga ne omogoča evidentiranja sprememb v zemljiškem katastru in katastru stavb ali da obstajajo druge ovire za njeno izvedbo, o tem nemudoma obvesti sodišče, ki zagotovi dopolnitev strokovne podlage oziroma odpravo drugih ovir.

157. člen **(prodaja stvari)**

(1) Če sodišče odloči, naj se stvar proda in kupnina razdeli (civilna delitev), opravi prodajo stvari v postopku za delitev stvari, in sicer po določbah 2. oddelka tega poglavja, če to predlagajo vsi solastniki in predložijo sporazum o načinu delitve kupnine najpozneje v 30 dneh od pravnomočnosti sklepa o civilni delitvi.

(2) Po preteku roka iz prejšnjega odstavka lahko vsak udeleženec na podlagi sklepa o civilni delitvi predlaga nadaljevanje postopka s prodajo stvari, vsi solastniki pa lahko sporazumno predlagajo, da sodišče opravi postopek za cenitev in prodajo po določbah 2. oddelka tega poglavja. Prodaja se opravi ob smiselni uporabi določb, ki jih glede ugotovitve vrednosti stvari in prodaje stvari določa zakon, ki ureja izvršbo in zavarovanje, razen če se udeleženci o posameznih vprašanjih sporazumejo drugače.

(3) Če je stvar obremenjena s stvarnimi in drugimi pravicami, mora biti to navedeno v odredbi o prodaji in da te s prodajo ne prenehajo.

(4) Če je predmet delitve nepremičnina, ostanejo pred vpisom zaznambe postopka delitve solastnine v zemljiški knjigi vpisane stvarne pravice ali druge pravice ter pravna dejstva, ki se vpisujejo v zemljiško knjigo, vpisane. Če se izvrševanje stvarne služnosti nanaša le na del nepremičnine, ki v postopku delitve postane samostojna nepremičnina, stvarna služnost na ostalih nepremičninah, ki nastanejo v postopku delitve, ugasne.

(5) Sodišče razdeli kupnino v skladu s solastniškimi deleži solastnikov. Če pri posameznih solastniških deležih obstajajo stvarne ali druge pravice ali pravna dejstva, sodišče kupnino razdeli le, če med solastniki ni spora glede delitve kupnine. V primeru spora sodišče na pravdo napoti tistega solastnika, ki zahteva višji znesek kupnine. Znesek, ki se nanaša na med udeleženci sporni del kupnine, ostane v hrambi pri sodišču. Če se pravda ne začne v določenem roku, sodišče ravna, kot da terjatev ni sporna.

(6) Če udeleženec v roku iz prvega odstavka tega člena ne predlaga nadaljevanja postopka s prodajo stvari, sodišče po preteku treh mesecev od poteka tega roka zemljiškoknjžno sodišče obvesti, da po uradni dolžnosti odloči o izbrisu zaznambe v zemljiško knjigo, razen če kateri od udeležencev sam predlaga izbris zaznambe že pred potekom tega roka. Če udeleženec pozneje predlaga nadaljevanje postopka s civilno prodaje stvari, sodišče po uradni dolžnosti vpiše zaznambo postopka delitve solastnine.

158. člen (izročitev stvari)

Sodišče v sklepu o delitvi stvari odloči, da morajo udeleženci, ki imajo stvar ali dele stvari v svoji posesti, te izročiti udeležencem, ki jim pripadajo po delitvi stvari.

159. člen (ustanovitev stvarne služnosti)

(1) Sodišče v postopku za delitev stvari odloči po uradni dolžnosti tudi o ustanovitvi stvarne služnosti, če posamezni udeleženec dela stvari, ki so mu bile dodeljene, sploh ne more ali delno ne more uporabljati brez uporabe drugega dela razdeljene stvari.

(2) Sodišče pri delitvi stvari upošteva večjo ali manjšo vrednost zemljišča zaradi ustanovljene služnosti.

160. člen
(skupni stroški)

Skupne stroške postopka krijejo solastniki v sorazmerju z velikostjo svojih solastninskih deležev.

2. pododdelek
Postopek za delitev skupnega premoženja

161. člen
(predmet postopka za delitev skupnega premoženja)

(1) V postopku za delitev skupnega premoženja sodišče odloči, kateremu izmed udeležencev se dodelijo posamezne stvari, ki spadajo v skupno premoženje.

(2) Sodišče o tem odloči glede na potrebe udeležencev in njihove upravičene interese na posameznih stvareh, kot izhajajo iz zakona ali namena posameznih stvari.

162. člen
(krajevna pristojnost v postopku za delitev skupnega premoženja)

(1) Če v skupno premoženje spadajo nepremičnine, je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ležijo nepremičnine. Če ležijo nepremičnine na območju več sodišč, je krajevno pristojno vsako od teh sodišč.

(2) Kadar se zahteva delitev skupnega premoženja zakoncev, ki ne obsega samo nepremičnin, je krajevno pristojno tudi sodišče, na območju katerega imata zakonca skupno prebivališče ali sta imela zadnje skupno prebivališče.

163. člen
(smiselna uporaba določb v postopku za delitev skupnega premoženja)

V postopku za delitev skupnega premoženja se smiselno uporabljajo določbe postopka za delitev stvari v solastnini.

3. pododdelek
Postopek za prenehanje premoženjske skupnosti

164. člen
(predlog za začetek postopka za prenehanje premoženjske skupnosti)

(1) Vsak član premoženjske skupnosti lahko sodišču predlaga, da odloči o prenehanju premoženjske skupnosti.

(2) Predlog za prenehanje premoženjske skupnosti mora vsebovati identifikacijske podatke vseh članov premoženjske skupnosti, predmet premoženjske skupnosti, deleže članov na predmetu premoženjske skupnosti in morebitne znane upnike premoženjske skupnosti.

165. člen
(smiselna uporaba določb v postopku za prenehanje premoženjske skupnosti)

V postopku za prenehanje premoženjske skupnosti se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o delitvi stvari v solastnini.

6. oddelek
Postopek za ureditev meje

166. člen
(predmet postopka za ureditev meje)

(1) Sodišče v postopku za ureditev meje uredi mejo med nepremičninami, če je ta sporna, razen če zakon izključuje sodno ureditev meje.

(2) Če je med udeleženci spor o določeni površini nepremičnine (lastninski spor), pri čemer meja ni sporna, ne gre za ureditev meje.

167. člen
(predlagatelj in nasprotni udeleženec)

(1) Postopek za ureditev meje se začne na predlog zemljiškoknjžnega lastnika ali v zemljiško knjigo vpisanega imetnika stavbne pravice ali užitka.

(2) Nasprotni udeleženec je zemljiškoknjžni lastnik nepremičnine, glede katere je meja sporna.

168. člen
(vsebina predloga za ureditev meje)

Predlog mora vsebovati zemljiškoknjžne podatke o nepremičninah, med katerimi se predlaga ureditev meje, in razloge, zaradi katerih se predlaga ureditev meje v sodnem postopku.

169. člen
(narok v postopku za ureditev meje)

(1) Sodišče v postopku za ureditev meje opravi narok na kraju samem, na ta narok pa poleg udeležencev povabi izvedenca geodetske stroke in po potrebi tudi priče.

(2) Izvedenec na naroku sodišču predloži potrebne podatke za zapisnik in kot del zapisnika izdela skico, ki jo sodišče obravnava z udeleženci.

(3) Sodišče na naroku mejo uredi v skladu z zakonom, ki ureja stvarnopravna razmerja, in jo označi s trajnimi mejnimi znamenji.

(4) Izvedenec izdela elaborat, ki vsebuje prikaz meje, kot jo je sodišče določilo na kraju samem ali o kateri je bila sklenjena sodna poravnava, tako da je razviden tudi sporni mejni prostor. Za sestavo elaborata se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja evidentiranje nepremičnin.

170. člen
(vsebina sklepa o ureditvi meje)

(1) Sodišče v sklepu natančno opiše določeno mejo in navede ugotovljeno vrednost spornega

mejnega prostora. Elaborat je sestavni del sklepa.

(2) Tudi sodna poravnava mora vsebovati sestavine iz prejšnjega odstavka.

171. člen
(pošiljanje sklepa o ureditvi meje)

(1) Sodišče pravnomočni sklep oziroma sodno poravnavo z elaboratom o meji pošlje pristojni geodetski upravi.

(2) Sodišče pristojni geodetski upravi pošlje tudi pravnomočni sklep o zavrnitvi predloga ali sklep o ustavitvi postopka.

172. člen
(stroški v postopku za ureditev meje)

Skupne stroške postopka krijejo udeleženci praviloma v sorazmerju z dolžino svojih meja. Sodišče lahko o stroških postopka odloči tudi drugače, če to narekujejo nesorazmerni stroški pri določanju posameznih delov meje, krivda posameznega udeleženca za nastanek spora o meji ali drugi tehtni razlogi.

173. člen
(smiselna uporaba določb v postopku določitve nove meje)

Določbe tega oddelka se smiselno uporabljajo tudi, kadar je treba zaradi gradnje na tujem zemljišču določiti novo mejo med nepremičninama.

7. oddelek
Postopek za dovolitev nujne poti

174. člen
(predlagatelj in nasprotni udeleženec)

(1) Postopek za dovolitev nujne poti se začne na predlog zemljiškoknjižnega lastnika ali v zemljiško knjigo vpisanega imetnika stavbne pravice ali užitka.

(2) Nasprotni udeleženec je zemljiškoknjižni lastnik nepremičnine, prek katere se predlaga nujna pot. Nasprotni udeleženec je tudi zemljiškoknjižni lastnik nepremičnine, v korist katere se predlaga nujna pot, če ni predlagatelj.

(3) Postopek za spremembo ali odpravo nujne poti lahko poleg predlagatelja iz prvega odstavka tega člena predlaga tudi zemljiškoknjižni lastnik nepremičnine, prek katere poteka nujna pot.

175. člen
(vsebina predloga za dovolitev nujne poti)

(1) Predlog mora vsebovati tudi zemljiškoknjižne podatke o nepremičnini, ki pot potrebuje, in o nepremičninah, po katerih bi lahko potekala pot, opis dejanske rabe zemljišč ter predlog poteka in načina uporabe nujne poti.

(2) Če se predlaga sprememba ali odprava obstoječe nujne poti, je treba v predlogu navesti tudi potek obstoječe nujne poti.

176. člen
(narok v postopku za določitev nujne poti)

(1) Sodišče v postopku za dovolitev, spremembo ali odpravo nujne poti opravi narok na kraju samem.

(2) Sodišče lahko na narok povabi tudi izvedenca. Izvedenec na naroku napravi skico, iz katere je razviden potek nujne poti na podlagi ustreznih merskih podatkov.

177. člen
(vsebina sklepa določitvi ali spremembi nujne poti)

(1) Sklep o določitvi ali spremembi nujne poti obsega natančen potek nujne poti, način uporabe nujne poti in višino denarnega nadomestila. Skica o poteku nujne poti je sestavni del sklepa.

(2) Sodišče ob določitvi plačila denarnega nadomestila določi tudi rok za plačilo. Rok za plačilo ne sme biti daljši kot 30 dni, razen če se udeleženci dogovorijo drugače. Hkrati odloči tudi o plačilu obresti po obrestni meri, ki jo določa obljacijski zakonik za zamudne obresti.

178. člen
(stroški v postopku za določitev nujne poti)

Stroške postopka krije predlagatelj.

XIII. poglavje
Postopki z listinami in sodnimi depoziti

1. oddelek
Postopek za sestavo in overitev listin

179. člen
(predmet postopka za sestavo in overitev listin)

Sodišče sestavi ali overi listino, kadar zakon določa, da se listino sestavi ali overi pred sodnikom.

180. člen
(narok v postopku za sestavo in overitev listin)

Sodišče ne opravi naroka, razen če oceni, da je potreben.

181. člen
(krajevna pristojnost v postopku za sestavo ali overitev listin)

Za sestavo ali overitev listine je krajevno pristojno vsako stvarno pristojno sodišče.

182. člen
(pravna poučitev)

Sodišče udeležence pouči o pomenu in pravnih posledicah sestavljene ali overjene listine.

183. člen
(prepovedana razpolaganja)

(1) Sodišče po uradni dolžnosti pazi, da listina, ki jo sestavi ali overi, ni v nasprotju s prisilnimi predpisi ali moralnimi pravili.

(2) Če sodišče ugotovi nasprotje iz prejšnjega odstavka ali pomanjkanje poslovne sposobnosti, ki se zahteva za sklenitev pravnega posla, na to opozori predlagatelja. Če predlagatelj vztraja pri sestavi oziroma določeni vsebini listine, sodišče predlog zavrne. Sodišče pisni sklep o zavrnitvi predloga izda na zahtevo predlagatelja.

184. člen
(zapisnik)

Sodišče o sestavi ali overitvi listine sestavi zapisnik, ki vsebuje ime in priimek predlagatelja, način ugotovitve njegove istovetnosti, vrsto sestavljene oziroma overjene listine in ugotovitve o pogojih iz prejšnjega člena. Zapisniku se priloži en izvod listine.

2. oddelek
Postopek za hrambo listin

185. člen
(predmet postopka za hrambo listin)

Sodišče sprejme v hrambo listine zaradi zavarovanja premoženjskih in drugih pravic imetnika listine ali če je to določeno z zakonom.

186. člen
(začetek postopka za hrambo listin)

Postopek se začne na predlog imetnika listine.

187. člen
(narok v postopku za hrambo listin)

Sodišče ne opravi naroka, razen če oceni, da je potreben.

188. člen
(krajevna pristojnost v postopku za hrambo listin)

Za hrambo listin je krajevno pristojno vsako stvarno pristojno sodišče.

189. člen
(postopek z listino)

(1) Sodišče o hrambi listine sestavi zapisnik, v katerem navede, kako je ugotovljena istovetnost predlagatelja in katera listina je dana v hrambo.

(2) Listina se da v poseben ovitek in zapečati.

**190. člen
(potrdilo)**

Sodišče predlagatelju izda potrdilo o prejemu listine.

**191. člen
(vrnitev listine)**

(1) Sodišče na zahtevo predlagatelja vrne listino, ki je bila dana v hrambo, potem, ko ugotovi istovetnost predlagatelja.

(2) Listina se vrne tudi pooblaščenцу predlagatelja, če ima ta za to overjeno pooblastilo.

(3) Sodišče o vrnitvi listine sestavi zapisnik.

(4) Če se listina vrne pooblaščenцу, se pooblastilo priloži zapisniku in obdrži pri sodišču.

**3. oddelek
Postopek za razveljavitev listin (amortizacija listin)**

**192. člen
(predmet postopka za razveljavitev listin)**

(1) V tem postopku se razveljavijo listine, s katerimi se neposredno ustanovijo, spreminjajo ali ukinejo premoženjske pravice, kadar tako določa zakon.

(2) Določbe tega oddelka se uporabljajo, če postopek v posebnem predpisu ni urejen drugače.

**193. člen
(narok v postopku za razveljavitev listin)**

Sodišče ne opravi naroka, razen če oceni, da je potreben.

**194. člen
(začetek postopka za razveljavitev listin)**

Postopek se začne na predlog osebe, ki je upravičena, da na podlagi listine uveljavi pravico, ali ima drugače izkazan pravni interes za razveljavitev listine.

**195. člen
(predlog za začetek postopka za razveljavitev listin)**

(1) Predlagatelj mora v predlogu navesti podatke o vsebini listine, kdo je izdajatelj, dejstva, iz katerih je razvidno, da je upravičen predlagati razveljavitev in da je listina verjetno izgubljena ali kakorkoli uničena.

(2) Predlogu se priloži prepis listine, če obstaja, in se navedejo drugi podatki, na podlagi katerih se

lahko listina razpozna.

196. člen
(krajevna pristojnost v postopku za razveljavitev listin)

(1) Za postopek za razveljavitev listine je pristojno sodišče, na območju katerega ima izdajatelj sedež.

(2) Za postopek za razveljavitev listine, v kateri je naveden kraj izpolnitve, je pristojno sodišče, na območju katerega je kraj izpolnitve.

(3) Za postopek za razveljavitev listine, za katerega pristojnosti ni mogoče določiti po prvem in drugem odstavku tega člena, je pristojno sodišče, na območju katerega ima predlagatelj stalno ali začasno prebivališče ali sedež.

197. člen
(poziv izdajatelju)

Če sodišče ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za začetek postopka, od izdajatelja listine zahteva, da v določenem roku izjavi, ali je bila izdana listina, ki naj se razveljavi, in ali obstajajo ovire za uvedbo postopka.

198. člen
(oklic)

(1) Po prejemu izjave sodišče izda oklic, v katerem navede:

- osebno ime ali firma predlagatelja in njegovega zastopnika,
- označbo vrste in opis listine, ki naj se razveljavi,
- rok, v katerem morajo upravičenci iz listine sodišču prigrasiti svoje pravice (prigrasitveni rok) in v katerem se lahko ugovarja zoper predlog za razveljavitev,
- poziv, naj se listina v določenem roku predloži sodišču,
- opozorilo, da se bo listina razveljavila, če v določenem roku ne bo predložena sodišču.

(2) Oklic se vroči udeležencem ter objavi v Uradnem listu Republike Slovenije in na sodni deski, če je treba, pa tudi na drug primeren način. Prigrasitveni rok je 60 dni in teče od dneva objave oklica v Uradnem listu Republike Slovenije .

199. člen
(ustavitev postopka)

(1) Sodišče ustavi postopek za razveljavitev, če predlagatelj v danem roku ne založi potrebnega zneska za objavo oglasa ali če tretja oseba predloži listino ali dokaže, da jo ima.

(2) Sodišče preizkusi prijave tretjih oseb tudi, če prispejo na sodišče po izteku prigrasitvenega roka, vendar pred izdajo odločbe. Sodišče o vsaki prijavi tretje osebe obvesti predlagatelja.

200. člen
(sklep o razveljavitvi listine)

Sodišče o razveljavitvi listine odloči s sklepom, v katerem je naveden tudi dan, od katerega se šteje,

da je listina razveljavljena.

201. člen
(veljavnost razveljavitve)

Razveljavitev listine velja od dneva objave oglasa v Uradnem listu Republike Slovenije.

4. oddelek
Sodni depozit

202. člen
(predmet postopka sodnega depozita)

(1) Sodišče v sodni depozit sprejme denar, dragocene kovine in izdelke iz teh kovin in vrednostne papirje, ki se lahko unovčijo, če je tako določeno s posebnim predpisom.

(2) Sodišče v sodni depozit sprejme tudi druge predmete, če je z zakonom določeno, da lahko dolжник položi predmet svoje obveznosti pri sodišču.

203. člen
(začetek postopka sodnega depozita)

Postopek se začne na predlog.

204. člen
(narok v postopku sodnega depozita)

Sodišče ne opravi naroka, razen če oceni, da je potreben.

205. člen
(krajevna pristojnost v postopku sodnega depozita)

(1) Predmeti in denar iz prvega odstavka 202. člena tega zakona se sprejmejo v sodni depozit pri vsakem stvarno pristojnem sodišču.

(2) Predmeti iz drugega odstavka 202. člena tega zakona se sprejmejo v sodni depozit pri vsakem stvarno pristojnem sodišču v kraju izpolnitve, razen če ekonomičnost ali narava posla zahteva, da se stvar položi v kraju, kjer je.

206. člen
(predlog za začetek postopka sodnega depozita)

Predlagatelj mora v predlogu opisati predmet sodnega depozita ter navesti, v čigavo korist se polaga in razloge, zaradi katerih se polaga.

207. člen
(predujem za stroške)

Sodišče pred izdajo sklepa o sodnem depozitu predlagatelju naloži, da v določenem roku položi

predujem za kritje stroškov, ki nastanejo v zvezi s sodnim depozitom.

208. člen
(zavrnitev predloga)

Sodišče zavrne predlog za sodni depozit, če ugotovi, da niso izpolnjeni pogoji za sprejem predmetov v sodni depozit, ali če predlagatelj v določenem roku ne položi predujma za kritje stroškov sodnega depozita.

209. člen
(vsebina sklepa o sodnem depozitu)

(1) Sodišče v sklepu, s katerim ugodi predlogu, določi način hrambe stvari, ki jo sprejme v sodni depozit, rok hrambe in opozori udeležence glede zastaranja pravice do prevzema sodnega depozita.

(2) Če drug zakon določa, da je položitev sodnega depozita pogoj za začetek postopka, pritožba ne zadrži izvršitve.

210. člen
(izjava osebe, v katere korist je sodni depozit položen)

(1) Kadar je sodni depozit položen v korist določene osebe, sodišče to osebo povabi, da se izjavi o sodnem depozitu, če drug zakon ne določa drugače.

(2) Če pozvana oseba izjavi, da sprejme deponirani predmet, sodišče s sklepom odloči, da se ji predmet izroči.

211. člen
(sklep o izročitvi)

(1) Predmet iz sodnega depozita se upravičencu izroči na podlagi sklepa sodišča, pri katerem je predmet deponiran.

(2) Sodišče v sklepu navede podatke o osebi, ki se ji deponirani predmet izroči, predmetu sodnega depozita, načinu izročitve, rok, v katerem je treba predmet prevzeti, in opozorilo glede zastaranja pravice do prevzema sodnega depozita.

(3) V sklepu se navedejo tudi stroški, ki so nastali v zvezi s sodnim depozitom, in kdo jih je dolžan kriti.

212. člen
(zahteva za vrnitev depozita)

Če odpadejo razlogi za položitev sodnega depozita, lahko predlagatelj zahteva vrnitev v roku iz 213. člena tega zakona. Sodišče o predlogu odloči s sklepom.

213. člen
(zastaranje)

Če upravičenec sodnega depozita v petih letih od pravnomočnosti sklepa o sodnem depozitu deponiranega predmeta ne prevzame, sodišče izda sklep, v katerem ugotovi, da je pravica do prevzema deponiranega predmeta zastarala in da predmet, ki je bil dan v sodni depozit, postane lastnina Republike Slovenije.

Tretji del PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

214. člen (začetek uporabe posameznih določb zakona)

(1) 47. člen tega zakona se začne uporabljati, ko so zagotovljeni tehnični pogoji za njihovo izvajanje.

(2) Do vzpostavitve elektronskega dostopa do vpogleda v sodne vpisnike, ki bo sodišču omogočal, da prek takega vpogleda v skladu s prvim odstavkom 94. člena tega zakona preveri, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja naloge in pooblastila policije, zakonu, ki ureja kazenski postopek, in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini, sodišče opravi pisne poizvedbe na drugih sodiščih, če je iz spisa razvidno, da se postopki glede navedenih ukrepov na drugih sodiščih že vodijo ali je drugo sodišče tak postopek že pravnomočno končalo.

(3) Drugi odstavek 94. člena tega zakona se začne uporabljati z dnem vzpostavitve evidence, v kateri se vodijo podatki o vnaprej izraženi volji staršev.

(4) Minister, pristojen za pravosodje, ob tehnični izpolnitvi pogojev izda odredbo, v kateri določi datum, od katerega se uporabljajo določbe iz prvega in drugega odstavka tega člena. Odredba se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

215. člen (dokončanje postopkov)

(1) Postopki, ki so bili začeti pred uveljavitvijo tega zakona pred pristojnimi sodišči, se dokončajo po določbah do sedaj veljavnih predpisov.

(2) Če se po uveljavitvi tega zakona v postopkih iz prejšnjega odstavka odločba sodišča prve stopnje razveljavi in zadeva vrne sodišču prve stopnje v ponovno odločanje, se postopek nadaljuje po tem zakonu.

(3) Postopki v zadevah, ki bodo po uveljavitvi tega zakona sodišču odstopljene v skladu s tretjim odstavkom 291. člena Družinskega zakonika (Uradni list RS, št. 15/17 in 21/18 – ZNOrg), se nadaljujejo po določbah tega zakona.

216. člen (uskladitev Družinskega zakonika)

(1) Do uskladitve s tem zakonom se v določbah 43., 48., 111., 121., 122., 123., 124., 125., 128., 129., 130., 131., 200., 204. in 248. člena Družinskega zakonika (Uradni list RS, št. 15/17 in 21/18 – ZNOrg) beseda tožba šteje za predlog v nepravdnem postopku.

(2) V prvem odstavku 104. člena se beseda tožba šteje za predlog v nepravdnem postopku, če je preživnina zahtevana hkrati z razvezo ali razveljavitvijo zakonske zveze.

217. člen
(uskladitev Zakona o sodnih taksah)

Do uskladitve Zakona o sodnih taksah (Uradni list RS, št. 37/08, 97/10, 63/13, 58/14 – odl. US, 19/15 – odl. US, 30/16, 10/17 – ZPP-E, 11/18 – ZIZ-L in 35/18 – odl. US) s tem zakonom se za postopke, ki so bili do uveljavitve tega zakona urejeni v sedemindvajsetem poglavju Zakona o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US in 10/17), plačujejo sodne takse, ki so določene za postopek v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki.

218. člen
(sprememba Zakona o zemljiški knjigi)

(1) V Zakonu o zemljiški knjigi (Uradni list RS, št. 58/03, 37/08 – ZST-1, 45/08, 28/09, 25/11, 14/15 – ZUUJFO, 69/17 in 11/18 – ZIZ-L) se prvi in drugi odstavek 66. člena spremenita tako, da se glasita:

»(1) Zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti vpiše zaznambo začetka postopka za postavitvev pod skrbništvo imetnika pravice na podlagi obvestila sodišča, ki vodi ta postopek, o začetku tega postopka.

(2) Zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti vpiše zaznambo postavitve pod skrbništvo imetnika pravice na nepremičnini na podlagi obvestila sodišča, ki je vodilo ta postopek. Obvestilu iz prejšnjega stavka mora biti priložen pravnomočni sklep o postavitvi pod skrbništvo.«.

(2) Drugi in tretji odstavek 67. člena se spremenita tako, da se glasita:

»(2) Zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti izbriše zaznambo iz prvega odstavka prejšnjega člena tudi na podlagi obvestila sodišča, ki je vodilo ta postopek, da je postopek pravnomočno končan, ne da bi bila oseba postavljena pod skrbništvo. Obvestilu iz prejšnjega stavka mora biti priložen pravnomočni sklep o zaključku postopka.

(3) Zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti izbriše zaznambo iz drugega odstavka prejšnjega člena na podlagi obvestila sodišča, ki je vodilo postopek, da je skrbništvo nad imetnikom prenehalo. Obvestilu iz prejšnjega stavka mora biti priložen pravnomočni sklep o prenehanju skrbništva.«.

219. člen
(prenehanje veljavnosti določbe Zakona o sodnem registru)

V Zakonu o sodnem registru (Uradni list RS, št. 54/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 49/09, 82/13 – ZGD-1H, 17/15 in 54/17) v 16. členu prenehata veljati besedi »revizija in«.

220. člen
(prenehanje veljavnosti določbe Zakona o sodiščih)

V Zakonu o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDSLS-A, 63/13, 17/15 in 23/17 – ZSSve) v drugem odstavku 83. člena v 3. točki prenehata veljati besedi »nepravdne in«.

221. člen
(prenehanje veljavnosti določb Zakona o pravnem postopku)

V Zakonu o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US in 10/17) prenehajo veljati:

- 1., 2., 4. in 5. točka drugega odstavka 32. člena,
- drugi odstavek 50. člena,
- naslov za 53. členom »Pristojnost v zakonskih sporih«, 54. in 55. člen, naslov »Pristojnost v sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva« ter 56. člen,
- v prvem odstavku 105.a člena besedilo »predloga za sporazumno razvezo,« in
- naslov sedemindvajsetega poglavja »Postopek v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki« in 406. do 423. člen.

222. člen
(prenehanje veljavnosti)

Z dnem, ko začne veljati ta zakon, preneha veljati Zakon o nepravdnem postopku (Uradni list SRS, št. 30/86, 20/88 – popr., Uradni list RS, št. 87/02 – SPZ, 131/03 – odl. US, 77/08 – ZDZdr in 10/17 – ZPP-E).

223. člen
(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati 15. aprila 2019.

III. OBRAZLOŽITEV

Prvi del – SPLOŠNE DOLOČBE

I. poglavje: Temeljne določbe

K 1. členu:

V 1. členu je določen obseg uporabe zakona in veljavnosti njegovih splošnih določb. Člen je po vsebini enak 1. členu veljavnega ZNP. Ker predlog tega zakona predstavlja prvo »noveliranje« ZNP, sprejetega leta 1986, so v 1. členu predlagane le spremembe, ki so potrebne zaradi upoštevanja zakonodaje, ki danes velja v Republiki Sloveniji na področju organizacije sodstva.

Kot navedeno v uvodni obrazložitvi predloga zakona, so se za razmejitev med pravnim in nepravnim postopkom uveljavile pozitivistične ali legalne teorije. Po njih za razmejitev med navedenima postopkoma velja pozitivnopravni (legalni) kriterij (po katerem se v nepravnem postopku obravnavajo tiste zadeve, za katere tako določa zakon), ki ga ZNP določa v prvem odstavku 1. člena in ga predlog zakona ohranja.

Predlog zakona tako določa pravila postopka, po katerih sodišče obravnava osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja ter druge zadeve, za katere je s tem ali z drugim zakonom določeno, da se rešujejo v nepravnem postopku.

V praksi se zgodi, da zakon za neko zadevo določi, da spada v sodno pristojnost, ni pa izrecno navedeno, naj se obravnava v nepravnem postopku, čeprav je podobna tistim, ki se obravnavajo v nepravnem postopku. Da ne bi po pravilu iz prvega odstavka v takih primerih zadeve obravnavali po pravilih pravnega postopka, predlog zakona ohranja možnost, da se po njegovih določbah obravnavajo tudi druge zadeve, ki jih obravnava sodišče, za katere z zakonom ni izrecno določeno, da se obravnavajo v nepravnem postopku, če jih glede na njihovo naravo ni mogoče obravnavati v kakem drugem postopku.

V predlaganem tretjem odstavku je ohranjen veljavni obseg uporabe splošnih določb – te veljajo za vse nepravdne postopke, če s tem ali z drugim zakonom ni drugače določeno.

K 2. členu:

Predlagani člen, ki določa, kako se začne nepravdni postopek, je enak 2. členu veljavnega ZNP.

V skladu s prvim odstavkom se postopek začne na predlog ali po uradni dolžnosti. Po drugem odstavku sodišče začne nepravdni postopek po uradni dolžnosti, če tako določa zakon.

Taka ureditev je posledica dejstva, da se v nepravnem postopku obravnavajo večinoma razmerja, pri katerih je bolj poudarjen javni interes. Tako se v nasprotju s pravnim postopkom nepravdni postopek začne tudi po uradni dolžnosti, če tako določa zakon. Glede na to se nepravdni postopki delijo na predlagalne postopke, ki se začnejo samo na predlog, in uradne postopke, ki se začnejo (tudi) po uradni dolžnosti.¹²⁰

Postopki, za katere predlog zakona v nadaljevanju določa, da se začnejo tudi po uradni dolžnosti so: postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, postopek za odločanje o varstvu in vzgoji

otroka, preživljanju otroka in otrokovih stikih, postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok in postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo. Vsi ostali postopki, ki jih ureja predlog tega zakona, se lahko začnejo (le) na predlog.

K 3. členu:

Predlog zakona v 3. členu na novo določa, kdaj začne postopek teči. Predlagano je, da nepravdni postopek začne teči, ko predlog prispe na sodišče ali ko sodišče v postopku, ki se začne po uradni dolžnosti, opravi prvo procesno dejanje.

Predlagatelj meni, da je treba zaradi posebne narave nepravdnega postopka, v katerem ima sodišče možnost ukrepanja po uradni dolžnosti, drugače kot v pravnem postopku urediti začetek teka postopka. Pravda začne teči z vročitvijo tožbe toženi stranki, medtem ko bo po predlagani ureditvi nepravdni postopek začel teči že s trenutkom, ko bo sodišče prejelo predlog za začetek postopka. Kadar sodišče v skladu z zakonskim pooblastilom začne postopek po uradni dolžnosti, pa bo postopek začel teči, ko bo sodišče opravilo prvo procesno dejanje, npr. izdalo sklep, in ne šele s trenutkom vročitve sklepa udeležencem postopka.

Nepravdni postopek začne torej v predlagalnih nepravdnih postopkih teči že s trenutkom, ko je predlog vložen pri sodišču, in ne šele, ko se vzpostavi razmerje med sodiščem in udeležencem oziroma več udeleženci (kakor je to določeno v pravnih postopkih, v katerih začne pravda teči (šele) z vročitvijo tožbe tožencu). Visečnost postopka oziroma litispendenca v postopkih, ki se začnejo na predlog, tako nastopi že s trenutkom, ko predlog prispe k sodišču.¹²¹

Predlog zakona ne predvideva, da bi sodišče (s posebnim sklepom) odločalo o uvedbi postopka, kadar se ta začne na predlog. Vložitev predloga je torej tisto procesno dejanje, s katerim se uvede postopek.¹²²

Začetek nepravdnega postopka po uradni dolžnosti pa je s predlagano določbo vezan na prvo procesno dejanje sodišča (npr. obvestilo udeležencem o začetku postopka, sklep o začasni odredbi ipd.). Tudi navedeno je posledica dejstva, da se v nepravdnem postopku obravnavajo večinoma razmerja, pri katerih je bolj poudarjen javni interes. V zvezi z vprašanjem, katera so tista procesna dejanja, ki pomenijo uvedbo postopka, pa predlagatelj (tudi po vzoru ureditve v Avstriji) meni, da to ni nujno sklep o uvedbi postopka. Praviloma se bodo postopki začeli na podlagi predloga upravičenega predlagatelja. Če bo sodišče dobilo informacijo, iz katere bo moglo razbrati razloge za začetek postopka, bo s poizvedbami lahko zbralo dodatne informacije, da bi ugotovilo, ali so izpolnjeni pogoji za začetek postopka po uradni dolžnosti. Ko bo na to vprašanje odgovorilo pritrdilno, bo udeležence glede na vsebino postopka na primeren način obvestilo o uvedbi postopka po uradni dolžnosti. Navedeno bo na primer lahko storilo v pojasnilnem dopisu, ki ga bo vročilo udeležencem skupaj z vabilom na narok. Naj ob tem dodamo, da po avstrijskem pravu sodišče le na primeren način označi predmet postopka. Predlagatelj ne vidi razloga, da bi se moralo o uvedbi postopka po uradni dolžnosti, pri katerem bo praviloma šlo za zaščito osebe iz drugega odstavka 6. člena predloga zakona, udeležence obveščati s posebnim sklepom.

K 4. členu:

Predlagana določba izhaja iz določbe 3. člena veljavnega ZNP, po kateri se v nepravdnem postopku udeleženci lahko poravnajo, razen če ne morejo razpolagati s svojimi pravicami oziroma če narava obravnavanega razmerja poravnavo izključuje.

Zaradi bolj poudarjenega javnega interesa, zlasti v primeru varovanja pravic in pravnih interesov otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice, je v nepravdnem postopku večji poudarek na načelu oficialnosti kot v pravdnem postopku. V pravdnem postopku lahko stranke prosto razpolagajo s svojimi zahtevki, lahko se odpovedo zahtevku, ga pripoznajo ali o njem sklenejo sodno poravnavo (prvi in drugi odstavek 3. člena ZPP). Vendar tudi v pravdnem postopku, v katerem stranke prosto razpolagajo s svojimi zahtevki, sodišče ne sme priznati razpolaganja strank, ki je v nasprotju s prisilnimi predpisi ali moralnimi pravili (tretji odstavek 3. člena ZPP).

Ker sodišče v nepravdnem postopku ne odloča o zahtevku, ki ga je ena stranka postavila proti drugi stranki, ampak ureja razmerja med udeleženci, katerih interesi niso nujno medsebojno nasprotni, ne pridejo v poštev razpolaganja, dana v obliki odpovedi zahtevku in pripoznave zahtevka. Sodna poravnava pa je primeren način za urejanje vsaj nekaterih razmerij, o katerih se odloča v nepravdnem postopku. Tudi v nepravdnem postopku se torej udeleženci lahko poravnajo, razen če gre za pravice, s katerimi ne morejo razpolagati. Zato je poravnava izključena v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, ki jih ureja že veljavni ZNP. Vendar pa se s predlogom zakona v X. poglavju drugega dela med postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij urejajo tudi postopki za ureditev družinskih razmerij po DZ, za katere DZ izrecno predvideva sodno poravnavo. Zato je v skupnih določbah X. poglavja drugega dela predloga zakona izrecno predlagano, da je sodna poravnava dovoljena v postopkih za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih ter v postopkih za odločanje o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, v drugih postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij pa se določbe o sodni poravnavi ne uporabljajo (prim. obrazložitev k 51. členu predloga zakona).

Tako tudi predlog zakona dovoljuje poravnavo po vzoru veljavnega drugega odstavka 412. člena ZPP, skladno s katerim lahko stranke sklenejo sodno poravnavo glede varstva, vzgoje in preživljanja otrok ter glede stikov otrok s starši in drugimi osebami, vendar sodišče ne dovoli poravnave, če ugotovi, da ni v skladu s koristjo otrok (več v obrazložitvi k 51. členu predloga zakona).

Po predlagani ureditvi v prvem odstavku tega člena se udeleženci v nepravdnem postopku lahko poravnajo, razen če zakon (izrecno) določa drugače ali če ne morejo razpolagati s svojimi pravicami oziroma če narava obravnavanega razmerja poravnavo izključuje.

Poravnava tako še vedno ne bo mogoča (tudi) v tistih nepravdnih postopkih, v katerih jo izključuje narava obravnavanega razmerja (postopki z listinami in sodnimi depoziti). V drugih postopkih pa mora sodišče paziti na to, ali poravnava, ki jo nameravajo udeleženci skleniti, ne nasprotuje prisilnim predpisom ali moralnim pravilom.¹²³

Pri sklepanju poravnave se bodo v nepravdnem postopku smiselno uporabljali tudi 306. do 309.a člen ZPP. Tako bo moralo sodišče skladno s 306. členom ZPP v nepravdnem postopku ves čas postopka paziti na možnost za sklenitev sodne poravnave in na to možnost udeleženca tudi opozoriti ter jim pomagati, da se poravnajo. Če poravnave ne bo dovolilo, bo s postopkom počakalo do pravnomočnosti sklepa o zavrnitvi. Sodišče bo sporazum udeležencev vpisalo v zapisnik, sodna poravnava pa bo sklenjena, ko bodo udeleženci po tem, ko bodo prebrali zapisnik o poravnavi, tega podpisali. Zaradi vzpostavljanja zaupnosti, ki je ključna za pripravljenost udeležencev za mirno rešitev spornih vprašanj, bo tudi v nepravdnem postopku veljalo, da listin, ki vključujejo konkretne ponudbe udeležencev postopka za poravnavo, predložene v pogajanjih ali postopkih za sporazumno rešitev spora, ni dopustno predložiti kot dokaz v postopku.

Za udeležence nepravdnih postopkov pa je v predlaganem drugem odstavku glede pristojnosti

sodišča v primerjavi z ureditvijo v 309. členu ZPP spremenjena ureditev glede poskusa sodne poravnave pred začetkom nepravdnega postopka. Tudi udeleženci nepravdnih postopkov bodo namreč lahko pred vložitvijo predloga poskusili pred sodiščem doseči sodno poravnavo, le da bodo to lahko storili pred tistim sodiščem, ki bi bilo po ZNP pristojno odločati o predlogu. V primerjavi z ureditvijo v 309. členu ZPP to ne bo vedno okrajno sodišče, na območju katerega ima nasprotni udeleženec prebivališče.

K 5. členu:

Predlagani prvi odstavek 5. člena je enak veljavnemu prvemu odstavku 4. člena ZNP in pomeni izpeljavo pravice do enakega varstva pravic v postopku, ki jo Ustava RS zagotavlja v 22. členu.

V skladu s prvim odstavkom mora sodišče dati udeležencem v postopku možnost, da se izjavijo o navedbah drugih udeležencev, da sodelujejo pri izvajanju dokazov in da razpravljajo o rezultatih celotnega postopka.

Postavlja se vprašanje, ali mora sodišče dati udeležencem možnost izjave le o tistih dejstvih in dokaznih predlogih, na katere se razteza njihov pravni interes (vprašanje se postavi na primer pri osebah, katerih interes utegne biti s sodno odločbo prizadet), ali pa jim mora sodišče dati možnost izjave glede prav vseh dejstev in dokaznih predlogov v postopku. V nadaljevanju se to vprašanje postavlja tudi v zvezi s pravico opravljanja procesnih dejanj (npr. sodelovanja na narokih, na katerih se obravnavajo vprašanja in izvajajo dokazi, ki niso povezani z izkazanim interesom posameznega udeleženca). Predlagatelj meni, da sta tako pravica do opravljanja posameznih procesnih dejanj kot pravica do izjave nujno povezani s pravnim interesom, ki ga udeleženec izkaže za sodelovanje v postopku (prim. 22. člen in njegovo obrazložitev).

Predlagano besedilo drugega odstavka 5. člena se razlikuje od veljavnega, in sicer zaradi prenosa odločanja o razmerjih med otroki in starši iz pravnega v nepravdni postopek. Predlagatelj meni, da je treba v teh postopkih, ki se nanašajo na osebna stanja in družinska razmerja, sodišču dati tudi možnost, da ustavno pravico do izjave v konkretnem primeru tehta v razmerju do drugih pravic udeležencev v postopku, predvsem kadar gre za udeležence, katerih pravice je dolžno varovati po uradni dolžnosti. Predlagatelj meni, da je ustavna pravica do izjave udeleženca v postopku iz 23. člena in tudi iz 35. člena Ustave RS v konkretnih primerih lahko v konfliktu z drugimi ustavnimi pravicami udeležencev ali drugih oseb, na primer ustavno pravico do varstva pravic zasebnosti in osebnostnih pravic (tudi 34. in 35. člen Ustave RS), ustavnimi pravicami otrok (56. člen Ustave RS) in morebiti tudi drugimi ustavnimi pravicami. Predlog zakona tako sodniku omogoča, da opravi takšno tehtanje in posledično vsebinsko ali le časovno zameji ali odloži seznanitev udeležencev z določenim procesnim gradivom. Na ravni predloga zakona je takšno tehtanje v nekaterih primerih opravil že zakonodajalec, in sicer je v četrtem odstavku 95. člena dana zakonska podlaga, da če otrok ne želi, da se njegova izjava posreduje udeležencem postopka, sodnik temu sledi in takšnega procesnega gradiva ne predloži v izjasnitev udeležencem postopka, ampak v obrazložitvi odločbe povzame le dele izjav iz razgovora z otrokom, če je nanje oprlo svojo odločitev. Udeležencem je tako resda odvzeta možnost izjave tekom postopka, vendar zaradi varstva integritete in pravic otroka v postopku, hkrati pa je udeležencem neokrnjena pravica do pritožbe in jim je s tem možnost izjave (resda v omejenem obsegu) omogočena v pritožbenem postopku. Čeprav takšna ureditev pomeni omejitev pravice do izjave udeleženca postopka, predlagatelj ugotavlja, da je tudi z vidika varstva te pravice predlagana ureditev korak naprej, saj lahko po veljavni ureditvi v drugem odstavku 410. člena ZPP sodišče zaradi varstva koristi otroka odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapisnik oziroma poslušanje posnetka, vsebina razgovora pa po veljavni ureditvi ni (nujno) vsebovana v obrazložitvi sodbe.

K 6. členu:

Predlagana prvi in drugi odstavek enako kot prvi in drugi odstavek 5. člena veljavnega ZNP določata načelo hitrosti postopka in načelo varstva otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese.

Z udejanjenjem načela hitrosti postopanja je povezano določanje prednostnih in nujnih postopkov. Kot prednostne zadeve skladno s 13.a členom Zakona o sodiščih¹²⁴ (v nadaljevanju: ZS) sodnik obravnava tiste, ki so kot take določene z zakonom (prvi odstavek navedenega člena), pri določitvi vrstnega reda obravnavanja zadev, ki sicer z zakonom niso določene kot prednostne, pa lahko sodnik poleg časa pripada zadeve na sodišče upošteva tudi vrsto, naravo in pomen posamezne zadeve. Prednostne zadeve v družinskih zadevah so izrecno določene v DZ. Ta v drugem odstavku 14. člena določa, da se sodne zadeve iz navedenega zakonika, ki se vodijo v zvezi z razmerji med starši in otroki, posvojitvijo, podelitvijo starševske skrbi sorodnikom, rejništvom in skrbništvom, rešujejo prednostno.

V nujnih zadevah pa sodišča opravljajo naroke in odločajo tudi v času sodnih počitnic (od 15. julija do 15. avgusta). Kot nujni v smislu prvega odstavka 83. člena ZS so v drugem odstavku navedenega člena ZS med drugimi opredeljeni tudi postopki zavarovanja, nepravdne in izvršilne zadeve v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter preživninskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona, nepravdne zadeve o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah in druge zadeve, za katere tako določa zakon. Razen v izrecno opredeljenih zadevah v času sodnih počitnic procesni roki ne tečejo, niti se ne vročajo sodna pisanja. Če je bilo sodno pisanje vročeno, začnejo procesni roki teči prvi naslednji dan, ko se iztečejo sodne počitnice (tretji odstavek 83. člena ZS). Glede na razširitev nabora postopkov, ki jih bodo sodišča v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter preživninskimi obveznostmi po predlogu zakona obravnavala v nepravdnih postopkih, je s predlogom tega zakona omejena uporaba navedene določbe ZS na tiste nepravdne postopke, v katerih je za varstvo oseb iz drugega odstavka 6. člena nujno neprekinjeno obravnavanje tudi v času sodnih počitnic (glej obrazložitev k 43. členu in predlagani 104. člen).

V primerjavi z veljavno določbo načela hitrosti postopka si morajo po predlagani določbi ne le sodišče, temveč tudi udeleženci v postopku in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr. pooblaščenca, priče, zastopniki, izvedenci), ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čim prej ugotovijo in zavarujejo. S tako ureditvijo se sledi ureditvi, kot je bila v prvem odstavku 11. člena ZPP uzakonjena z novelo ZPP-E.

Odgovornost za hitro in ekonomično izvedbo postopka je tako tudi v nepravdnem postopku porazdeljena in poleg sodišča k skrbnemu ravnanju zavezuje tudi udeležence in druge osebe, udeležene v postopku. V teoriji in praksi se namreč vse bolj uveljavlja zavedanje, da ni le sodišče tisto, ki je odgovorno za hiter potek postopka, temveč tudi udeleženci in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr. izvedenci). Odgovornost udeležencev se nanaša predvsem na pravočasno dostavo procesnega gradiva, da ne prihaja do zastojev in nepotrebnih zavlačevanj postopka, odgovornost prič je, da se odzovejo vabilu na pričanje, odgovornost izvedencev pa se nanaša na pravočasno izdelavo izvida in mnenja. Vsak udeleženec in druge osebe, ki sodelujejo v postopku, morajo ravnati z ustrežno skrbnostjo. Izvedenci in odvetniki pa so dolžni ravnati s povečano skrbnostjo, to je s skrbnostjo dobrega strokovnjaka.¹²⁵ Navedena skrbnost bo posebej pomembna v postopkih, v katerih je sodišče zavezano, da po uradni dolžnosti ukrene vse, da se zavarujejo pravice in pravni interesi otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin

niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese (predlagani drugi odstavek 6. člena).

Ob predpisani smiselni uporabi ZPP bodo za udeležence, njihove zakonite zastopnike in pooblaščenca veljale tudi določbe o prepovedi zlorabe procesnih pravic iz drugega, tretjega in četrtega odstavka 11. člena ZPP. Zlorabo procesnih pravic ZPP v navedenem členu definira z generalno klavzulo, in sicer kot uporabo pravice z namenom škodovati drugemu ali s ciljem, ki je v nasprotju z dobrimi običaji, vestnostjo in poštenjem. Pomembna posredna sankcija je kazen, ki se lahko ob zlorabi pravic izreče po uradni dolžnosti. Določbe o kaznovanju predstavljajo disciplinska pooblastila sodišča, ki temeljijo na izvorni pristojnosti sodišč, da zagotovijo ustrezno in urejeno obnašanje v sodnih postopkih, in so skrajno sredstvo za vzpostavitev nujne procesne discipline.¹²⁶

V primeru nepravdnega postopka navedeno velja predvsem za postopke, vodene na predlog predlagatelja, saj ima sodišče v postopkih, vodenih po uradni dolžnosti, večji nadzor nad potekom postopka, čeprav je tudi v teh primerih mogoče zavlačevati postopek tako, da se na primer ne predloži zahtevana dokumentacija.

V predlaganem drugem odstavku je v primerjavi z veljavnim drugim odstavkom 5. člena ZNP namesto pojma »duševne bolezni« v skladu z ureditvijo v ZDZdr uporabljen pojem »motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju«, namesto pojma »mladoletnik« pa je uporabljen pojem »otrok«, ki je nato v predlaganem novem tretjem odstavku opredeljen enako kot v 5. členu DZ, in sicer je otrok oseba, ki še ni dopolnila 18 let starosti, razen če je že prej pridobila popolno poslovno sposobnost.

ZZZDR pojma »otrok« ni opredelil, niti ga ne opredeljuje veljavni ZPP. ZZZDR je uporabljal izraze »otrok«, »mladoletnik« in včasih »mladoletna oseba« ali »mladoletni otrok«, enake izraze uporabljata tudi veljavni ZNP in ZPP. Namen predlagatelja je v celoti poenotiti pojme, zato je v predlaganem novem tretjem odstavku 6. člena opredeljen pojem otroka, takoj za tem, ko se v skladu s predlagano spremembo drugega odstavka 6. člena prvič pojavi pojem otroka. V nadaljevanju predlog tega zakona – tako kot DZ – dosledno uporablja pojem »otrok«.

Opredelitev otroka je povzeta po KOP, ki v 1. členu določa, da je otrok človeško bitje, mlajše od 18 let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej. Po našem pravu ne moremo šteti za otroka v smislu te konvencijske opredelitve mladoletne osebe, ki je pridobila popolno poslovno sposobnost, bodisi s sklenitvijo zakonske zveze bodisi po odločbi sodišča, če je postala roditelj. Mladoletna oseba namreč lahko dobi popolno poslovno sposobnost samo, če je v taki meri telesno in duševno zrela in sposobna za samostojno življenje, da ne potrebuje (vsaj formalnopravno ne) posebnega varstva, ki ji ga zagotavlja ustava (zlasti s skrbjo staršev v okviru starševske skrbi). Pridobitev popolne poslovne sposobnosti je torej mejnik, ki pravno loči otroka od odraslega.

Nekakšna izjema od zapisanega pravila je zaradi enotnega obravnavanja vsebinsko podobnih zadev drugi odstavek 92. člena predloga zakona, po katerem je postopek za varstvo koristi otroka tudi postopek, v katerem se odloča o preživljanju »polnoletnega otroka«, dokler obstaja dolžnost preživljanja po družinskem zakoniku. V navedenem postopku namreč kot »otrok« nastopa oseba, ki je že dopolnila 18 let, a so izpolnjeni pogoji, zaradi katerih še obstaja obveznost preživljanja (glej drugi in tretji odstavek 183. člena DZ ter obrazložitve k 92. členu predloga zakona).

K 7. členu:

V veljavnem ZNP je v 6. členu določeno, da v postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti, ali

če gre za varstvo pravic mladoletnikov in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne same skrbeti za svoje pravice in interese, sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli.

V času, ko je bil sprejet veljavni ZNP, je veljala v takrat veljavnem Zakonu o pravnem postopku (ZPP-77), ki se v nepravdnih zadevah uporablja subsidiarno in smiselno, kombinacija razpravnega in preiskovalnega načela, tako da so bile stranke sicer dolžne navajati dejstva in predlagati dokaze za svoje navedbe, vendar je smelo sodišče izvesti tudi dokaze, ki jih stranke niso predlagale, če so pomembni za odločitev. V zdaj veljavnem ZPP velja razpravno načelo, tako da sodišče ne ugotavlja več dejstev niti ne izvaja dokazov po uradni dolžnosti, razen če gre za nedovoljena razpolaganja strank (drugi odstavek 7. člena ZPP). Glede na dejstvo, da se v nepravdnem postopku pravila ZPP uporabljajo subsidiarno in smiselno, je predlagana ustrezna dopolnitev 6. člena ZNP, ki izrecno določa, da (zaradi varstva javnega interesa) v postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti, in kadar gre za varstvo koristi otrok in oseb, ki niso sposobne skrbeti za svoje pravice in interese, velja preiskovalno načelo.

Sodišča so v konkretnih primerih že ob veljavnem 6. členu ZNP izvajala tudi dokaze, ki jih stranke niso predlagale, saj dejstev ni mogoče ugotavljati brez izvedbe dokazov. Zaradi doslednosti pravne ureditve je predlagana ustrezna dopolnitev določbe, ki upošteva danes veljavno ureditev v ZPP glede izvajanja dokazov.

K 8. členu:

Drugače kot veljavni 7. člen ZNP je v predlaganem členu določeno, da sodišče odloči po obravnavi na naroku, če zakon ne določa drugače. Po predlogu zakona bo namreč sodišče odločilo po obravnavi na naroku v veliki večini postopkov, ki jih ureja predlog tega zakona, kot je razvidno iz naslednje preglednice:

	NAROK DA	NAROK NE
X. poglavje: Postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij:	✓	
1. Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo in imenovanje skrbnika	✓	
2. Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj	✓	
3. Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze	✓	
4. Postopki v zakonskih sporih (postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze, za razveljavitev zakonske zveze ter za razvezo zakonske zveze)	✓	
5. Postopek za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva in materinstva	✓	
6. Postopki za varstvo koristi otroka	✓	
a) Postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih	✓	
b) Postopek za odločanje o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj	✓	
c) Postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok	✓	
d) Postopek za postavitve otroka pod skrbništvo in imenovanje skrbnika	✓	
e) Postopek za namestitev otroka v rejništvo in imenovanje rejnika	✓	
f) Postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku	✓	

g) Postopek za posvojitve in razveljavitev posvojitve	✓	
XI. poglavje: Postopek o razglasitvi pogrešancev za mrtve in o dokazovanju smrti:		
1. Razglasitev pogrešancev za mrtve - le če se pogrešanec ne javi	✓	
2. Dokazovanje smrti - primerna uporaba določb postopka za razglasitev pogrešanca za mrtvega	✓	
XII. poglavje: Urejanje premoženjskih razmerij:		
1. Postopek za določitev odškodnine	✓	
2. Postopek za cenitev in prodajo stvari	✓	
3. Postopek v stanovanjskih zadevah	✓	
4. Postopek za ureditev razmerij med solastniki	✓	
5. Postopek za delitev stvari in skupnega premoženja ter prenehanje premoženjske skupnosti		
a) Postopek za delitev stvari v solastniki	✓	
b) Postopek za delitev skupnega premoženja - smiselna uporaba določb	✓	
c) Postopek za prenehanje premoženjske skupnosti	✓	
6. Postopek za ureditev meje - narok na kraju samem	✓	
7. Postopek za dovolitev nujne poti - narok na kraju samem	✓	
XIII. poglavje: Postopki z listinami in sodnimi depoziti:		
1. Postopek za sestavo in overitev listin		✓
2. Postopek za hrambo listin		✓
3. Postopek za razveljavitev listin (amortizacija listin)		✓
4. Sodni depozit		✓

Glede na to, da le za štiri vrste postopkov ni več predviden obvezen narok, je posledično kot pravilo predlagano odločanje sodišča po obravnavi naroku. Le če zakon določa drugače, pa sodišče odloči brez obravnave na naroku.

V predlaganem drugem odstavku je ohranjena določba 7. člena ZNP, da so naroki javni, če zakon ne določa drugače.

K 9. členu:

V predlogu zakona je v primerjavi z veljavno ureditvijo v 8., 9. in 10. členu ZNP spremenjena ureditev glede načela prirejenosti postopkov, ki se kaže v sistemu reševanja predhodnih vprašanj in vezanosti na akte drugih organov.

Tako predlog zakona ne vsebuje posebnih določb, kot jih vsebujejo veljavni 8. člen, prvi odstavek 9. člena ter prvi in tretji odstavek 10. člena ZNP.

Po veljavnem 8. členu ZNP lahko sodišče – kadar je odločba sodišča odvisna od predhodne rešitve vprašanja, ali obstaja kakšna pravica ali pravno razmerje, pa o njem še ni odločilo sodišče ali kakšen drug pristojni organ (predhodno vprašanje) – samo reši to vprašanje, če ni z zakonom drugače določeno. Odločitev sodišča o predhodnem vprašanju ima pravni učinek samo v nepravdni zadevi, v kateri je bilo vprašanje rešeno. V skladu z veljavnim 9. členom ZNP pa v primeru, če sodišče pri reševanju predhodnega vprašanja ugotovi, da so med udeleženci sporna dejstva, od katerih je odvisna rešitev predhodnega vprašanja, (vedno) prekine postopek in jih napoti, da v določenem roku sprožijo postopek za rešitev tega vprašanja. Ob tem sodišče na pravdo oziroma upravni postopek

napoti praviloma tistega udeleženca, čigar pravico šteje za manj verjetno, lahko pa tudi drugega udeleženca glede na njegov interes za ureditev pravnega razmerja.

Ker predlagana ureditev teh določb več ne vsebuje, bo veljala ureditev, kot jo določa ZPP. To pomeni, da bosta tudi v nepravdnem postopku veljala 13. in 14. člen ZPP. Po 13. členu ZPP lahko sodišče – kadar je odločba sodišča odvisna od predhodne rešitve vprašanja, ali obstaja kakšna pravica ali pravno razmerje (predhodno vprašanje), pa o njem še ni odločilo sodišče ali drug pristojni organ – samo reši to vprašanje, če ni s posebnimi predpisi drugače določeno. Rešitev predhodnega vprašanja ima pravni učinek samo v pravdi, v kateri je bilo vprašanje rešeno. 14. člen ZPP nadalje določa, da kadar tožbeni zahtevek temelji na istem dejanskem stanju, na podlagi katerega je že bilo odločeno v kazenskem postopku, je sodišče vezano na pravnomočno obsodilno sodbo, izdano v kazenskem postopku, samo glede obstoja kaznivega dejanja in kazenske odgovornosti storilca.

Taka ureditev se pravzaprav ne razlikuje od tiste, ki jo zdaj določa 8. člen ZNP, zaradi česar predlog zakona (tudi brez izrecnih določb veljavnega 8. člena ZNP) v tem delu ne prinaša sprememb.

Po ureditvi v ZPP sodišče, če sklene, da ne bo samo reševalo predhodnega vprašanja, po 206. členu odredi prekinitev postopka. Postopek se v takem primeru po drugem odstavku 208. člena ZPP nadaljuje, ko se pravnomočno konča postopek pred sodiščem ali pred drugim pristojnim organom ali ko sodišče spozna, da ni več razlogov, da bi se čakalo na njegov konec.

Predlagatelj meni, da je opisana ureditev povsem ustrezna tudi za nepravdne postopke in ni primerno, da se še vedno ohrani ureditev iz 9. člena ZNP, po kateri mora sodišče v vsakem primeru prekiniti nepravdni postopek, če pri reševanju predhodnega vprašanja ugotovi, da so med udeleženci sporna dejstva, od katerih je odvisna rešitev predhodnega vprašanja. Še posebej bi bilo tako postopanje v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij v nasprotju s temeljnimi cilji, ki jih predlagatelj zasleduje s predlogom tega zakona. V teh postopkih, ki naj bodo čim hitrejši, naj ne bo prekinitev postopka iz tega razloga.

Če pa bo sodišče vendarle (ob subsidiarni smiselni uporabi ZPP namreč ima to možnost) prekinilo postopek, ker bo sklenilo, da ne bo samo reševalo predhodnega vprašanja, bo po predlagani ureditvi v tem členu udeleženca, čigar pravico šteje za manj verjetno, napotilo, naj v določenem roku sproži pravdo oziroma upravni postopek. Tako je tudi po že zdaj veljavni ureditvi (glej 10. člen ZNP). Postopek se v takem primeru nadaljuje, ko se pravnomočno konča postopek pred sodiščem ali drugim pristojnim organom ali ko sodišče spozna, da ni več razlogov, da bi se čakalo na njegov konec.

Če pa udeleženec, ki ga je sodišče napotilo na pravdo oziroma upravni postopek, ne sproži pravde oziroma upravnega postopka v določenem roku, sodišče po predlaganem drugem odstavku samo odloči o predhodnem vprašanju oziroma – kadar v skladu s predpisi ali sodno prakso sodišče ne sme samo odločiti o določeni pravici kot o predhodnem vprašanju – odloči ne glede na zahtevke, glede katerih je udeleženca napotilo na pravdo oziroma upravni postopek.

V predlagani ureditvi tudi ni ohranjen tretji odstavek 10. člena ZNP, ki določa, da kadar sodišče odloči ne glede na zahtevke, glede katerih je udeleženca napotilo na pravdo oziroma upravni postopek, ker udeleženec tega postopka ni sprožil, in če je sodišče odločilo, moralo pa bi napotiti udeleženca na pravdo oziroma upravni postopek, pravnomočnost odločbe sodišča, izdane v nepravdnem postopku, ni ovira, da se o zadevnem zahtevku ne bi mogla sprožiti pravda ali upravni postopek. Glede na to, da ima odločitev o predhodnem vprašanju vedno pravni učinek samo v konkretni zadevi (drugi odstavek 13. člena ZPP), taka določba ni potrebna.¹²⁷

Predlagana sprememba ureditve ne pomeni nobene spremembe glede tega, da nepravdno sodišče ne more samo reševati predhodnega vprašanja, kadar je to že bilo rešeno pred pristojnim sodiščem oziroma drugim organom. Prav tako predhodnega vprašanja ni mogoče reševati v nepravdnem postopku, kadar zakon to možnost izključuje. Kot predhodna se ne morejo reševati niti vprašanja zakonske zveze in očetovstva. Gre namreč za vprašanja osebnega stanja, ki so absolutne narave in se zato lahko rešujejo samo v za to predvidenem postopku. V predlogu zakona je za reševanje vprašanj osebnega stanja predviden nepravdni postopek, zato se bo v posebnem nepravdnem postopku to vprašanje reševalo kot glavno, in ne kot predhodno vprašanje¹²⁸.

II. poglavje – Pristojnost in sestava sodišča

K 10. členu:

Kot je pojasnjeno že pri obrazložitvi k 1. členu, predstavlja predlog tega zakona prvo »noveliranje« ZNP, sprejetega leta 1986, zato se z njim v primerjavi z veljavnim ZNP predlagajo spremembe, ki so potrebne zaradi nove ustavne ureditve in uskladitve z veljavno zakonodajo, ki v Republiki Sloveniji velja na področju organizacije sodstva. Tako se s predlaganim členom glede na 99. člen ZS določa, da so za odločanje v nepravdnih zadevah praviloma pristojna okrajna sodišča, izjeme od tega pravila pa določa zakon. Pristojnost okrožnega sodišča za odločanje v nepravdnem postopku je (že) določena v ZGD-1 (51. člen) in ZPND (22.a člen), pristojnost okrožnih sodišč pa je določil tudi DZ. Ta v prvem odstavku 14. člena določa:

»Za odločanje o zadevah iz tega zakonika, za katere so po tem zakoniku pristojna sodišča, so na prvi stopnji stvarno pristojna okrožna sodišča, razen če drug zakon določa drugače.«

Nove zadeve, za katere so po tej določbi DZ pristojna okrožna sodišča, so prikazane v naslednjem pregledu novih pristojnosti.

- a) Pregled novih pristojnosti, ki jih bodo pridobila okrožna sodišča od centrov za socialno delo:
- dovolitev sklenitve zakonske zveze otroku – drugi odstavek 124. člena,
 - dovolitev sklenitve zakonske zveze med bratranci in sestričnami – tretji odstavek 27. člena,
 - dovolitev sklenitve zakonske zveze med skrbnikom in varovancem – 28. člen,
 - odločanje o upravičenosti odreka soglasja za odtujitev, obremenitev ali oddajo v najem, ustanovitev pravice služnosti ali kakšne druge pravice na stanovanju v skupnem premoženju, ki bi ovirala njegovo uporabo – četrti odstavek 59. člena,
 - odločitev o zdravniškem pregledu ali zdravljenju otroka – 172. člen,
 - odvzem otroka staršem z določitvijo preživnine – 174. člen,
 - namestitev otroka v zavod z določitvijo preživnine – 175. člen,
 - omejitev vpogleda v odločbe o namestitvi – 178. člen,
 - razrešitev rejnika ali skrbnika – 179. člen,
 - posvojitve – 226. in 229. člen,
 - odločitev, da otrok pred posvojitvijo določen čas preživi pri družini bodočih posvojiteljev – 227. člen,
 - izpodbijanje posvojitve – 230. člen,
 - rejništvo z določitvijo preživnine – 235. člen,
 - prenehanje rejništva – drugi odstavek 237. člena,
 - skrbništvo – 240. člen,
 - odreditev popisa premoženja varovanca – 246. člen,
 - razrešitev skrbnika in imenovanje novega skrbnika – 254. člen,
 - postavitve otroka pod skrbništvo – 257. člen,
 - prenehanje skrbništva – 261. člen,

- postavitve odrasle osebe pod skrbništvo – 262. člen,
- postavitve začasnega skrbnika v postopku postavitve skrbnika – 265. člen,
- prenehanje skrbništva – 266. člen,
- postavitve kolizijskega skrbnika otroku – 269. člen,
- ukrepi za zaščito tujega državljanca – 270. člen,
- odločanje o podaljšanju vseh ukrepov trajnejšega značaja, ki so bili s strani centra za socialno delo izrečeni pred začetkom uporabe DZ – 294. člen.

b) Pregled pristojnosti, ki bi jih po tej določbi (če drug zakon ne določa drugače) dobila okrožna sodišča od okrajnih sodišč:

Čeprav je že zdaj 10.a člen ZZZDR določal, da so za odločanje o vseh zadevah po ZZZDR na prvi stopnji pristojna okrožna sodišča, so o naslednjih pravnih zadevah (na podlagi sporne vrednosti) še vedno velikokrat odločala okrajna sodišča:

- uveljavljanje in določitev višine deležev na skupnem premoženju – 73. in 74. člen,
- določitev deležev dolžnika na skupnem premoženju – 83. člen,
- povrnitev stroškov preživljanja – verzija – 199. člen.

V naslednjih pravnih zadevah je bila do zdaj za določitev stvarne pristojnosti sodišča odločilna vrednost spora:

- vlaganje dela in sredstev v nepremičnine drugega zakonca – 79. člen,
- odločitev o obstoju terjatve in zavarovanje po Stvarnopravnem zakoniku in Zakonu o izvršbi in zavarovanju – 79. člen,
- določitev deleža zakonca v primeru stečaja – četrti odstavek 83. člena.

Od okrajnih sodišč se stvarna pristojnost prenese na okrožna sodišča v naslednjih nepravdnih zadevah:

- delitev premoženja po določitvi deležev – 75. člen,
- priznanje popolne poslovne sposobnosti – tretji odstavek 152. člena,
- postavitve odrasle osebe pod skrbništvo – 262. člen.

Glede na prvi odstavek 14. člena DZ bodo za vse navedene zadeve pristojna okrožna sodišča, če ne bo »drug zakon« za katero od zadev določil drugače. Kot izhaja iz zgoraj citiranega prvega odstavka 14. člena DZ, je namreč ta kot pravilo določil pristojnost okrožnih sodišč za odločanje o zadevah iz DZ, dopustil pa je tudi možnost, da drug zakon določi drugače.

Glede zadev, o katerih bo sodišče še vedno odločalo v pravnem postopku, ob upoštevanju ureditve v 32. členu ZPP¹²⁹ v povezavi s predlaganim 221. členom tega zakona, to pomeni, da se bo (čeprav so premoženjska razmerja med zakonci urejena v DZ), stvarna pristojnost v teh zadevah še naprej ravnala po splošnih pravilih o stvarni pristojnosti v civilnih zadevah. Po njih so okrajna sodišča pristojna za sojenje v sporih o premoženjskih zahtevkih, če vrednost spornega predmeta ne presega 20.000 evrov. Procesni zakon, po katerem se odloča v teh sporih namreč določa drugače in veže stvarno pristojnost na vrednost spornega predmeta. Edino glede zakonite preživnine, kadar se ta določa v pravdi, bo (po drugem odstavku 32. člena ZPP v zvezi s predlaganim 221. členom tega zakona) določena pristojnost okrožnega sodišča. V 221. členu predloga zakona je namreč predvideno, da se v ZPP v 32. členu, ki ureja stvarno pristojnost, črtajo 1., 2., 4. in 5. točka drugega odstavka, ne pa tudi 3. točka, po kateri so okrožna sodišča ne glede na vrednost spornega predmeta pristojna, da sodijo v sporih o zakonitem preživljanju.

V predlaganem prvem odstavku 10. člena je za vse nepravdne postopke (torej tudi za vse zadeve iz DZ, o katerih bo sodišče odločalo v nepravdnem postopku) določeno, da na prvi stopnji odloča

okrajno sodišče.

Zato je v predlaganem drugem odstavku 10. člena (izrecno) določeno, v katerih postopkih bo odločalo okrožno sodišče. Po predlagani ureditvi bo na prvi stopnji okrožno sodišče odločalo v vseh zadevah iz DZ, o katerih se bo po predlagani ureditvi odločalo v nepravdnem postopku, razen v postopkih postavitve odrasle osebe pod skrbništvo in o delitvi skupnega premoženja zakoncev (ta postopka med taksativno navedenimi postopki, o katerih naj odloča okrožno sodišče, nista navedena). Po opravljeni javni in strokovni razpravi pa je predlagatelj iz določbe drugega odstavka izključil še postopke stanovanjskega varstva med trajanjem zakonske zveze (in s tem glede na 4. člen DZ, po katerem ima zunajzakonska skupnost v razmerju med zunajzakonskima partnerjema enake pravne posledice po DZ, kakor če bi sklenila zakonsko zvezo, tudi med trajanjem zunajzakonske skupnosti), kar pomeni, da bo tudi v navedenih postopkih še vedno odločalo okrajno sodišče.

S tem se za odločanje o delitvi premoženja zakoncev ohrani pristojnost okrajnih sodišč, ki tradicionalno odločajo v teh zadevah. Predlagatelj ne vidi utemeljenega razloga, da bi o delitvi premoženja zakoncev odločalo okrožno sodišče, o delitvi premoženja, ki ni premoženje zakoncev, pa okrajno sodišče.

Tudi v postopkih odvzema poslovne sposobnosti (po novem o postavitvi odrasle osebe pod skrbništvo) tradicionalno odločajo okrajna sodišča in glede na to, da so (in še vedno bodo) okrajna sodišča pristojna tudi za odločanje na prvi stopnji o sprejemu na zdravljenje brez privolitve po ZDZdr, predlagatelj meni, da je primerneje tudi za te postopke ohraniti pristojnost okrajnih sodišč. Na okrajnih sodiščih je glede na sedanje pristojnosti v navedenih postopkih ustrezna tudi kadrovska zasedba sodnikov, ki imajo ustrezno strokovno znanje in izkušnje pri odločanju tako v zadevah po ZDZdr kot v zadevah glede odvzema in vrnitve poslovne sposobnosti. V prid taki odločitvi govori tudi dejstvo, da bodo okrožna sodišča po začetku uporabe DZ že zaradi prenosa pristojnosti s centrov za socialno delo občutno dodatno obremenjena z novimi (tipičnimi) družinskimi zadevami. Poleg tega bi morali okrožni sodniki znanja s tega področja odločanja še pridobiti in se na novo seznaniti s tovrstnimi zadevami. Tudi zato in v izogib morebitnemu nepotrebnemu podaljševanju postopkov, ki morajo teči hitro in brez odlašanja, je predlagano, da se postopki postavitve odrasle osebe pod skrbništvo ohranijo v pristojnosti okrajnih sodišč.

Tudi o stanovanjskem varstvu med zakoncema in zunajzakonskima partnerjema po SZ-1 med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti po veljavni ureditvi odloča okrajno sodišče. Ker je predlagatelj glede razmejitve pristojnosti odločanja med okrožnimi in okrajnimi sodišči zasledoval cilj reforme družinske zakonodaje, da se postopki glede zadev, ki predstavljajo urejanje družinskih razmerij, povežejo in obravnavajo pred istim sodiščem (okrožnim sodiščem) in po pravilih enega postopka (nepravdnega postopka), pri tem pa naj se zaradi novih zadev, ki jih okrožna sodišča pridobijo zaradi prenosa odločanja s centrov za socialno delo, glede zadev, ki so že zdaj v sodni pristojnosti, čim bolj ohrani sedanja razporeditev zadev med okrajnimi in okrožnimi sodišči, je predlagana ohranitev pristojnosti odločanja okrajnega sodišča tudi v teh zadevah.

O vseh drugih zadevah po DZ, za katere se določa odločanje v nepravdnem postopku, pa bo, kot je že zapisano, odločalo okrožno sodišče, in sicer v okviru za to specializiranih družinskih oddelkov, kar je bil tudi namen predlagatelja in zakonodajalca pri sprejetju DZ. Okrožno sodišče bo torej odločalo:

- v postopku za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj,
- v postopku za dovolitev sklenitve zakonske zveze,
- v postopkih v zakonskih sporih,
- v postopkih ugotavljanja in izpodbijanja očetovstva in materinstva,

- v postopkih za varstvo koristi otroka in
- o stanovanjskem varstvu ob razvezi zakonske zveze (ter glede na določbo 4. člena DZ tudi ob prenehanju zunajzakonske skupnosti in glede na določbe ZPZ tudi ob razvezi partnerske zveze in prenehanju neskljenjene partnerske zveze).

K 11. členu:

S predlaganim členom, ki določa splošno krajevno pristojnost, se v primerjavi z ureditvijo v 12. členu ZNP, ob upoštevanju samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, besedilo »SFRJ« in »SR Slovenija« nadomešča z besedama »Republika Slovenija« v ustreznem sklonu, sicer pa ureditev ostaja nespremenjena.

Po vzoru tretjega odstavka 47. člena ZPP je dodana ureditev za primere, kadar ima udeleženec postopka poleg stalnega prebivališča tudi začasno prebivališče v kakem drugem kraju in se da po okoliščinah domnevati, da bo tam prebival daljši čas. V takem primeru je po predlagani ureditvi v petem odstavku splošno krajevno pristojno tudi sodišče začasnega prebivališča udeleženca.

Z navedeno dopolnitvijo se tudi v ZNP uvaja pojem običajnega prebivališča, za katerega zadošča dejansko bivanje, če je trajnejše narave. Za tak primer gre, če nekdo dalj časa prebiva v drugem kraju zaradi dela ali študija. V tem primeru lahko predlagatelj izbira, ali bo predlog vložil v kraju stalnega ali običajnega prebivališča nasprotnega udeleženca.¹³⁰

K 12. členu:

S predlagano določbo se v celoti ohranja določba o izključni krajevni pristojnosti, kot jo določa 13. člen veljavnega ZNP. Ta sledi klasičnemu pravilu pristojnosti po kraju, kjer nepremičnina leži, *forum rei sitae*.

K 13. členu:

Za postopke iz X. poglavja drugega dela predloga zakona je določena posebna krajevna pristojnost, in sicer je skladno s predlagano določbo v postopku za ureditev razmerij med starši in otroki krajevno pristojno tudi sodišče, na območju katerega ima otrok stalno prebivališče. Če ima otrok poleg stalnega prebivališča tudi začasno prebivališče v kakem drugem kraju in se da po okoliščinah domnevati, da bo tam prebival daljši čas, je pristojno tudi sodišče začasnega prebivališča otroka.

Po predlaganem drugem odstavku pa je, če je v postopku za zakonito preživljanje z mednarodnim elementom pristojno sodišče Republike Slovenije zato, ker je predlagatelj otrok, ki ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima stalno prebivališče predlagatelj, torej otrok. Navedena določba je povzeta po ureditvi iz drugega odstavka 50. člena ZPP. Pravila o mednarodni pristojnosti¹³¹ namreč dajejo odgovor na vprašanje, ali je za vodenje postopka pristojno domače ali tuje sodišče. Vprašanje, katero sodišče bo *in concreto* pristojno v posamezni zadevi, se rešuje po predpisih odkazane države o stvarni in krajevni pristojnosti. Za spore iz naslova preživljanja Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku posebej upošteva primer, kadar je domače sodišče pristojno le na podlagi stalnega prebivališča predlagatelja, kadar je ta otrok. Ne zahteva se tudi otrokovo slovensko državljanstvo. V takem primeru se tudi skladno s predlogom tega zakona krajevna pristojnost določa samo po predlagateljevem stalnem prebivališču. V sporu z mednarodnim elementom v zvezi z zakonitim preživljanjem tako ni mogoča uporaba dodatne navezne okoliščine, ki jo sicer pomeni začasno prebivališče predlagatelja, ali katere druge navezne okoliščine¹³².

K 14. členu:

Ker bo po predlogu tega zakona o zakonskih sporih sodišče odločalo v nepravdnem postopku, se med splošne določbe predloga zakona, ki urejajo pristojnost sodišč v nepravdnem postopku, prenašata določbi 54. člena ZPP o posebni krajevni pristojnosti v zakonskih sporih.

Tako bo po predlaganem prvem odstavku še vedno veljalo, da je za odločanje v zakonskih sporih poleg sodišča splošne krajevne pristojnosti pristojno tudi sodišče, na območju katerega sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče.

V predlaganem drugem odstavku je urejena pristojnost v primeru spora z mednarodnim elementom. Če je v zakonskih sporih pristojno sodišče Republike Slovenije zato, ker sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji ali ker ima predlagatelj stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče ali na območju katerega ima predlagatelj stalno prebivališče.

K 15. členu:

Ker bo po predlogu tega zakona v postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva sodišče odločalo v nepravdnem postopku, sta tudi določbi 56. člena ZPP, ki določata posebno krajevno pristojnost v sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva, ustrezno preneseni med splošne določbe predloga zakona, ki urejajo pristojnost sodišč v nepravdnem postopku.

Po predlaganem prvem odstavku lahko v postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva otrok predlog vloži tudi pri sodišču, na območju katerega ima stalno ali začasno prebivališče.

Če je v postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva z mednarodnim elementom pristojno sodišče Republike Slovenije zato, ker ima predlagatelj stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je po predlagani ureditvi v drugem odstavku krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima predlagatelj stalno prebivališče.

K 16. členu:

Določba je prepis 14. člena veljavnega ZNP in tako še naprej odraža temeljno nalogo nepravdnega postopka, to je zasledovanje javnega interesa. Ta zahteva, da v nepravdnem postopku odloča tisto sodišče, pred katerim bo postopek najlažje izpeljati, in ne sodišče, dogovorjeno s sporazumom.

K 17. členu:

Določba je vsebinsko enaka določbi 15. člena veljavnega ZNP in zasleduje načela pravne varnosti in ekonomičnosti postopka. V izogib obstoju več postopkov o isti stvari sodišče o pristojnosti presoja po kriteriju trenutka vložitve predloga v predlagalnih postopkih oziroma ko sodišče opravi prvo procesno dejanje v postopkih po uradni dolžnosti (glej 3. člen predloga zakona). Kadar sodišče ugotovi, da je postopek o isti stvari že v teku, predlog zavrne, če pa je sodišče postopek začelo po uradni dolžnosti, postopek s sklepom ustavi.

K 18. členu:

Predlagana ureditev v prvem odstavku v primerjavi z veljavno ureditvijo (nekoliko) skrajšuje čas, v katerem se lahko sodišče po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca postopka izreče, da ni krajevno pristojno. Predlagano je, da se lahko sodišče po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca izreče, da ni krajevno pristojno, najpozneje do konca prvega naroka, če naroka ni, pa do izdaje odločbe na prvi stopnji.

Zaradi varovanja javnega interesa ter ob upoštevanju narave zadev, ki se obravnavajo v nepravdnih postopkih, in dejstva, da bo sodišče pogosto šele na naroku, na katerega bo vabilo udeležence in pridobilo njihove izjave, ugotovilo, da za odločanje ni krajevno pristojno, predlagana ureditev še vedno odstopa od strožje ureditve v pravnem postopku (22. člen ZPP), v katerem se sodišče lahko izreče za krajevno nepristojno na ugovor tožene stranke, ki ga je ta podala najpozneje v odgovoru na tožbo, po uradni dolžnosti pa le tedaj, kadar je kakšno drugo sodišče izključno krajevno pristojno, in sicer ob predhodnem preizkusu tožbe.

Glede na to, da lahko zakon določi, da odloči sodišče brez obravnave na naroku (glej 8. člen predloga zakona), za te primere ostaja trenutek, do katerega se lahko sodišče (po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca) izreče, da ni krajevno pristojno, izdaja odločbe na prvi stopnji.

Drugi odstavek predlaganega člena je vsebinsko enak veljavnemu drugemu odstavku 16. člena ZNP in ureja ravnanje sodišča v primeru spremenjenih okoliščin, na katere se opira krajevna pristojnost, pri čemer ostaja tudi pogoj, da sodišče lahko s sklepom odstopi zadevo pristojnemu sodišču (le), če je očitno, da se bo pred tem sodiščem postopek lažje izvedel, ali če je to v interesu oseb iz drugega odstavka predlaganega 6. člena. Na sklep sodišča, s katerim je zadevo odstopilo drugemu sodišču, se imajo udeleženci pravico pritožiti, iz česar sledi, da se bo postopek pred sodiščem, ki mu je bila zadeva odstopljena, lahko nadaljeval šele po pravnomočnosti tega sklepa.

K 19. členu:

Določbe predlaganega člena so vsebinsko enake določbam 17. člena veljavnega ZNP.

Člen v prvem odstavku določa ravnanje sodišča, kadar med postopkom ugotovi, da bi bilo treba postopek opraviti po pravilih pravnega postopka. Sodišče v takem primeru s sklepom ustavi nepravdni postopek, če še ni bila izdana odločba o glavni stvari, po pravnomočnosti tega sklepa pa se postopek nadaljuje po pravilih pravnega postopka pred pristojnim sodiščem.

Predlagani drugi odstavek določa izpodbojnost odločbe v primeru že končanega nepravdnega postopka v zadevi, ki bi morala biti obravnavana po pravilih pravnega postopka, iz razloga, če je nepravdno sodišče zagrešilo katero od bistvenih kršitev določb pravnega postopka. V tem primeru se odločba nepravdnega sodišča lahko izpodbija s pravnimi sredstvi po ZPP.

K 20. členu:

Predlagana ureditev v prvem odstavku je prepis veljavnega prvega odstavka 18. člena ZNP. Na prvi stopnji vodi postopek in izdaja odločbe sodnik posameznik.

Na novo pa je določeno (predlagani drugi odstavek), da o pritožbi zoper odločbo, s katero se postopek konča, odloča sodišče druge stopnje v senatu treh sodnikov. Tako je določena enaka sestava sodišča za odločanje o pritožbi zoper sklep, s katerim se postopek pred sodiščem prve stopnje konča, kot je določeno v ZPP za primer sklepa o motenju posesti.

V nepravdnem postopku se smiselno uporablja ZPP, če z ZNP ali z drugim zakonom ni drugače določeno. Po ZPP o pritožbi zoper sklep praviloma odloči sodnik posameznik (366.a člen ZPP), taksativno pa so naštetih primeri, ko o pritožbi zoper sklep odloča senat. Tako je v 366.a členu ZPP izrecno določeno, da o pritožbi zoper sklep, s katerim je sodišče odločilo o tožbenem zahtevku v sporu o motenju posesti, torej o meritornem sklepu, odloča senat. Iz te določbe je razviden namen zakonodajalca, da naj bi o pritožbah zoper meritorne sklepe odločalo sodišče druge stopnje v senatu.

Glede na to, da se v nepravdnem postopku s sklepom odloča tudi v vsebinsko zahtevnih zadevah, v katerih se glede na 1. člen tega predloga zakona obravnavajo osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja, je mogoče končne odločitve v nepravdnih postopkih, po zapletenosti pravnih in/ali dejanskih vprašanj primerjati s tistimi, ki se v pravdnem postopku izdajo v obliki sodbe. Zato so po predlagani ureditvi tudi odločitve o pritožbah zoper tovrstne, t. i. meritorne sklepe, v nepravdnem postopku pridržane senatu.

Predlagatelj še pripominja, da bodo lahko skladno z drugim v zvezi s prvim odstavkom 270. člena ZPP tudi v nepravdnem postopku strokovni sodelavci opravili nekatera v prvem odstavku navedenega člena naštetih opravila.

III. poglavje – Udeleženci

K 21. člen:

Predlagana ureditev v prvem in drugem odstavku je prepis veljavnega prvega in drugega odstavka 19. člena ZNP. Določa, da je v nepravdnem postopku udeleženec postopka predlagatelj postopka, oseba, proti kateri je predlog vložen (nasprotni udeleženec), oseba, glede katere se vodi postopek, oziroma oseba, na katero se sodna odločba neposredno nanaša, in oseba, katere pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet, ter da so udeleženci tudi osebe in organi, ki jim zakon daje pravico, da se udeležujejo postopka.

V pravdnem postopku je uveljavljen čisti formalni procesni pojem stranke. Stranka postopka je tisti, ki zahteva pravno varstvo (tožnik), in tisti, proti kateremu tožnik zahteva pravno varstvo (toženec). Pri tem ni pomembno, ali sta ti dve osebi tudi stranki v materialnem smislu, to je subjekta materialnopravnega razmerja, za katero gre. Na drugi strani pa ni stranka v postopku tisti, ki je subjekt materialnopravnega razmerja, če v postopku ne nastopa v formalnem smislu – v vlogi tožnika ali toženca.

Ta čista procesna koncepcija strank ne ustreza namenu nepravdnega postopka, v katerem sodišče ureja razmerja med osebami, katerih interesi niso vedno nasprotni. Narava razmerij, ki se obravnavajo v nepravdnem postopku, pogosto zahteva, da odločba učinkuje proti širšemu krogu oseb, celo ne glede na njihovo voljo. Tako kot že po veljavnem ZNP torej tudi po predlagani ureditvi velja, da se s tem, ko zakon v posameznih primerih določa krog udeležencev, nalaga sodišču dolžnost, da vse te osebe in organe obvesti o uvedbi postopka, jih vabi na naroke ter jim vroča odločbe in vloge drugih udeležencev ter jim s tem omogoči, da sodelujejo v postopku.¹³³ Ta dolžnost sodišča je s predlagano ureditvijo v naslednjem členu izrecno poudarjena v predlaganem novem drugem odstavku, po katerem mora sodišče, če izve za osebe, katerih pravni interes utegne biti s sodno odločbo neposredno prizadet, te osebe obvestiti o postopku, da lahko prijavijo svojo udeležbo.

Z vprašanjem udeležencev postopka je seveda tesno povezano vprašanje njihove sposobnosti biti stranka in procesne sposobnosti. V zvezi s tem se bodo smiselno uporabljale določbe ZPP o

spособnosti biti stranka in procesni sposobnosti (76. do 85. člen ZPP).

K 22. členu:

Prvi odstavek je prepis veljavnega prvega odstavka 20. člena ZNP, pri čemer je izrecno določeno, da lahko oseba, ki misli, da utegne biti s sodno odločbo prizadet njen pravni interes, ves čas postopka na naroku ali s pisno vlogo prijavi udeležbo (*le*) za *opravo procesnih dejanj, za katera izkaže pravni interes*. V nepravdnem postopku se status udeležencev priznava tudi tistim, ki niso udeleženci v formalnem smislu, vendar so udeleženci v materialnem smislu, ker se nanje nanaša odločba sodišča oziroma utegne biti s to odločbo prizadet njihov pravni interes. Zato institut stranske intervencije v nepravdnem postopku ni potreben. Pač pa vsebuje zakon v navedenem členu pravila, ki naj omogočijo, da se bodo te osebe vključile v postopek in v njem sodelovale.¹³⁴

V predlaganem tretjem, četrtem in petem odstavku so ohranjena tudi pravila drugega, tretjega in četrtega odstavka 20. člena veljavnega ZNP, s katerimi se urejajo pravila o seznanitvi ostalih udeležencev in njihovo možnostjo, da se o prijavi udeležbe izjavijo, ter o tem, da lahko sodišče tudi brez izjave drugih udeležencev zavrne udeležbo, če ugotovi, da pravni interes osebe, ki je prijavila udeležbo, ni podan. Zoper sklep, s katerim je sodišče dopustilo udeležbo, ni posebne pritožbe.

V predlaganem drugem odstavku je (v primerjavi z veljavno ureditvijo na novo) poudarjena skrb sodišča za osebe, katerih pravni interes bi utegnil biti s sodno odločbo prizadet, če sodišče v postopku izve za take osebe. S predlagano ureditvijo se zasleduje izenačitev položaja oseb, ki so same izvedele za postopek, ki teče na podlagi vloženega predloga, in menijo, da bi utegnil biti s sodno odločbo prizadet njihov pravni interes, in oseb, za katere v postopku izve sodišče. Teh oseb sodišče v postopek ne povabi, temveč jih obvesti o obstoju postopka, v obvestilu pa navede, da lahko prijavijo svojo udeležbo. Tudi o prijavah teh oseb bo moralo sodišče obvestiti druge udeležence in jim določiti rok, v katerem se bodo lahko izjavili o udeležbi. O dovolitvi vstopa v postopek sodišče odloči s sklepom.

Zaradi celovite ureditve postopka ob podani prijavi udeležbe je po ZPP (drugi odstavek 200. člena) povzet predlagani šesti odstavek. Do pravnomočnosti sklepa o zavrnitvi udeležbe se bo lahko oseba, ki je udeležbo prijavila, udeleževala postopka in se njena procesna dejanja ne bodo mogla izključiti.

IV. poglavje – Predlog

K 23. členu:

Predlagana določba je prepis 21. člena veljavnega ZNP, v katerem je določena vsebina predloga, pri čemer zahtevek ni njegova bistvena sestavina. Navedena ureditev je odraz narave razmerij, ki se obravnavajo v nepravdnem postopku, v katerem sodišče ureja razmerja med udeleženci, ki se sami niso mogli sporazumeti, vendar imajo praviloma vsi interes za ureditev nekega razmerja.

Na novo je predlagano, da mora predlog vsebovati tudi identifikacijske podatke udeležencev, kot jih mora po ZPP imeti tožba. Predlagani dostavek ob smiselni uporabi določb ZPP odkaže na uporabo 180. in 180.a člena ZPP, ki izrecno predpisujeta, da mora tožba vsebovati potrebne identifikacijske podatke strank. Za fizične osebe so to osebno ime in naslov prebivališča ter EMŠO, če je stranka vpisana v centralni register prebivalstva, davčna številka, če stranka ni vpisana v centralni register prebivalstva, vpisana pa je v davčni register, ali rojstni datum, če stranka ni vpisana ne v centralni register ne v davčni register.¹³⁵

Tako bo moral tudi predlog v nepravdnem postopku vsebovati navedene identifikacijske podatke udeležencev, pri čemer (ob smiselni uporabi 180. člena ZPP) za nasprotnega udeleženca (fizično osebo) ni treba, da predlog vsebuje enolični identifikacijski podatek (torej EMŠO, če je stranka vpisana v centralni register prebivalstva, davčno številko, če je stranka, ki ni vpisana v centralni register prebivalstva, vpisana v davčni register, ali rojstni datum, če stranka ni vpisana ne v centralni register prebivalstva ne v davčni register). Ta podatek sodišče pridobi po uradni dolžnosti iz centralnega registra prebivalstva oziroma davčnega registra, če lahko nasprotnega udeleženca nedvoumno identificira na podlagi drugih identifikacijskih podatkov, navedenih v predlogu. Če to ni mogoče, stranko pozove, da enolični identifikacijski podatek pridobi od upravljavca teh podatkov, če je to mogoče. Upravljavec zbirke podatkov je dolžan predlagatelju, ki izkaže pravni interes (s pozivom sodišča), posredovati navedene identifikacijske podatke.

Predlagatelj poudarja, da bo moral predlog, s katerim bo predlagan začetek postopka za varstvo koristi otroka (glede na to, da se odločba v takem postopku vedno neposredno nanaša tudi na otroka), vsebovati tudi EMŠO otroka. Na ta način bo lahko sodišče po predlaganem 94. členu (ko bodo za to izpolnjeni tehnični pogoji – glej 214. člen predloga zakona) v sodnih vpisnikih preverilo, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja naloge in pooblastila policije, zakonu, ki ureja kazenski postopek, in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini.

Po vzoru avstrijske ureditve (9. člen aZNP) je na novo predlagano, da mora predlagatelj, če se postopek vodi izključno zaradi plačila v denarju, v predlogu navesti tudi višino zahtevanega zneska. Če višina zahtevanega zneska ne bo navedena, bo sodišče v skladu z ureditvijo po ZPP glede ravnanja z nepopolnimi vlogami predlagatelja pozvalo, naj predlog s tem podatkom v določenem roku dopolni. Če predlagatelj predloga ne bo dopolnil v za to določenem roku, bo sodišče njegov predlog zavrglo.

K 24. členu:

Predlagani člen je vsebinsko enak 22. členu veljavnega ZNP o postopanju s predlogom, ki ga je vložila neupravičena oseba, in o nadaljnjem postopanju sodišča, če so izpolnjeni pogoji za začetek postopka po uradni dolžnosti.

V primerih predlagalnega postopka, ko sodišče začne postopek le po predlogu upravičenca, je predlog procesna predpostavka za začetek postopka. Če predlagatelj nima pravice vložiti predloga, ga sodišče zavrže kot nedopustnega. Če je predlagatelj upravičen za vložitev predloga, postane udeleženec postopka. Upravičenih predlagateljev je lahko več, npr. otroci, dediči, kar lahko povzroči več vzporednih postopkov. Zadevni primer se rešuje z združevanjem postopkov, če so predlogi podani na istem sodišču, oziroma s prevencijo, če se postopek odvija na drugem sodišču, tj. postopek se nadaljuje pri sodišču, ki je prvo začelo postopek.

V postopku, ki ga je mogoče začeti tudi po uradni dolžnosti, pa mora sodišče najprej presoditi, ali niso morda podani pogoji za uvedbo postopka po uradni dolžnosti. Če so, sodišče predlog zavrže in začne □ če pa se je postopek že začel, nadaljuje □ postopek po uradni dolžnosti.¹³⁶

K 25. členu:

Predlagana ureditev glede umika predloga je vsebinsko enaka ureditvi v 23. členu veljavnega ZNP o tem, do katere faze v postopku lahko predlagatelj umakne predlog.

Pravilo, da se, če predlagatelj, ki je bil pravilno vabljen, ne pride na prvi narok in ne pošlje svojega pooblaščenca ali izostanka ne opraviči, šteje, da je predlog umaknil, je v predlogu zakona spremenjeno tako, da je namesto umika predloga določeno, da v opisanem primeru nastopi mirovanje postopka (glej drugi odstavek 30. člena predloga zakona).

K 26. členu:

Predlagana ureditev je vsebinsko enaka ureditvi v 24. členu veljavnega ZNP in določa rok, v katerem ima vsak udeleženec možnosti predlagati nadaljevanje postopka, ter sodišču zapoveduje, da v postopku, ki se lahko začne tudi po uradni dolžnosti, kljub umiku postopek nadaljuje, če so za to podani razlogi.

K 27. členu:

Tudi predlagana določba, ki za primere, kadar predlagatelj predlog umakne, omogoča ponovno vložitev predloga, je vsebinsko enaka veljavni določbi 25. člena ZNP. Umik predloga je namreč umik zahteve za sodno varstvo, ne pomeni pa odpovedi pravici, o kateri se odloča. Predlog zakona ne pozna umika predloga z odpovedjo zahtevku. V številnih nepravdnih postopkih odpoved zahtevku ne bi bila mogoča že zato, ker se v njih odloča o pravicah, s katerimi udeleženci ne morejo prosto razpolagati (predvsem postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij).¹³⁷

V. poglavje – Narok

K 28. členu:

Določbe predlaganih prvega in tretjega odstavka so vsebinsko enake določbam veljavnih prvega in drugega odstavka 26. člena ZNP ter določajo krog oseb, ki jih sodišče vabi na narok, saj lahko dajo potrebne podatke, in sodišču dovoljujejo, da opravi narok, čeprav nanj ne pridejo udeleženci, ki so bili pravilno povabljeni.

Na novo pa je v predlaganem drugem odstavku določeno, da lahko sodišče razpiše pripravljalni narok, če po prejemu odgovora na predlog oceni, da bi bilo to glede na okoliščine primerno. Predlagatelj s tem upošteva novo ureditev v 279.c členu ZPP, kot je bila uzakonjena z novelo ZPP-E, vendar meni, da v nepravdnih postopkih ureditev, po kateri je pripravljalni narok obvezen, ni primerna. Sodišču bo prepuščeno, da v postopkih, ki so podobni pravnim postopkom in se začnejo na predlog, po prejemu odgovora na predlog oceni, ali bi bilo to glede na okoliščine posamezne zadeve primerno. Pri tem bo seveda upoštevalo temeljni namen pripravjalnega naroka, tj. skrbno pripravo na obravnavo zadeve.

V primerjavi z veljavnim tretjim odstavkom 26. člena ZNP (po katerem sodišče izvaja dokaze brez dokaznega sklepa) je v predlaganem četrtem odstavku določeno, da sodišče lahko izvaja dokaze brez dokaznega sklepa. Če bo sodišče v zahtevnejši zadevi razpisalo pripravljalni narok in naredilo načrt postopka v skladu z ureditvijo, uveljavljeno z ZPP-E, bo dokaze izvajalo z dokaznim sklepom, sicer pa je glede na večjo neformalnost nepravdnega postopka od pravnega ohranjena ureditev, po kateri lahko sodišče v nepravdnem postopku izvaja dokaze brez dokaznega sklepa.

K 29. členu:

S predlagano določbo je določen odstop od ureditve, ki velja glede navajanja novih dejstev in predlaganja novih dokazov po ZPP v postopku na prvi stopnji. Po njej lahko udeleženci vse do izdaje

odločbe, s katero se konča postopek na prvi stopnji, vselej (torej ne glede na siceršnje omejitve, ki jih določa ZPP) navajajo nova dejstva in predlagajo nove dokaze, če so v korist oseb iz drugega odstavka 6. člena tega predloga zakona, torej otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese.

K 30. členu:

Po veljavnem 27. členu ZNP v nepravdnem postopku ni mirovanja. Mirovanje postopka je zastoj v postopku, do katerega pride po izrecni ali domnevni volji strank. Ker je v nepravdnem postopku bolj poudarjen javni interes, ni mogoče dopustiti, da bi imeli udeleženci tolikšen vpliv na tek postopka. To, da v nepravdnem postopku ni mirovanja postopka, pa bi naj prispevalo tudi k hitrejšemu reševanju teh zadev.¹³⁸

V praksi pa se pogosto tudi v nepravdnih postopkih pokaže potreba in predvsem želja strank, da bi se postopek začasno prekinil (zlasti npr. v primeru poskusa prodaje nepremičnine na trgu, preden bi sodišče odločilo o civilni delitvi). Poleg tega je po veljavni ureditvi mirovanje dovoljeno v zakonskih sporih in sporih iz razmerij med starši in otroki, o katerih se bo po predlagani ureditvi odločalo v nepravdnem postopku. Zato tudi družinski sodniki opozarjajo na potrebo po spremembi ureditve, ki velja po ZNP glede mirovanja.

Predlagatelj ne vidi razloga, da ne bi bilo mirovanje dovoljeno tudi v nepravdnih postopkih, ki se začnejo na predlog. Glede na predlagano ureditev v tem členu ob smiselni uporabi ZPP¹³⁹ mirovanje postopka nastane, če se udeleženci o tem sporazumejo. Mirovanje postopka se začne z dnem, ko udeleženci to naznanijo sodišču. Postopek miruje, dokler kateri od udeležencev ne predlaga, naj se nadaljuje. Dokler ne pretečejo trije meseci od dneva, ko je nastalo mirovanje, se postopek ne more nadaljevati. Če nobeden od udeležencev v štirih mesecih od dneva, ko je nastalo mirovanje postopka, ne predlaga nadaljevanja, se šteje, da je predlog umaknjen (209. in 210. člen ZPP).

V nepravdnem postopku pa po predlaganem prvem odstavku še vedno ne bo mogoče mirovanje postopka, če se je postopek začel po uradni dolžnosti ali če se je postopek začel na predlog, pa so izpolnjeni pogoji za nadaljevanje postopka po uradni dolžnosti.

Kot že navedeno, je za primer, če predlagatelj, ki je bil pravilno vabljen, ne pride na prvi narok in ne pošlje svojega pooblaščenca ali izostanka ne opraviči, namesto sedanje posledice – umik predloga – predlagano, da nastopi mirovanje postopka (predlagani drugi odstavek). To seveda ne bo mogoče, če po predlaganem prvem odstavku ni mirovanja postopka.

Ob tem predlagatelj dodaja, da je novela ZPP-E v postopek uvedla fazo pripravljalnega naroka (279.c člen ZPP). Predlagatelj ne vidi razloga, da ne bi tudi v nepravdnih postopkih, v katerih bi sodišče ocenilo, da je pripravljalni narok v konkretni zadevi primeren, tak narok izpeljalo (glej obrazložitev k 28. členu). Če bo tako odločitev sprejelo in predlagatelja na pripravljalni narok pravilno povabilo, na narok pa ne bo pristopil niti predlagatelj niti njegov pooblaščenec in predlagatelj izostanka tudi ne bo opravičil, bo nastopilo mirovanje postopka.

VI. poglavje – Odločba

K 31. členu

Nespremenjena ostaja tudi določba veljavnega 29. člena ZNP, skladno s katero sodišče izdaja

odločbe v obliki sklepov, pri čemer (le) za sklepe, zoper katere je dopustna posebna pritožba, sklepe, s katerimi se postopek konča, in sklepe sodišča druge stopnje velja, da morajo biti obrazloženi.

V pravnem postopku se meritorne odločbe izdajajo praviloma v obliki sodbe, o procesnih vprašanjih pa sodišče odloča s sklepom. V nepravdnem postopku pa se odločbe izdajajo samo v obliki sklepov. Ločimo končne sklepe, s katerimi se postopek konča, in vmesne sklepe, s katerimi sodišče odloča o posameznih vmesnih vprašanjih (npr. o predlogu za izdajo začasne odredbe ali o kakšnem procesnem vprašanju). S končnim sklepom sodišče praviloma odloči o pravici, razmerju oziroma stanju, o katerem je tekel postopek (meritorni sklep), včasih pa se postopek konča tudi iz procesnih razlogov (če sodišče na primer zavrže predlog). Tudi skladno s predlagano določbo morajo biti obrazloženi vsi sklepi, s katerimi se postopek konča. Poleg tega morajo biti obrazloženi vmesni sklepi, proti katerim je dopustna pritožba, in vsi sklepi sodišča druge stopnje.¹⁴⁰ Ob smiselni uporabi ZPP bo v primeru ustne razglasitve sklepa mogoča tudi izdaja sklepa s skrajšano obrazložitvijo.¹⁴¹

V 53. členu predloga zakona je predvidena še izdaja prepisa sklepa, ki ga izda (s polno ali skrajšano obrazložitvijo) sodišče v postopku po X. poglavju posebnih postopkov (postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij), brez obrazložitve. Predlagano je, da se, kadar je treba sklep, izdan po določbah tega poglavja, poslati upravni enoti zaradi vpisa v matični register, sodišču za vpis zaznambe v zemljiško knjigo ali drugim organom ali organizacijam zaradi vpisa v javno knjigo ali evidenco, se pošlje prepis sklepa, ki ne vsebuje obrazložitve. Poleg tega imajo po predlagani ureditvi udeleženci možnost, da sodišču predlagajo, naj jim zaradi uveljavljanja pravic v drugih postopkih izda prepis sklepa, ki ne vsebuje obrazložitve.

VII. poglavje – Pravna sredstva

K 32. in 33. členu:

Vsebina predlaganih določb je enaka veljavnim določbam 30. in 31. člena ZNP, ki določajo krog oseb, ki so upravičene vložiti pravno sredstvo. Le v prvem odstavku predlaganega 32. člena je izrecno določeno, da lahko tisti, ki misli, da je s sodno odločbo prizadet njegov pravni interes, *le glede odločitve, ki se nanj nanaša*, vložiti pravno sredstvo tudi, če ni sodeloval v postopku na prvi stopnji.

Spremenjena pa je določba veljavnega tretjega odstavka 31. člena ZNP. Skladno s predlogom tretjega odstavka 33. člena se pritožba zoper sklep, s katerim se postopek konča, vložiti v 30 dneh od vročitve prepisa sklepa, če zakon ne določa drugače (ZPND na primer določa krajši osemdnevni rok za pritožbo).

Splošni rok za pritožbo zoper sklep, s katerim se postopek konča, tako po predlagani ureditvi znaša (namesto zdaj veljavnih 15 dni) 30 dni, kar je enak rok, kot ga za pritožbo zoper sodbo po uveljavitvi ZPP-E določa ZPP. Ob upoštevanju razlogov, navedenih v obrazložitvi k 20. členu predloga zakona¹⁴², je po mnenju predlagatelja tudi glede roka za pritožbo zoper končne sklepe v nepravdnem postopku potrebna uskladitev z ZPP, ki v prvem odstavku 333. člena določa 30-dnevni rok za pritožbo zoper sodbo, saj primeren pritožbeni rok pomeni udejanjanje pravice do pritožbe.

Za pritožbo zoper ostale sklepe sodišča, ki niso končni sklepi, bo ob smiselni uporabi ZPP veljal 15-dnevni rok za pritožbo, ki ga ZPP za pritožbo zoper sklep določa v drugem odstavku 363. člena.

Določba četrtega odstavka veljavnega 31. člena ZNP glede na spremenjeno določbo 366. člena ZPP ni potrebna, saj je zdaj treba po ZPP tudi pritožbo zoper sklep vročiti nasprotni stranki, ki lahko nanjo

odgovori v enakem roku, kot je določen za pritožbo (344. člen ZPP), kar je primerna ureditev tudi za nepravdni postopek.

ZPP-E je na novo v 357.a členu določil, da je zoper sklep sodišča druge stopnje o razveljavitvi sodbe in vrnitvi zadeve sodišču prve stopnje dovoljena pritožba, o kateri odloča vrhovno sodišče. Ker se po 366. členu ZPP v postopku s pritožbo zoper sklep smiselno uporabljajo določbe, ki veljajo za pritožbo zoper sodbo, bo moralo po ureditvi v ZPP pritožbeno sodišče tudi v vseh nepravdnih postopkih (v njih se odloča s sklepom) skladno s 357.a členom ZPP strankam dosledno dati možnost pravnega sredstva zoper sklepe, s katerimi pritožbeno sodišče razveljavi dokončno odločitev nepravdnega sodišča. Kot že navedeno v uvodni obrazložitvi predloga zakona, se je o uporabi 357. člena ZPP v nepravdnih postopkih že oblikovala sodna praksa¹⁴³.

K 34. členu:

V predlaganem 29. členu je določen odstop od ureditve, ki velja glede navajanja novih dejstev in predlaganja novih dokazov po ZPP v postopku na prvi stopnji. Po njej lahko udeleženci vse do izdaje odločbe, s katero se konča postopek na prvi stopnji, vselej navajajo nova dejstva in predlagajo nove dokaze, če so v korist oseb iz drugega odstavka 6. člena tega predloga zakona, torej otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese.

Zaradi varstva koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena predloga zakona je po predlagani ureditvi v tem členu tudi pritožniku dopuščeno – ne glede na pogoje, ki jih določa ZPP – v pritožbi vselej navajati nova dejstva in predlagati dokaze, ki so navedenim osebam v korist.

Predlagana (glede na veljavni ZNP nova) določba je potrebna glede na izrecno določbo prvega odstavka 337. člena ZPP, skladno s katero sme pritožnik v pritožbi navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze le, če izkaže, da jih brez svoje krivde ni mogel navesti oziroma predložiti do prvega naroka za glavno obravnavo oziroma do konca glavne obravnave, če so izpolnjeni pogoji iz četrtega odstavka 286. člena ZPP.

K 35. členu:

Vsebina predlagane ureditve v tem členu se ujema z vsebino veljavnega 32. člena ZNP, po kateri pritožba zadrži izvršitev sklepa, če zakon ne določa drugače ali če sodišče ne odloči drugače. Sodišče odloči drugače, kadar obstaja nevarnost, da bi zaradi odložitve izvršitve nastala škoda, ali če je to potrebno zaradi varstva oseb iz drugega odstavka 6. člena predloga zakona. V teh primerih lahko sodišče zahteva varščino, če bi zaradi izvršitve nastala nevarnost za varstvo pravic oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona ali če je to potrebno za varstvo javnega interesa.

K 36. členu:

Predlagana ureditev po vsebini ne odstopa od ureditve v veljavnem 33. členu ZNP. Določeno je, da o pritožbi odloča sodišče druge stopnje (predlagani prvi odstavek), sodišče prve stopnje pa lahko na podlagi pravočasne pritožbe spremeni prejšnji sklep ali ga razveljavi, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb ali če se te osebe strinjajo s spremembo ali razveljavitvijo (predlagani drugi odstavek).

V zvezi s tem se lahko morda zastavi vprašanje, kako je z uporabo 343.a člena ZPP, ki določa:
»Če predsednik senata sodišča prve stopnje ugotovi, da je pritožba pravočasna, popolna in dovoljena ter oceni, da je podana bistvena kršitev postopka iz 14. ali 15. točke drugega odstavka

339. člena tega zakona, ki jo stranka uveljavlja v pritožbi, lahko sodišče prve stopnje izda novo sodbo, ki nadomesti sodbo, ki se s pritožbo izpodbija in s katero odpravi to kršitev. Zoper novo sodbo ima stranka pravico do pritožbe. Ko sodišče prejme to pritožbo, se določba prejšnjega odstavka ne uporablja.«

Ker se po 366. členu ZPP v postopku s pritožbo zoper sklep smiselno uporabljajo določbe, ki veljajo za pritožbo zoper sodbo, se uporablja tudi 343.a člen ZPP. Po mnenju predlagatelja ta določba velja tudi v nepravdnih postopkih, sodišče pa ima po posebni ureditvi v drugem odstavku predlaganega člena še dodatno pooblastilo, da lahko spremeni svoj prejšnji sklep ali ga razveljavi tudi, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb, ki se opirajo na ta sklep, ali če se te osebe strinjajo s spremembo ali razveljavitvijo.

Sodišče druge stopnje lahko v skladu s predlaganim tretjim odstavkom iz tehtnih razlogov upošteva tudi pritožbo udeleženca, ki ni sodeloval v postopku na prvi stopnji, vloženo po izteku roka za pritožbo (tretji odstavek 33. člena predloga zakona), če s tem niso prizadete pravice drugih oseb ali če se te strinjajo s spremembo ali razveljavitvijo.

K 37. členu:

Veljavni ZNP v 34. členu določa, da revizija ni dovoljena, razen če zakon določa drugače. ZNP¹⁴⁴ določa drugače:

- v 52. členu – zoper sklep o delnem ali popolnem odvzemu poslovne sposobnosti sta dovoljeni revizija in obnova postopka;
- v postopku za določitev odškodnine v 103. členu – zoper odločbo sodišča druge stopnje je dovoljena revizija;
- v postopku v stanovanjskih zadevah v drugem odstavku 111. člena – zoper odločbo sodišča druge stopnje, s katero je bilo odločeno o stanovanjski pravici ali o pravici uporabe stanovanja, je dovoljena revizija.

ZPP-E je ukinil dovoljeno revizijo, po začetku njegove uporabe (to je od 14. 9. 2017) je mogoča (samo še) dopuščena revizija. ZPP-E je ob tako spremenjeni ureditvi revizije v prehodnih določbah glede revizije v nepravdnih postopkih določil: »Če drug zakon določa, da je revizija v nepravdnem postopku dovoljena, se ta dopusti pod pogoji iz 367.a člena zakona in po postopku po zakonu.«.

Od začetka uporabe ZPP-E je torej po ZNP v zgoraj navedenih (treh) postopkih možna dopuščena revizija, v vseh drugih postopkih, ki jih ureja ZNP, pa revizija (niti dopuščena) ni dovoljena.

Glede na spremenjeno ureditev revizije v ZPP, ki omogoča le še dopuščeno revizijo, in ne več tudi (po zakonu) dovoljene revizije, je v tem členu predlagano, da je zoper sklep sodišča druge stopnje, s katerim je bil postopek pravnomočno končan, revizija dovoljena pod pogoji, ki jih določa ZPP. Po predlogu zakona bo torej v vseh nepravdnih postopkih dovoljena dopuščena revizija.

Predlagatelj meni, da ni utemeljenega razloga, da bi v nepravdnih postopkih veljalo drugače kot v civilnih, gospodarskih, delovnih in upravnih sporih, zato je s predlagano določbo odpravljen razlog, da vrhovno sodišče revizije pod pogoji iz 367.a člena ZPP ne bi moglo dopustiti v vseh nepravdnih postopkih, saj tudi v teh lahko pride do primerov, ko je od odločitve vrhovnega sodišča mogoče pričakovati odločitev o pravnem vprašanju, ki je pomembno za zagotovitev pravne varnosti, enotne uporabe prava ali za razvoj prava prek sodne prakse. Vrhovno sodišče skladno z ZPP namreč dopusti revizijo zlasti: če gre za pravno vprašanje, glede katerega odločitev sodišča druge stopnje odstopa od sodne prakse vrhovnega sodišča, ali če gre za pravno vprašanje, glede katerega sodne

prakse vrhovnega sodišča ni, še zlasti, če sodna praksa višjih sodišč ni enotna, ali če gre za pravno vprašanje, glede katerega sodna praksa vrhovnega sodišča ni enotna. Če se katero od zapisanih vprašanj postavi v nepravdnem postopku, predlagatelj ne vidi razloga, da ne bi bila mogoča presoja pogojev za dopustitev revizije tudi v teh postopkih.

To bo veljalo tudi v nepravdnih postopkih, ki jih urejajo drugi zakoni, v katerih po veljavni ureditvi zdaj revizije ni (ZPND, ZGD-1), upošteva se predlagano ureditev v 219. členu tega zakona pa tudi v postopkih po Zakonu o sodnem registru (glej tudi obrazložitev k 219. členu).

K 38. členu:

Tretji odstavek 391. člena ZPP določa, da če je zahteva za varstvo zakonitosti vložena pod pogoji iz prvega odstavka 367.a člena ZPP¹⁴⁵ in vrhovno sodišče spozna, da je utemeljena, ugotovi le, da je bil zakon prekršen, ne da bi posegalo v pravnomočno odločbo, razen če je bila v tej zadevi vložena revizija ali če zoper pravnomočno sodno odločbo revizije ni mogoče dopustiti.

Po mnenju predlagatelja taka ureditev, po kateri ima odločba vrhovnega sodišča le ugotovitven značaj, v nepravdnih postopkih, v katerih je podan poseben javni interes in se lahko začnejo tudi po uradni dolžnosti, ni ustrezna. Zato je v tem členu predlagano, da se – če je zahteva za varstvo zakonitosti vložena v postopku, ki se lahko začne po uradni dolžnosti, in vrhovno sodišče spozna, da je utemeljena – ne uporablja določba ZPP, ki določa, da vrhovno sodišče ugotovi le, da je bil zakon prekršen, ne da bi posegalo v pravnomočno odločbo.

VIII. poglavje – Plačilo sodne takse in stroški postopka

K 39. členu:

V tem členu je na novo predlagano, da je plačilo sodne takse za predlog v nepravdnem postopku procesna predpostavka, če (ta ali kateri drug) zakon ne določa drugače. Predlog zakona določa drugače za postopke iz X. poglavja drugega dela, to je pri postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij.

Glede na subsidiarno uporabo ZPP (105.a člen) je plačilo sodne takse procesna predpostavka tudi za predlog za obnovo postopka, predlog za zavarovanje dokazov pred začetkom postopka, predlog za poskus poravnave, vlogo, ki vsebuje napoved pritožbe, pritožbo, predlog za dopustitev revizije in revizijo.

Če taksa ne bo plačana niti v roku, ki ga sodišče določi v nalogu za plačilo sodne takse, in niso podani pogoji za oprostitev, odlog ali obročno plačilo sodnih taks, se po tretjem odstavku 105.a člena ZPP šteje, da je vloga umaknjena.

K 40. členu:

Vsebinsko so predlagane določbe enake vsem šestim odstavkom 35. člena veljavnega ZNP, ki ureja porazdelitev bremena stroškov postopka med udeležence postopka. Dopolnjena je le določba drugega odstavka, po kateri odloči sodišče o skupnih stroških po prostem preudarku, upošteva se okoliščine primera, v kakšnem razmerju jih udeleženci krijejo, razen če zakon določa drugače.

K 41. členu:

Predlagana ureditev vsebinsko ustreza ureditvi v veljavnem 36. členu ZNP, po kateri sodišče šteje, da je predlagatelj umaknil predlog, če ne založi predujma za dokaz z izvedencem ali cenilcem, sodišče pa brez tega dokaza ne more odločiti. Na navedeno posledico mora sodišče predlagatelja opozoriti in mu dati ustrezen rok za založitev odrejenega predujma. Na novo pa je predvideno, da enako velja tudi, kadar sodišče ne more odločiti, ne da bi izvedlo kak drug dokaz, za katerega je treba plačati predujem, ter da lahko zakon določi drugače. Drugače je v nadaljevanju tega predloga zakona določeno v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij (glej 55. člen in obrazložitev k temu členu).

IX. poglavje – Uporaba zakona o pravnem postopku

K 42. členu:

Določba je po vsebini enaka določbi veljavnega 37. člena ZNP in določa, da se v nepravdnem postopku smiselno uporabljajo določbe ZPP, če (ta ali kateri drug) zakon ne določa drugače.

Drugi del – POSEBNI POSTOPKI

X. poglavje – Postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij

Poglavje je razdeljeno na naslednje oddelke:

1. oddelek: Skupne določbe
2. oddelek: Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo
3. oddelek: Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj
4. oddelek poglavje: Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze
5. oddelek: Postopki v zakonskih sporih:
 - postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze
 - postopek za razveljavitev zakonske zveze
 - postopek za razvezo zakonske zveze
6. oddelek: Ugotavljanje in izpodbijanje očetovstva in materinstva
7. oddelek: Postopki za varstvo koristi otroka
 1. pododdelek: Postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in otrokovih stikih
 2. pododdelek: Postopek za odločanje o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj
 3. pododdelek: Postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka
 4. pododdelek: Postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo
 5. pododdelek: Postopek za namestitvev otroka v rejništvo
 6. pododdelek: Postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku
 7. pododdelek: Postopek za posvojitve in razveljavitev posvojitve

Skupne določbe tega poglavja bodo po predlagani ureditvi veljale za vse postopke, ki so v nadaljevanju posebej urejeni v tem poglavju, po predlagani določbi 56. člena (ta je enaka določbi veljavnega 43. člena ZNP) pa tudi za postopke iz osebnih in družinskih razmerij, ki niso posebej urejeni v tem poglavju, če zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku.

1. oddelek – Skupne določbe

K 43. členu:

Enako kot v veljavnem ZNP je predlagano, da je v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij javnost zaradi varstva osebnosti prizadetih oseb izključena že po zakonu.

Prav tako bo sodišče v teh postopkih, enako kot zdaj po drugem odstavku 38. člena ZNP, odločilo po obravnavi na naroku. To izhaja iz predlaganega 8. člena, po katerem sodišče v nepravdnem postopku odloči po obravnavi na naroku, če zakon ne določa drugače. Predlog zakona za postopke za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij ne določa drugače, torej velja pravilo iz 8. člena predloga zakona.

Ni pa več ohranjena določba, da so postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij *nujni*. Glede na celovit prenos pristojnosti odločanja v zadevah po DZ na okrožna sodišča je bilo nujno opraviti ponovno tehtanje, katere od zadev naj ostanejo oziroma naj bodo določene kot nujne, saj ni mogoče, da bi bile skoraj vse zadeve, o katerih bodo odločali posebni družinski oddelki okrožnih sodišč, obravnavane kot nujne.

ZS v prvem odstavku 83. člena določa, da sodišča od 15. julija do 15. avgusta (sodne počitnice) opravljajo naroke in odločajo samo v nujnih zadevah. Kot nujne zadeve so v drugem odstavku 83. člena določene:

1. preiskave in sojenje v kazenskih zadevah, v katerih je obdolžencu odvzeta ali omejena prostost, ter v kazenskih zadevah tujcev, ki ne prebivajo v Republiki Sloveniji,
2. *postopek v zadevah zavarovanja,*
3. *nepravdne in izvršilne zadeve v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter prežिवninskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona,*
4. *nepravdne zadeve o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah,*
5. menični in čekovni protesti ter menične tožbe,
6. spori za objavo popravka objavljene informacije,
7. popis zapustnikovega premoženja,
8. zadeve prisilne poravnave in stečaja,
9. *druge zadeve, za katere tako določa zakon¹⁴⁶.*

Razen v navedenih zadevah v času sodnih počitnic procesni roki ne tečejo, niti se ne vročajo sodna pisanja. Če je bilo sodno pisanje vročeno, začnejo procesni roki teči prvi naslednji dan, ko se iztečejo sodne počitnice.

Po veljavni ureditvi v ZS bi bili kot nujni obravnavani:

- postopki za izdajo začasnih odredb (zadeve zavarovanja),
- nepravdne in izvršilne zadeve v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter prežिवninskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona,
- nepravdne zadeve po ZDZdr,
- nepravdne zadeve po ZPND.

Po veljavni ureditvi o zadevah v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter prežिवninskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona (če ni ob doseženem sporazumu med starši v nepravdnem postopku predlagana izdaja sklepa o tem) sodišče odloča v pravnem postopku in se tako ne obravnavajo kot nujne. Predlagatelj meni, da le sprememba vrste postopka ne more biti razlog za drugačno (nujno) obravnavo. Zato je v 220. členu predlagano, da se v ZS v drugem odstavku 83. člena v 3. točki črta besedilo »nepravdne in«.

Tako bodo po predlagani ureditvi naslednje zadeve določene kot nujne:

- postopki za izdajo začasnih odredb (zadeve zavarovanja),
- izvršilne zadeve v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter preživninskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona,
- nepravdne zadeve po ZDZdr,
- nepravdne zadeve po ZPND (glede na 9. točko prvega odstavka 83. člena ZS v povezavi s četrtem odstavkom 22.a člena ZPND)
- postopki za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok (glej 104. člen predloga zakona).

Katere izmed zadev bo sodišče reševalo *prednostno*, pa določa DZ v drugem odstavku 14. člena. Ta določa, da se sodne zadeve iz tega zakonika, ki se vodijo v zvezi z razmerji med starši in otroki, posvojitvijo, podelitvijo starševske skrbi sorodnikom, rejništvom in skrbništvom, rešujejo prednostno.

K 44. členu:

V tem členu je (v primerjavi z veljavno ureditvijo) na novo predlagano, da če ob vložitvi predloga za začetek postopka, predloga za obnovo postopka, predloga za zavarovanje dokazov pred začetkom postopka, predloga za poskus poravnave, vloge, ki vsebuje napoved pritožbe, pritožbe, predloga za dopustitev revizije in revizije ni plačana sodna taksa, sodišče izroči ali pošlje taksnemu zavezancu plačilni nalog v skladu z zakonom, ki ureja sodne takse, in začne z opravo procesnih dejanj.

S tem se v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij izključi smiselna uporaba 105.a člena ZPP, ki določa plačilo sodne takse (ob vložitvi tožbe, nasprotne tožbe, predloga za sporazumno razvezo, tožbe, ki vsebuje predlog za izdajo plačilnega naloga, predloga za obnovo postopka, predloga za zavarovanje dokazov pred začetkom pravnega postopka, predloga za poskus poravnave, vloge, ki vsebuje napoved pritožbe, pritožbe, predloga za dopustitev revizije in revizije) kot procesno predpostavko.

K 45. členu:

Po predlagani določbi (enako kot po veljavnem 39. členu ZNP) sodišče dovoli, da udeleženec, ki ni poslovno sposoben, zaradi uveljavitve svojih pravic ali pravnih interesov sam opravi posamezna procesna dejanja, če oceni, da je sposoben razumeti pomen in pravne posledice takih dejanj.

V predlagani člen (drugi do šesti odstavek) je v celoti preneseno besedilo veljavnega 409. člena ZPP, ki je bilo oblikovano na podlagi MEKUOP. Konvencija pravzaprav temelji na 12. členu KOP, ki otroku, ki je sposoben izoblikovati lastno mnenje, zagotavlja pravico prostega izražanja tega v vseh zadevah, ki se nanašajo nanj in pravico do zaslišanja v kateremkoli sodnem ali upravnem postopku v zvezi z njim, bodisi neposredno bodisi prek zastopnika ali ustreznega organa, na način, ki je v skladu s procesnimi pravili notranje zakonodaje.

MEKUOP naj bi pripomogla k temu, da bi pristojni organi držav podpisnic te konvencije v postopkih, ki zadevajo otroka, res upoštevali načelo največje koristi otroka. To naj bi dosegli predvsem z uveljavitvijo otrokove pravice, da v vseh zadevah, ki se nanašajo nanj, pove svoje mnenje. Pri tem so oblikovalci konvencije želeli zavarovati tudi pravice staršev in njihovo vlogo pri vzgoji in varstvu svojih otrok. Zlasti naj bi s konvencijo države spodbudili, da bi povečale prizadevanja za sporazumno rešitev sporov v družinskopravnih zadevah. Sodni postopki namreč v večini primerov škodljivo vplivajo na razvoj otrok. Po tej konvenciji je treba otroku, ki je po notranjem pravu države dovolj razumen, v postopkih, ki ga zadevajo, zagotoviti in mu omogočiti, da zahteva uveljavitev naslednjih pravic:

- pridobiti vse potrebne informacije,

- se posvetovati in izraziti svoje mnenje,
- biti informiran o možnih posledicah upoštevanja tega mnenja in posledicah katerekoli odločitve.

Po 4. členu MEKUOP ima otrok pravico osebno ali prek pristojnih organov zaprositi za posebnega zastopnika, kadar notranje pravo države nosilec starševskih odgovornosti prepoveduje zastopanje otroka zaradi kolizije interesov. Država podpisnica lahko določi, da gre ta pravica le otrokom, ki so dosegli določeno stopnjo razumevanja.

Države podpisnice konvencije naj bi po 5. členu poskušale otroku zagotoviti tudi dodatne procesne pravice, zlasti:

- pravico zahtevati pomoč primerne osebe po lastni izbiri za pomoč pri izražanju mnenja;
- pravico, da osebno ali prek ustreznih organov zahteva postavitve posebnega zastopnika, v ustreznih primerih odvetnika;
- pravico do imenovanja zastopnika po lastni izbiri;
- pravico opravljati procesna dejanja v postopku.

Določbe MEKUOP so bile v ZPP vnesene leta 1999.¹⁴⁷ V zadnjem odstavku 409. člena ZPP je določeno, da sodišče, če si interesi otroka in njegovega zakonitega zastopnika nasprotujejo, postavi otroku posebnega zastopnika. To je v sodni praksi povzročalo nejasnosti, saj je že ZZZDR v 213. členu za ta primer predvidel postavitve kolizijskega skrbnika, je pa res, da je po ZZZDR kolizijskega skrbnika lahko postavil le center za socialno delo, zaradi česar je moralo sodišče prekiniti postopek do postavitve kolizijskega skrbnika.

Določbe DZ so v primerjavi z ZZZDR spremenjene tako, da lahko kolizijskega skrbnika poleg centra za socialno delo postavi tudi sodišče (269. člen DZ). Glede na navedeno bo v skladu s predlagano ureditvijo v petem odstavku sodišče v tem primeru postavilo kolizijskega skrbnika, pri čemer bo (predlagani šesti odstavek) lahko zahtevalo mnenje centra za socialno delo o tem, katero osebo naj imenuje za kolizijskega skrbnika.

K 46. členu:

Po 87. členu ZPP je lahko v postopku pred okrajnim sodiščem pooblaščenec vsakdo, kdor je popolnoma poslovno sposoben (prvi odstavek), v postopku pred okrožnim, višjim in vrhovnim sodiščem pa je pooblaščenec lahko samo odvetnik ali druga oseba, ki je opravila pravniški državni izpit (tretji odstavek). Glede na to, da v ZNP posebnih določb glede oseb, upravičenih za zastopanje, ni, se v nepravdnem postopku glede tega vprašanja uporablja ZPP (37. člen veljavnega ZNP in 42. člen tega predloga zakona).

Tako z DZ kot s tem predlogom zakona se zaradi varstva koristi otrok v nepravdnem postopku krepi predlagalna in sodelovalna funkcija centrov za socialno delo. V skladu z določbami, ki urejajo začetek posameznih posebnih postopkov (57. člen – postopek postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, 70. člen – postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj, 101. člen – postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih, 103. člen – postopek za odločanje o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vpliva na otrokov razvoj, 105. člen – postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka, 112. člen – postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo, 115. člen – postopek za namestitev otroka v rejništvo, 120. člen – postopek za posvojitve in razveljavitev posvojitve), je center za socialno delo določen kot predlagatelj postopka, v nekaterih postopkih pa je predlagano, da je center za socialno delo udeleženec postopka tudi, kadar ne bo predlagatelj postopka (npr. 58. člen – postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, 71. člen – postopek za pridobitev popolne poslovne

sposobnosti otroka, ki je postal roditelj, 107. člen – postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok, 119. člen – postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku).

Za vse navedeno postopke bo po predlagani ureditvi pristojno okrožno sodišče, zaradi česar bi bil lahko po ureditvi v ZPP pooblaščenec centra za socialno delo lahko samo odvetnik ali druga oseba, ki je opravila pravniški državni izpit. Zato je v tem členu predlagano, da lahko center za socialno delo v postopku za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij pred sodiščem prve stopnje opravlja procesna dejanja ne le po direktorju, kot izhaja iz prvega odstavka 56. člena Zakona o socialnem varstvu¹⁴⁸ (v nadaljevanju: ZSV), temveč tudi po strokovnem delavcu, ki ga za to pooblasti direktor. Ni namreč mogoče pričakovati, da bi se vseh narokov v postopkih udeleževal direktor centra za socialno delo, kot neprimerno pa predlagatelj šteje tudi ureditev, po kateri bi moral direktor za to v vsakem primeru pooblastiti odvetnika ali osebo, ki ima opravljen pravniški državni izpit.

Glede na obravnavano vsebino in zlasti glede na število vseh navedenih postopkov predlagatelj šteje kot primerno, da procesna dejanja lahko opravi tudi strokovni delavec, ki ga za to pooblasti direktor, čeprav ta oseba nima opravljenega pravniškega državnega izpita. S predlagano določbo se zato prav zaradi strokovnega poznavanja področja dovoli, da v postopkih, ki predvidevajo procesna ravnanja centra za socialno delo, ta dejanja lahko opravijo tudi strokovni delavci centra za socialno delo. Z drugimi besedami, ta določba omogoča, da se sodnega postopka lahko udeležuje strokovni delavec centra za socialno delo, ki se tudi v okviru svojega dela ukvarja s konkretnim primerom in ga zato tudi v vseh podrobnostih pozna.

Ob tem je treba opozoriti, da bo opisana izjema od ureditve v ZPP veljala (le) v postopku pred sodiščem prve stopnje, v postopku s pravnimi sredstvi pa bo veljala ureditev glede zastopanja, kot jo določa ZPP.

Čeprav je s predlaganim členom določena drugačna ureditev glede pravice opravljati procesna dejanja centrov za socialno delo, kot bi sicer veljala po ZPP, se predlagatelj zaveda pomena pravnega znanja, zlasti v dejansko in pravno bolj zapletenih postopkih, zato je v drugem odstavku predvidena ureditev, v skladu s katero bo lahko sodišče, če bo ocenilo, da je zaradi varovanja koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona in zahtevnosti zadeve potrebno zastopanje po odvetniku ali drugi osebi, ki je opravila pravniški državni izpit, Državno odvetništvo Republike Slovenije pozvalo, naj prevzame zastopanje centra za socialno delo.

Določba se smiselno zgleduje po 283. členu ZPP, skladno s katerim predsednik senata stranko ali njenega zakonitega zastopnika, kadar se ne more jasno in določno izjaviti o zadevi, ki se obravnava, pa nima pooblaščenca, opozori, naj si vzame pooblaščenca. Prava neuka stranka ima interes, da jo v postopku zastopa kvalificirani pooblaščenec, ki ima pravno znanje in ustrezne izkušnje.¹⁴⁹ Prav tako ima v konkretnem primeru stranka, ki zastopa koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona, interes, da ima v nekaterih primerih pomoč odvetnika ali druge osebe, ki je opravila pravniški državni izpit. Vendar predlagatelj meni, da v teh postopkih ne bi bilo ustrezno center za socialno delo opozarjati oziroma pozivati, naj si vzame pooblaščenca. Po mnenju predlagatelja je primerneje, da sodišče v takem primeru pozove Državno odvetništvo Republike Slovenije, naj prevzame zastopanje centra za socialno delo.

Naj dodamo, da so 1. oktobra 2018 centri za socialno delo začeli delo v sklopu nove organizacijske strukture. Skladno z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem varstvu (ZSV-H) ter Uredbo o določitvi centrov za socialno delo, njihovega sedeža in teritorialne pristojnosti ter določitvi enot centrov za socialno delo in njihovega območja delovanja je s spojitvijo 62 centrov za socialno delo ustanovljenih 16 novih centrov za socialno delo, kot je razvidno iz naslednje tabele:

CENTER ZA SOCIALNO DELO	SEDEŽ	CSD-ji, ki se spajajo
CSD CELJE	CELJE	CSD CELJE
		CSD LAŠKO
		CSD SLOVENSKE KONJICE
		CSD ŠENTJUR PRI CELJU
		CSD ŠMARJE PRI JELŠAH
CSD DOLENJSKA IN BELA KRAJINA	NOVO MESTO	CSD ČRNOMELJ
		CSD METLIKA
		CSD NOVO MESTO
		CSD TREBNJE
CSD GORENJSKA	KRANJ	CSD JESENICE
		CSD KRANJ
		CSD RADOVLJICA
		CSD ŠKOFJA LOKA
		CSD TRŽIČ
CSD JUŽNA PRIMORSKA	KOPER	CSD IZOLA
		CSD KOPER
		CSD PIRAN
		CSD SEŽANA
CSD KOROŠKA	SLOVENJ GRADEC	CSD DRAVOGRAD
		CSD RADLJE OB DRAVI
		CSD RAVNE NA KOROŠKEM
		CSD SLOVENJ GRADEC
CSD LJUBLJANA	LJUBLJANA	CSD GROSUPLJE
		CSD LJUBLJANA BEŽIGRAD
		CSD LJUBLJANA CENTER
		CSD LJUBLJANA MOSTE - POLJE
		CSD LJUBLJANA ŠIŠKA
		CSD LJUBLJANA VIČ - RUDNIK
		CSD LOGATEC
		CSD VRHNIKA
CSD MARIBOR*	MARIBOR	CSD LENART
		CSD MARIBOR
		CSD PESNICA
		CSD RUŠE
		CSD SLOVENSKA BISTRICA
CSD OSREDNJA SLOVENIJA – VZHOD	DOMŽALE	CSD DOMŽALE
		CSD KAMNIK
		CSD LITIJA
CSD OSREDNJA SLOVENIJA – ZAHOD	KOČEVJE	CSD KOČEVJE
		CSD RIBNICA
CSD POMURJE	MURSKA SOBOTA	CSD GORNJA RADGONA
		CSD LENDAVA

		CSD LJUTOMER
		CSD MURSKA SOBOTA
CSD POSAVJE	KRŠKO	CSD BREŽICE
		CSD KRŠKO
		CSD SEVNICA
CSD PRIMORSKO-NOTRANJSKA	POSTOJNA	CSD CERKNICA
		CSD ILIRSKA BISTRICA
		CSD POSTOJNA
CSD SAVINJSKO-ŠALEŠKA	VELENJE	CSD MOZIRJE
		CSD VELENJE
		CSD ŽALEC
CSD SEVERNA PRIMORSKA	NOVA GORICA	CSD AJDOVŠČINA
		CSD IDRIJA
		CSD NOVA GORICA
		CSD TOLMIN
CSD SPODNJE PODRAVJE	PTUJ	CSD ORMOŽ
		CSD PTUJ
CSD ZASAVJE	TRBOVLJE	CSD HRASTNIK
		CSD TRBOVLJE
		CSD ZAGORJE OB SAVI

Centri za socialno delo bodo poleg delovanja na sedežu poslovali tudi zunaj sedeža, in sicer v enotah, kjer imajo sedež zdajšnji centri za socialno delo. Centri za socialno delo tako na lokalni ravni še naprej ostajajo osrednja strokovna institucija na področju socialnega varstva.

Reorganizacija uvaja novo organizacijsko strukturo centrov za socialno delo, s čimer se bo izboljšala njihova dostopnost in povečala kakovost storitev za uporabnike. Ohranjajo se prednosti prejšnje organizacije centrov za socialno delo, in sicer lokacije centrov za socialno delo, ki omogočajo neposredno dostopnost uporabnikom (na primer vlaganje zahtevkov in hkrati urejanje drugih pravic na centru za socialno delo, informiranje o pravicah, lažje urejanje sprememb), poznavanje situacije uporabnika, družine, hitro reagiranje, kadar je to potrebno.

V okviru nove organizacijske strukture bodo pri vsakem centru oblikovane služba ZUPJS, skupna splošna služba, služba za koordinacijo in pomoč žrtvam (vključuje interventno službo in krizne centre) in skupna strokovna služba (mobilni tim). Tako se bodo na nivoju 16 centrov za socialno delo opravljale naslednje naloge: pravne, finančne, računovodske zadeve za vse enote centra za socialno delo v regiji; koordinacija izvajanja storitev in nalog v regiji; strokovni mobilni tim; interventna služba; krizni centri; odločanje o pravicah iz javnih sredstev. Na ravni 63 enot pa se bodo opravljale naslednje naloge: vstopna točka za vse pravice; izvajanje strokovnih nalog; izvajanje socialno varstvenih storitev; izvajanje javnih pooblastil; izvajanje vseh programov; sprejemanje vlog (ZUPJS, ZSVarPre, ZSDP-1,...); odločanje o DSP, VD, NA, OZ, DZ, OS, DP, pravicah starševskega varstva in družinskih prejemkih.

K 47. členu:

Predlagano je, da sodišče in center za socialno delo v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij med seboj obvezno elektronsko poslujeta. To pomeni, da sodišče centru za socialno delo vroča vsa sodna pisanja po varni elektronski poti, prav tako pa center posreduje vse

predloge, mnenja in ostale vloge sodišču po e-poti.

To je še posebej pomembno v postopku za izdajo začasne odredbe, ki bo sledil izvedbi nujnega ukrepa odvzema otroka. V tem postopku so namreč v 168. členu DZ določeni izjemno kratki roki. Center za socialno delo mora v 12 urah po odvzemu otroka sodišču predlagati izdajo začasne odredbe o odvzemu otroka. O predlogu za izdajo začasne odredbe mora sodišče odločiti takoj, najpozneje pa v 24 urah. Če center za socialno delo v zakonsko določenem roku ne predlaga izdaje začasne odredbe ali če sodišče ne odloči o predlogu centra za socialno delo v 24 urah ali zavrne izdajo začasne odredbe, se otrok takoj vrne staršem.

V tretjem odstavku je za vsak primer predlagano, da če vložitev predloga, mnenja ali druge vloge ali vročitev pisanja v skladu s prejšnjima odstavkoma ni mogoča, se predlog, mnenje ali druga vloga vložijo oziroma pisanje vroči na drug način, ki ga določa ZPP.

Ker obvezno elektronsko poslovanje med centri za socialno delo in sodišči za zdaj še ni zagotovljeno, je v drugem odstavku 214. člena predlagano, da se določbe 47. člena tega zakona začnejo uporabljati, ko so zagotovljeni tehnični pogoji za njihovo izvajanje. Ko bodo tehnični pogoji zagotovljeni, bo po predlaganem četrtem odstavku 214. člena minister, pristojen za pravosodje, izdal odredbo, v kateri bo določil datum, od katerega se uporabljajo določbe 47. člena.

K 48. členu:

V predlagani prvi odstavki je v celoti preneseno besedilo veljavnega tretjega odstavka 408. člena ZPP. Res je, da ZPP, ki se subsidiarno uporablja tudi v nepravdnih postopkih, že v 10. členu določa, da morajo državni organi, organi lokalnih skupnosti, nosilci javnih pooblastil ter druge osebe in organizacije, ki razpolagajo s podatki, potrebnimi za odločitev, ne glede na določbe o varstvu osebnih in drugih podatkov na zahtevo sodišča brezplačno posredovati zahtevane podatke. Vendar lahko oseba, na katero se ti podatki nanašajo, nasprotuje pridobitvi teh podatkov. Zato je zakonodajalec že v 408. člen¹⁵⁰ veljavnega ZPP vnesel določbo, v skladu s katero so v postopkih v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki zaradi varstva otrok in drugih oseb, ki niso sposobne skrbeti za svoje pravice in interese, osebe in organizacije, ki razpolagajo s podatki, potrebnimi za odločitev, sodišču dolžne dati zahtevane podatke tudi proti volji osebe, na katero se ti podatki nanašajo.

Po veljavni ureditvi velja taka določba tako za spore iz razmerij med starši in otroki kot za zakonske spore. Predlagatelj meni, da mora taka določba veljati za vse postopke, urejene v okviru X. poglavja (torej za postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj, postopek za spregled zadržkov za sklenitev zakonske zveze, postopek v zakonskih sporih in postopke za varstvo koristi otroka), zato jo je umestil med skupne določbe tega poglavja.

V predlaganem drugem odstavku je določeno, da lahko sodišče ne glede na določbe ZPP uporabi dokaz, ki je bil že izveden v kakem drugem sodnem postopku, če gre za dokaz, ki se v postopku izvede zaradi varstva koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena.

Z ZPP-E je bila zaradi racionalizacije postopka z novim 219.a členom v slovenski pravni red uvedena rešitev iz avstrijskega prava (281.a člen aZPO), ki širi možnost uporabe dokaza, ki je bil izveden v drugem postopku. Nova določba 219.a člena sodišču omogoča, da kadar je bil dokaz, ki ga je predlagala stranka, že izveden v drugem sodnem postopku (npr. kazenskem), na predlog stranke kot dokazno sredstvo uporabi zapisnik (npr. o zaslišanju prič) ali pisno izvedensko mnenje iz drugega sodnega postopka. To lahko sodišče stori, kadar sta stranki v drugem postopku sodelovali, pa tudi,

kadar v drugem postopku nista bili udeleženi. V prvem primeru se prebere zapisnik ali izvedensko mnenje iz drugega postopka, če nobena od strank temu ne nasprotuje ali če dokaza ni mogoče več izvesti (npr. smrt priče). V drugem primeru se prebere zapisnik ali izvedensko mnenje iz drugega postopka, če nobena od strank temu ne nasprotuje. Da pravdno sodišče ugotovi, ali stranki branju zapisnika ali izvedenskega mnenja iz drugega postopka ne nasprotujeta, ju o tem povpraša na naroku ali jima določi rok, v katerem se lahko o tem izjavita. Če stranki ostaneta pasivni in izjave ne podata, sodišče lahko uporabi 219.a člen ZPP.

Glede na to, da lahko sodišče v postopku za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij zaradi varstva otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese, izvaja dokaze tudi po uradni dolžnosti, je v predlaganem drugem odstavku določena dodatna možnost uporabe dokazov, ki so bili izvedeni v drugem sodnem postopku, ne glede na omejitve, ki jih za to določa ZPP. Tako lahko sodišče v postopku za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij ne glede na določbe ZPP uporabi dokaz, ki je bil že izveden v kakem drugem sodnem postopku, če gre za dokaz, ki se v postopku izvede zaradi varstva koristi otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese. S to določbo se tako med drugim omogoči, da se posnetek razgovora z otrokom, ki je bil opravljen v drugem sodnem postopku, uporabi v postopku, ki teče po določbah tega poglavja.

K 49. členu:

Predlagana določba ureja primer, v katerem je nasprotnemu udeležencu (po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja naloge in pooblastila policije, zakonu, ki ureja kazenski postopek, ali po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini) izrečena prepoved približevanja naslovu, kjer ima stalno ali začasno prebivališče in predlagatelj v predlogu ne navede drugega naslova. V opisanih primerih od predlagatelja ni upravičeno pričakovati iskanja naslova, na katerega bo mogoče predlog vročiti nasprotnemu udeležencu. Sodišče bo nasprotnemu udeležencu pisanje vročalo na naslov, ki ga je ta sporočil policiji ali sodišču. Če naslova ni sporočil ali mu na tem naslovu predloga ni mogoče vročiti, bo sodišče po uradni dolžnosti odredilo vročitev po izvršitelju ali detektivu ali pa bo nasprotnemu udeležencu postavilo začasnega zastopnika po 82. členu ZPP. Glede na okoliščine primera je jasno, da je treba v navedenih primerih hitro ukrepati.

Ker je predlagatelj v navedenih primerih oseba, ki jo varuje izrečeni ukrep prepovedi približevanja, je temu prilagojena tudi ureditev glede založitve stroškov vročitve po izvršitelju ali detektivu oziroma stroškov začasnega zastopnika. Ti se začasno krijejo iz sredstev sodišča (drugi odstavek predlaganega člena).

Ko bo sodišče odločalo o stroških postopka, bo seveda odločilo tudi o povrnitvi teh stroškov in nato postopalo po določbah Sodnega reda¹⁵¹, ki urejajo izterjavo stroškov, ki so bili začasno izplačani iz sredstev za delo sodišč.¹⁵²

K 50. členu:

S predlaganim členom je z namenom dodatne pospešitve postopkov določen rok za odgovor na predlog za začetek postopka in za pripravo na narok. V predlogu predvideni roki so krajši od tistih, ki jih za podobna procesna opravila predvideva ZPP, ki se v nepravdnih postopkih smiselno uporablja na podlagi 42. člena predloga zakona.

Tako bo v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij rok za odgovor na predlog za

začetek postopka praviloma 30 dni, sodišče pa bo imelo možnost, da če posebne okoliščine utemeljujejo določitev krajšega roka, določi krajši rok, ki pa ne sme biti krajši od 15 dni. Krajšanje rokov je po predlagateljevem mnenju dopustno zlasti glede na naravo razmerij, ki se urejajo v tem poglavju. Krajše roke opravičujejo tudi določbe o varstvu koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena predloga zakona in ne nazadnje tudi 29. člen predloga zakona, ki udeležencem omogoča, da navajajo nova dejstva in predlagajo nove dokaze vse do izdaje odločbe, s katero se konča postopek na prvi stopnji, če so v korist oseb iz drugega odstavka 6. člena tega predloga zakona. Še več, udeleženci smejo vselej navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze celo v pritožbenem postopku, če so v korist oseb iz drugega odstavka 6. člena tega predloga zakona.

Skladno z navedenim in zaradi dodatne pospešitve postopkov bodo sodišča vabila na narok vročala tako, da bo udeležencem ostalo za pripravo nanj najmanj osem dni od prejema vabila. Po ZPP mora namreč sodišče pripravljalni narok določiti tako, da ostane strankam za pripravo najmanj 30 dni od prejema vabila (tretji odstavek 279.c člena ZPP), narok za glavno obravnavo pa tako, da ostane strankam za pripravo najmanj 15 dni od prejema vabila (drugi odstavek 280. člena ZPP).

K 51. členu:

Predlagatelj meni, da v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij načeloma ni mogoče dovoliti uporabe določb o sodni poravnavi. Določba je smiselno podobna določbi prvega odstavka 412. člena ZPP, skladno s katero se v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki ne uporabljajo določbe o sodbi na podlagi pripoznave, sodbi na podlagi odpovedi, vmesni sodbi na podlagi sporazuma strank in zamudni sodbi ter določbe o sodni poravnavi. V postopkih za ureditev osebnih stanj pa je poravnavanje že po naravi stvari izključeno.

V ZZZDR je bilo v 105., 106. in 130. členu določeno, da če se starši sporazumejo o vprašanjih, povezanih z varstvom, vzgojo in preživljanjem otroka ter otrokovih stikih, predlagajo, naj sodišče o tem izda sklep. Obenem je v veljavnem drugem odstavku 412. člena ZPP določeno, da o teh vprašanjih lahko stranke sklenejo sodno poravnavo. Tako je bilo v praksi sporno, ali je mogoče dogovor glede otrok zapisati v obliki sodne poravnave ali pa je vselej treba izdati sklep, saj je od te odločitve sodnika odvisno tudi, katera pravna sredstva imajo stranke na voljo – pritožbo ali tožbo za razveljavitev sodne poravnave.¹⁵³

DZ in predlog tega zakona to vprašanje jasno rešujeta. Po predlagani ureditvi v 51. členu je sodna poravnava izrecno dovoljena v postopkih za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih ter v postopkih za odločanje o vprašanjih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj. V drugih postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij pa se določbe o sodni poravnavi ne uporabljajo.

Da je sodna poravnava dovoljena v postopkih za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih, izrecno določa že DZ, ki dovoljuje sklenitev sodne poravnave:

- kadar se starši sporazumejo o varstvu in vzgoji otrok (drugi odstavek 138. člena DZ),
- kadar se starši, ki ne živijo ali ne bodo več živeli skupaj, sporazumejo o stikih (četrti odstavek 141. člena DZ),
- kadar se otrokovi starši, otrok in druge osebe, s katerimi je družinsko povezan in nanje navezan, sporazumejo o stikih (tretji odstavek 142. člena DZ),
- če se starši sporazumejo o otrokovi preživnini (191. člen DZ) in
- kadar se starši sporazumejo o zvišanju ali znižanju z izvršilnim naslovom določene otrokove preživnine (drugi odstavek 197. člena DZ).

DZ za vse navedene primere določa, da če se starši sporazumejo, lahko predlagajo sklenitev sodne poravnave, če pa sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu s koristjo otrok, predlog zavrne.

Sporazum v navedenih postopkih in po predlaganem prvem odstavku tudi v postopku za odločanje o vprašanih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, pa je seveda mogoče doseči tudi med sodnim postopkom. Če sodišče v takem primeru ugotovi, da sporazum, kot je dosežen in predlagan, ni v skladu s koristjo otrok, po predlaganem drugem odstavku ne dovoli sodne poravnave. Gre za določbo, ki jo pozna tudi ZPP (drugi odstavek 412. člena).

K 52. členu:

Ureditev pravnih posledic odločbe, izdane v postopku za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, predstavlja prepis 41. člena veljavnega ZNP. Pravne posledice odločb v navedenih postopkih nastopijo praviloma s pravnomočnostjo. V drugem odstavku pa je ostala predvidena možnost, da nastopijo pravne posledice že prej, in sicer kadar je to potrebno zaradi varstva pravic in pravnih interesov otrok in oseb, ki zaradi svoje motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese (drugi odstavek 6. člena predloga zakona).¹⁵⁴

K 53. členu:

Po predlagani ureditvi bo sodišče, kadar je treba sklep, izdan po določbah tega poglavja, poslati upravni enoti zaradi vpisa v matični register, sodišču za vpis zaznambe v zemljiško knjigo ali drugim organom ali organizacijam zaradi vpisa v javno knjigo ali evidenco, se pošlje prepis sklepa, ki ne vsebuje obrazložitve. Zaradi vpisa določenih dejstev v javne knjige ali evidence je namreč relevanten le izrek sklepa, ne pa tudi obrazložitev oziroma razlogi, na podlagi katerih je sodišče sprejelo odločitev.

V skladu s predlaganim drugim odstavkom bo sodišče izdalo prepis sklepa, izdanega po določbah tega poglavja, ki ne vsebuje obrazložitve, tudi na predlog udeleženca, ki tak sklep potrebuje zaradi uveljavljanja pravic v drugih postopkih.

V veljavni ureditvi pozna tako možnost 419. člen ZPP, vendar le za prepis odločbe o razvezi zakonske zveze. Predlagatelj ne vidi utemeljenega razloga, da ne bi bili udeleženci postopkov iz X. poglavja, torej postopkov za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, do takega prepisa upravičeni tudi v drugih postopkih po tem poglavju. Gre za ukrep varovanja občutljivih osebnih podatkov, v primerih ko stranka odločbo potrebuje za uveljavljanje svojih pravic v drugih postopkih, v katerih razlogi za sklep, s katerim je bilo urejeno osebno stanje ali družinsko razmerje, niso potrebni.¹⁵⁵

K 54. členu:

Predlog zakona ohranja tudi vsebino 42. člena veljavnega ZNP. Skladno z navedenim členom proti sklepu, s katerim je postopek pravnomočno končan, obnova postopka ni dovoljena, razen če zakon določa drugače. Predlagani zakon ne izključuje obnove postopka in je ta zato v nepravdnem postopku ob smiselni uporabi določb ZPP (42. člen predloga zakona) načeloma dopustna. Tudi po predlagani ureditvi pa so izjema postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij. V teh postopkih gre za dinamična razmerja, zato je odločbo mogoče spremeniti v novem postopku, če se spremenijo okoliščine, na podlagi katerih je bila izdana. Zato je obnova dopustna le proti sklepu o postavitvi pod skrbništvo (65. člen predloga zakona) ter v postopkih ugotavljanja in izpodbijanja

očetovstva in materinstva (90. člen predloga zakona). Odločbe, izdane v obnovi navedenih postopkov, namreč učinkujejo tudi za nazaj, kar je v navedenih postopkih nujno zaradi vzpostavitve ustreznega stanja in urejanja nastalih razmerij (npr. presoja veljavnosti pravnih poslov).¹⁵⁶

K 55. členu:

V splošnih določbah predloga zakona (predlagani 41. člen) je (enako kot v veljavnem 36. členu ZNP) določeno, da se, kadar sodišče ne more odločiti, ne da bi izvedlo dokaz z izvedencem ali cenilcem ali kak drug dokaz, za katerega je treba plačati predujem, in predlagatelj v roku ne založi odrejenega predujma za stroške izvedbe tega dokaza, šteje, da je predlagatelj predlog umaknil.

V postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij mora sodišče zaradi varstva koristi otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese, ugotavljati tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli, in izvajati dokaze, ki jih udeleženci niso predlagali, ter nadaljevati postopek tudi, kadar upravičeni predlagatelji predlog umaknejo, če ocenjuje, da je to potrebno zaradi varstva koristi navedenih oseb. Zato splošna ureditev po predlaganem 41. členu za te postopke ne more veljati. ZPP, ki se v nepravdnih postopkih uporablja subsidiarno, v četrtem odstavku 153. člena ureja le izvajanje dokazov po uradni dolžnosti v zvezi z uporabo 3. člena ZPP, zato neposredna uporaba te določbe ne pride v poštev. Zato se s predlaganim 55. členom določa, kako sodišče ravna, kadar mora zaradi varstva koristi oseb, ki same niso sposobne varovati svojih pravic in pravnih interesov, izvesti dokaz z izvedencem po uradni dolžnosti. Pri predlagani ureditvi se je predlagatelj zgledoval po četrtem odstavku 153. člena ZPP in določil, da se stroški, ki nastanejo z izvedbo dokaza z izvedencem ali cenilcem ali drugega dokaza, za katerega je treba plačati predujem, založijo iz sredstev sodišč, pri čemer je predvidel posebno proračunsko postavko pri Vrhovnem sodišču RS, ki bo namenjena tovrstnim plačilom za potrebe vseh sodišč. Določba ureja stroškovni vidik določbe drugega odstavka 6. člena predloga zakona, po kateri mora sodišče po uradni dolžnosti ukreniti vse, da se zavarujejo pravice in pravni interesi otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese. Navedena določba predstavlja potrebno pravno podlago, da se bodo stroški ukrepanja sodišča po uradni dolžnosti lahko izplačali iz proračuna.

Ko bo sodišče odločalo o stroških postopka, bo seveda odločilo tudi o povrnitvi teh stroškov in nato postopalo po določbah Sodnega reda, ki urejajo izterjavo stroškov, ki so bili začasno izplačani iz sredstev za delo sodišč, kot je že navedeno tudi pri obrazložitvi k 49. členu.

Po predlaganem drugem odstavku bo sodišče o stroških postopka odločilo po prostem preudarku.

K 56. členu:

Tako kot po veljavnem 43. členu ZNP bodo skupne določbe tega poglavja veljale za vse postopke, ki so v nadaljevanju posebej urejeni v tem poglavju, pa tudi za postopke iz osebnih in družinskih razmerij, ki niso posebej urejeni v tem poglavju, če zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku.

2. oddelek – Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo

K 57. členu:

DZ je institut odvzema poslovne sposobnosti, kot je – tudi materialnopravno – urejen v ZNP,

nadomestil z institutom postavitve odrasle osebe pod skrbništvo. V skladu s prvim odstavkom 262. člena DZ sodišče osebo, ki zaradi motnje v razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugega vzroka, ki vpliva na zmožnost razsojanja, sama brez škode zase ni sposobna poskrbeti za svoje pravice in koristi, postavi pod skrbništvo in ji imenuje skrbnika.

S predlaganim členom je določen krog upravičenih predlagateljev za začetek postopka postavitve pod skrbništvo. Krog upravičenih predlagateljev je enak krogu predlagateljev, ki so upravičeni začetni postopek za odvzem poslovne sposobnosti po veljavnem 45. členu ZNP, pri čemer je upoštevana veljavna zakonska ureditev posameznih področij (namesto izraza »pristojni organ občinske skupnosti socialnega skrbstva«, ki se je uporabljal v starejših predpisih, je tako uporabljen izraz »pristojni center za socialno delo«, glede na veljavni Zakon o državnem tožilstvu¹⁵⁷ (v nadaljevanju: ZDT-1) je izraz »javni tožilec« nadomeščen z izrazom »državni tožilec«).

Predlagatelj zakona je ohranil tudi možnost, da predlog vloži oseba, o kateri se bo vodil postopek, če je sposobna razumeti pomen in pravne posledice svojega predloga (predlagani drugi odstavek), in možnost, da sodišče postopek začne po uradni dolžnosti, če izve za okoliščine, iz katerih izhaja utemeljen razlog, zaradi katerega je treba določeno osebo postaviti pod skrbništvo (predlagani tretji odstavek).

V predlaganem četrtem odstavku je glede na to, da bo po ureditvi v DZ sodišče odločalo tudi o razrešitvi skrbnika in imenovanju novega, določeno še, kdo bo lahko predlagatelj postopka za razrešitev skrbnika in imenovanje novega. To je lahko center za socialno delo, skrbnik in oseba, ki je postavljena pod skrbništvo, če je sposobna razumeti pomen in pravne posledice svojega predloga.

K 58. členu:

S predlaganim členom se ohranja ureditev, ki jo glede udeležencev določa 46. člen veljavnega ZNP, se pa v primerjavi z veljavno določbo, upošteva ureditev v 265. členu DZ, izraz »skrbnik osebe, kateri naj se odvzame poslovna sposobnost« nadomesti z izrazom »začasni skrbnik osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo, če je bil postavljen, pa ni bil postavljen tudi za zastopanje po 59. členu tega zakona«, izraz »pristojni organ občinske skupnosti socialnega skrbstva«, ki se je uporabljal v starejših predpisih, pa se nadomešča z izrazom »pristojni center za socialno delo«. Zakon s tem navedenima omogoča položaj udeleženca v postopku, kar pomeni, da v postopku nastopata samostojno, in ne v imenu osebe, ki naj se ji odvzame poslovna sposobnost¹⁵⁸, po novem torej ne v imenu osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo.

K 59. členu:

S tem ko se na sodišče prenese pristojnost za postavitve osebe pod skrbništvo in za imenovanje skrbnika, je v prvem odstavku 265. člena DZ določeno tudi, da lahko sodišče po potrebi osebo, zoper katero se je začel postopek, postavi pod začasno skrbništvo in ji imenuje začasnega skrbnika. Sodišče v tej odločbi določi tudi obseg obveznosti in pravic začasnega skrbnika. Prav je, da sodišče začasnega skrbnika imenuje le po potrebi. Glede na to, da je lahko predlog za postavitve pod skrbništvo neutemeljen, bi avtomatična postavitve začasnega skrbnika vsaki osebi, glede katere je vložen predlog za postavitve pod skrbništvo, lahko predstavljala nesorazmeren poseg v zasebnost posameznika, saj bi mu s tem dejansko omejili pravico samostojnega uveljavljanja svojih interesov v postopku (prim. 45. člen tega predloga zakona).

Glede na navedeno ureditev v 265. členu DZ se v predlaganem členu (prvi odstavek) določa, da če sodišče osebi, ki naj se postavi pod skrbništvo, v skladu z DZ postavi začasnega skrbnika, lahko v

obsegu njegovih pravic in obveznosti določi tudi zastopanje v postopku postavitve pod skrbništvo, če oseba, o kateri se vodi postopek, ni sposobna razumeti pomena in pravnih posledic procesnih dejanj (prim. 45. člen tega predloga zakona).

Zaradi varstva interesov osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo, je predlagano še, da predlagatelj in oseba, ki je pri predlagatelju zaposlena, ne more biti začasni skrbnik (drugi odstavek predlaganega člena).

K 60. členu:

Določba je odraz načela varstva koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena tega predloga zakona. Kadar namreč predlagatelj postopka za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo ni center za socialno delo ali državni tožilec, lahko sodišče odloči, da se zaradi varstva koristi osebe, o kateri se vodi postopek, predlagatelju ne dovoli pregledovati in prepisovati delov spisa, ki vsebujejo podatke o premoženjskem stanju te osebe. V postopku za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo se namreč ne odloča o statusu, pravicah ali koristih predlagatelja postopka, izid postopka pa v ničemer ne vpliva na njegov položaj. V postopku postavitve odrasle osebe pod skrbništvo se odloča izključno o statusu osebe, ki se postavlja pod skrbništvo, oziroma o ukrepih za zaščito pravic in koristi te osebe. Predlagatelj meni, da ni vedno v korist te osebe, da se predlagatelj postopka lahko seznanj s spisovno dokumentacijo, ki vsebuje tudi podatke o premoženjskem stanju osebe glede katere teče postopek. Zato je predlagana ureditev, po kateri lahko sodišče zaradi varstva koristi osebe, ki se postavlja pod skrbništvo, odloči, da se predlagatelju postopka (npr. partnerju, zakoncu ali sorodniku) ne dovoli vpogled v (celotno) spisovno dokumentacijo, če se tako zavarujejo koristi osebe, glede katere se vodi postopek (npr. v teku je razvezni postopek, sorodnik je z osebo v premoženjskem sporu).

K 61. členu:

Predlagana določba je smiselno enaka določbi 47. člena veljavnega ZNP, skladno s katero sodišče zasliši osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, razen če – potem, ko osebo poskusi zaslišati oziroma pridobiti njeno izjavo – ugotovi, da bi to zaslišanje škodilo njenemu zdravju ali da glede na njeno zdravstveno stanje zaslišanje ni mogoče. Gre za izraz pravice do izjave. Sodišče mora dati osebi, o kateri se vodi postopek, možnost, da se izjavi o predlogu za uvedbo postopka, o navedbah drugih udeležencev in zbranim procesnim gradivom.¹⁵⁹ Predlog zakona določa tudi, da lahko sodišče osebo, ki se zaradi svojega zdravstvenega stanja ne more udeležiti naroka, zasliši tam, kjer biva (drugi odstavek predlaganega člena).

K 62. členu:

Določba prvega odstavka je povzeta po veljavni določbi prvega odstavka 48. člena ZNP. Sodišče odredi, da osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, pregleda izvedenec medicinske stroke.

Pregled iz prvega odstavka lahko sodišče opusti le, če je oseba, ki bi jo bilo treba pregledati, v psihiatrični bolnišnici (glej 2. člen ZDZdr) po odločbi sodišča in če iz poročila te bolnišnice o zdravljenju izhaja potreba, da se jo postavi pod skrbništvo, ali če sodišče že razpolaga z ustreznim mnenjem izvedenca medicinske stroke, ki pa ne sme biti starejše kot šest mesecev (drugi odstavek predlaganega člena). Tudi navedena določba je smiselno enaka določbi veljavnega drugega odstavka 48. člena ZNP.

K 63. členu:

Z določbo prvega odstavka predlagatelj določa možnost prisilne privedbe osebe, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, če drugače ni mogoče izvesti njenega zaslišanja po 61. členu predloga tega zakona ali pregleda s strani izvedenca po drugem odstavku tega člena. Prisilno privedbo izvede policija. V vabilu se osebo opozori na posledice neopravičenega izostanka. Osebe, katerih poslovna sposobnost oziroma potreba po skrbništvu se presoja, praviloma za postopek niso zainteresirane oziroma zaradi svojega zdravstvenega stanja niso sposobne razumeti pomena postopka ali vsebine prejetega vabila sodišča na zaslišanje ali vabila izvedenca za pregled.

Predlagana ureditev v drugem odstavku je povzeta po veljavnem 49. členu ZNP. Sodišče bo na podlagi predlaganega prvega odstavka lahko odredilo, da se osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, začasno, vendar najdalj za dva dneva, zadrži v psihiatrični bolnišnici, če je po mnenju izvedenca medicinske stroke (tistega, ki ga bo v sklepu predhodno postavilo sodišče) to nujno potrebno za ugotovitev njenega zdravstvenega stanja. Zaradi kratkega roka, ki je določen za pregled, je po oceni predlagatelja smotno, da psihiatrično bolnišnico, v kateri naj se oseba zadrži, določi sam izvedenec medicinske stroke, saj gre do neke mere tudi za strokovno odločitev. Oseba mora biti namreč zadržana v taki ustanovi, kjer bo njeno zdravstveno stanje ugotovljeno brez nepotrebne odlašanja in kjer je za pregled na voljo tudi vsa potrebna oprema.

Zaradi pospešitve postopkov v teh zadevah predlagatelj ohranja tridnevni pritožbeni rok in določbo, da mora sodišče druge stopnje v istem roku o pritožbi tudi odločiti. Ob tem je treba dodati, da bo sodišče skladno z drugim odstavkom 35. člena predloga zakona, če bo to potrebno zaradi varstva oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese, lahko odločilo, da pritožba v navedenem primeru ne zadrži izvršitve sklepa. Prej določen sedemdnevni rok zadržanja (zaradi pregleda) je predlagatelj po vzoru prvega odstavka 44. člena ZDZdr skrajšal na dva dneva. Tak rok namreč navedeni zakon določa za primer, če se oseba noče prostovoljno podvreči pregledu in ni mogoče drugače ugotoviti pogojev za sprejem osebe na zdravljenje brez privolitve. Predlagatelj ne najde prepričljivih razlogov, da bi, kadar gre za postopek postavitve osebe pod skrbništvo, lahko pridržanje osebe v psihiatrični bolnišnici zaradi ugotovitve njenega zdravstvenega stanja trajalo kar sedem dni.

V predlaganem drugem odstavku je določeno še, da če oseba določenega dne ne pride v psihiatrično bolnišnico in svojega izostanka ne opraviči, se smiselno uporabijo določbe zakona, ki ureja duševno zdravje, glede prisilne privedbe.

K 64. členu:

Sodišče, ki bo v postopku za postavitvev pod skrbništvo ugotovilo, da so izpolnjeni pogoji za postavitvev odrasle osebe pod skrbništvo, bo hkrati s postavitvijo osebe pod skrbništvo imenovalo tudi skrbnika (prvi odstavek 262. člena DZ) in določilo obseg skrbnikovih obveznosti in pravic (drugi odstavek 262. člena DZ).

Skladno z 240. členom DZ, ki določa, da se za skrbnika imenuje oseba, ki ima lastnosti in sposobnosti, potrebne za opravljanje obveznosti skrbnika, ter privoli, da bo skrbnik, vsebuje predlagani prvi odstavek obveznost sodišča, da osebo, ki naj bo imenovana za skrbnika, zasliši, ji pojasni pravice in obveznosti skrbnika ter pridobi njeno privolitev. Glede na to, da je obveznost skrbnika prostovoljna in častna, predlagatelj meni, da mora sodišče pred njenim imenovanjem ne le presojati o primernosti osebe, ki je predlagana za skrbnika, temveč jo tudi seznaniti z pravicami in obveznostmi, ki jih bo pridobila kot skrbnik. Privolitev za opravljanje skrbništva namreč lahko poda oseba, ki naj bo imenovana za skrbnika, le, če je pred tem o pravicah in obveznostih skrbnika

ustrezno poučena.

Skrb za izbiro pravne ali fizične osebe, ki naj opravlja naloge skrbnika, še vedno ostaja na centru za socialno delo (tretji odstavek 272. člena DZ). Skladno z navedeno določbo je v primerih, ko postavitvev pod skrbništvo predlaga center za socialno delo, dolžnost centra za socialno delo tudi, da v predlogu navede, katero fizično ali pravno osebo naj sodišče imenuje za skrbnika osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo. V predlaganem drugem odstavku je z namenom pospešitve postopka in s tem učinkovitejše zaščite osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo, določeno, da sodišče tedaj, ko postavitvev pod skrbništvo predlaga center za socialno delo in v predlogu ne imenuje osebe, ki naj se imenuje za skrbnika, predlagatelja pozove, naj to stori. Če predloga ne poda, sodišče za skrbnika imenuje predlagatelja, torej center za socialno delo (prim. prvi odstavek 244. člena DZ).

Kadar predlagatelj postopka ni center za socialno delo, pa je predlagana ureditev, po kateri sodišče od centra za socialno delo pridobi mnenje o tem, katero osebo naj imenuje za skrbnika osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo. Tako bo moral center za socialno delo preveriti in se opredeliti do tega, ali je morebitni predlog sorodnikov za postavitvev določene osebe za skrbnika tej osebi v korist, če takšnega predloga ne bo, pa poiskati primernega skrbnika. Tudi v teh primerih bo sodišče postopalo enako, če se center za socialno delo ne bo odzval na poziv sodišča, da imenuje osebo, ki naj se postavi za skrbnika. Tudi v navedenih primerih bo sodišče za skrbnika imenovalo center za socialno delo (tretji odstavek predlaganega člena).

Kadar bo sodišče za zaščito pravic oseb, ki naj se postavijo pod skrbništvo, ker center za socialno delo ne bo uspel pravočasno najti osebe, ki bi jo predlagal za skrbnika, »primorano« za skrbnika imenovati center za socialno delo, pa predlagatelj v četrtem odstavku predlaganega člena dopušča možnost, da center za socialno delo predlaga svojo razrešitev, če hkrati predlaga drugo, primernejšo fizično ali pravo osebo, ki naj jo sodišče imenuje za skrbnika. V odločbi o razrešitvi bo tako sodišče v teh primerih hkrati postavilo (imenovalo) tudi novega skrbnika.

K 65. členu:

Skladno s 54. členom predloga zakona v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij obnova ni dovoljena. Vendar je v postopkih za postavitvev odrasle osebe pod skrbništvo nujno zagotoviti ne le možnosti za spreminjanje odločitve, temveč tudi učinek spremenjene odločitve »za nazaj«. Tega pa zagotavlja le sprememba odločitve v postopkih z izrednimi pravnimi sredstvi.¹⁶⁰ Zato predlagani člen določa, da je zoper sklep o postavitvi pod skrbništvo obnova postopka dovoljena. Ob predlagani ureditvi v 37. členu bo zoper tak sklep dovoljena tudi revizija, saj skupne določbe X. poglavja ureditve glede dovoljene revizije ne spreminjajo (glej tudi obrazložitev k 37. členu predloga zakona).

K 66. členu:

Skladno z drugim odstavkom 262. člena DZ sodišče v odločbi o postavitvi pod skrbništvo določi tudi obseg skrbnikovih obveznosti in pravic. Če se okoliščine po izdaji odločbe spremenijo, sodišče skladno s prvim odstavkom predlaganega člena odloči o spremembi (povečanju ali zmanjšanju) obsega skrbnikovih pravic in obveznosti.

Po predlagani ureditvi v drugem odstavku sodišče v primeru, če ugotovi, da obstajajo razlogi za razrešitev skrbnika ali če skrbnik sam tako zahteva (razlogi za skrbništvo pa še niso prenehali), odloči o razrešitvi skrbnika in imenovanju novega. Hkrati v navedenem sklepu razrešenemu skrbniku določi rok, v katerem mora centru za socialno delo predložiti končno poročilo o svojem delu in račun

o upravljanju premoženja ter izročiti premoženje v upravljanje novo imenovanemu skrbniku, kar sicer izhaja že iz določbe 254. člena DZ. Zaradi doslednega urejanja podobnih primerov predlagatelj kljub navedeni določbi DZ v predlaganem drugem odstavku poleg razrešitve v primeru malomarnega opravljanja skrbniških obveznosti, zlorabi pravice ali ogrožanja varovančeve koristi, ureja tudi primere, ko zahtevo za razrešitev poda sam skrbnik (prim. drugi odstavek 254. člena DZ).

Besedilo predlaganega tretjega odstavka upošteva ureditev 266. člena DZ, po kateri skrbništvo nad osebo, ki je bila postavljena pod skrbništvo, preneha z odločbo sodišča, če so prenehali razlogi za skrbništvo. Predlagana določba ureja ravnanje sodišča, ki izda sklep o prenehanju skrbništva. V navedenem sklepu sodišče razreši skrbnika in mu določi rok, v katerem mora centru za socialno delo predložiti končno poročilo o svojem delu in račun o upravljanju premoženja, ter osebi, nad katero preneha skrbništvo, vrniti njeno premoženje v upravljanje. Določitev roka za predložitev končnega poročila in računa o upravljanju ter izročitev premoženja sicer izhaja iz določb DZ, ki urejajo razrešitev skrbnika (254. in 255. člen DZ). Vendar predlagatelj meni, da mora navedena ureditev veljati za vse primere prenehanja skrbništva.

Upošteva določbo drugega odstavka 254. člena DZ v zvezi z rokom, v katerem mora sodišče odločiti o zahtevi skrbnika za razrešitev, je predlagatelj v predlaganem petem odstavku ureditev razširil tako, da mora sodišče v enakem roku, in sicer v treh mesecih od dneva, ko je skrbnik zahteval razrešitev, odločiti tako o razrešitvi kot tudi o imenovanju novega skrbnika.

Smiselno je povzeta tudi določba drugega odstavka veljavnega 54. člena ZNP, tako da predlagani šesti odstavek določa, da se v postopku za prenehanje skrbništva smiselno uporabljajo določbe postopka o postavitvi pod skrbništvo, razen 64. člena, ki ureja imenovanje skrbnika, in 59. člena predloga zakona, ki ureja postavitve začasnega skrbnika za zastopanje v postopku postavitve pod skrbništvo. Tudi za primer spremembe obsega skrbnikovih obveznosti in pravic se smiselno uporabljajo določbe o postavitvi pod skrbništvo, razen 59. in 64. člena (predlagani četrti odstavek).

K 67. členu:

Predlagana ureditev vsebinsko ni spremenjena glede na veljavni 55. člen ZNP, upošteva pa veljavno ureditev v DZ, po kateri je institut odvzema poslovne sposobnosti nadomeščen z institutom postavitve pod skrbništvo. Določba ureja postopanje v primeru, če je sodišče zavrnilo predlog za prenehanje skrbništva, nov predlog pa je vložen pred potekom roka, ki ga je določilo, pri čemer tudi po predlagani določbi rok ne sme biti daljši kot eno leto.

K 68. členu:

Podobno kot v veljavnem 56. členu ZNP je v predlaganem členu za primer, če ima oseba, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, nepremičnine, ob upoštevanju danes veljavne ureditve v Zakonu o zemljiški knjigi¹⁶¹ (v nadaljevanju: ZZK-1), določena obveznost sodišča, ki vodi postopek, da pošlje zemljiškoknjžnemu sodišču obvestilo o uvedbi postopka za postavitve pod skrbništvo, obvestilo in pravnomočni sklep o postavitvi osebe pod skrbništvo ter obvestilo in pravnomočni sklep o prenehanju skrbništva za vpis zaznambe v zemljiško knjigo.

Na novo pa predlagatelj obveznost pošiljanja obvestila o uvedbi postopka za postavitve pod skrbništvo, obvestila in pravnomočnega sklepa o postavitvi osebe pod skrbništvo ter obvestila in pravnomočnega sklepa o prenehanju skrbništva določa tudi v zvezi z drugimi organi in organizacijami, ki glede določene vrste premoženja po zakonu vodijo javne knjige ali evidence, če oseba, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, tako premoženje ima ter če navedene javne knjige in

evidence vpis dejstva postavitve pod skrbništvo tudi predvidevajo. Gre za primere, v katerih sodišče postavi pod skrbništvo osebo, ki je zakoniti zastopnik družbe in njen družbenik, ali kadar oseba razpolaga s plovilom ipd. Navedena določba je izraz varstva koristi osebe, glede katere se vodi postopek, saj navedeno obveščanje oziroma vpisi zmanjšujejo možnosti, da bi taka oseba premoženje odsvojila ali obremenila. Po drugi strani je to izraz načela varnosti pravnega prometa. Navedena določba namreč pripomore k obveščanju morebitnih pridobiteljev premoženja na dejstvo, da se glede odsvojitelja vodi postopek postavitve pod skrbništvo, in zato obstaja verjetnost, da pravni posli, ki jih navedena oseba sklepa, ne bodo pravno veljavni.

Sodišče o pravnomočnem sklepu o postavitvi osebe pod skrbništvo in pravnomočnim sklepom o prenehanju skrbništva obvesti tudi organizacije za plačilni promet, pri katerih ima oseba, ki je postavljena pod skrbništvo, odprt transakcijski ali drug račun, in člana centralne depotne družbe, pri katerem ima oseba, ki je postavljena pod skrbništvo, odprt račun nematerializiranih vrednostnih papirjev (drugi odstavek predlaganega člena).

Podatke o imetniku računa vrednostnih papirjev vodi na primer Centralna klirinško depotna družba (KDD). Pravila, ki se uporabljajo v pravnih razmerjih med njo in uporabniki njenih storitev, pa so določena s pravili KDD.¹⁶² Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES) vodi register transakcijskih računov skladno z Aktom o vodenju registra transakcijskih računov.¹⁶³ Glede na Zakon o sodnem registru (4. člen)¹⁶⁴ navedeno dejstvo, zlasti pravnomočni sklep o postavitvi pod skrbništvo, brez dvoma vpliva na meje pooblastil za zastopanje proti tretjim osebam. Tudi lastninska pravica na ladji (tudi hipoteka) se pridobi z vpisom v register (glej 221. člen Pomorskega zakonika).¹⁶⁵

Vsem navedenim sodišče pošlje prepis sklepa o postavitvi osebe pod skrbništvo ali o prenehanju skrbništva brez obrazložitve, subjektom iz prvega odstavka tega člena že v skladu s predlagano ureditvijo v 53. členu predloga zakona, subjektom iz drugega odstavka predlaganega člena pa po izrecni določbi v drugem odstavku.

K 69. členu:

Predlagana določba ureja porazdelitev bremena stroškov postopka drugače od splošnega pravila v 40. členu predloga zakona, ki določa, da praviloma vsak udeleženec krije svoje stroške, razen če zakon določa drugače. Če so nastali skupni stroški, odloči sodišče po prostem preudarku, upošteva okolščine primera, v kakšnem razmerju jih udeleženci krijejo. Če je nepravdni postopek izveden izključno v interesu nekaterih udeležencev, krijejo stroške ti udeleženci.

Postopek za postavitve pod skrbništvo je voden zaradi varstva koristi določene osebe, zato po veljavni in predlagani ureditvi v 40. členu velja, da jih krije oseba, ki je postavljena pod skrbništvo. Namesto take ureditve je predlagano, da kadar je oseba postavljena pod skrbništvo, o stroških odloči sodišče po prostem preudarku, pri čemer bo sodišče lahko upoštevalo vse okolščine konkretnega primera. Če bo sodišče predlog zavrnilo, mora stroške kriti predlagatelj. Če je postopek tekel po uradni dolžnosti in je bil ustavljen, pa se stroški krijejo iz sredstev sodišča. Če sodišče ugotovi, da oseba, ki se postavi pod skrbništvo, nima lastnih sredstev in premoženja, postopek pa se je začel na predlog centra za socialno delo ali po uradni dolžnosti, se stroški postopka krijejo iz sredstev sodišča.

3. oddelek – Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj

V primerjavi z veljavno ureditvijo v četrtem poglavju ZNP (Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti mladoletne osebe, ki je postala roditelj) je glede na predlagano določbo tretjega

odstavka 6. člena predloga zakona, po kateri je otrok oseba, ki še ni dopolnila 18 let, razen če je že prej pridobila popolno poslovno sposobnost, v tem oddelku ustrezno spremenjen naslov oddelka (namesto besedne zveze »mladoletne osebe, ki je postala roditelj« je uporabljena besedna zveza »otroka, ki je postal roditelj«), navedeno pa je upoštevano tudi v posameznih določbah tega oddelka.

K 70. členu:

Predlagana določba je vsebinsko enaka veljavnemu 61. členu ZNP, usklajeno je le poimenovanje upravičenih predlagateljev. Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti se začne na predlog otroka, ki je postal roditelj, ali z njegovim soglasjem na predlog pristojnega centra za socialno delo.

K 71. členu:

V predlaganem členu je določen krog udeležencev postopka. Poleg predlagatelja in osebe, o kateri se vodi postopek, so to tudi starši oziroma skrbnik otroka in pristojni center za socialno delo. Vsebinsko torej ni sprememb glede na veljavni 62. člen ZNP.

K 72. členu:

DZ v 237. členu določa, da rejništvo (po zakonu) preneha z otrokovo polnoletnostjo (tretja alineja prvega odstavka), pred otrokovo polnoletnostjo pa, če je otrok, nameščen v rejništvo, usposobljen za samostojno življenje ali je postal roditelj in mu je z odločbo sodišča priznana popolna poslovna sposobnost (druga alineja prvega odstavka). Po drugem odstavku 237. člena DZ o prenehanju rejništva na podlagi druge alineje prvega odstavka odloči sodišče.

Glede na navedeno je predlagano, da sodišče, če je otrok, ki je postal roditelj, nameščen v rejništvo in sodišče odloči, da tak otrok pridobi popolno poslovno sposobnost, v sklepu, s katerim mu prizna popolno poslovno sposobnost, odloči tudi o prenehanju rejništva.

K 73. členu:

Določbe tega člena urejajo pravico do pritožbe. Kadar je sodišče izdalo sklep, s katerim otrok pridobi popolno poslovno sposobnost, se zoper navedeni sklep lahko pritožijo starši oziroma skrbnik ter center za socialno delo. Kadar je sodišče s sklepom zavrnilo predlog za pridobitev popolne poslovne sposobnosti, pa se lahko pritožita otrok in center za socialno delo. Ureditev vsebinsko povzema prvi odstavek 63. člena veljavnega ZNP.

K 74. členu:

Določba predlaganega člena ureja pošiljanje sklepa upravni enoti, pristojni za opravo vpisa v matični register, in je vsebinsko enaka drugemu odstavku 63. člena veljavnega ZNP.

4. oddelek – Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze

S 24., 27. in 28. členom DZ je pristojnost za dovolitev sklenitve zakonske zveze v celoti prenesena na sodišča. Predlagatelj meni, da je primerno, da sodišče o tem odloča v nepravdnem postopku, in navedene postopke uvršča v poglavje, ki ureja postopke za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij.

K 75. členu:

V predlaganem členu je določena vsebina postopka za dovolitev sklenitve zakonske zveze, ki je postopek, v katerem sodišče odloča o dovolitvi sklenitve zakonske zveze med skrbnikom in njegovim varovancem, o dovolitvi sklenitve zakonske zveze med otroki bratov in sester ter med otroki polbratov in polsester (spregled sorodstvenega razmerja) in o dovolitvi sklenitve zakonske zveze otroku, ki je že dopolnil 15 let (spregled mladoletnosti).

K 76. členu:

V predlogu člena je določeno, kdo lahko začne postopek. V postopku za spregled zadržka mladoletnosti mora biti to vselej oseba, pri kateri ta zadržek obstaja, torej otrok, ki pa je že dopolnil 15 let (prvi odstavek predlaganega člena). Sicer pa se postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze začne na skupni predlog obeh oseb, ki želita skleniti zakonsko zvezo, saj pri obeh obstaja zadržek za sklenitev zakonske zveze.

K 77. členu:

Sodišče bo moralo pred odločitvijo v postopku za spregled zadržka mladoletnosti zaslišati otroka, osebo, s katero namerava skleniti zakonsko zvezo, in otrokove starše oziroma skrbnika. Določba je vsebinsko povzeta po 23. členu ZZZDR, pri tem pa se upošteva sprememba pristojnosti za odločanje, ki je po 24. členu DZ s centrov za socialno delo prešla na sodišča.

K 78. členu:

V predlaganem členu je določena možnost (ne obveznost) sodišča, da pred odločitvijo o dovolitvi sklenitve zakonske zveze od pristojnega centra za socialno delo zahteva mnenje.

Glede na 29. člen DZ sodišče pri odločitvi v postopku za spregled mladoletnosti po drugem odstavku 24. člena DZ, v postopku za spregled sorodstva med otroki bratov in sester ter med otroki polbratov in polsester iz tretjega odstavka 27. člena DZ in v postopku za dovolitev sklenitve zakonske zveze v primeru obstoja skrbništva iz 28. člena DZ upošteva mnenje centra za socialno delo, kadar ga pridobi v skladu z določbami zakona, ki ureja nepravdni postopek. Da pridobitev mnenja ni obvezna v vseh primerih, torej izhaja že iz 29. člena DZ. Kadar pa bo sodišče v skladu s to določbo mnenje centra za socialno delo pridobilo, ga bo skladno z 29. členom DZ pri odločitvi tudi upoštevalo.

5. oddelek – Postopki v zakonskih sporih**K 79. členu:**

Predlagani člen predstavlja prenos vsebine prvega odstavka 406. člena ZPP (ki določa, da so zakonski spori spori o razvezi ali razveljavitvi zakonske zveze) in pri tem upošteva, da so skladno z DZ postopki v zakonskih sporih postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze, postopek za razveljavitve zakonske zveze in postopek za razvezo zakonske zveze.

Skladno s 45. členom DZ je neveljavna tista zakonska zveza, ki je sklenjena v nasprotju z določbami 23. člena (svobodna izjava volje), prvega odstavka 24. člena (obstoj mladoletnosti), 25. (razsodnost), 26. (že sklenjena zakonska zveza) ter prvega in tretjega odstavka 27. člena DZ (obstoj sorodstvenega razmerja). Če je zakonska zveza iz katerega koli vzroka nevzdržna, sme skladno s prvim odstavkom 98. člena DZ vsak zakonec zahtevati razvezo. Če so navedene določbe podobne

določbam pred uveljavitvijo DZ, pa je novost med postopki v zakonskih sporih postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze. Glede na 42. člen DZ se v primeru, če niso izpolnjeni pogoji iz 22. člena DZ, kar pomeni, da osebi, ki sklepata zakonsko zvezo, nista različnega spola, da ne izjavita svojega soglasja, da sklepata zakonsko zvezo ali da svojega soglasja ne izjavita pred pristojnim državnim organom, šteje, da zakonska zveza ne obstaja. Neobstoječa zakonska zveza tudi nima pravnih posledic.

Vsi navedeni postopki bodo kot že zdaj, tudi po ureditvi v DZ, potekali pred okrožnim sodiščem. S predlogom tega zakona pa se bodo tudi ti postopki vodili po pravilih nepravdnega postopka.

Če bi ohranili sedanjo ureditev, po kateri se zakonska zveza razveže v pravnem postopku, bi glede na odločitev, da se bo v vseh postopkih, v katerih se urejajo razmerja glede otrok, odločalo v nepravdnem postopku, sodišče moralo, v primeru, ko je treba hkrati z razvezo zakonske zveze odločiti tudi o varstvu in vzgoji, preživljanju in stikih otrok, hkrati voditi postopek in odločati po pravilih dveh vrst postopkov. Ureditev v DZ namreč ne dopušča, da bi bila odločitev o razvezi zakonske zveze ločena od odločitve glede skupnih otrok (glej 96. in 98. člen DZ). Glede na to, da so že v veljavni ureditvi pravila pravnega postopka v sedemindvajsetem poglavju ZPP približana pravilom, ki veljajo v nepravdnem postopku, glede na to, da sodišče razveže zakonsko zvezo, če je ta za zakonca iz kateregakoli vzroka nevzdržna in torej za razvezo zadošča navedba enega od zakoncev, da je zakonska zveza zanj nevzdržna, da je DZ določil razvezo zakonske zveze pred notarjem, če zakonca nimata skupnih otrok, nad katerimi izvajata starševsko skrb, predlagatelj ne vidi razlogov, zakaj ne bi sodišče o razvezi zakonske zveze odločalo v nepravdnem postopku.

Prilagojene določbe sedemindvajsetega poglavja ZPP veljajo tudi za razveljavitev zakonske zveze in glede na 99. člen DZ (po katerem se ob razveljavitvi zakonske zveze za razmerja zakoncev do skupnih otrok smiselno uporabljajo določbe za razmerja do skupnih otrok ob razvezi zakonske zveze) se tudi v teh postopkih hkrati odloča tudi o varstvu in vzgoji, preživljanju in stikih otrok, zaradi česar predlagatelj tudi za te postopke predlaga odločanje v nepravdnem postopku. Poleg tega je že po DZ v teh postopkih izražen tudi javni interes, kar je značilno tudi za nepravdne postopke. Po 48. členu DZ lahko namreč »tožbo« za razveljavitev zakonske zveze, sklenjene v nasprotju z določbami prvega odstavka 24. člena, 25. in 26. člena, prvega in drugega odstavka 27. člena ali 47. člena DZ, poleg zakoncev vložijo vsi, ki imajo pravni interes za to razveljavitev. Če je bila zakonska zveza sklenjena v nasprotju z določbami prvega odstavka 24. člena, 25. in 26. člena, prvega in drugega odstavka 27. člena ali drugega odstavka 47. člena DZ, pa lahko tožbo za razveljavitev zakonske zveze vložijo tudi državni tožilec. Pobudo za vložitev tožbe za razveljavitev zakonske zveze državnemu tožilcu lahko posredujejo upravni in drugi državni organi, nosilci javnih pooblastil, izvajalci javnih služb in organi lokalnih skupnosti.

Javni interes je izražen tudi pri novem institutu, ki ga je uvedel DZ – to je pri neobstoječi zakonski zvezi. Po 43. členu DZ lahko »tožbo« za ugotovitev neobstoja zakonske zveze vložijo osebe, ki imajo pravni interes, in državni tožilec. Pobudo za vložitev tožbe za ugotovitev neobstoja zakonske zveze lahko državnemu tožilcu posredujejo upravni in drugi državni organi, nosilci javnih pooblastil, izvajalci javnih služb in organi lokalnih skupnosti.

Glede na navedeno je predlagano, da se v vseh teh sporih odloča v nepravdnem postopku, ki je po mnenju predlagatelja za te postopke tudi primernejši. Gre namreč za urejanje družinskih razmerij, in ne klasičnih pogodbenih razmerij. Zato je tudi v teh postopkih, ki so jim pogosto pridruženi tudi postopki, povezani z odločanjem o vzgoji in preživljanju otrok, postopki o urejanju stikov s starši in drugimi osebami, preživljanjem idr., pomembno ohranjanje občutka o urejanju razmerij na predlog enega ali obeh zakoncev. Nepotrebno je po mnenju predlagatelja obravnavanje teh postopkov v luči

spora, v katerem mora eden izmed zakoncev zoper drugega vložiti tožbo. Za urejanje družinskih razmerij, ob poudarjeni skrbi sodišča za pravice in interese oseb iz drugega odstavka 6. člena predloga zakona, je brez dvoma škodljivo vsakršno nepotrebno zaostrovanje občutljivih družinskih odnosov. Tudi zato predlagatelj podpira urejanje razmerij z vložitvijo predloga, in ne z vložitvijo tožbe. Ob tem se seveda zaveda, da bo v tem pogledu nujna sprememba DZ, ki v nekaterih primerih izrecno napotuje na vložitev tožbe. V zvezi s tem je predlagana prehodna določba 216. člena (uskladitev Družinskega zakonika), po kateri se do uskladitve s tem zakonom v določbah 43., 48., 111., 121., 122., 123., 124., 125., 128., 129., 130., 131., 200., 204. in 248. člena DZ beseda tožba šteje za predlog v nepravdnem postopku, v prvem odstavku 104. člena DZ pa se beseda tožba šteje za predlog v nepravdnem postopku, če je preživnina zahtevana hkrati z razvezo ali razveljavitvijo zakonske zveze.

K 80. členu:

V predlaganem členu so določeni upravičeni predlagatelji postopka.

Ob upoštevanju ureditve v DZ je tako predlagano, da se postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze začne na predlog osebe, ki ima pravni interes, ali državnega tožilca (predlagani prvi odstavek).¹⁶⁶ Postopek za razveljavitev zakonske zveze se začne na predlog enega od zakoncev, lahko pa tudi na predlog osebe, ki ima pravni interes, ali državnega tožilca, če tako določa družinski zakonik (predlagani drugi odstavek).¹⁶⁷

Postopek za razvezo zakonske zveze se začne na predlog enega od zakoncev (predlagani tretji odstavek),¹⁶⁸ postopek za sporazumno razvezo zakonske zveze pa na predlog obeh zakoncev (predlagani četrti odstavek).¹⁶⁹

V predlaganem petem odstavku pa je urejen primer, če eden od zakoncev med postopkom odstopi od predloga za sporazumno razvezo. Po veljavni ureditvi tretjega odstavka 415. člena ZPP sodišče v opisanem primeru postopek ustavi in enaka ureditev je ohranjena tudi v predlagani določbi.

K 81. členu:

Predlagana določba ureja vsebino predloga, ki se v teh postopkih razlikuje zlasti v pogledu oblikovanja določenega zahtevka, o katerem naj sodišče odloči (prvi odstavek predlaganega člena). Navedena določba v okviru posebnih pravil v pravdnem postopku ni bila potrebna, saj sodišče v pravdnem postopku vedno odloča v okviru postavljenih zahtevkov, razen če zakon izrecno določa drugače.

Glede na 23. člen predloga zakona oblikovanje zahtevka ni obvezna sestavina predloga. Predlog mora vsebovati (le) opis razmerja oziroma stanje, o katerem naj sodišče odloči, dejstva, ki so pomembna za odločitev, dokaze za te navedbe, druge podatke, ki jih mora imeti vsaka vloga, ter identifikacijske podatke udeležencev. Tudi če predlagatelj zahtevke oblikuje, sodišče nanj ni vezano (glej še obrazložitev k 23. členu predloga zakona). V postopkih v zakonskih sporih, posebej glede na možnost uveljavljanja neobstoja zakonske zveze po 42. členu DZ, pa predlagatelj tega zakona meni, da je treba in je za ustreznost sodne odločitve nujno, da predlagatelj postopka postavi tudi zahtevke, o katerem naj sodišče odloči (določeni zahtevki). Sodišče iz opisa zadeve morda samo niti ne bo moglo izluščiti, ali predlagatelj želi razvezo zakonske zveze ali morda njeno razveljavitev ali celo ugotovitev, da ta ne obstaja. Glede na pravne posledice odločitve v posameznih vrstah navedenih postopkov je zelo pomembno, da odločitev sodišča ustreza vsebini predloga. Na podlagi predlagane ureditve zato sodišče v navedenih postopkih odloča v okviru zahtevka, kot ga v predlogu oblikuje

predlagatelj (prim. prvi odstavek 2. člena ZPP). Če predlagatelj zahtevka ne postavi, sodišče ravna po pravilih pravnega postopka o ravnanju z nepopolnimi vlogami (smiselna uporaba 273. člena v povezavi s 108. členom ZPP).

Predlagani drugi odstavek ureja obvezno predložitev zapisnika centra za socialno delo o opravljenem predhodnem svetovanju, če DZ določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti takega svetovanja. Obvezno udeležbo predlagatelja razveze ali sporazumne razveze določa 200. člen DZ. Zakonca se, preden vložita predlog, nista dolžna udeležiti predhodnega svetovanja pri centru za socialno delo le, če nimata skupnih otrok, nad katerimi imata starševsko skrb, če je eden od zakoncev nerazsoden ali če ima neznano prebivališče ali je pogrešan ali če eden ali oba zakonca živita v tujini. O opravljenem predhodnem svetovanju center za socialno delo naredi zapisnik, iz katerega je razvidno, da sta se razgovora udeležila zakonca, ki nameravata vložiti predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze ali predlog za razvezo (drugi odstavek 204. člena DZ). Glede na to, da je udeležba na predhodnem svetovalnem razgovoru obvezna v vseh primerih, razen kadar obstajajo prej navede okoliščine iz prvega odstavka 200. člena DZ, je s predlaganim drugim odstavkom določeno, da je zapisnik iz drugega odstavka 204. člena DZ obvezna priloga predloga za razvezo zakonske zveze. Če zapisnik predlogu ni priložen in niso hkrati podane okoliščine iz prvega odstavka 200. člena DZ, sodišče ravna po pravilih pravnega postopka o ravnanju z nepopolnimi vlogami (smiselna uporaba 273. člena v povezavi s 108. členom ZPP).

K 82. členu:

Predlagatelj s to določbo ureja posledice, če se predlagatelj oziroma predlagatelja sporazumne razveze ne udeležita predhodnega svetovanja. Če DZ določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti predhodnega svetovanja, pa iz zapisnika centra za socialno delo izhaja, da se predlagatelj razveze zakonske zveze ni (oziroma da se predlagatelja sporazumne razveze zakonske zveze nista) udeležila predhodnega svetovanja, se predlog zavrže. S to določbo predlagatelj sledi prizadevanjem, ki jih izražajo določbe DZ o namenu predhodnega svetovanja (drugi odstavek 200. člena DZ), ki pa ga je mogoče udejanjiti le, če se stranke teh svetovanj tudi dejansko udeležijo.

Predvidena posledica z zavrženjem predloga pa seveda ne vpliva na pravico predlagatelja oziroma predlagateljev, da predloga ne bi mogla ponovno vložiti (prim. 27. člen predloga zakona) in mu priložiti zapisnik, iz katerega bo razvidno, da se je predlagatelj razveze oziroma da sta se predlagatelja sporazumne razveze predhodnega svetovanja udeležil oziroma udeležila.

K 83. členu:

DZ določa v:

- 44. členu – nadaljevanje postopka za ugotovitev neobstoja zakonske zveze: tožbe za ugotovitev neobstoja zakonske zveze ne morejo vložiti dediči, lahko pa nadaljujejo postopek, ki ga je začel zapustnik;
- 53. členu – nadaljevanje postopka za razveljavitev zakonske zveze: tožbe za razveljavitev zakonske zveze ne morejo vložiti dediči, lahko pa nadaljujejo postopek, ki ga je začel zapustnik;
- 111. členu – nadaljevanje razveznega postopka po pravnih naslednikih: pravica do tožbe za razvezo zakonske zveze ne preide na dediče, tožnikov dediči pa smejo nadaljevati že začeti postopek, da bi dokazali utemeljenost tožbenega zahtevka.

Skladno z navedenimi določbami DZ je v predlaganem prvem odstavku vsebinsko povzeta določba veljavnega prvega odstavka 418. člena ZPP in urejena možnost dedičev, da v zakonsko

predpisanim roku šestih mesecev nadaljujejo že začeti postopek s predlogom, naj sodišče ugotovi, da je bil predlog za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze, po novem pa tudi za ugotovitev neobstoja zakonske zveze, utemeljen.

Drugi odstavek je vsebinsko enak drugemu odstavku 418. člena ZPP in predvideva smiselno uporabo prvega odstavka tudi, kadar je umrli zakonec vložil predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze.

K 84. členu:

Predlagani člen povzema vsebino prvega, drugega in tretjega odstavka veljavnega 421. člena ZPP. V prvem odstavku je glede na odločanje po pravilih nepravdnega postopka spremenjeno le poimenovanje odločbe, saj bo sodišče tudi v postopkih za razvezo ali sporazumno razvezo zakonske zveze odločalo s sklepom (prim. prvi odstavek 31. člena predloga zakona).

V drugem odstavku je za razliko od določbe drugega odstavka 421. člena ZPP opuščen dostavek, da sodišče, v primeru če zahtevku za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze ugotovi, odloči o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih med zakoncema in skupnimi otroki tudi, če ni bil postavljen ustrezen zahtev, če je bil postavljen, pa nanj sodišče ni vezano. Glede na določbo drugega odstavka 98. člena DZ, ki ureja vsebino sodnega odločanja v primeru razveze zakonske zveze, in določbo 99. člena DZ, po kateri se za razmerja zakoncev iz neveljavne zakonske zveze do skupnih otrok smiselno uporabljajo določbe za razmerja do skupnih otrok ob razvezi zakonske zveze, predlagatelj meni, da dostavek ni potreben. Ne nazadnje ni potreben tudi zato, ker pri odločanju o varstvu, vzgoji, preživljanju in stikih ne gre za odločanje v zakonskem sporu in se zato ne uporablja določba predlaganega prvega odstavka 81. člena, po kateri mora predlog v zakonskem sporu obsegati tudi določeni zahtev, o katerem naj sodišče odloči.

V tretjem odstavku predlaganega člena je predlagano, da sodišče o preživljanju zakonca in o stanovanjskem varstvu odloča po 109. členu DZ le na predlog zakonca.

100. člen DZ določa:

»(1) Nepreskrbljeni zakonec, ki nima sredstev za preživljanje in brez svoje krivde ni zaposlen, *lahko od drugega zakonca zahteva preživnino v postopku za razvezo zakonske zveze, lahko pa tudi s posebno tožbo, ki jo mora vložiti v enem letu od pravnomočno razvezane zakonske zveze.*

(2) S tožbo iz prejšnjega odstavka sme razvezani zakonec po koncu postopka za razvezo zakonske zveze zahtevati preživnino le, če so pogoji za preživljanje obstajali že v času razveze in obstajajo tudi, ko zakonec zahteva preživnino.

(3) Sodišče zahtevke za preživnino zavrne, če bi bilo plačilo preživnine zakoncu, ki zahteva preživnino, glede na vzroke, ki so pripeljali do nevzdržnosti zakonske zveze, krivično do drugega zakonca, ali če je zakonec, ki zahteva preživnino, pred ali med postopkom za razvezo zakonske zveze ali po razvezi storil kaznivo dejanje zoper drugega zakonca, otroka ali starše drugega zakonca.«

Kljub predlogom, prejetim v okviru strokovnega usklajevanja in javne razprave, naj se o preživnini za zakonca, tudi če je tak zahtev podan hkrati z zahtevkom za razvezo, odloča posebej po pravilih pravnega postopka, se predlagatelj strinja s tistim delom strokovne javnosti, ki meni, da bi bilo treba tudi o preživljanju zakonca v takem primeru odločiti hkrati z razvezo zakonske zveze in torej razmerja

v družini urediti celovito znotraj enega postopka. Zato je predlagano, da če je zahtevek za preživljanje zakonca podan hkrati s predlogom za razvezo ali razveljavitve zakonske zveze, se o njem odloča v istem postopku (postopku razveze ali razveljavitve zakonske zveze in morebitnih pridruženih postopkih odločanja o varstvu in vzgoji preživljanju in stikih z otroki) po pravilih nepravdnega postopka. Če bi se zaradi odločanja sodišča o predlogih iz tretjega odstavka tega člena lahko zavlekel postopek odločanja o razvezi zakonske zveze in o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih zakoncev s skupnimi otroki, o čemer bi bilo že mogoče odločiti, pa lahko sodišče o tem določi z delnim sklepom (smiselna uporaba 314. člena ZPP), postopek glede predlogov iz tretjega odstavka tega člena pa nadaljuje, dokler ne bo zadeva zrela za odločitev.

K 85. členu:

Predlagana določba je prepis prvega odstavka 419. člena ZPP. Tudi predlagana določba omejuje razloge za izpodbijanje odločbe, s katero se zakonska zveza razveže na podlagi predloga zakoncev za sporazumno razvezo, na bistvene kršitve določb postopka, na primere, če je stranka pristala na vložitev predloga v zmoti ali pod vplivom sile ali zvižaje, in primere, če niso bili izpolnjeni zakonski pogoji za razvezo zakonske zveze na podlagi predloga za sporazumno razvezo. Bistvene kršitve določb postopka, ki jih bo sodišče v pritožbenem postopku upoštevalo, so navedene v 339. členu ZPP, ki ga bo sodišče uporabilo na podlagi 42. člena predloga zakona. Izpolnjevanje zakonskih pogojev za sporazumno razvezo pa bo sodišče presoјalo po določbi 96. člena DZ, skladno s katero sodišče razveže zakonsko zvezo na podlagi sporazuma zakoncev, če sta se sporazumela o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o njihovih stikih s starši v skladu z določbami DZ in če sta predložila v obliki izvršljivega notarskega zapisa sklenjen sporazum o delitvi skupnega premoženja, o tem, kdo od njiju ostane ali postane najemnik stanovanja, in o preživljanju zakonca, ki nima sredstev za življenje in brez svoje krivde ni zaposlen.

K 86. členu:

Predlagana določba je prepis drugega odstavka 420. člena ZPP in določa prepoved razveljavitve ali spremembe pravnomočne odločbe, s katero se zakonska zveza razveže ali razveljavi ali se ugotovi njen neobstoj na podlagi zahteve za varstvo zakonitosti ali predloga za obnovo postopka, ne glede na to, ali je kateri od udeležencev (zakoncev) sklenil novo zakonsko zvezo.

V zvezi z izrednim pravnim sredstvom revizije (ki se s predlogom tega zakona pod pogoji, ki jih določa ZPP, dovoli za vse nepravdne postopke) predlagatelj pojasnjuje, da v predlogu zakona ni ohranjena ureditev prvega odstavka 420. člena ZPP, po kateri v zakonskih sporih revizija (niti dopuščena) ni dovoljena.

6. oddelek – Postopek za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva in materinstva

S predlagano ureditvijo postopkov za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva in materinstva v okviru X. poglavja drugega dela predloga tega zakona se torej tudi glede teh sporov predlaga sprememba vrste postopka. Postopki so po veljavni ureditvi urejeni v sedemindvajsetem poglavju ZPP, po predlogu tega zakona pa se bodo ti postopki vodili po pravilih nepravdnega postopka.

K 87. členu:

Predlagana določba ureja krog upravičenih predlagateljev za začetek postopka. Krog predlagateljev je sicer določen že v posebnem poglavju DZ – Ugotavljanje očetovstva in materinstva (112.□127. člen DZ).

V postopkih za ugotavljanje očetovstva so tako (po prvem odstavku predlaganega člena) upravičeni predlagatelji otrok (122. člen DZ), otrokova mati (121. člen DZ), moški, ki misli, da je otrokov oče (125. člen DZ), in moški, ki je otroka priznal za svojega, pa se mati s priznanjem očetovstva ne strinja (124. člen DZ).

V drugem odstavku predlaganega člena pa je določen krog upravičenih predlagateljev v postopku za izpodbijanje očetovstva. Njihovo upravičenje izhaja iz določb DZ v poglavju Izpodbijanje očetovstva in materinstva (128. □ 134. člen DZ). Ti so otrok (130. člen DZ), otrokova mati (129. člen DZ), moški, ki veja za otrokovega očeta (128. člen DZ), in moški, ki misli, da je otrokov oče (131. člen DZ).

Predlagatelj pojasnjuje, da poseben postopek glede izpodbijanja izjave o priznanju očetovstva ni potreben, saj DZ tistemu, ki velja za otrokovega očeta po navedenem zakoniku (to je tudi moški, ki je priznal očetovstvo), omogoča, da lahko očetovstvo izpodbija po drugem odstavku predlaganega člena.

Predlagatelj še dodaja, da so določbe tega člena zamejene na določitev kroga predlagateljev, glede ostalih udeležencev pa tudi v teh postopkih veljajo določbe 21. člena predloga zakona.

K 88. členu:

Na področju izvedenstva je ZPP-E prinesel nekatere spremembe, katerih cilj je preprečevati zastoje v postopku. Tako mora izvedenec takoj sporočiti razloge, če ne more sprejeti naloge (246. člen ZPP), drugače je lahko kaznovan (248. člen ZPP). Izvedenca je treba opozoriti tudi na možnost znižanja nagrade v primeru kršitev obveznosti (253. člen v povezavi z 90. členom Zakona o sodiščih). Poleg tega je izrecno določeno, da v primeru, če stranka ovira izvedenca pri njegovem delu, sodišče prosto oceni, kakšen pomen ima to (252. člen ZPP). Praviloma bo sodišče iz takega ravnanja sklepalo, da ugotovitve izvedenca za stranko ne bi bile ugodne.¹⁷⁰ Določba bo splošno uporabna tudi v nepravdnem postopku, le v družinskopravnih zadevah jo bo treba zaradi varstva otrokove koristi uporabljati posebej previdno in iz teh razlogov, če se bo tako izkazalo, njeno uporabo celo zavrniti.¹⁷¹ Tudi dr. Aleš Galič opozarja, da ta določba ne more avtomatično veljati v primeru preprečevanja izvedenskega dokaza v pravdi za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva. Tam je, že zaradi koristi otroka, še bolj pa zaradi *erga omnes* učinka sodbe, treba ugotoviti zanesljivo resnico, ne pa odločiti na temelju v bistvu posrednih voljnih ravnanj stranke. Poleg tega je v nasprotju z zahtevami ESČP (Mikulić proti Hrvaški, št. 53176/99 z dne 7. februarja 2002), da v našem zakonu ni določbe o možnosti prisilne izvedbe dokaza (odvzem vzorca DNK) v teh primerih.¹⁷²

ESČP je v navedeni sodbi (Mikulić proti Hrvaški, št. 53176/99 z dne 7. februarja 2002)¹⁷³ ugotovilo kršitev prvega odstavka 6. člena (Pravica do poštenega sojenja), 8. člena (Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) in 13. člena (Pravica do učinkovitega pravnega sredstva) EKČP. Sodišče je v sodbi navedlo, da je v zadevah, povezanih z osebnim stanjem in sposobnostjo, potrebna posebna skrbnost. V zadevnem primeru se glede na pomen, ki ga ima zadeva za tožečo stranko, ter njeno pravico do potrditve ali ovržbe očetovstva in izločitve negotovosti glede identitete biološkega očeta v skladu s 6. členom EKČP od pristojnih nacionalnih organov zahteva posebej skrbno ravnanje. ESČP je navedlo, da hrvaška ureditev ne pozna učinkovitega sredstva, s katerim bi se osebo prisililo k spoštovanju odredbe sodišča, da se podvrže testu DNK. Postopkovna določba o prosti presoji dokazov ne predstavlja zadostnega in učinkovitega sredstva za ugotovitev očetovstva, kadar se domnevni oče izogiba testu DNK. Države članice imajo v svojih pravnih sistemih različne rešitve za primer, kadar se domnevni oče izogiba sodni odredbi, da se s testom ugotovijo dejstva. V nekaterih državah lahko sodišče taki osebi izreče denarno kazen, v nekaterih pa zaporno kazen. V

nekaterih državah je lahko posledica izogibanja izvršitvi sodne odredbe domneva očetovstva, lahko pa tudi kazenski pregon. ESČP meni, da je treba, kadar se očetovstvo ne more ugotoviti s testom DNK, zavarovati pravice posameznika, ki zahteva ugotovitev očetovstva. Neobstoj kakršnegakoli postopkovnega sredstva, ki bi domnevnega očeta prisililo, da ravna v skladu z odredbo sodišča, je v skladu z načelom sorazmernosti le v primeru, če je na voljo alternativno sredstvo, s pomočjo katerega lahko neodvisni organ hitro ugotovi očetovstvo.

Po drugi strani je tudi pravica (domnevnih) očetov, da izvedo (ugotovijo), ali njihovo pravno priznано (formalno) očetovstvo ustreza dejanskemu stanju, torej ali so res biološki očetje določenega otroka, ustavno varovana človekova pravica.¹⁷⁴ Spada med posameznikove osebnostne pravice, urejene v 35. členu Ustave Republike Slovenije (URS). Poznavanje dejstev o dejanskem obstoju ali neobstoju lastnega biološkega starševstva je namreč odločilnega pomena za razvoj posameznikove osebnosti, medtem ko lahko dvom o tem, ali so formalno otroci res njegovi (ali so torej z njim genetsko povezani), za moškega, ki o svojem očetovstvu ni prepričan, pomeni veliko psihološko breme in negotovost.^{175, 176}

Za moškega, ki meni, da bi lahko bil biološki oče določenega mladoletnega otroka, je najbolj optimalna možnost, da z otrokom in njegovo materjo sporazumno opravijo test z analizo DNK. Problem nastane, če mati (kot zakonita zastopnica otroka in imetnica pravice do vzgoje in varstva) v takšnem postopku ne želi sodelovati in odvzema otrokovega vzorca ali tkiva, potrebnega za analizo (največkrat gre za vzorec slin), ne dovoli.

V takšnem primeru bi moral center za socialno delo otroku postaviti skrbnika za poseben primer, ki bi v zvezi s tem vprašanjem nadomestil soglasje matere in prevzel zastopanje otroka, njegovih koristi in interesov. Po določitvi skrbnika naj bi torej on odločil, ali je postopek za ugotovitev očetovstva z analizo DNK otroku v korist in ali naj se izvede.¹⁷⁷ Takšen skrbnik pa nima možnosti, da mater, ki izvedbo analize preprečuje, k temu prisili (ne more ji na primer na silo odvzeti otroka in ga odpeljati na analizo DNK niti mu ne sme skrivaj ali na silo odvzeti vzorca tkiv, ki bi ga bilo mogoče uporabiti za analizo). Ali bo analiza izvedena, je tako dejansko tudi po postavitvi skrbnika za poseben primer odvisno predvsem od otrokove matere.

Če mati testiranje še vedno onemogoča, domnevni oče pa kljub temu želi ugotoviti očetovstvo, mora otroka po veljavni ureditvi Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) najprej priznati. Šele če se mati z danim priznanjem ne strinja, lahko vloži tožbo na ugotovitev očetovstva (drugi odstavek 90. člena ZZZDR).¹⁷⁸

Namen vložitve takšne tožbe je čim bolj zanesljivo ugotoviti genetsko povezanost z otrokom. V današnjem času je z izvedbo analize vzorcev DNK tožnika in otroka ta cilj mogoče doseči dokaj preprosto. S tem se dvomi o očetovstvu razjasnijo zanesljivo (99,9-odstotno), hitro in brez prevelikih stroškov.¹⁷⁹ Domnevni oče tako ob vložitvi tožbe na ugotovitev lastnega očetovstva pričakuje, da se bo takšen dokaz izvedel, njegovo (biološko) očetovstvo pa bo ugotovljeno (ali zavrnjeno) z najvišjo možno stopnjo zanesljivosti. Praviloma se to tudi zgodi. Problem se pojavi, če se mati mladoletnega otroka tudi med sodnim postopkom izogiba izvedbi analize DNK (otroka ne pripelje k izvedencu, ne dovoli odvzema vzorca slin). S takšnim ravnanjem izvedbo analize dejansko prepreči. Sodišče namreč v našem pravnem sistemu pravnih strank ne more prisiliti k sodelovanju v postopku – torej k prisotnosti pri izvedencu ali k oddaji vzorca tkiva.¹⁸⁰

Glede na zgoraj navedeno je v predlaganem členu v naši zakonodaji na novo urejena dolžnost sodelovanja pri dokazu z izvedencem v postopkih po tem oddelku. Določeno je, da so udeleženci dolžni sodelovati z izvedencem, ki ga imenuje sodišče, zlasti pri potrebnem pridobivanju vzorcev

tkiva, telesnih tekočin in vzorcev krvi.

Udeleženec lahko odkloni sodelovanje, če bi bilo to povezano z resno ali trajno nevarnostjo za njegovo življenje ali zdravje. Sodišče osebe, ki morajo sodelovati, pouči o razlogih za možnost odklonitve sodelovanja in jih pozove, da izrazijo svoje mnenje. Sodišče v primeru obstoja take nevarnosti določi način preiskave očetovstva, ki ni povezan z navedeno nevarnostjo. O odklonitvi sodelovanja odloči s posebnim sklepom, zoper katerega lahko udeleženci postopka vložijo posebno pritožbo.

Če se tisti, ki je po sklepu sodišča dolžan sodelovati, neupravičeno ne ravna po sklepu sodišča, ga sme sodišče denarno kaznovati do 1.300 eurov.¹⁸¹ Če oseba kljub izrečeni denarni kazni neupravičeno ne ravna po sklepu sodišča, določi sodišče za pridobitev vzorcev tkiva z metodami, pri katerih ni kršena telesna integriteta, prisilno privedbo na preiskavo. Prisilno privedbo izvede policija. Stroške privedbe in preiskave plača oseba, ki je kršila dolžnost sodelovanja.

Predlagatelj je pri predlagani ureditvi za vzor vzal ureditev v avstrijskem Zakonu o nepravdnem postopku¹⁸², posebno ureditev za tak primer pa pozna tudi nemška ureditev v FamFG¹⁸³.

K 89. členu:

Po predlagani določbi sodišče v sklepu, s katerim ugotovi očetovstvo, odloči tudi o varstvu in vzgoji, preživljanju otroka in stikih otroka s starši, čeprav predlagatelj tega ni zahteval, razen če ugotovi, da to glede na okoliščine ni potrebno.

Za razliko od veljavnega 422. člena ZPP bo po predlagani določbi sodišče odločilo tudi o varstvu in vzgoji otroka ter otrokovih stikih s starši, ne le o preživnini.

V primerjavi s 422. členom ZPP je v nadaljevanju dostavek nekoliko spremenjen, kar je povezano z že pojasnjeno razliko med pravnimi in nepravdnimi postopki v pogledu oblikovanja zahtevkov. Po veljavni določbi ZPP sodišče, če ugotovi, da je to glede na okoliščine potrebno, lahko o tem (o preživljanju otroka) odloči tudi brez ustreznega zahtevka, če je ta postavljen, pa sodišče nanj ni vezano. V nepravdnem postopku sodišče skladno s 23. členom predloga zakona praviloma odloča brez postavljenih predlogov oziroma zahtevkov in zato lahko odločitev o preživnini opusti (le), če meni, da to glede na okoliščine ni potrebno (npr. ko se ugotovi očetovstvo hkrati s tem, ko je izpodbito očetovstvo očeta na podlagi zakonske domneve, in mati, oče in otrok že živijo skupaj).

K 90. členu:

V teh postopkih je obnova postopka po veljavni ureditvi v ZPP dovoljena in ni razloga, da bi se ureditev v tem delu spreminjala.

K 91. členu:

Predlagana določba je prepis veljavnega 423. člena ZPP in določa smiselno uporabo določb o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva v postopkih o ugotovitvi ali izpodbijanju materinstva.

7. oddelek – Postopki za varstvo koristi otroka

Glede na predlagani celoviti prenos pristojnosti odločanja v vseh postopkih, v katerih se urejajo razmerja glede otrok, v nepravdni postopek, je predlagan nov poseben oddelek v okviru X. poglavja,

in sicer oddelek Postopki za varstvo koristi otroka.

Po veljavni ureditvi se del teh postopkov vodi po pravilih pravnega postopka, del teh postopkov pa po pravilih nepravnega postopka.

Po ZPP se po pravilih sedemindvajsetega poglavja (Postopek v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki) rešujejo naslednji spori iz razmerij med starši in otroki: spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva, spori o varstvu, vzgoji in preživljanju mladoletnih otrok in polnoletnih oseb, nad katerimi je podaljšana roditeljska pravica, in spori o stikih otrok s starši in z drugimi osebami, ne glede na to, ali se rešujejo samostojno ali skupaj z zakonskimi spori oziroma spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva.

Reševanje vseh navedenih sporov se s predlagano ureditvijo prenaša v nepravdni postopek. Ker z naslovom Postopki v sporih iz razmerij med starši in otroki ne bi bili zajeti vsi postopki, ki jih v nepravdnem postopku urejamo (pri nekaterih postopkih ne gre za urejanje razmerja med starši in otroki, ampak gre za urejanje razmerja med otrokom in tretjimi osebami – npr. pri urejanju otrokovih stikov s tretjimi osebami in pri odločanju o ukrepih za varstvo koristi otrok, kadar je otrok pri drugi osebi), je predlagan naslov Postopki za varstvo koristi otrok.

K 92. členu:

V tem členu je določeno, kateri postopki spadajo med postopke za varstvo koristi otroka. To so postopki, v katerih se odloča o:

- varstvu in vzgoji otroka,
- preživljanju otroka,
- otrokovih stikih,
- vprašanjih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj,
- ukrepih za varstvo koristi otroka,
- postavitvi otroka pod skrbništvo,
- namestitvi otroka v rejništvo,
- podelitvi starševske skrbi sorodniku,
- posvojitvi otroka in razveljavitvi posvojitve otroka.

Navedeni postopki so po predlaganem prvem odstavku postopki za varstvo koristi otroka, o katerih se odloča po določbah predlaganega 7. oddelka, ne glede na to, ali se rešujejo samostojno ali skupaj z zakonskimi spori ali spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva.

Postopek za varstvo koristi otroka je po predlaganem drugem odstavku tudi postopek, v katerem se odloča o preživljanju polnoletnega otroka, dokler obstaja dolžnost preživljanja po družinskem zakoniku.

V vseh navedenih postopkih bodo tako veljala posebna pravila, kot so v nadaljevanju predlagana v okviru tega oddelka.

K 93. členu:

Predlagani člen določa sestavine predloga, če zakon določa obvezno udeležbo na predhodnem svetovanju pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka.

V zvezi s predlaganim členom predlagatelj pojasnjuje, da je ZZZDR v četrtem odstavku 105. člena,

četrtem odstavku 106. člena in četrtem odstavku 106.a člena določal, da se morajo stranke pred začetkom sodnega postopka najprej udeležiti predhodnega svetovanja na centru za socialno delo, z namenom, da dosežejo sporazum o spornih vprašanjih. Enako ureditev ohranja tudi DZ.

Ob ureditvi v ZZZDR je bilo najprej v praksi sporno, ali predložitev potrdila predstavlja posebno procesno predpostavko (274. člen ZPP), zaradi pomanjkanja katere bi bilo sojenje nedopustno, vendar je bilo v sodni praksi zavzeto stališče, da je vloga, ki ji manjka dokazilo centra za socialno delo, formalno pomanjkljiva.¹⁸⁴ To stališče je prevzeto tudi v predlagani člen.

DZ glede svetovanja pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka v 203. členu določa:

»(1) Starša se, preden sodišču predlagata, naj odloči o varstvu in vzgoji otroka, o njegovem preživljanju in o njegovih stikih z njimi ali z drugimi osebami ali o vprašanjih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, udeležita predhodnega svetovanja pri centru za socialno delo, razen če:

- je eden od staršev nerazsoden;
- eden od staršev živi v tujini, je pogrešan ali neznanega prebivališča.

(2) Če gre za stike z drugo osebo, se mora svetovanja pred vložitvijo predloga udeležiti tudi ta druga oseba in otrok, kadar je predlagatelj.

(3) Namen predhodnega svetovanja je starša oziroma drugo osebo opozoriti na varstvo koristi otoka pri urejanju razmerij z otrokom, na dober vpliv sporazumnega urejanja teh razmerij in jih v tej zvezi seznaniti tudi z namenom postopka mediacije.

(4) Svetovanje je treba opraviti tudi pred vložitvijo predloga za izdajo nove odločbe o kateri izmed zadev, navedenih v prvem odstavku tega člena.

(5) Predhodnega svetovanja se udeležita starša oziroma v drugem odstavku tega člena navedene osebe osebno brez pooblaščenec.

(6) Ob soglasju staršev oziroma v drugem odstavku tega člena navedenih oseb lahko center za socialno delo predhodno svetovanje nadaljuje s postopkom mediacije ali pa se ti udeležijo mediacije pri drugih izvajalcih.«

Glede postopka predhodnega svetovanja 204. člen DZ v prvem do tretjem odstavku določa:

»(1) Center za socialno delo v 14 dneh po prejemu predloga za predhodno svetovanje stranke povabi na predhodno svetovanje.

(2) Center za socialno delo o opravljenem predhodnem svetovanju naredi zapisnik, iz katerega je razvidno, da sta se razgovora udeležila zakonca, ki nameravata vložiti predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze ali tožbo za razvezo zakonske zveze oziroma oseba, ki namerava vložiti predlog za začetek postopka za varstvo koristi otroka.

(3) Če se osebe iz prejšnjega odstavka ne udeležijo razgovora, center za socialno delo v zapisniku navede, katera oseba se ni udeležila razgovora ter razloge njene neudeležbe, če so mu znani.«

Izhajajoč iz citirane ureditve, ki le za nekatere od postopkov za varstvo koristi otroka, ki jih ureja predlog tega zakona, določa obvezno predhodno svetovanje, je v prvem odstavku predlaganega

člena določeno, da mora biti v primeru, če družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti svetovanja pri centru za socialno delo, predlogu priložen zapisnik o opravljenem svetovanju pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka. Če zapisnik takemu predlogu ne bo priložen, bo sodišče ravnalo po pravilih pravnega postopka o ravnanju z nepopolnimi vlogami.

Če pa bo v primeru, ko družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti svetovanja pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka, iz (predlogu priloženega) zapisnika centra za socialno delo izhajalo, da se predlagatelj svetovanja ni udeležil, bo sodišče predlog po predlagani ureditvi v drugem odstavku zavrglo.

Upošteva pooblastila, ki jih ima sodišče za ukrepanje po uradni dolžnosti, pa bo sodišče kljub zavrženju predloga, smelo in moralo, če bo iz predloga izhajalo, da bi lahko bila korist otroka ogrožena, postopek začeti po uradni dolžnosti.

K 94. členu

V prvem odstavku predlaganega člena je določeno, da mora sodišče v postopku za varstvo koristi otroka v sodnih vpisnikih preveriti, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja naloge in pooblastila policije, zakonu, ki ureja kazenski postopek, in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini.

Po predlagani določbi bo ta obveznost sodišča veljala v vsakem izmed postopkov za varstvo koristi otroka.

Ob obstoječem stanju informatizacije sodnih vpisnikov je le v sodnih vpisnikih matičnega sodišča (ne pa vseh sodišč) mogoče preveriti, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja kazenski postopek, in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini. Vpogled v sodne vpisnike na drugih sodiščih namreč danes še ni mogoč. Ker se poizvedbe o tem, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni omenjeni ukrepi, tako običajno opravlja po pošti, kar je zamudno, sodišče zdaj takšne poizvedbe opravlja le v primeru, če je iz spisa razvidno, da se postopki glede teh ukrepov na drugem sodišču že vodijo oziroma je drugo sodišče tak postopek pravnomočno končalo. Zato je glede te določbe predlagana prehodna določba drugega odstavka 214. člena, po kateri do vzpostavitve elektronskega dostopa do vpogleda v sodne vpisnike, ki bo sodišču omogočal, da prek takega vpogleda po 94. členu tega zakona preveri, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja naloge in pooblastila policije, zakonu, ki ureja kazenski postopek, in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini, sodišče opravi pisne poizvedbe na drugih sodiščih (le v primeru), če je iz spisa razvidno, da se postopki glede navedenih ukrepov na drugih sodiščih že vodijo ali je drugo sodišče tak postopek že pravnomočno končalo.

V predlaganem drugem odstavku je določeno, da v primeru smrti enega ali obeh staršev ali trajnejše nezmožnosti izvajanja starševske skrbi sodišče opravi poizvedbo o obstoju vnaprej izražene volje staršev v evidenci, v kateri se vodijo ti podatki. Gre za izvedbeno določbo, ki sodišču nalaga, da samo opravi potrebno poizvedbo o obstoju vnaprej izražene volje staršev po 144. členu DZ. Navedeni člen DZ določa: »Starši lahko za primer smrti ali trajnejše nezmožnosti izvajanja starševske skrbi vnaprej izrazijo voljo glede: osebe, kateri se otrok zaupa v varstvo in vzgojo, sorodnika, ki se mu podeli starševska skrb, posvojitelja ali skrbnika. Veljavnost vnaprej izražene volje staršev se presoja enako kot veljavnost oporoke v skladu z zakonom, ki ureja

dedovanje. Če se v naprej izraženi volji staršev razlikujeta, o upoštevanju volje presodi sodišče. Sodišče vnaprej izraženo voljo staršev upošteva, če ta ni v nasprotju s koristjo otroka.«. Glede na to, da posebne evidence še ni, je predlagatelj s prehodnimi določbami začetek uporabe drugega odstavka tega člena določil na dan vzpostavitve evidence, v kateri se bodo vodili podatki o vnaprej izraženi volji staršev (glej tudi obrazložitev k 214. členu predloga zakona).

K 95. členu

Predlagane določbe tega člena temeljijo na MEKUOP. Podobne določbe so bile v 410. člen ZPP vnesene leta 1999, vendar so v praksi povzročale kar nekaj težav, zato je v predlogu tega zakona veljavna ureditev delno spremenjena tako, da sledi sprejetim rešitvam v sodni praksi.

Veljavni ZPP v prvem odstavku 410. člena določa: »Kadar sodišče odloča o vzgoji in varstvu otrok ter o stikih otrok s starši in drugimi osebami, mora otroka, ki je sposoben razumeti pomen postopka in posledice odločitve, na primeren način obvestiti o uvedbi postopka in o njegovi pravici, da izrazi svoje mnenje. Glede na starost otroka in druge okoliščine sodnik otroka povabi na neformalen razgovor na sodišču ali zunaj sodišča s posredovanjem centra za socialno delo ali šolskega svetovalnega delavca. Ob razgovoru je lahko navzoča oseba, ki ji otrok zaupa in jo sam izbere. Ta oseba lahko pomaga otroku izraziti njegovo mnenje.«.

Iz besedila določbe jasno izhaja, da je sodišče dolžno le tiste otroke, ki so sposobni razumeti pomen postopka in posledice odločitve, obvestiti o uvedbi postopka in njihovi pravici, da izrazijo svoje mnenje. Obenem pa je določba oblikovana tako, da bi sodnik vselej moral opraviti razgovor z otrokom osebno. Sodniki nimajo strokovnega znanja, da bi lahko predvsem pri mlajših otrocih ocenili, ali so sposobni razumeti pomen postopka in posledice odločitve. Zato je bil na posvetovanju sodnikov in strokovnih delavcev centrov za socialno delo na Bledu leta 2001 sprejet dogovor, da bodo sodniki za to prvo oceno zaprosili strokovnjake centrov za socialno delo, ki imajo ustrezno strokovno znanje.¹⁸⁵

Čeprav že iz določbe 410. člena ZPP jasno izhaja, da je izražanje mnenja otrokova pravica, in ne dolžnost, so starši v praksi velikokrat vztrajali pri stališču, da mora otrok povedati svoje mnenje, in to na obravnavi pred obema staršema zaradi načela kontradiktornosti. To seveda ne drži, pravica povedati mnenje je pravica otroka in otroku ni treba izraziti svojega mnenja, če tega ne želi. Če pa mnenje želi izraziti, to vselej stori v neformalnem razgovoru, kar je že sedaj določeno v 410. členu ZPP.

S predlaganim besedilom 95. člena pa je vse navedeno še bolj jasno določeno. V smeri pospešitve postopka je v predlaganem drugem odstavku dana tudi možnost, da otrok svoje mnenje izrazi bodisi na centru za socialno delo bodisi na sodišču – na neformalnem razgovoru s sodnikom, lahko tudi ob sodelovanju strokovno usposobljene osebe, vselej pa brez prisotnosti staršev. Nova je določba, v delu, da lahko otrok svoje mnenje izrazi tudi v razgovoru z zagovornikom otroka, ki je bil otroku dodeljen v skladu z zakonom, ki ureja varuha človekovih pravic. Predlagatelj ocenjuje, da je pomembno, da je mnenje otroka pridobljeno v zaupnem okolju in predvsem na način, ki za otroka ne predstavlja dodatnih obremenitev. Zakonu o varuhu človekovih pravic¹⁸⁶ (v nadaljevanju: ZVarCP) natančno določa postopek izbire zagovornika otroka, kar vključno z načinom pridobitve izjave otroka podrobneje ureja Splošni akt o načinu izvajanja zagovorništva otrok, organizaciji zagovorništva, vključitvi otroka v zagovorništvo ter nalogah, sestavi in načinu dela strokovnega sveta (v nadaljevanju Splošni akt)¹⁸⁷, zato ni dvoma da je izjava, ki jo zagovornik pridobi skladno s predpisanim postopkom upoštevana kot mnenje otroka iz tega člena predloga zakona. Po določbi 25.č člena ZVarCP se namreč izjava otroka,

pridobljena s pomočjo zagovornika lahko uporabi v vsakem postopku, v katerem se odloča o otrokovih pravicah in koristih. Poleg tega je v drugem odstavku navedene določbe ZVarCP posebej določeno, da mora organ, ki odloča o otrokovih pravicah ali koristih, v svoji odločitvi posebej utemeljiti, kako je upošteval otrokovo izjavo in deloval v njegovo največjo korist.

V predlagani ureditvi (tretji odstavek 95. člena) ostaja tudi določba, da lahko otrok svoje mnenje izrazi prek zaupne osebe. Zaupnik je oseba, h kateri se otrok zateče, ko starši odpovedo. To torej ni eden od staršev, saj se to pojmovno izključuje, to tudi ni oseba, ki jo otroku kot zaupnika izbere eden od staršev. Položaj zaupnika ima lahko le oseba, ki jo otrok sam spontano izbere, to je lahko brat ali sestra, drug sorodnik, učitelj, zdravnica. Položaj zaupnika lahko pridobi tudi oseba, s katero otrok pride v stik v uradnih postopkih, pa se med otrokom in to osebo spontano vzpostavi zaupanje – izvedenec v postopku, socialna delavka na centru za socialno delo ali poseben zastopnik. V sodni praksi je bilo več primerov, v katerih je eden od staršev vztrajal pri stališču, da je on otrokov zaupnik, ali je sam otroku izbral »zaupno osebo« in nato od sodišča zahteval, da je ta oseba prisotna pri podajanju mnenja otroka. S predlagano določbo je jasno določeno, da otrok mnenje izrazi v neformalnem postopku – torej ne na obravnavi in brez prisotnosti staršev. Zaradi varstva koristi otroka je sodišču dana tudi možnost, da prepove navzočnost zaupne osebe, če oceni, da ne gre za osebo, ki ji otrok zaupa in jo je sam izbral ali bi bilo sodelovanje te osebe v postopku v nasprotju s koristjo otroka.

Na novo pa je v tretjem odstavku tega člena določeno, da je lahko ob razgovoru na centru za socialno delo in s sodnikom navzoč zagovornik otroka, če mu je bil ta dodeljen v skladu z zakonom, ki ureja varuha človekovih pravic. Enako kot zaupnik lahko tudi zagovornik otroka pomaga otroku izraziti njegovo mnenje. Predlagatelj je s tem upošteval veljavno ureditev v ZVarCP, kot je bila določena z zadnjo novelo ZVarCP-B¹⁸⁸. 25.a člen ZVarCP določa, da varuh na področju varstva otrokovih pravic poleg drugih nalog, določenih z navedenim zakonom, organizira in skrbi za zagovorništvo otrok v okviru notranje organizacijske enote. Zagovorništvo otrok izvajajo zagovorniki otrok v okviru mreže prostovoljcev, ki vsem otrokom zagotavlja enako dostopnost do zagovornika. Namen zagovorništva je, da zagovornik nudi strokovno pomoč otroku, da izrazi svoje mnenje v vseh postopkih in zadevah, v katerih je udeležen, ter mnenje otroka posreduje pristojnim organom in institucijam, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih. Zagovornik otroka ni njegov zakoniti zastopnik. Strokovna pomoč pa vključuje psihosocialno podporo otroku, pogovore o njegovih željah, počutju in mnenju, seznanjanje otroka s postopki in dejavnostmi na njemu primeren način, iskanje najbolj primerne rešitve skupaj z otrokom ter spremljanje otroka pred organi in institucijami, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih.

Glede položaja, pravic in obveznosti zagovornika otroka ZVarCP v 25.c členu določa:

- »(1) Otrok ima pravico do zagovornika, ki ima pri opravljanju svojega dela pravico do stikov z otrokom. Starši in druge osebe imajo dolžnost, da otroku omogočijo stike z zagovornikom.
- (2) Varuh omogoča staršem ali zakonitim zastopnikom otroka, ki mu je postavljen zagovornik, da se podrobneje seznanijo z namenom in cilji zagovorništva otrok.
- (3) Zagovornik mora varovati kot tajnost, kar mu je zaupal otrok. Pri posredovanju otrokovega mnenja zagovornik upošteva otrokovo voljo. Zagovornik posreduje centru za socialno delo ali sodišču izjavo otroka in svoje poročilo, razen če otrok temu nasprotuje.
- (4) Zagovornik sme kot priča odreči pričanje o dejstvih, za katera je izvedel od otroka pri opravljanju dejavnosti zagovornika in glede katerih otrok nasprotuje njihovemu posredovanju.«

V 25.č členu je določeno še:

- »(1) Izjava otroka, pridobljena s pomočjo zagovornika, se lahko uporabi v vsakem postopku, v katerem se odloča o otrokovih pravicah in koristih.

(2) Organ, ki odloča o otrokovih pravicah ali koristih, mora v svoji odločitvi posebej utemeljiti, kako je upošteval otrokovo izjavo in deloval v njegovo največjo korist.«.

O določbi drugega odstavka 410. člena ZPP¹⁸⁹, ki jo povzema predlagana ureditev v četrtem odstavku 95. člena, je dr. Aleš Galič¹⁹⁰ zapisal: »Najbolj sporno novost v zvezi s pravico do informacije novi ZPP, menim, vsebuje v 410. členu v zvezi s spori iz družinskopravnih razmerij. Skladno s to določbo mora sodišče ob odločanju o vzgoji in varstvu otrok otroku omogočiti sodelovanje v postopku, ga povabiti na pogovor (na sodišču ali zunaj njega s posredovanjem centra za socialno delo), o tem razgovoru sestaviti zapisnik ali določiti zvočno snemanje, zaradi varstva koristi otroka pa lahko sodišče odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapisnik oziroma poslušanje posnetka. Določba očitno izhaja iz legitimne želje, da se otroku zagotovi sodelovanje v postopku, ki se nanaša tudi na njegov položaj, ter prav tako legitimne želje po varstvu koristi otroka. Pa vendar menim, da gre v škodo ustavnih procesnih jamstev staršev predaleč. Iz prakse ESČP ne izhaja dopustnost tako daljnosežnega omejevanja pravice pravnih strank, da se seznanita s procesnim gradivom, ki vpliva na odločitev sodišča. Po stališču Evropske komisije za človekove pravice v zadevi X proti Avstriji sicer lahko obstajajo legitimni razlogi, da se staršem ne onemogoči, da so prisotni ob zaslišanju otroka in da mu tudi ne morejo neposredno postavljati vprašanj. Vendar pa je takšna ureditev (katere namen je po eni strani preprečiti pretiran stres otroka ob zaslišanju, po drugi strani pa povečati pripravljenost otroka, da izrazi svoje mnenje) seveda bistveno manjši poseg v procesni položaj staršev kot omenjena določba 410. člena ZPP. Če pravnim strankam ne bo zagotovljeno, da se, če sodišče odločitev o dodelitvi otroka opira tudi na mnenje otroka, ne seznanijo z vsebino tega mnenja in da se o tem tudi ne morejo izreči, od pravice do izjave v postopku ne ostane nič (pa tudi od pravice do pritožbe po 25. členu Ustave ne). Legitimen je namen, da se otroku v teh postopkih zagotovi položaj subjekta, pa vendar to ne bi smelo povzročiti, da se zato položaj subjekta odvzema staršem. V zvezi z obravnavano problematiko se zato zdi bolj relevantno stališče, ki ga je ESČP izreklo v zadevi McMichael, namreč, da posebej občutljiva narava razmerij in ukrepov v zvezi z varstvom otroka upravičuje posebno ureditev postopka, vendar pa tudi v teh primerih postopek ne sme negirati temeljne pravice strank vsakega sodnega postopka, da se seznanijo z navedbami, vlogami in dokazi.«

Po mnenju predlagatelja so to sicer tehtni pomisleki glede veljavne in s predlogom tega zakona predlagane ureditve, vendar meni, da razmerja med starši in otroki niso klasična civilna razmerja, temveč razmerja *sui generis*, ki se bistveno razlikujejo od klasičnih civilnih razmerij v tem, da je njihov temelj varovanje koristi otroka, ki je po materialnem družinskem pravu opredeljen kot osnovno vodilo pri pravni ureditvi teh razmerij. Pravna ureditev teh razmerij izhaja iz dejstva, da so pravice in dolžnosti staršev do otroka izpeljane iz ustavnopravnega varstva otrok (56. člen Ustave RS) zaradi varovanja procesnega položaja otroka, in ne zaradi varovanja njihovega lastnega položaja. Ustava jim namreč ta privilegirani položaj priznava zaradi otrok, in ne zaradi varstva njih samih, saj tega varstva kot popolnoma poslovno sposobni posamezniki, ki so sposobni skrbeti za svoje pravice in koristi, ne potrebujejo. Za otroke pa velja, da tako posebno varstvo potrebujejo, ker sami še niso sposobni skrbeti za svoje interese, in to za njih počnejo starši, ki poznajo in se zavedajo otrokovih potreb in so tudi sposobni varovati korist otroka. Ko starši zaradi prevelike vpetosti v lastna razmerja oziroma nesporazume tega ne zmorejo, pa je to dolžna storiti država z vsemi pravnimi in drugimi sredstvi, ki jih ima na voljo. To je osnovni razlog tudi za predlagano možnost po tej določbi, pri čemer je treba poudariti, da sodnik lahko odloči, da starši nimajo pravice do vpogleda v zapis oziroma ne morejo biti seznanjeni z njegovo vsebino, le v primerih, ko bo glede na okoliščine primera ocenil, da starši niso več sposobni zaznati otrokovih interesov in da je to nujno potrebno, da otroka zaščiti pred dodatnim izpostavljanjem staršev. Je pa v primerjavi s sedaj veljavno ureditvijo predlagano, da sodišče v primeru, ko odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapis oziroma poslušanje ali ogled posnetka, v obrazložitvi odločbe

povzame dele izjav iz razgovora z otrokom, če je nanje oprlo svojo odločitev.

K 96. členu:

Kot že zapisano v obrazložitvi k prejšnjemu členu, ZVarCP določa, da varuh (prvi odstavek 25.a člena ZVarCP) na področju varstva otrokovih pravic organizira in skrbi za zagovorništvo otrok. Namen zagovorništva je, da zagovornik nudi strokovno pomoč otroku, da izrazi svoje mnenje v vseh postopkih in zadevah, v katerih je udeležen, ter mnenje otroka posreduje pristojnim organom in institucijam, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih.

Otrok lahko dobi zagovornika na podlagi pisne pobude ali predloga (v nadaljevanju pobuda). Pobudo za imenovanje zagovornika (tretji odstavek 25.a člena ZVarCP) lahko poda vsakdo (starši, drugi posamezniki, institucija idr.), ki meni, da otrok ne more uresničiti pravice, da v postopku ali zadevi, v kateri je udeležen, izrazi svoje mnenje. Pobudo varuhu lahko poda tudi otrok sam. Za presojo utemeljenosti pobude in izbiro najustreznejšega zagovornika varuh potrebuje podatke o otroku, zadevi ali postopku, v katerem je otrok udeležen, o trenutnih družinskih razmerah, morebitnih posebnostih v preteklosti, morebitnih posebnostih v razvoju otroka, obravnavah v drugih službah ipd. Če varuh oceni, da je pobuda utemeljena, pridobi soglasje obeh staršev ali zakonitih zastopnikov in določi zagovornika s seznama zagovornikov. Ni potrebna privolitev tistega od staršev, ki mu je bila odvzeta starševska skrb ali ki trajno ni sposoben izraziti svoje volje. Soglasje staršev ali zakonitih zastopnikov ni potrebno, če z imenovanjem zagovornika soglašata otrok, ki je že dopolnil 15 let. Varuh o prejetih pobudah odloča avtonomno in njegova odločitev je dokončna.

Pisno pobudo lahko poda tudi organ (center za socialno delo ali sodišče), ki vodi postopek, v katerem je udeležen otrok, in presodi, da bi otrok (morda) potreboval zagovornika. V takem primeru pošlje organ varuhu pisno pobudo (lahko se z njim predhodno posvetuje tudi po telefonu ali osebno) z obrazložitvijo in morebitnimi prilogami. Nato varuh vzpostavi stik s pobudnikom in po potrebi z drugimi službami, da se razjasnita dejansko stanje in nadaljnji potek postopka. Če je pobuda utemeljena in je dano soglasje, varuh izbere najustreznejšega zagovornika ter izda sklep po imenovanju zagovornika ter o tem pisno obvesti organ, ki je pobudo poslal. Če je pobuda utemeljena, a ni podano potrebno soglasje, varuh začne postopek, da bi pridobil soglasje. Če pobuda ni utemeljena pa varuh pisno obvesti pobudnika o razlogih za neutemeljenost pobude.

Če torej soglasja staršev ali zakonitih zastopnikov glede imenovanja zagovornika ni ali če je naknadno umaknjeno, je v tretjem odstavku 25.a člena ZVarCP določeno, da varuh pošlje predlog za imenovanje zagovornika pristojnemu centru za socialno delo ali sodišču, ki ga nato imenuje s seznama zagovornikov, če oceni, da je to v korist otroka. Tako je postavitve zagovornika mogoča tudi v primerih, ko soglasja ni. Organ (center ali sodišče) pred katerim teče postopek, v primeru, ko oceni, da je postavitve zagovornika nujna, saj sicer otrok ne more uresničiti pravice, da izrazi svoje mnenje, namreč lahko izda odločbo ali sklep o postavitvi zagovornika tudi, če soglasja ni bilo pridobljeno.

V skladu s tem je v predlaganem 96. členu določeno, da sodišče imenuje osebo, ki jo predlaga varuh človekovih pravic, za zagovornika otroka, na obrazložen predlog varuha človekovih pravic, če oceni, da je to v postopku pred sodiščem v korist otroka oziroma bo le na tak način otrok lahko uresničil svojo pravico, da izrazi mnenje. Predlagan je instruksijski rok, v katerem naj sodišče odloči o predlogu, in sicer osem dni od prejema predloga. Predlagano je še, da zoper sklep, s katerim sodišče odloči o predlogu varuha človekovih pravic, ni posebne pritožbe.

Po petem odstavku 25.b člena ZVarCP je delo zagovornika prostovoljno in častno, pripadata pa mu nagrada, ki jo s splošnim aktom določi varuh, in povrnitev potnih stroškov v višini, kot velja za javne uslužbenke. Glede na to, da so sredstva za delo zagovornikov zagotovljena v proračunu varuha, je predlagano, da stroški zagovornika otroka niso stroški postopka ter jih zagovorniku otroka povrne Varuh človekovih pravic po predpisih, ki urejajo nagrado in povračilo stroškov zagovorniku otroka.

Po določbi 3. člena Splošnega akta v obseg zagovorništva spada tudi predstavitev otrokove izjave staršem, sodišču, centru za socialno delo ali drugim organom (osma alineja 3. člena). Nadalje pa je v 23. členu Splošnega akta med drugim izrecno določeno, da se sredstva za izvajanje zagovorništva zagotavljajo iz proračunskih sredstev varuha in se evidenca stroškov zagovorništva vodi na posebni proračunski postavki varuha. Povedano drugače, denarna sredstva za pokrivanje nagrade in stroškov, ki bodo zagovorniku otroka nastali v zvezi s sodnim postopkom, se bodo zagotavljala v proračunskih sredstvih varuha. Zagovornik otroka bo nastale stroške tako, skladno z navedenim Splošnim aktom in dogovorom, ki ga za opravljanje zagovorništva sklene z varuhom, uveljavljal pri varuhu in ne pri sodišču. Prav tako stroški zagovornika ne bodo naloženi v povračilo eni stranki po pravilih sodnega postopka, saj glede na predlagano določbo niso del sodnih stroškov.

K 97. členu:

Kadar bo center za socialno delo predlagatelj postopka, bo moral že v predlogu utemeljiti, zakaj predlaga, naj sodišče glede otroka sprejme določeno odločitev. Kdaj bo lahko center za socialno delo predlagatelj postopka, je določeno v nadaljevanju v okviru določb posameznega postopka za varstvo koristi otroka.

Kadar pa center za socialno delo ne bo predlagatelj postopka, bo moralo sodišče glede koristi otroka v skladu s predlaganim 97. členom pridobiti strokovno mnenje centra za socialno delo, kar je bilo določeno tudi v ZZZDR. DZ glede mnenja centra za socialno delo v drugem odstavku 143. člena določa:

»(2) Sodišče pri odločitvi o varstvu, vzgoji in preživetju otroka, o stikih, izvajanju starševske skrbi in podelitvi starševske skrbi sorodniku glede koristi otroka *upoštevava mnenje centra za socialno delo, kadar ga pridobi v skladu z določbami zakona, ki ureja nepravdni postopek*.«.

DZ torej za razliko od ZZZDR (po katerem je sodišče dolžno v vsakem primeru pridobiti mnenje centra za socialno delo – glej drugi odstavek 64. člena, drugi odstavek 78. člena, tretji odstavek 105. člena, sedmi odstavek 106. člena, peti odstavek 106.a člena in četrti odstavek 113. člena) dopušča, da zakon, ki ureja nepravdni postopek, določi, kdaj mora sodišče pridobiti mnenje centra za socialno delo in primere, ko to ni potrebno.

Predlog zakona tako v prvem odstavku 97. člena kot pravilo v postopkih za varstvo koristi otroka določa, da mora sodišče v primerih, ko center za socialno delo ni predlagatelj postopka, glede koristi otroka pridobiti mnenje centra za socialno delo. Izjema od tega pravila je določena v naslednjem (drugem) odstavku, po katerem sodišče ne pridobi mnenja centra za socialno delo, če je bil predlog sodne poravnave pripravljen v okviru predhodnega svetovanja pri centru za socialno delo in iz zapisnika o predhodnem svetovanju izhaja, da je tak predlog v korist otroka. Taka rešitev je predlagana, ker bo predlog za sklenitev sodne poravnave glede na ureditev v DZ praviloma sledil predhodnemu svetovanju na centru za socialno delo in/ali mediaciji pred sodnim postopkom. Tako strokovnjak centra za socialno delo kot mediator pa imata dolžnost, da pri oblikovanju predloga za sklenitev dogovora skrbita za uveljavitev koristi otroka.

Določba prvega odstavka je odprta in sodišča ne zamejuje, kdaj naj center za socialno delo pozove na pripravo mnenja. V večini primerov bo najprimernejše, da sodišče center za socialno delo pozove, naj pripravi mnenje, po prejemu odgovora nasprotnega udeleženca na predlog, lahko pa bo sodišče ocenilo, da je čimprejšnja pridobitev mnenja centra za socialno delo nujna, in bo zato nanj pozvalo takoj po začetku postopka.

V skladu s predlaganim tretjim odstavkom bo moral center za socialno delo sodišču poslati mnenje v 60 dneh od prejema poziva. Izdelava kakovostnega mnenja za sodišče od centra za socialno delo praviloma terja, da opravi najmanj dva razgovora s starši in po potrebi še razgovor z drugimi osebami, obenem pa bo moral center za socialno delo opraviti tudi razgovor z otrokom, zato je za izdelavo mnenja centra za socialno delo predlagan 60-dnevni rok.

Predlagano je še, da sodišče z mnenjem centra za socialno delo seznanil udeležence postopka, če jih ni z mnenjem seznanil že center za socialno delo.

K 98. členu:

V predlogu tega člena so iz razloga pospešitve postopka določeni instrukijski rok za izdelavo izvedenskega mnenja in dopolnitve izvedenskega mnenja (drugi odstavek predlaganega člena) ter rok, v katerem mora sodišče razpisati prvi narok v postopku (prvi odstavek predlaganega člena).

K 99. členu:

ZPP v 411. členu določa:

»Med postopkom v zakonskih sporih in sporih iz razmerij med starši in otroki lahko izda sodišče na predlog stranke ali po uradni dolžnosti začasne odredbe o varstvu in preživljanju skupnih otrok kot tudi začasne odredbe o odvzemu ali omejitvi pravice do stikov oziroma o načinu izvrševanja stikov.

V zakonskem sporu izda sodišče na predlog zakonca tudi začasno odredbo o njegovem preživljanju in o izselitvi drugega zakonca iz skupnega stanovanja, če je to potrebno, da se prepreči nasilje.

Začasne odredbe iz prejšnjih odstavkov se izdajo po določbah zakona, ki ureja zavarovanje.«

DZ je na novo uredil ukrepe za varstvo koristi otroka. Ukrepi za varstvo koristi otroka so začasne odredbe in ukrepi trajnejšega značaja, izreka pa jih sodišče. Začasne odredbe DZ ureja v tretjem delu (Razmerja med starši in otroki) v podpoglavju 7.2. v okviru 7. poglavja 7 (Ukrepi za varstvo koristi otroka). V skladu s 161. členom DZ izda sodišče začasno odredbo, če je verjetno izkazano, da je otrok ogrožen. Vrste začasnih odredb primeroma določa 162. člen DZ:

»(1) Sodišče sme za varstvo koristi otroka izdati začasno odredbo, s katero je mogoče doseči začasno varstvo koristi otroka, zlasti pa:

- odredbo, s katero otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali v zavod;
- odredbo o vstopu v stanovanje ali druge prostore, v katerih se otrok nahaja, proti volji staršev;
- odredbo o prepovedi ali omejitvi stikov;
- odredbo o načinu izvajanja stikov;

- odredbo o vzgoji in varstvu otroka;
- odredbo o preživljanju otroka;
- odredbo o prepovedi prehoda državne meje z otrokom;
- odredbo o izselitvi nasilnega člana iz skupnega stanovanja;
- odredbo o prepovedi približevanja otroku osebam, ki ga ogrožajo;
- odredbo o zavarovanju na premoženju staršev ali otroka;
- odredbo o zdravniškem pregledu ali zdravljenju.

(2) Kadar sodišče izda odredbo iz prve alineje prejšnjega odstavka, drugo osebo, krizni center, rejnika ali zavod tudi imenuje. Otroka se ne sme namestiti k osebi, ki ne more biti skrbnik. Glede obveznosti druge osebe, h kateri je otrok nameščen, in nadzora nad namestitvijo, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvajanje rejniške dejavnosti.«

DZ v 163. členu natančneje ureja začasno odredbo o stikih pod nadzorom¹⁹¹, v 164. členu vlogo strokovne osebe pri stikih pod nadzorom¹⁹², v 165. členu pa začasno odredbo o zdravniškem pregledu ali zdravljenju¹⁹³.

DZ v 166. členu ureja še pravila postopanja v primeru, če je bila začasna odredba izdana pred uvedbo postopka za izdajo sodne odločbe o vzgoji, varstvu in preživljanju otroka, o stikih, o izvajanju starševske skrbi ali o ukrepu za varstvo koristi otroka trajnejšega značaja. V tem primeru mora biti ta postopek uveden v sedmih dneh od izdaje začasne odredbe. Če postopek ni uveden v sedmih dneh, sodišče postopek ustavi in, če je treba, razveljavi opravljena dejanja.

Glede na opisano ureditev v DZ je v predlagani določbi 99. člena glede začasnih odredb določeno le, da se začasne odredbe za varstvo koristi otrok pod pogoji, ki jih določa družinski zakonik, izdajo po postopku, ki ga določa zakon, ki ureja zavarovanje.

K 100. členu:

Predlagani člen ureja posebnosti glede stroškov v postopku za varstvo koristi otrok.

Predlog zakona v okviru splošnih določb v 40. členu (enako kot veljavni ZNP v splošni določbi 35. člena) določa, da praviloma vsak udeleženec krije svoje stroške, razen če zakon določa drugače. Če so nastali skupni stroški, odloči sodišče po prostem preudarku, upošteva okoliščine primera, v kakšnem razmerju jih udeleženci krijejo. Če je nepravdni postopek izveden izključno v interesu nekaterih udeležencev, krijejo stroške ti udeleženci.

V predlaganem 100. členu je zato posebej urejeno, kako sodišče odloča o stroških postopka za varstvo koristi otroka. Čeprav je v praksi uporaba prostega preudarka zahtevna, glede na zelo različne okoliščine primerov ni mogoče vnaprej predpisati enotnega pravila za odločanje. Zato je predlagana ureditev, po kateri v primeru, ko je predlog za začetek postopka za varstvo koristi otrok zavržen, stroške krije predlagatelj, če je bil postopek uveden po uradni dolžnosti in ustavljen, pa se stroški krijejo iz posebne proračunske postavke pri Vrhovnem sodišču RS, s čimer se želi zagotoviti, da bodo predlagatelji vlagali kakovostne predloge. V vseh drugih primerih pa bo sodišče v skladu s predlagano ureditvijo odločilo po prostem preudarku (primerjaj tudi drugi odstavek 55. člena predloga zakona).

1. pododdelek: Postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih

Po ZZZDR je sodišče o varstvu in vzgoji ter preživljanju otroka vselej odločalo v pravnem postopku. S predlaganim zakonom pa se odločanje o vseh vprašanjih, povezanih z otroki, iz razlogov, ki so pojasnjeni v uvodni obrazložitvi tega zakona, prenaša v nepravdni postopek. Zato se v skladu s predlagano novo ureditvijo iz sedemindvajsetega poglavja ZPP v celoti črtajo določbe, ki se nanašajo na odločanje o varstvu, vzgoji in preživljanju otrok in o otrokovih stikih, hkrati pa se v predlog novega Zakona o nepravdnem postopku v 7. oddelek med postopke za varstvo koristi otroka umešča poseben pododdelek o postopku za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih.

Za primer, ko starši ne živijo ali ne bodo več živeli skupaj, DZ določa pravila glede varstva in vzgoje v 138. členu¹⁹⁴, glede skupnega varstva in vzgoje v 139. členu¹⁹⁵ pa posebej ureja, kaj mora vsebovati sodna poravnava ali odločitev sodišča o skupnem varstvu in vzgoji otroka. Preživljanje otrok, kadar starši ne živijo ali ne bodo več živeli skupaj, ureja DZ v 140. členu¹⁹⁶, v sklopu poglavja, ki ureja obveznost preživljanja med starši in otroki (183. do 199. člen), pa v 191. členu¹⁹⁷ ureja sporazum o otrokovi preživnini, v 197. členu¹⁹⁸ pa določa pravila glede spremembe višine in odprave preživnine.

Stiki s starši so urejeni v 141. členu¹⁹⁹ DZ, stiki z drugimi osebami pa v 142. členu²⁰⁰ DZ.

Iz pregleda citiranih določb DZ izhaja, da je že DZ uredil tudi nekatera (bolj) postopkovna vprašanja, ki jih tako ni treba urejati v predlogu tega zakona. Tako na primer ni potrebna posebna določba, primerljiva določbi drugega odstavka 412. člena ZPP, saj zavrnitev predloga za sklenitev sodne poravnave, če sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu koristjo otroka, določa že DZ.

K 101. členu:

Prvo izmed procesnih vprašanj, ki jih je treba v teh postopkih posebej urediti, je začetek postopka.

V prvem odstavku je tako predlagano, da se postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in o otrokovih stikih²⁰¹ ter za spremembo sklepa, ki ureja ta vprašanja,²⁰² začne:

- na predlog enega ali obeh od staršev,
- otrokovega skrbnika,
- otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, ali
- centra za socialno delo.

Po tej določbi sta lahko predlagatelja postopka tudi otrok in center za socialno delo. V praksi se je namreč velikokrat izkazalo, da je zaradi varstva koristi otrok slaba ureditev ZZZDR in ZPP, po kateri center za socialno delo ni mogel biti stranka postopka pri prvi odločitvi o varstvu in vzgoji otrok ob razvezi zakonske zveze ali razpadu zunajzakonske skupnosti. Predlagana ureditev centru za socialno delo omogoča aktivnejšo vlogo, obenem pa jasno določa, da je tudi otrok lahko predlagatelj postopka.

Po predlagani ureditvi v drugem odstavku se postopek za ureditev otrokovih stikov z drugimi osebami začne (ne le na predlog oseb iz prvega odstavka, temveč) tudi na predlog oseb, ki zatrjujejo, da je otrok upravičen do stikov z njimi, ker je z njimi družinsko povezan in nanje osebno navezan.

Glede na to, da mora sodišče ob razvezi zakonske zveze vselej odločiti (tudi) o varstvu in vzgoji, o preživljanju otroka ter o stikih s starši (glej drugi odstavek 98. člena DZ²⁰³), torej tudi, če ni predloga, in glede na tretji odstavek 138. člena DZ²⁰⁴, ki daje sodišču uradna pooblastila v

postopku odločanja o varstvu in vzgoji otrok, je v predlaganem tretjem odstavku določena možnost, da sodišče začne postopek po uradni dolžnosti. Po 8. členu DZ uživajo otroci posebno varstvo države vselej, kadar je ogrožen njihov zdravi razvoj in kadar to zahtevajo druge koristi otrok. V 153. členu navedenega zakonika je sodiščem in centrom za socialno delo dano splošno pooblastilo, po katerem morajo izvesti potrebna dejanja in ukrepe, ki jih zahtevata vzgoja in varstvo otroka ali varstvo njegovih premoženjskih ter drugih pravic in koristi. Kadar sodišče razveže zakonsko zvezo, odloči tudi o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o njihovih stikih s starši v skladu z DZ (drugi in tretji odstavek 98. člena DZ). Po tretjem odstavku 183. člena DZ pa v postopku odločanja o varstvu in vzgoji sodišče vselej odloči tudi o preživljanju skupnih otrok in o stikih s starši v skladu z DZ. Navedene določbe po predlagateljevem mnenju utemeljujejo začetek postopka po uradni dolžnosti, kar bo prišlo v poštev predvsem v primeru, ko bo zahtevana razveza in ne bo hkrati predlagana tudi odločitev o varstvu in vzgoji otroka, njegovem preživljanju ter stikih, ali pa bo predlagana ureditev varstva in vzgoje otroka, ne pa tudi njegovega preživljanja in stikov.

Tudi ZPP v drugem odstavku 421. člena določa, da če sodišče zahtevku za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze ugodí, odloči tudi o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih med zakoncema in skupnimi otroki. O tem odloči sodišče tudi, če ni bil postavljen ustrezen zahtevek, če je bil postavljen, pa nanj ni vezano. Že po veljavni ureditvi v ZPP sodišče tako v določenih primerih odloči »po uradni dolžnosti«.

Predlagatelj dodaja, da ob spremenjenem konceptu skupnega varstva in vzgoje, ki ga je prinesel DZ (o tem se starši lahko ne le sporazumejo, temveč lahko skupno varstvo in vzgojo določi tudi sodišče)²⁰⁵, ni treba posebej urejati začetka postopka v primeru predloga za skupno varstvo in vzgojo.

K 102. členu:

V predlaganem členu je po vzoru 22.č člena ZPND določeno, da sodišče v sklepu, s katerim odloči o otrokovih stikih, lahko izreče tudi denarno kazen za primer, če starši ne ravnajo v skladu s tem sklepom. Denarna kazen se izreče v skladu z določbami zakona, ki ureja izvršbo, o izvršbi glede obveznosti, kaj storiti, dopustiti ali opustiti.

Predlagatelj meni, da je v primerih, ko iz teka sodnega postopka izhaja, da bodo glede na konfliktno razmere med starši težave pri izvrševanju sklepa o otrokovih stikih, primerno dati sodišču možnost, da že v samem sklepu, s katerim določi obseg in način izvajanja sklepov, določi tudi denarno kazen za primer, če starši ne bodo ravnali v skladu s sklepom sodišča. Tako je staršem takoj znano, kako se bo sklep o stikih prisilno izvrševal, če bo to potrebno.

2. pododdelek: Postopek za odločanje o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj

Že v tretjem odstavku 113. člena ZZZDR je določeno, da o sporih glede vprašanj, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, sodišče odloča v nepravdnem postopku. Tudi po predlagani ureditvi se o teh vprašanih odloča v nepravdnem postopku.

DZ glede izvajanja starševske skrbi v 151. členu določa:

»(1) Starševsko skrb izvajata oba od staršev sporazumno v skladu s koristjo otroka. Če se sama o tem ne sporazumeta, jima pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo, na njuno željo

pa tudi mediatorji.

(2) Kadar starši ne živijo skupaj in otrok ni zaupan v varstvo in vzgojo obema od staršev, odločata o vprašanjih, ki bistveno vplivajo na njegov razvoj, sporazumno in v skladu s koristjo otroka. Če se sama o tem ne sporazumeta, jima pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo, na njuno željo pa tudi mediatorji.

(3) Tisti od staršev, ki mu je otrok zaupan v varstvo in vzgojo, odloča o vprašanjih otrokovega dnevnega življenja in o otrokovem stalnem prebivališču, če s tem ne posega na vprašanja, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj.

(4) Če se starši v primerih iz prvega, drugega in tretjega odstavka tega člena ne sporazumejo o vprašanjih, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, odloči o tem sodišče.

(5) Kadar je eden od staršev zadržan izvajati starševsko skrb, jo izvaja drugi od staršev sam.

(6) Če eden od staršev ni več živ ali ni znan ali če mu je odvzeta starševska skrb, pripada starševska skrb drugemu od staršev.«

K 103. členu:

Ker gre za spor med starši glede vprašanj, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, je v predlaganem členu določeno, da je lahko predlagatelj tega postopka eden od staršev, otrok, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, ali center za socialno delo.

3. pododdelek: Postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok

Po DZ je odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok preneseno v pristojnost sodišča²⁰⁶, iz razlogov, navedenih v uvodnih pojasnilih, pa je za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok predlagano odločanje v nepravdnem postopku. S predlogom tega zakona se tako v novem podpoglavju posebej uredi postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok.

DZ v 159. členu določa, da so ukrepi za varstvo koristi otroka:

- začasne odredbe (te so urejene v 161. do 166. členu DZ),
- nujni odvzem otroka (tega pod pogoji, določenimi v 167. členu DZ, izvede center za socialno delo, še preden sodišče odloči o predlogu za izdajo začasne odredbe, izdajo začasne odredbe po nujnem odvzemu otroka pa določa 168. člen DZ) in
- ukrepi trajnejšega značaja (ti so urejeni v 169. do 176. členu DZ).

K 104. členu:

Glede na to, da med skupnimi določbami X. poglavja ni ohranjena določba, da so vsi postopki po tem poglavju nujni (glej obrazložitev k 43. členu predloga zakona), je za postopke za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok v tem členu predlagano, da so nujni.

K 105. členu:

V prvem odstavku je predlagano, kdo je lahko predlagatelj postopka za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka (torej tako predlagatelj izdaje začasne odredbe kot ukrepa trajnejšega značaja). Vsekakor je to lahko otrok sam po petnajstem letu starosti, kar je v skladu s pravno

ureditvijo nepravdnega in pravnega postopka, po kateri otrok s petnajstim letom pridobi položaj stranke v postopku in možnost, da sam opravlja procesna dejanja. Takšna ureditev je tudi v skladu z MEKUOP. Predlagatelji so lahko tudi starši otroka, otrokov skrbnik, in pristojni center za socialno delo. Tudi državni tožilec lahko začne postopek pred sodiščem zlasti zato, da bo lahko, kadar ne bo dovolj dokazov za kazenski pregon osebe, ki je otroka zanemarjala ali trpinčila, predlagal ustrezne družinskopravne ukrepe. Predlagatelj prav tako meni, da bo tudi v drugih primerih, ko bo center za socialno delo v okviru svojih pristojnosti ugotovil, da je treba zaradi varstva koristi otrok in razmer v družini predlagati (naj)hujše ukrepe oziroma ukrepe, ki najbolj posegajo v roditeljsko pravico staršev, in bo ocenil, da je zaradi lažjega izvajanja nadaljnje pomoči družini primernejše, da kot formalni predlagatelj nastopa državni tožilec, gradivo posredujeval njemu. To je namreč v takšnih primerih tako z vidika nadaljnjega nemotenega delovanja centra za socialno delo glede zaščite koristi otrok, kot tudi glede zagotavljanja neodvisnosti in nepristranosti sodišča, ki odloča o ukrepih, ki močno posegajo v pravice staršev, ob upoštevanju ustavnopravne prakse in prakse Evropskega sodišča za človekove pravice, najskladnejša rešitev.

Vsi navedeni lahko tudi vselej predlagajo, naj se ukrep preneha izvajati ali nadomesti z drugim ukrepom, če se med izvajanjem ukrepa izkaže, da ne vpliva dobro na zdravje in razvoj ali premoženje otroka.

Po predlaganem drugem odstavku lahko postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok (tako postopek za izdajo začasne odredbe kot postopek za izrek ukrepa trajnejšega značaja) sodišče začne tudi po uradni dolžnosti²⁰⁷, pri čemer lahko sodišče izda začasno odredbo po uradni dolžnosti le med postopkom odločanja o ukrepih za varstvo koristi otrok trajnejšega značaja.

Tudi po veljavni ureditvi v ZPP lahko sodišče izda začasno odredbo po uradni dolžnosti le med postopkom v zakonskih sporih ali sporih iz razmerij med starši in otroki, ne pa tudi pred takim postopkom. Taka ureditev se zdi predlagatelju smiselna tudi ob upoštevanju 166. člena DZ, ki določa:

»(1) Če je bila začasna odredba izdana pred uvedbo postopka za izdajo sodne odločbe o vzgoji, varstvu in preživljanju otroka, o stikih, o izvajanju starševske skrbi ali o ukrepu za varstvo koristi otroka trajnejšega značaja, mora biti ta postopek uveden v sedmih dneh od izdaje začasne odredbe.

(2) Če postopek iz prejšnjega odstavka ni uveden v sedmih dneh, sodišče ustavi postopek in če je treba, razveljavi opravljena dejanja.«

Če bo potrebno ukrepanje sodišča po uradni dolžnosti, bo to lahko po uradni dolžnosti začelo postopek za izrek ukrepa za varstvo koristi otroka trajnejšega značaja in hkrati izdalo začasno odredbo.

V skladu s predlaganim tretjim odstavkom pa se postopek za izdajo začasne odredbe, s katero se otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, rejništvo ali zavod lahko začne le na predlog centra za socialno delo ali po uradni dolžnosti, postopek za izdajo začasne odredbe po izvedenem nujnem odvzemu otroka pa le na predlog centra za socialno delo. Postopek za izdajo teh začasnih odredb se torej ne more začeti na predlog ostalih predlagateljev, ki jih določa prvi odstavek tega člena.

K 106. členu:

Zaradi učinkovitega varstva otroka je v DZ določeno, da v primeru, ko sodišče odloči o odvzemu otroka staršem (174. člen DZ), o omejitvi posameznih upravičenj iz starševske skrbi (171. člen DZ) ali odvzemu starševske skrbi (176. člen DZ), ne izreče le samega ukrepa, s katerim posega v starševsko skrb, ampak v celoti uredi tudi nadomestno varstvo in vzgojo otroka. To pomeni, da odloči tudi o obliki nadomestnega varstva – namestitev k sorodnikom, v rejništvo ali v zavod – in hkrati imenuje tudi osebo, h kateri bo otrok nameščen, rejnika ali zavod, v katerega bo otrok nameščen. Sodišče mora prav tako ne le odločiti o tem, da bo otrok postavljen pod skrbništvo, ampak imenovati tudi skrbnika.

Zaradi pospešitve postopka in večje učinkovitosti ostaja naloga poiskati ustrezno fizično ali pravno osebo na centrih za socialno delo, zato je v predlaganem 106. členu izrecno določena obveznost centra za socialno delo, da kadar vloži predlog za izrek ukrepa, obenem v predlogu že navede vse te podatke.

Tako bo moral v skladu s predlaganim prvim odstavkom center za socialno delo v predlogu, naj sodišče otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v rejništvo, v krizni center ali v zavod, navesti tudi, h kateri drugi osebi, h kateremu rejniku ali v kateri krizni center ali zavod naj otroka namesti. Glede na določbe DZ bo center za socialno delo namestitev v krizni center lahko predlagal le v predlogu za izdajo začasnih odredb, v predlogu za izrek ukrepa trajnejšega značaja pa ne. Tudi v predlogu, naj sodišče staršem odvzame starševsko skrb, bo moral center za socialno delo v skladu s predlaganim tretjim odstavkom navesti, h kateri drugi osebi, h kateremu rejniku ali v kateri zavod naj otroka namesti in katero osebo naj sodišče otroku imenuje za skrbnika, če o tem še ni bilo odločeno.

Po predlaganem drugem odstavku bo moralo biti v predlogu centra za socialno delo, naj sodišče staršem omeji posamezna upravičenja iz starševske skrbi, navedeno, katera upravičenja naj se staršem omejijo in katero osebo naj sodišče otroku imenuje za skrbnika za zastopanje v obsegu, v katerem bodo staršem omejena upravičenja iz starševske skrbi.

V predlogu bo moral biti v skladu s predlaganim četrtem odstavkom priložen tudi načrt pomoči družini, ki ga center za socialno delo izdela v skladu s 170. členom DZ. S takšno pravno ureditvijo se uresničuje dolžnost države, da zagotovi otroku kvalitetno odraščanje s starši v družini, zaradi česar je država prek centra za socialno delo dolžna zagotoviti ustrezne programe pomoči posameznikom in družini, ki bodo otroku zagotovili, da se bo lahko vrnil nazaj k staršem, kadar to ne bi bilo mogoče, pa čimprejšnje kakovostno nadomestno varstvo in vzgojo.²⁰⁸ Kadar bodo izgledi, da bodo starši lahko še vedno skrbeli za vzgojo in varstvo otroka, bo moral center za socialno delo v načrt pomoči družini vključiti tudi udeležbo staršev v različnih programih svetovanja in zdravljenja. Kadar pa teh izgledov ne bo, bo moral pristojni center za socialno delo pripraviti načrt pomoči otroku; zlasti bo pomembno, da bo otroku zagotovil kakovostno nadomestno vzgojo in varstvo, predvsem posvojitev, kadar bo to mogoče. V programu pomoči otroku bo lahko center za socialno delo otroku tudi svetoval udeležbo v programih svetovanja ali zdravljenja.

Če predlog ne bo vseboval načrta iz četrtega odstavka in navedb iz prvega, drugega in tretjega odstavka tega člena, bo sodišče tekom postopka poskrbelo, da bo center svoj predlog ustrezno dopolnil.

K 107. členu:

V postopkih za odločanje o ukrepih za varstvo koristi je glede na vlogo centra za socialno delo (glej obrazložitev k prejšnjemu členu predloga) njuno, da ima v postopku položaj udeleženca tudi tedaj, kadar ni predlagatelj.

S predlaganim členom se torej določa posebna vloga centra za socialno delo v postopkih za izrek ukrepa za varstvo koristi otroka. Kot udeležencu postopka bo sodišče centru za socialno delo poslalo npr. tudi izvedensko mnenje, ki je bilo izdelano v postopku, odločbe glede začasnih odredb in ukrepov trajnejšega značaja ipd. Center za socialno delo pa lahko kot udeleženec postopka zoper odločbe sodišča vlaga pravna sredstva.

Hkrati se s predlagano določbo določa tudi, kakšna je dokazna vrednost mnenja, ki ga v postopku poda center za socialno delo, oziroma navedb, ki jih v predlogu navede kot predlagatelj. Upoštevati je treba, da ZSV opredeljuje centre za socialno delo kot javne zavode, katerim so med drugim zaupane pomembne javne naloge s področja pomoči in svetovanja družinam. Posledično so te naloge lahko zaupane le strokovnim osebam, ki imajo znanja s tega področja, kar je posledično treba upoštevati tudi v okviru navedb in zaslišanj teh strokovnih oseb. S predlogom zakona se tako določa, da so navedbe centra za socialno delo v predlogu ali v mnenju več kot le navedbe strank, ki jih je treba v postopku še dokazati in ugotoviti. Navedbe centra za socialno delo imajo po predlagani določbi lastnost izpovedi priče, ki ima o teh dejstvih posebno strokovno znanje (t. i. izvedena priča). Sodišče tako oceni takšen dokaz po pravilih o prosti presoji dokazov in (le) v primeru nejasnosti ali če oceni, da dejstva v mnenju ali predlogu niso izkazana in dokazana verodostojno in prepričljivo, postavi izvedenca ali dodatno izvede tudi kakšen drug dokaz. S tem predlagatelj podeljuje centrom za socialno delo podoben položaj, kot ga sicer dejansko že imajo v teh postopkih. Tako je Vrhovno sodišče RS v zadevi II Ips 682/2007 zapisalo »CSD v sporih iz razmerij med starši in otroki kot organ socialnega skrbstva nastopa kot specifičen pomočnik sodišča in z njim sodeluje v funkciji varstva javnega interesa. Z zbiranjem podatkov o osebnih in družinskih razmerah otrok in njihovih staršev opravlja naloge pomožnega preiskovalnega organa, hkrati pa ima poseben procesni položaj, ki je zaradi njegovega strokovnega znanja in izkušenj blizu položaju sodnega izvedenca«, v zadevi II Ips 342/2008 pa »Vlogo CSD v sporih o varstvu in vzgoji otrok je iskati v skrbi za javni interes, ki je v varstvu koristi otrok. Morebitni manko glede dejstev, ki jih stranke niso navedle, bi pa lahko bila pomembna pri odločanju o tem, kaj je v interesu otroka, nadomesti CSD s svojim poročilom in mnenjem, ki vsebuje dejstva in ugotovitve o obeh starših, o njihovih osebnostnih značilnostih, o njunem odnosu do otrok, o njihovih vzgojnih in moralnih kvalitetah, o premoženjskem stanju družine, stanovanjskih prilikah, o potrebah otroka, o njegovem odnosu do vsakega od staršev, navezanosti, željah itd.«.

K 108. členu:

V skladu s predlaganim 108. členom bo moral center za socialno delo, tudi kadar ne bo predlagatelj postopka, poiskati najustreznejše nadomestno varstvo in vzgojo in sodišču v okviru svojega mnenja podati ustrezen predlog o tem, h kateri osebi, h kateremu rejniku ali v kateri zavod naj sodišče otroka namesti (predlagani prvi odstavek) oziroma katero osebo naj otroku imenuje za skrbnika (predlagani drugi odstavek).

Ob tem predlagatelj dodaja, da so odvzem otroka staršem, namestitvev otroka v zavod ali odvzem starševske skrbi ukrepi za varstvo otroka, v zvezi s katerimi sodišče skladno s predlagano določbo pridobi mnenje centra za socialno delo o tem, h kateri drugi osebi, h kateremu rejniku ali v kateri zavod naj sodišče otroka namesti. Sodišče tako mnenje pridobi glede vseh oblik nadomestnega varstva otroka, ki so možne ob izreku zgoraj navedenih ukrepov.

Predlagatelj meni, da posebnega roka, v katerem mora center za socialno delo podati svoje mnenje, ni mogoče določiti in ga bo ob zaprosilu glede na konkretne okoliščine primera določilo sodišče.

K 109. členu:

Z odvzemom otroka staršem in njegovo namestitvijo k drugi osebi, v rejništvo ali v zavod (174. člen DZ) ne preneha dolžnost staršev preživljati otroka. Enako velja v primeru namestitve otroka v zavod po 175. členu DZ in v primeru odvzema starševske skrbi po 176. členu DZ. Preživljanje otroka, kadar je nameščen k drugi osebi, v ZZZDR ni bilo posebej urejeno in je zato v praksi povzročalo težave. Zato je zdaj v petem odstavku 174. člena, petem odstavku 175. člena in petem odstavku 176. člena DZ izrecno določeno, da kadar sodišče izreče katerega od teh ukrepov, odloči tudi o preživninski obveznosti vsakega od staršev v skladu s 184. členom in drugimi določbami DZ o obveznosti preživljanja med starši in otroki.

184. člen glede obveznosti preživljanja otroka v primeru izrečenega ukrepa določa:

»(1) Tisti od staršev, ki mu je odvzeta ali omejena starševska skrb, ni oproščen obveznosti preživljanja otroka. Prav tako niso oproščeni te obveznosti starši, katerih otrok je nameščen k drugi osebi, v rejništvo ali zavod ter starši, katerih otrok je postavljen pod skrbništvo.

(2) Če je otrok ob izreku ukrepa trajnejšega značaja nameščen k drugi osebi, sodišče odloči, da *morajo starši plačevati mesečno preživnino na poseben otrokov račun, ki ga v ta namen odpre otrokov skrbnik.*

(3) Če je otrok ob izreku ukrepa trajnejšega značaja nameščen v rejništvo, sodišče odloči, da se preživnina do višine materialnih stroškov, določenih z zakonom, ki ureja izvajanje rejniške dejavnosti, nakazuje v proračun Republike Slovenije. Če je preživnina višja od teh stroškov, sodišče odloči, *da se razlika nakazuje na poseben otrokov račun, ki ga v ta namen odpre otrokov skrbnik.*

(4) Če je otrok ob izreku ukrepa trajnejšega značaja nameščen v zavod, sodišče odloči, da se preživnina do višine stroškov oskrbe v zavodu nakazuje v proračun Republike Slovenije. Če je preživnina enaka ali manjša od stroškov oskrbe v zavodu, sodišče odloči, *da se na otrokov posebni račun, ki ga v ta namen odpre otrokov skrbnik, nakazuje preživnina v višini 25 odstotkov višine nadomestila preživnine, določene z zakonom, ki ureja nadomestila preživnine.* Če je preživnina višja od stroškov oskrbe v zavodu, sodišče odloči, da se razlika, ki ne sme biti manjša od navedenih 25 odstotkov višine nadomestila preživnine, nakazuje na poseben otrokov račun, ki ga v ta namen odpre otrokov skrbnik.«

V predlaganem členu je zaradi večje učinkovitosti in pospešitve postopka določen instrukcijski rok, v katerem mora otrokov skrbnik za otroka odpreti poseben račun in sodišču sporočiti številko tako odprtega računa otroka, na katerega bodo starši nakazovali preživnino. Če otroku skrbnik (še) ni bil imenovan, pa bo sodišče centru za socialno delo naložilo, naj za otroka odpre poseben račun in sodišču v 15 dneh od prejema poziva sporoči številko računa.

K 110. členu:

ZZZDR ni dajal neposredne pravne podlage za možnost, da pristojni organ v primerih hudo

ogroženih otrok staršev ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen po odvzemu. Centri za socialno delo so to reševali z uporabo splošne določbe 119. člena ZZZDR.

DZ v 178. členu izrecno ureja »tajno« namestitev otroka s tem, ko določa možnost omejitve vpogleda staršem v odločbo o namestitvi:

»Zaradi varstva koristi otroka lahko center za socialno delo ali sodišče odloči, da se enega ali oba od staršev ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen. V tem primeru se izvirnik odločbe z navedbo osebe, h kateri bo otrok nameščen, in z imenovanjem rejnika, druge osebe ali zavoda zapečati, *vroča pa se prepis odločbe brez navedbe, kam je otrok nameščen.*«

Predlagani 110. člen pomeni natančnejšo postopkovno določbo, kako sodišče ravna, če po 178. členu DZ zaradi varstva koristi otrok odloči, da se enega ali obeh staršev ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen. Predlagano je, da se – če sodišče odloči, da se enega ali obeh staršev ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen – izvirnik odločbe z navedbo osebe, h kateri bo otrok nameščen, in z imenovanjem rejnika ali zavoda zapečati (tako tudi 178. člen DZ), *staršem pa vroči prepis odločbe brez navedbe, kam je otrok nameščen.*

Ker se taka odločba neposredno nanaša na drugo osebo, zavod ali rejnika, h kateremu bo otrok nameščen, so navedene osebe udeleženci postopka po predlaganem 21. členu. Že zato se bo odločba vročala tudi njim, zato vročitve navedenim osebam ni treba posebej urejati. Ker je v predlaganem 110. členu določeno, da se odločba brez navedbe, kam bo otrok nameščen, vroča le staršem, se bo tem osebam vročila odločba s polnim izrekom.

Da se prepreči možnost tistega izmed staršev, ki se po sklepu sodišča ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen, da za kraj namestitve izve na drug način, je predlagano tudi, da mora v primeru, če center za socialno delo v predlogu ali mnenju predlaga, da se enega ali obeh staršev ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen, svoj predlog oziroma mnenje o tem, kam naj bo otrok nameščen, podati s posebno vlogo. O naroku, na katerega sodišče vabi osebo, h kateri naj bi bil otrok nameščen, rejnika, h kateremu naj bi bil otrok nameščen, ali predstavnika zavoda, v katerega naj bi bil otrok nameščen, se ne obvesti starša, ki se ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen, in se tak narok izvede brez njegove prisotnosti. Tisti izmed staršev, ki se po sklepu sodišča ne seznanj s tem, kam bo otrok nameščen, pa tudi nima pravice do vpogleda v tiste vloge, listine in dele spisa sodišča in centra za socialno delo, iz katerih je razvidno, kam bo otrok nameščen.

K 111. členu:

V predlaganem členu je urejena dolžnost sodišča, da pravnomočne odločbe, ki se nanašajo na osebno stanje, pošlje upravni enoti zaradi vpisa v matični register in zemljiškooknjižnemu sodišču zaradi vpisa v zemljiško knjigo.

Tako obveznost glede postavitve otroka pod skrbništvo določa že DZ v 277. členu (pošiljanje odločbe in vpis v matični register)²⁰⁹ in 278. členu (zaznamba v zemljiški knjigi)²¹⁰.

Enako je treba določiti glede vseh odločb, s katerimi sodišče v postopku izreče tak ukrep za varstvo koristi otroka, ki ima za posledico omejitev pravic staršev.

V okviru ukrepov za varstvo koristi otroka, ki jih sodišče lahko izreče po tem oddelku, lahko sodišče izreče tudi:

– omejitev starševske skrbi (171. člen DZ) – za zavarovanje premoženjskih koristi otroka lahko sodišče odloči, da imajo starši glede upravljanja otrokovega premoženja položaj skrbnika, staršem lahko prepove upravljanje z otrokovo preživnino ali drugim premoženjem ali prepove le odsvojitve ali obremenitve otrokovega premoženja, glede na okoliščine primera lahko odloči, da center za socialno delo opravlja nadzor nad izvajanjem starševske skrbi, in določi tudi način tega nadzora, ob izreku ukrepa otroka postavi pod skrbništvo za zastopanje v obsegu, v katerem staršem omeji upravičenja iz starševske skrbi, in imenuje skrbnika;

– odvzem starševske skrbi (176. člen DZ) – v okviru tega postopka otroka postavi pod skrbništvo, če o tem še ni bilo odločeno, in skrbnika tudi imenuje.

Zato je v predlaganem prvem odstavku določeno, da sodišče pravno močni sklep o odvzemu starševske skrbi in vrnitvi starševske skrbi pošlje upravni enoti zaradi vpisa v matični register.

V predlaganem drugem odstavku pa je določeno, da če je otrok lastnik nepremičnine, pošlje sodišče, ki vodi postopek, obvestilo o začetku postopka za odvzem starševske skrbi in za omejitev upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem otrokovega premoženja ter obvestilo in pravno močni sklep o odvzemu starševske skrbi, o omejitvi upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem tega premoženja zemljiškoknjžnemu sodišču za vpis zaznambe v zemljiško knjigo. Po zavrnitvi predloga ali ustavitvi postopka, ki se je začel po uradni dolžnosti, in po prenehanju ukrepov sodišče pošlje o tem obvestilo za izbris opravljenih zaznambe v zemljiško knjigo.

Določba je nekoliko širša od tiste v DZ, saj določa tudi obvezno zaznambo samega začetka postopka za odvzem starševske skrbi in začetka postopka za omejitev upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem otrokovega premoženja v zemljiški knjigi (in ne le pravno močne odločbe o odvzemu starševske skrbi in o omejitvi upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem otrokovega premoženja). Enako je predlagano tudi v 68. členu predloga zakona v okviru postopka postavitve odrasle osebe pod skrbništvo.

4. pododdelek: Postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo

K 112. členu:

V prvem odstavku je predlagano, da se postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo začne na predlog pristojnega centra za socialno delo, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, ali otrokovega sorodnika v ravni črti ali v stranski črti do drugega kolena.

Po predlaganem drugem odstavku se, če je bil otrok nameščen k drugi osebi, v rejništvo ali zavod, lahko postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo začne tudi na predlog te druge osebe, rejnika, h kateremu je bil otrok nameščen, ali zavoda, v katerega je bil otrok nameščen.

Po predlaganem tretjem odstavku bo postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo lahko začelo sodišče tudi po uradni dolžnosti.

Postopek za razrešitev skrbnika in imenovanje novega se bo po predlaganem četrtem odstavku začel na predlog oseb iz prvega odstavka tega člena in skrbnika.

K 113. členu:

Tako kot je v predlaganem 58. členu določeno, da je center za socialno delo vedno udeleženec v

postopku postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, je tudi v predlaganem členu določeno, da je center za socialno delo udeleženec postopka tudi, kadar ni predlagatelj postopka.

K 114. členu:

V tem členu je predlagano, da se v postopku o postavitvi otroka pod skrbništvo uporabljajo naslednje določbe postopka za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo:

- 60. člen, ki ureja omejitve pregledovanja in prepisovanja spisa,
- 64. člen, ki ureja imenovanje skrbnika;
- prvi, drugi, tretji in peti odstavek 66. člena, ki urejajo spremembo obsega skrbnikovih obveznosti in pravic, razrešitev in imenovanje novega skrbnika ter prenehanje skrbništva;
- 68. člen tega zakona, ki ureja zaznambo uvedbe postopka v zemljiški knjigi in vpis v druge javne knjige ali evidence.

Sodišče pa bo moralo, enako kot v postopku za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo (glej obrazložitev k 111. členu), ravnati tudi po 277. členu DZ²¹¹ in 278. členu DZ²¹².

5. pododdelek: Postopek za namestitev otroka v rejništvo in imenovanje rejnika

Z DZ je tudi odločanje o namestitvi v rejništvo v celoti preneseno na sodišče.

235. člen DZ določa:

»(1) Sodišče odloči o namestitvi otroka v rejništvo in o imenovanju rejnika pri odločitvi o ukrepih, ki jih izreka sodišče po tem zakoniku, ter kadar so podani razlogi za namestitev v rejništvo, določeni v tem zakoniku.

(2) Sodišče pravomočno sodno odločbo o namestitvi otroka v rejništvo pošlje pristojnemu centru za socialno delo.

(3) Kadar sodišče odloči o namestitvi otroka v rejništvo po prvem odstavku tega člena, odloči tudi o preživninski obveznosti vsakega od staršev v skladu s 184. členom in drugimi določbami tega zakonika o obveznosti preživljanja med starši in otroki.«

Otroka se po 234. členu DZ namesti v rejništvo, če nima svoje družine, če iz različnih razlogov ne more živeti pri starših ali če je njegov telesni in duševni razvoj ogrožen v okolju, v katerem živi. Ne glede na to določbo se otroka lahko namesti v rejništvo, če otrok potrebuje usposabljanje v skladu z zakonom, ki ureja vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.

Vloga centra za socialno delo po namestitvi otroka v rejništvo pa je določena v 236. členu DZ, v skladu s katerim si mora center za socialno delo po namestitvi v rejništvo prizadevati, da se odpravijo vzroki, zaradi katerih je bil otrok nameščen v rejništvo.

K 115. členu:

Sodišče o namestitvi otroka v rejništvo odloči, kadar odloča o ukrepih za varstvo koristi otroka ali ob odločanju o varstvu in vzgoji otroka²¹³, pa tudi v primerih, kadar nastopijo razlogi, ki ne terjajo odločanja o ukrepih za varstvo koristi otroka, vendar otrok iz različnih razlogov ne more živeti pri starših (npr. smrt staršev ali potreba po usposabljanju v skladu z zakonom, ki ureja vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami).

Ker bo torej sodišče o namestitvi otroka v rejništvo odločilo ne le v okviru postopkov za varstvo koristi otrok (pri čemer je namestitev v rejništvo ena od možnih oblik nadomestnega varstva, če sodišče izreče tak ukrep za varstvo koristi otroka, ki terja tudi odločitev o nadomestnem varstvu), je treba določiti še predlagatelje postopka, kadar nastopijo razlogi, ki ne terjajo odločanja o ukrepih za varstvo koristi otroka, vendar otrok iz različnih razlogov ne more živeti pri starših. Glede na pristojnosti in naloge, ki jih ima center za socialno delo v skladu z Zakonom o izvajanju rejniške dejavnosti²¹⁴ (ZIRD), je v predlaganem prvem odstavku določeno, da se tak postopek lahko začne le na predlog pristojnega centra za socialno delo. V predlogu centra za socialno delo, naj sodišče otroka namesti v rejništvo, mora biti navedeno, h kateremu rejniku naj se otroka namesti.

Po predlaganem drugem odstavku se bo postopek za prenehanje rejništva pred otrokovo polnoletnostjo iz razloga, ker je otrok, nameščen v rejništvo, usposobljen za samostojno življenje, lahko začel tudi na predlog otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj.

Po predlaganem tretjem odstavku se bo postopek za razrešitev rejnika in imenovanje novega začel na predlog pristojnega centra za socialno delo. Navedeno bo veljalo tako v primeru, ko je bila namestitev v rejništvo določena hkrati z izrečenim ukrepom za varstvo koristi otroka, kot tudi v primeru, ko bo namestitev v rejništvo določena po prvem odstavku predlaganega člena. V vseh primerih ima namreč center za socialno delo dolžnost, da spremlja izvajanje rejništva. Po 236. členu DZ si mora center za socialno delo po namestitvi v rejništvo prizadevati, da se odpravijo vzroki, zaradi katerih je bil otrok nameščen v rejništvo, po določbah ZIRD pa mora center za socialno delo vseskozi spremljati, ali rejnik izpolnjuje pogoje, ki jih za rejnika določa ZIRD, in ali izpolnjuje z rejniško pogodbo določene dolžnosti, ter bo moral v skladu s predlogom novele ZIRD, ki jo je MDDSZ že posredovalo v medresorsko usklajevanje, o nastopu kateregakoli izmed razlogov, ki terjajo razrešitev rejnika, obvestiti sodišče in predlagati imenovanje drugega rejnika ali drugo obliko varstva in vzgoje v skladu z DZ.

K 116. členu:

Enako kot v primeru, če je namestitev v rejništvo predlagana kot oblika nadomestnega varstva zaradi izreka ukrepa za varstvo koristi otroka, mora biti tudi v postopku namestitve v rejništvo, ki ni posledica izreka ukrepa za varstvo koristi otroka, v predlogu centra za socialno delo, naj sodišče otroka namesti v rejništvo, kot tudi v predlogu, naj sodišče razreši rejnika in imenuje novega, navedeno, h kateremu rejniku naj se otroka namesti.

Glede na to, da ZIRD omogoča, da se otroka namesti v rejništvo k sorodniku ali drugi osebi, ki nima dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti in ni otrokov sorodnik, ki nima izdanega dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti po ZIRD, je v predlaganem drugem odstavku določeno, da mora biti predlogu centra za socialno delo, naj sodišče otroka namesti v rejništvo k sorodniku ali drugi osebi, ki nima dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti in ni otrokov sorodnik, priložena ocena centra rejnika oziroma druge osebe o primernosti sorodnika oziroma druge osebe, ocena centra otroka, da je tovrstna oblika rejništva v otrokovo korist, in soglasje sorodnika oziroma druge osebe, da se strinja s tovrstnim izvajanjem rejništva.

K 117. členu:

Predlagani člen ureja postopek namestitve v rejništvo k sorodniku ali drugi osebi, ki jo omogočata DZ in ZIRD.

Po predlaganem prvem odstavku sodišče, če (v postopku za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka ali v postopku za namestitev otroka v rejništvo k rejniku, ki ga je začelo na predlog centra za socialno delo) ugotovi, da bi bila namestitev v rejništvo k sorodniku v otrokovo korist, pred odločitvijo o taki namestitvi pridobi oceno centra rejnika o primernosti sorodnika in oceno centra otroka, ali je tovrstna oblika rejništva v otrokovo korist. Določba bo torej veljala, če se bo o taki obliki nadomestnega varstva odločalo v okviru postopka za izrek ukrepa za varstvo koristi otroka, saj je, kadar taka namestitev ne bo posledica izreka ukrepa za varstvo koristi otroka, po predlaganem prvem odstavku 115. člena lahko predlagatelj postopka le center za socialno delo, ki bo moral po predlaganem prejšnjem členu navedeni oceni svojemu predlogu že priložiti. Navedena določba bo veljala tudi v postopku za namestitev otroka v rejništvo, začetem na predlog centra za socialno delo po prvem odstavku 115. člena tega zakona.

Enako bo po predlaganem drugem odstavku sodišče, če bo ugotovilo, da je otroku zaradi njegovih potreb le z namestitvijo otroka v rejništvo k osebi, ki nima dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti in ni otrokov sorodnik, mogoče zagotoviti varstvo in vzgojo v največjo otrokovo korist, pred odločitvijo o taki namestitvi pridobilo oceno centra rejnika o primernosti te osebe za izvajanje rejniške dejavnosti in oceno centra otroka, ali je tovrstna oblika rejništva v otrokovo korist.

Po predlaganem tretjem odstavku pa bo moralo sodišče v vsakem primeru, preden bo odločilo o namestitvi otroka v rejništvo k sorodniku ali drugi osebi, ki nima dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti in ni otrokov sorodnik, zaslišati sorodnika oziroma drugo osebo in pridobiti njeno soglasje, da se strinja s tovrstnim izvajanjem rejništva.

6. pododdelek: Postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku

K 118. členu:

DZ je v šestem delu (231. člen) uredil nov institut – podelitev starševske skrbi sorodniku in se s tem odzval na kritike, da zakonodaja ne omogoča, da bi skrb staršev za otroka (zlasti v primeru smrti staršev) nadomestili sorodniki. Zato je v prvem odstavku 231. člena DZ določil, da lahko sodišče za otroka, ki nima živih staršev, sorodniku²¹⁵, če je to otroku v korist, podeli starševsko skrb, če je pripravljen prevzeti skrb za otroka in izpolnjuje pogoje za posvojitvev otroka iz prvega odstavka 215. in 216. člena DZ. Sorodnikoma, ki sta v zakonski zvezi ali zunajzakonski skupnosti, ali sorodniku in njegovemu zakoncu ali zunajzakonskemu partnerju lahko sodišče starševsko skrb podeli le obema skupaj (drugi odstavek 231. člena DZ).

Po tretjem odstavku 231. člena DZ oseba, ki ji je podeljena starševska skrb za otroka, s podelitvijo starševske skrbi pridobi enake obveznosti in pravice, kot bi jih imeli otrokovi starši, in postane zakoniti zastopnik otroka. Oseba, ki ji je podeljena starševska skrb, mora otroka tudi preživljati v skladu s 183. členom DZ.

V petem odstavku 231. člena DZ je določeno še, da sodišče pošlje pravnomočno odločbo o podelitvi in prenehanju podeljene starševske skrbi v 15 dneh od njene pravnomočnosti upravni enoti. Podelitev in prenehanje podeljene starševske skrbi se vpišeta v matični register, in sicer se vpišeta osebno ime sorodnika, ki mu je bila starševska skrb podeljena, in njegova EMŠO.

V zvezi s tem institutom je v predlaganem 118. členu določeno, da se postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku začne na predlog pristojnega centra za socialno delo, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, in sorodnika, ki

je pripravljen prevzeti skrb za otroka.

K 119. členu:

Tudi za te postopke je predlagano, da je center za socialno delo udeleženec postopka tudi, kadar ni predlagatelj postopka.

7. pododdelek: Postopek za posvojitve in razveljavitev posvojitve

Z DZ je pristojnost za odločanje o posvojitvi prenesena na sodišče, iz razlogov, navedenih v uvodni obrazložitvi tega zakona, pa je predlagano, da bo sodišče o posvojitvi odločalo v nepravdnem postopku. Zato je v tem pododdelku predlagana ureditev postopka za posvojitve in razveljavitev posvojitve.

K 120. členu:

V tem členu je določeno, kdo je lahko predlagatelj postopka za posvojitve in kdo postopka za razveljavitev posvojitve, kar je bilo do sprejetja DZ urejeno v 146. in 153. členu ZZZDR. Čeprav DZ v 227.□229. členu vsebuje nekatere določbe glede postopka odločanja o posvojitvi, je ureditev, kdo je lahko predlagatelj postopka, postopkovna določba, ki spada v procesni zakon.

Glede na postopek za ugotavljanje pogojev za posvojitve, ki ga DZ določa v 223.□226. členu, in vlogo centra za socialno delo v tem postopku ter ob upoštevanju v 126. členu DZ že določene pristojnosti centra za socialno delo, da vloži predlog za posvojitve, je v predlaganem 120. členu določeno, da se postopek za posvojitve začne (praviloma le) na predlog centra za socialno delo.

Le v primeru, če želi otroka posvojiti zakonec ali zunajzakonski partner enega od otrokovih staršev, se postopek začne na njegov predlog (predlagani drugi odstavek).²¹⁶

V skladu s predlaganim tretjim odstavkom se bo postopek za razveljavitev posvojitve začel na predlog enega od bioloških staršev, posvojenca, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, posvojitelja ali centra za socialno delo.

K 121. členu:

Določbo, kot je predlagana v tem členu, je vseboval 150. člen ZZZDR v drugem odstavku. Ker je po DZ pristojnost odločanja o posvojitvi prenesena na sodišče, DZ pa ne vsebuje procesnih določb, je ta določba prenesena v predlog tega zakona.

V tem členu je tako posebej določeno, da se v sklep o posvojitvi vpišeta otrokovo ime in priimek, ki mu ju je posvojitelj izbral v skladu z zakonom, ki ureja osebno ime. Veljavni Zakon o osebni imenu²¹⁷, ZOI-1) v 14. členu določa, da se posvojenca lahko nov priimek določi kadarkoli, imena pa mu med četrtem in devetim letom starosti ni mogoče spreminjati in da je za določitev novega osebnega imena otroku, ki je že dopolnil devet let, potrebna tudi njegova privolitev, če je glede na svoj osebnostni razvoj sposoben izraziti svojo voljo.

XI. poglavje – Postopek o razglasitvi pogrešancev za mrtve in o dokazovanju smrti

1. oddelek – Razglasitev pogrešancev za mrtve

K 122. členu:

V predlaganem členu so povsem enako kot v veljavnem 82. členu ZNP določeni pogoji za razglasitev pogrešanca za mrtvega.

K 123. členu:

Tudi glede začetka postopka predlog zakona ne prinaša nobenih vsebinskih sprememb v primerjavi z veljavnim 83. členom ZNP.

K 124. členu:

V predlaganem členu je povsem enako kot v veljavnem 84. členu ZNP urejena vložitev predloga pred iztekom rokov, ki jih za vložitev predloga določa predlagani 122. člen (oziroma veljavi 82. člen ZNP)

K 125. členu:

Tudi pri oblikovanju določb tega člena je predlagatelj izhajal iz veljavne ureditve v 85. členu ZNP ter ji glede poizvedb sodišča in oklica tudi v celoti sledil. Drugačna je le ureditev glede imenovanja skrbnika za posebni primer.

Zakonodajalec je s sprejetjem DZ izkazal svoj namen, da se centri za socialno delo razbremenijo pristojnosti odločanja, da se bodo lahko popolnoma osredotočili na svoje temeljne strokovne naloge, namenjene preprečevanju in reševanju socialne problematike posameznikov, družine in skupin prebivalstva, izvajanju socialno varstvenih storitev ipd. Tako je družinska zakonodaja (skoraj v celoti) prenesla odločanje s centrov za socialno delo na sodišča, zato predlagatelj ocenjuje, da je treba tudi odločanje o imenovanju skrbnika za posebni primer v primeru pogrešanih oseb prenesti s centrov za socialno delo na sodišča. Pri tem je ureditev skladna z 267. členom v povezavi z 268. členom DZ. 267. člen DZ med drugim določa, da center za socialno delo imenuje skrbnika za posebni primer ali skrbnika za določeno vrsto opravil tudi v drugih primerih, kadar je to potrebno za varstvo pravic in koristi posameznika. 268. člen DZ pa določa, da sme ob pogojih iz DZ postaviti skrbnika tudi organ, pred katerim teče postopek. Ta organ mora o tem takoj obvestiti center za socialno delo. Center za socialno delo ima do tega skrbnika enake pravice kot do skrbnika, ki bi ga sam postavil.

Po predlagani določbi drugega odstavka tako sodišče tedaj, ko ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za začetek postopka, imenuje pogrešancu skrbnika za posebni primer izmed odvetnikov in notarjev. O tem bo moralo sodišče na podlagi 268. člena DZ takoj obvestiti center za socialno delo, ki bo imel do tako imenovanega skrbnika za posebni primer enake pravice kot do skrbnika, ki bi ga sam postavil.

Predlagano je tudi, da lahko sodišče objavi oklic poleg že veljavnih načinov (v Uradnem listu Republike Slovenije, sodni deski, ter kraju, kjer je imel pogrešanec svoje zadnje stalno ali začasno prebivališče) tudi na drug primeren način. Ob tem predlagatelj opozarja na razširjen pomen objave na sodni deski. Glede na 17.a člen ZS je sodna deska tako oglasna deska (to je deska primerne velikosti, pritrjena na steno sodišča, ki je dostopna javnosti) kot tudi spletna stran sodišča. Pri čemer so podrobnejša pravila za objavo podatkov na sodni deski določena v Sodnem redu.

Predlagana možnost objave na drug primeren način, pa nadomešča veljavno ureditev, da lahko

sodišče poleg standardnih načinov odredi, da se oklic objavi tudi v drugih glasilih. Predlagana ureditev je potrebna v današnji informacijski dobi, po njej pa bo lahko sodišče samo ocenilo, kateri dodatni način objave bi bil najprimernejši za objavo oklica.

K 126. členu:

V prvem odstavku je predlagano, da sodišče v postopku opravi narok, če se pogrešanec v roku, določenem v oklicu, ne javi, ali če oceni, da je narok potreben.

Predlagana določba drugega odstavka je prepis veljavnega 86. člena ZNP in določa, da če se v roku, določenem v oklicu, pogrešanec ne javi, sodišče na naroku zasliši predlagatelja, skrbnika za posebni primer, izvede dokaze in odloči o predlogu.

K 127. členu:

Tudi določbe, ki urejajo vsebino sklepa, so prepis veljavne ureditve v 87. členu ZNP.

K 128. členu:

Predlagana določba je vsebinsko enaka veljavnemu 88. členu ZNP, besedilo se le uskladi z veljavno ureditvijo v Zakonu o matičnem registru²¹⁸ (v nadaljevanju: ZMatR). Sodišče tako pošlje pravno močni sklep o razglasitvi za mrtvega pristojni upravni enoti zaradi vpisa v matični register, na novo pa je predlagano, da ga pošlje tudi centru za socialno delo. Po predlagani ureditvi bo namreč sodišče, če so izpolnjeni pogoji za začetek postopka, samo imenovalo pogrešancu skrbnika za posebni primer in določilo obseg njegovih pooblastil (glej predlagani drugi odstavek 125. člena). Glede na 268. člen DZ²¹⁹ bo o tem takoj obvestilo center za socialno delo, ki bo imel do tega skrbnika enake pravice kot do skrbnika, ki bi ga imenoval sam. Glede na navedeno mora biti center obveščen tudi o tem, da je bila oseba, ki ji je bil postavljen skrbnik, razglašena za mrtvo.

K 129. členu:

Tako, kot določa veljavni 89. člen ZNP, tudi po predlagani ureditvi v tem členu sodišče, če se tisti, ki je razglašen za mrtvega, zgleda pri sodišču, preizkusi, ali je on tisti, ki je pogrešan, nato pa brez nadaljnjega postopka razveljavi svoj sklep.

K 130. členu:

Določbe, ki urejajo razveljavitev ali spremembo sklepa sodišča, so prepis določb veljavnega 90. (prvi in drugi odstavek predlaganega člena) in 91. člena ZNP (tretji in četrti odstavek predlaganega člena).

K 131. členu:

Predlagani člen ureja pošiljanje sklepa določenim organom, kar veljavni ZNP ureja v 92. členu.

Po predlagani ureditvi bo sodišče pravno močni sklep o razveljavitvi ali spremembi sklepa o razglasitvi za mrtvega poslalo upravni enoti zaradi vpisa v matični register in zapuščinskemu sodišču.

2. oddelek – Dokazovanje smrti

K 132. členu:

Določba je prepis 93. člena veljavnega ZNP, edina sprememba je prilagoditev besedila danes veljavnemu ZMatR.

K 133. členu:

Določba je prepis 94. člena veljavnega ZNP, edina sprememba je prilagoditev besedila danes veljavnemu ZDT-1.

K 134. členu:

Predlagana ureditev glede rokov je enaka veljavni ureditvi v 95. členu ZNP.

K 135. členu:

Tudi glede vsebine sklepa ni predvidena nobena sprememba glede na veljavni 96. člen ZNP.

III. poglavje – Urejanje premoženjskih razmerij**1. oddelek – Postopek za določitev odškodnine**

V zvezi z veljavno ureditvijo v 99. členu ZNP, predlagatelj pojasnjuje, da v postopkih za določitev odškodnine ni ohranjena določba prvega odstavka, po kateri je postopek v teh zadevah nujen. Meni namreč, da v navedenih postopkih zadostuje, da se obravnavajo kot prednostni, in ni prepričljivih razlogov, ki bi v teh zadevah terjali opravljanje procesnih dejanj tudi v času sodnih počitnic, kot to sicer velja za tiste postopke, ki so opredeljeni kot nujne zadeve. Enako kot po veljavnem drugem odstavku 99. člena ZNP pa bo sodišče v teh postopkih v skladu s predlaganim 8. členom odločilo po obravnavi na naroku, zaradi česar določba, kot jo vsebuje drugi odstavek 99. člena ZNP, v tem poglavju ni potrebna.

K 136. členu:

Tako kot v veljavnem 97. členu ZNP je predlagano, da v postopku za določitev odškodnine sodišče odloči o odškodnini, če je z zakonom določeno, da se odškodnina določi v nepravdnem postopku.

Zakon, ki določa, da se odškodnina določi v nepravdnem postopku, je Zakon o urejanju prostora²²⁰ (v nadaljevanju: ZUreP-1) oziroma Zakon o urejanju prostora iz leta 2017²²¹ (v nadaljevanju: ZUreP-2), ki je nadomestil ZUreP-1.

K 137. členu:

ZUreP-1 v 106. členu določa, da se sodni postopek za določitev odškodnine lahko začne samo na predlog upravičenca oziroma zavezanca, in ne omogoča več začetka tega postopka po uradni dolžnosti. Tudi ZUreP-2 ne omogoča začetka tega postopka po uradni dolžnosti. V šestem odstavku 207. člen ZUreP-2 namreč določa, da če v dveh mesecih po pozivu iz prvega odstavka tega člena ni sklenjen sporazum o odškodnini oziroma nadomestilu, lahko razlastitveni upravičenec ali razlaščenec vloži predlog za odmero odškodnine oziroma določitev nadomestila v

nepravdnem postopku na pristojnem sodišču.

Tako v primerjavi z veljavnim 98. členom ZNP ni več predviden začetek postopka za določitev odškodnine po uradni dolžnosti, temveč se postopek začne na predlog upravičenca do odškodnine ali zavezanca za plačilo odškodnine, če med udeleženci ni bil dosežen sporazum o višini odškodnine.

K 138. členu:

V prvem odstavku 206. člena ZUreP-2 je določeno, da lastniku pripada za razlaščeno nepremičnino ustrezna odškodnina oziroma enakovredna nadomestna nepremičnina. Poleg tega so upravičenci do nadomestila za škodo poleg lastnikov tudi nosilci (imelniki) drugih pravic na nepremičninah (glej četrti odstavek 206. člena ZUreP-2). V petem odstavku navedenega člena pa je določeno, da se odškodnina se določi z uporabo metodologije ocenjevanja vrednosti nepremičnin, škod na njih in drugih stroškov za namen umeščanja prostorskih ureditev državnega pomena.²²²

Glede na navedeno in glede na podatke iz prakse je sodni postopek velikokrat sprožen neutemeljeno in je prisojena višina odškodnine pogosto enaka ponujeni odškodnini zunajsodnega postopka ali včasih celo nižja. V takih primerih se neutemeljeno obremenjuje sodišče, sodno osebje, državne odvetnike, skratka v končni posledici davkoplačevalce in ponavljajo se strokovne cenitve. Zato je predlagano, da stroške postopka za določitev odškodnine krije zavezanec za plačilo odškodnine le v primerih, ko je prisojena odškodnina višja od ponujene odškodnine v upravnem postopku, sicer pa plača stroške upravičenec do odškodnine, ki je sam neutemeljeno sprožil sodni postopek.

2. oddelek – Postopek za cenitev in prodajo stvari

K 139. členu:

Enako kot v 105. členu veljavnega ZNP je predlagano, da se postopek za cenitev in prodajo stvari začne na predlog, kadar tako določa zakon.

K 140. členu:

Predlagana določba je prepis določbe veljavnega 106. člena ZNP o krajevni pristojnosti v postopku za cenitev in prodajo stvari.

K 141. členu:

Drugače kot v veljavnem 107. členu ZNP se s predlaganim prvim odstavkom določa, da sodišče dovoli prodajo brez cenitve, če se s takšno prodajo strinjajo vsi udeleženci.

Predlagano je še, da zoper sklep o prodaji brez cenitve ni pritožbe, saj so udeleženci soglasni pri odločitvi glede prodaje brez cenitve in glede navedene cene, v izjavi pa morajo navesti tudi, da so seznanjeni s tem, da nimajo pravice do pritožbe zoper tak sklep. Za večjo težo izjave v smislu, da se udeleženci zares zavedajo svojih izjav, je predvideno, da morajo biti podpisi udeležencev overjeni pred notarjem.

V predlaganem četrtem odstavku je določeno še, da se prodaja lahko opravi takoj po izdaji sklepa

o prodaji brez cenitve.

K 142. členu:

Enako kot v veljavnem 108. členu ZNP je predlagano, da sodišče v tem postopku opravi samo en prodajni narok.

K 143. členu:

Predlagana določba je povzeta po veljavnem 109. členu ZNP in določa, da je treba v odredbi o prodaji nepremičnine in v sklepu, s katerim sodišče domakne nepremičnino kupcu, posebej navesti, da se je postopek začel na predlog in zato ostanejo stvarne in druge pravice ter pravna dejstva, ki se vpisujejo v zemljiško knjigo, vpisani v zemljiški knjigi.

K 144. členu:

Tudi ta predlagana določba je po vsebini enaka 110. členu veljavnega ZNP, po njej se, če zakon ne določa drugače, v tem postopku smiselno uporabljajo določbe Zakona o izvršbi in zavarovanju o izvršbi na premičnine oziroma o izvršbi na nepremičnine, ki se nanašajo na cenitev in prodajo.

3. oddelek – Postopek v stanovanjskih zadevah

Veljavni ZNP ima v zvezi s postopkom v stanovanjskih zadevah le dve pravili v 111. členu, ki je umeščen v enajsto poglavje z naslovom: Postopek v stanovanjskih zadevah. Ta določa, da sodišče v postopku opravi narok (prvi odstavek) in da je zoper odločbo sodišča druge stopnje, s katero je bilo odločeno o stanovanjski pravici ali o pravici uporabe stanovanja, dovoljena revizija (drugi odstavek).

Vsebino obeh določb predlagatelj ohranja. Sodišče bo opravilo narok v skladu z 8. členom predloga zakona, zato posebna določba o tem v tem oddelku ni potrebna. Po predlagani določbi 37. člena, da je revizija zoper sklep sodišča druge stopnje, s katerim je bil postopek pravnomočno končan, dovoljena pod pogoji, ki jih določa zakon, ki ureja pravdni postopek, pa tudi posebna ureditev vprašanja glede dovoljenosti revizije v teh postopkih ni potrebna.

K 145. členu:

V predlagani določbi so opredeljeni postopki, v katerih odloča sodišče v nepravdnem postopku in so v določbi razdeljeni na postopke v stanovanjskih zadevah, ki so povezane s področjem stanovanjskega varstva med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti ter ob razvezi zakonske zveze oziroma prenehanju zunajzakonske skupnosti (prva alineja predlagane določbe) in na vse tiste druge postopke v stanovanjskih zadevah, za katere zakon (tudi) določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku.

Določba prvega odstavka predlaganega člena izhaja iz ureditve v DZ. Ta v 59. členu²²³ določa, da zakonca sporazumno določita stanovanje, v katerem bosta skupaj živela in ki bo njun dom in dom otrok, ki bodo živeli z njima. Zakonca smeta le skupno in sporazumno odtujiti, obremeniti ali oddati v najem, ustanoviti pravico služnosti ali kakšno drugo pravico na stanovanju v skupnem premoženju, ki bi ovirala njegovo uporabo. Če je najemnik stanovanja le eden od zakoncev, ta ne sme odpovedati najemnega razmerja brez pisnega soglasja drugega zakonca. V nasprotnem primeru odpoved najemnega razmerja nima pravnega učinka. In če zakonec soglasje odreče brez

upravičenega razloga, o tem odloči sodišče, ki pri odločanju upošteva stanovanjske potrebe zakoncev, njune upravičene interese, potrebe in koristi otrok, ki živijo z njima, in druge okoliščine primera. V 109. členu DZ²²⁴ pa je urejeno stanovanjsko varstvo ob razvezi zakonske zveze. Vsak od zakoncev lahko tedaj zahteva, da mu drugi zakonec prepusti v uporabo stanovanje, v katerem skupaj živita ali sta živela, ali del tega stanovanja. Sodišče odloči o prepustitvi stanovanja v uporabo zakoncu, če tako zahtevajo koristi otrok, upoštevajo pa se tudi stanovanjske potrebe zakoncev in njihovi upravičeni interesi. Če je ob razvezi le eden od zakoncev lastnik ali imetnik stavbne pravice ali pravice do užitka ali rabe na zemljišču, na katerem je stanovanje, ali je le eden od zakoncev etažni lastnik stanovanja ali upravičenec služnosti stanovanja ali navedene pravice pripadajo enemu izmed zakoncev skupaj s tretjo osebo, sodišče stanovanje v celoti ali delno dodeli v uporabo drugemu zakoncu samo, če ta nima drugega primerne stanovanja in bi zaradi zavrnitve njegovega zahtevka nastal izjemno težak življenjski položaj zanj in za otroke. Sodišče dodeli stanovanje v uporabo le za določen čas, ki je potreben, da se zakonec in otroci vživijo v nov položaj in si uredijo življenjske razmere, in sicer za največ šest mesecev, z možnostjo podaljšanja za največ šest mesecev. Če sodišče dodeli zakoncu v uporabo stanovanje, na zahtevo drugega zakonca določi tudi znesek uporabnine, ki ga mora ta zakonec plačati kot nadomestilo za uporabo stanovanja, razen če zakonec nima dovolj sredstev za življenje. Zakonec, ki je drugemu zakoncu zavezan prepustiti stanovanje v uporabo, mora opustiti vse, kar bi temu zakoncu oteževalo ali preprečilo uporabo stanovanja ali njegovega dela. Če ob razvezi zakonske zveze zakonec, nad katerim drugi zakonec izvaja nasilje ali če izvaja nasilje nad njegovimi otroki, zahteva, da mu drugi zakonec prepusti v izključno uporabo stanovanje, v katerem skupaj živita ali sta živela, pa se uporabi ZPND.

Stanovanjsko varstvo med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti in ob razvezi oziroma prenehanju trajanja zunajzakonske skupnosti glede na zapisano zajema:

- soglasje za odpoved najema skupnega stanovanja;
- soglasje za odtujitev, obremenitev, oddajo v najem, ustanovitev pravice služnosti ali druge pravice na stanovanju v skupnem premoženju;
- prepustitev stanovanja ob razvezi oziroma prenehanju zunajzakonske skupnosti.

V navedenem postopku se odloča tudi o soglasju zakonca za odpoved najemnega razmerja po tretjem odstavku 59. členu DZ. Tudi po drugem odstavku 110. člena SZ-1²²⁵ sodišče v nepravdnem postopku odloča o tem, kateri od zakoncev ali zunajzakonskih partnerjev ostane ali postane najemnik stanovanja, kar pomeni, da se o teh vprašanih odloča po postopku v stanovanjskih zadevah, če se zakonca oziroma zunajzakonska partnerja o tem nista mogla sporazumeti (prvi odstavek 110. člena SZ-1).

Med postopke po drugi alineji predlaganega člena predlagatelj uvršča postopke odločanja o prepustitvi stanovanja v skupni uporabi po 21. in 22. členu ZPND. Skladno z 21. členom (prepustitev stanovanja v skupni uporabi) lahko sodišče povzročitelju nasilja, ki živi ali je živel v skupnem gospodinjstvu z žrtvijo, naloži, da mora stanovanje v skupni uporabi prepustiti žrtvi v izključno uporabo v obsegu, kot ga je imel v uporabi sam (prvi odstavek), pri čemer sodišče trajanja ukrepa časovno ne omeji, če povzročitelj nasilja ni lastnik, solastnik ali skupni lastnik stanovanja v skupni uporabi. Če sta žrtev in povzročitelj nasilja solastnika ali skupna lastnika stanovanja v skupni uporabi, če imata na zemljišču, na katerem je stanovanje v skupni uporabi, stavbno pravico, pravico užitka ali rabe, ali če sta ga skupaj najela, sodišče omeji trajanje ukrepa iz prvega odstavka navedenega člena na največ 12 mesecev. Sodišče lahko trajanje ukrepa na predlog žrtve podaljša še za največ 12 mesecev (tretji odstavek 21. člena ZPND). Sodišče omeji trajanje ukrepa na največ šest mesecev, če je povzročitelj nasilja sam ali s tretjo osebo lastnik, solastnik ali skupni lastnik stanovanja v skupni uporabi, ali če ima na zemljišču, na katerem je

stanovanje, sam ali s tretjo osebo stavbno pravico, pravico užitka ali rabe, ali če ga je sam ali s tretjo osebo najel. Če žrtev v roku, ki ga določi sodišče, kljub skrbnemu prizadevanju ne more najti drugega primerne bivalnega prostora, lahko sodišče rok iz prejšnjega stavka na predlog žrtve izjemoma podaljša še za največ šest mesecev, razen če bi to povzročilo nesorazmerno težko breme za tretjo osebo (četrti odstavek 21. člena ZPND). Povzročitelj nasilja, ki mora žrtvi stanovanje prepustiti v izključno uporabo, mora opustiti vsa dejanja, ki bi utegnila otežiti ali ovirati takšno uporabo (peti odstavek 21. člena ZPND). Žrtev, ki ji je stanovanje prepuščeno v izključno uporabo, nosi v času izključne uporabe stanovanja stroške rednega upravljanja stanovanja (zadnji odstavek 21. člena ZPND).

V 22. členu ZPND pa je urejeno stanovanjsko varstvo v primeru nasilja ob razvezi. Zakonec, nad katerim drugi zakonec izvaja nasilje ali če izvaja nasilje nad njegovimi otroki, sme ob razvezi zahtevati, da mu drugi zakonec prepusti v izključno uporabo stanovanje, v katerem skupaj živita oziroma sta živela (prvi odstavek). Sodišče lahko dodeli stanovanje v izključno uporabo zakoncu, ki vloži tako zahtevo, čeprav bi sicer obstajali pogoji za dodelitev le dela stanovanja, če je to potrebno, da se ob razvezi prepreči nasilje med zakoncema ali nasilje nad otroki (drugi odstavek), pri čemer sodišče omeji trajanje ukrepa na največ šest mesecev. Na predlog žrtve lahko sodišče ukrep izjemoma podaljša še za največ šest mesecev (tretji odstavek). Zakonec, ki mu je stanovanje prepuščeno v izključno uporabo, nosi v času izključne uporabe stanovanja stroške rednega upravljanja stanovanja (četrti odstavek). Zakonec, ki je drugemu zakoncu zavezan prepustiti stanovanje v uporabo, je dolžan opustiti vse, kar bi temu zakoncu oteževalo ali preprečilo uporabo stanovanja ali njegovega dela (peti odstavek). Določbe se glede na šesti odstavek navedenega člena ZPND uporabljajo tudi za zunajzakonske partnerje.

Kot druge stanovanjske zadeve, za katere zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku, so v predlagano določbo vključene tudi tiste, za katere tako določa SZ-1 in med katere spadajo odločanje sodišča za nadomestitev soglasja lastnika (tretji odstavek 97. člena SZ-1), odločanje sodišča v sporu glede obdobja, v katerem je lastnik dolžan opraviti prenavo (tretji odstavek 99. člena SZ-1), v sporih, povezanih s popravili in izboljšavami v najemnem stanovanju (četrti odstavek 99. člena SZ-1), odločanje v primeru spora o primernosti drugega stanovanja, kadar je bila najemna pogodba odpovedana iz nekrivdnega odpovednega razloga (šesti odstavek 106. člena SZ-1). Tudi če se ožji družinski člani ne sporazumejo o tem, kdo bo sklenil najemno pogodbo po smrti najemnika, odloča sodišče o tem v nepravdnem postopku (drugi odstavek 109. člena SZ-1).²²⁶

K 146. členu:

Predlagatelj skladno s pravnim interesom za ureditev spornega razmerja v predlaganem členu določa predlagatelje za začetek postopka. Predlagatelj v postopkih stanovanjskega varstva med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti in ob razvezi zakonske zveze oziroma po prenehanju zunajzakonske skupnosti je lahko eden od zakoncev oziroma zunajzakonskih partnerjev (prvi odstavek predlaganega člena).

Kadar gre za odločanje o drugih stanovanjskih zadevah, za katere zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku, pa predlagana določba napotuje na zakon, ki določa uporabo pravil nepravdnega postopka za posamezne zadeve in ki določa tudi osebo ali krog oseb, ki so upravičene vložiti predlog za ureditev razmerja (npr. žrtev nasilja po 21. členu ZPND, zakonec, nad katerim drugi zakonec izvaja nasilje po prvem odstavku 22. člena ZPND, ožji družinski član po drugem odstavku 109. člena SZ-1, najemnik v primeru iz šestega odstavka 106. člena SZ-1, najemnik ali lastnik stanovanja v primeru iz 99. člena SZ-1).

K 147. členu:

S predlagano določbo se določa, da v primeru, ko predlog vloži večina etažnih lastnikov (torej etažnih lastnikov, ki imajo več kot 50 % solastniških deležev na skupnih delih), ima sposobnost biti udeleženec postopka taka skupnost. Kadar ima stavba upravnika, v postopku ne bo več potrebno, da bi kot udeleženci postopka sodelovali in bili poimensko navedeni in identificirani vsi posamezni etažni lastniki stavbe. Hkrati se določa, da imajo preostali etažni lastniki, ki niso predlagatelji, lastnost samostojnih udeležencev – nasprotnih udeležencev v teh postopkih. Upravnik je na splošno upravičen v imenu etažnih lastnikov vlagati zahtevke iz naslova upravljanja in za to ne potrebuje posebnega pooblastila, če etažni lastniki niso njegovih pravic s pogodbo omejili. Pri tem gre za zahtevke vseh proti tretjim. V skladu z opozorili stroke²²⁷ predlagatelj izrecno določa, kako sodišče ravna v primeru spora enih etažnih lastnikov nasproti drugim. V predmetnih nepravdnih postopkih je pogosto treba dobiti odločbo za opravo posla upravljanja, za katerega ni bilo doseženo soglasje. Predlagatelj meni, da večjo učinkovitost upravljanja dosežemo z rešitvijo, da upravnik zastopa predlagatelja, če je to večina, vendar mora to biti posebej določeno v zakonu.

4. oddelek – Postopek za ureditev razmerij med solastniki

K 148. in 149. členu:

Tako kot v veljavnem 112. členu ZNP je v prvem odstavku predlagano, da v postopku za ureditev razmerij med solastniki odloča sodišče, če ni bilo med solastniki doseženo soglasje o poslu v zvezi z rednim upravljanjem, ki je nujen za redno vzdrževanje stvari v solastnini, oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v solastnini. Za ta postopek je v prvem odstavku 149. člena predlagano, da se začne na predlog solastnika.

Na novo je v drugem odstavku 148. člena predlagano, da v tem postopku odloča sodišče tudi v primerih, ki jih v 117. členu določa Stvarnopravni zakonik (v nadaljevanju: SPZ)^{228, 229}, in sicer če med etažnimi lastniki ni bilo doseženo soglasje glede posla, ki presega redno upravljanje. Prav tako odločitev sodišča nadomesti soglasje vseh etažnih lastnikov, ki je potrebno za spremembe v razmerju med skupnimi in posameznimi deli, za posebne omejitve rabe posameznih delov in skupnih delov ter spreminjanje rabe skupnih delov, za spremembe sporazuma o določitvi solastniških deležev, za vsa gradbena dela in izboljšave, za katere je treba pridobiti gradbeno dovoljenje, ter za uporabo stanovanja v druge namene po 29. členu SZ-1²³⁰, ki izrecno izključuje uporabo 67. člena SPZ²³¹. Ta namreč določa, da je za posle, ki presegajo okvire rednega upravljanja, kot so zlasti razpolaganje s celotno stvarjo, določitev načina rabe in upravitelja stvari, potrebno soglasje vseh solastnikov (peti odstavek 67. člena SPZ). Za te postopke pa je v drugem odstavku 149. člena predlagano, da se začnejo na predlog etažnih lastnikov, ki imajo več kot polovico solastniških deležev na skupnih delih.

K 150. členu:

Ureditev možnosti, da sodišče do izdaje odločbe na predlog udeleženca izda začasno odredbo, ne odstopa od ureditve veljavnega 114. členu ZNP. Sodišče izda predlagano začasno odredbo o ureditvi razmerij, če to zahtevajo okoliščine primera, zlasti zato, da bi se preprečila znatna premoženjska škoda, samovolja ali očitna krivica za posamezne solastnike oziroma uporabnike (predlagani prvi odstavek). Sodišče v sklepu, s katerim izda začasno odredbo, odloči tudi, koliko časa naj odredba traja, vendar najdlje do pravnomočnosti sklepa o ureditvi razmerij (predlagani drugi odstavek).

K 151. členu:

Povsem enako, kot je določeno v 115. členu veljavnega ZNP, je v predlaganem členu določeno, da sodišče v sklepu, s katerim odloči o poslu, ki je nujen za redno vzdrževanje stvari, oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v solastnini, odloči tudi, v kakšnem sorazmerju nosijo solastniki stroške vzdrževanja, upravljanja in uporabe. Glede na 68. člen SPZ krijejo stroške uporabe, upravljanja in druga bremena, ki se nanašajo na celo stvar, solastniki v sorazmerju z velikostjo idealnih deležev.

V zvezi z etažno lastnino pa pravila glede stroškov upravljanja in stroškov na posebnih skupnih delih določa SZ-1 v četrtem odstavku 28. člena²³², 30.²³³ in 31. členu²³⁴.

K 152. členu:

Po predlagani določbi skupne stroške postopka krijejo solastniki v sorazmerju z velikostjo svojih deležev na stvari, kar določa tudi veljavni 116. člen ZNP. Predlagana določba pomeni konkretizacijo predlagane določbe drugega odstavka 40. člena, po kateri glede nastalih skupnih stroškov sodišče odloči, v kakšnem razmerju jih udeleženci krijejo.

K 153. členu:

Tako kot v veljavnem 117. členu ZNP je predlagano, da se določbe tega oddelka smiselno uporabljajo tudi v postopku za ureditev razmerij o rednem vzdrževanju stvari oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v skupni lastnini ter razmerij med oziroma z etažnimi lastniki.

SPZ v 72. členu²³⁵ pojem skupne lastnine opredeli kot lastnino več oseb na nerazdeljeni stvari (skupni lastniki), kadar njihovi deleži niso vnaprej določeni. Skupni lastniki stvar uporabljajo skupno in z njo razpolagajo ter solidarno odgovarjajo za obveznosti, ki nastanejo v zvezi s skupno stvarjo. Skladno s petim odstavkom navedenega člena SPZ se tudi za skupno lastnino smiselno uporabljajo določbe o solastnini, če ni z zakonom drugače določeno. Zato bodo tudi v primerih, ko med skupnimi lastniki ne bo doseženo potrebno soglasje, sodišča razmerja urejala v nepravdnem postopku.

Pojem etažne lastnine pa je opredeljen v 105. členu SPZ²³⁶, in sicer kot lastnina posameznega dela zgradbe in solastnina skupnih delov (prvi odstavek 105. člena SPZ). Razmerja med etažnimi lastniki so urejena z določbami od 115. do 120. člena SPZ, v katerih je med drugim določeno, da se za upravljanje skupnih delov smiselno uporabljajo določbe navedenega zakona, ki urejajo solastnino, razen če pogodba o medsebojnih razmerjih določa drugače (prvi odstavek 117. člena SPZ)²³⁷. Zato je predlagatelj tudi za odločanje sodišča v tovrstnih razmerjih predvidel uporabo določb tega oddelka. V navedenem 117. členu je v naslednjih dveh odstavkih določeno, da v nepravdnem postopku odloči sodišče, v primeru, če etažni lastniki ne dosežejo soglasja glede posla, ki presega redno upravljanje in za spremembo pogodbe o medsebojnih razmerjih v delu, ki se nanaša na redno upravljanje s skupnimi deli.

5. oddelek – Postopek za delitev stvari in skupnega premoženja ter prenehanje premoženjske skupnosti

K 154. členu:

Določbe predlaganih prvega do tretjega odstavka so prepis določb veljavnega 118. člena ZNP z dostavkom, da se v tem oddelku poleg delitve stvari ali skupnega premoženja ureja tudi prenehanje premoženjske skupnosti. V postopku za delitev stvari ali skupnega premoženja ali prenehanja premoženjske skupnosti sodišče odloči, če med solastniki ali skupnimi lastniki ni sporazuma o delitvi (prvi odstavek predlaganega člena). V nepravdnem postopku sodišče odloča le o delitvi, ne pa tudi o morebitnem sporu glede predmeta delitve ali velikosti deležev (drugi odstavek predlaganega člena). V predlaganem tretjem odstavku je za primer spora o predmetu delitve in/ali velikosti deležev predvideno, da sodišče udeležence skladno z določbo 9. člena predloga zakona napoti na pravdo (tretji odstavek predlaganega člena).

V predlaganem četrtem odstavku je določeno izrecno pravilo, da v primerih, ko je nepremičnina, ki je predmet delitve, hkrati tudi predmet, na katerega je dovoljena izvršba (in je pri takšni izvršbi zaznamovana izvršba in vpisana prisilna hipoteka), ima postopek izvršbe prednost pred postopkom delitve solastnine. V tem primeru se postopek delitve solastnine prekine, dokler se postopek izvršbe na nepremičnino ne konča. Če se postopek konča z ustavitvijo izvršbe, se postopek delitve solastnine nadaljuje. Če se nepremičnina proda v izvršilnem postopku, pa je nadaljevanje postopka odvisno od okoliščine, ali je bila predmet izvršbe celotna nepremičnina ali je njen solastniški del. V primeru, ko je bil predmet izvršbe le njen solastniški del, se postopek delitve nadaljuje z novim lastnikom (kupcem tega dela), če pa je bila v izvršbi prodana celotna nepremičnina, pa mora sodišče, ki vodi postopek delitve solastnine, preveriti, ali so še izpolnjeni pogoji oziroma ali ima novi lastnik še pravni interes za takšno delitev, predlagatelj meni, da bo v teh primerih ta praviloma prenehal oziroma bo tudi novi lastnik umaknil takšen predlog.

1. pododdelek: Postopek za delitev stvari v solastnini

Tako kot po veljavnem 120. členu ZNP bo sodišče v tem postopku opravilo narok, vendar glede na predlagano ureditev v 8. členu predloga zakona posebna določbe o tem ni potrebna.

K 155. členu:

Skladno s prvim odstavkom 69. člena SPZ ima vsak solastnik vedno pravico zahtevati delitev stvari, razen v neprimernem času. Način delitve določijo solastniki sporazumno (prvi odstavek 70. člena SPZ). Le če se o načinu delitve ne morejo sporazumeti, sodišče o tem odloči v nepravdnem postopku tako, da solastniki dobijo v naravi tisti del stvari, za katerega izkažejo upravičen interes (drugi odstavek 70. člena SPZ). Če fizična delitev stvari v naravi ni mogoča niti z izplačilom razlike v vrednosti ali je mogoča le ob znatnem zmanjšanju vrednosti stvari, sodišče skladno s četrtem odstavkom navedenega člena SPZ odloči, naj se stvar proda in kupnina razdeli (civilna delitev). Na predlog solastnika pa lahko sodišče odloči tudi, da namesto prodaje pripada stvar v celoti njemu, če druge solastnike izplača tako, da jim plača sorazmerni del prodajne cene, ki jo določi sodišče. Če je predlagatelj več, ima prednost tisti solastnik, ki ga določi sodišče, ob upoštevanju velikosti idealnih deležev, dosedanjega načina rabe stvari in potreb solastnikov (peti odstavek 70. člena SPZ).

Tako kot določa že veljavni 119. člen ZNP, mora tudi po predlagani določbi predlog za delitev stvari v solastnini vsebovati opis stvari, ki naj se deli, podatke o solastnikih in velikosti njihovih deležev ter imetnikih stvarnih pravic na stvari (prvi odstavek predlaganega člena). Če je predmet delitve nepremičnina, je treba v predlogu za delitev navesti zemljiškoknjižne podatke ali predložiti listine, s katerimi se dokazuje lastninska pravica na nepremičnini, če nepremičnina ni vpisana v zemljiški knjigi (drugi odstavek predlaganega člena).

V predlaganem tretjem in četrtem odstavku se določa, da se postopek za delitev nepremičnine zaznamuje v zemljiški knjigi. Za zaznambo postopka za delitev nepremičnine se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja zemljiško knjigo, o zaznambi spora. Sodišče nemudoma po prejemu predloga po uradni dolžnosti obvesti zemljiškoknjižno sodišče o začetem postopku, zemljiškoknjižno sodišče pa po uradni dolžnosti odloči o vpisu zaznambe v zemljiško knjigo. Predlagatelj meni, da je zaznamba postopka za delitev solastnine v zemljiški knjigi potrebna zlasti zato, ker lahko solastnik z obremenitvijo svojega solastninskega deleža v času trajanja postopka za združitev bistveno vpliva na način združitve solastnine. Če svoj solastninski delež obremeni med postopkom, v praksi ne pride v poštev delitev solastnine na način iz šestega odstavka 70. člena SPZ. Namreč če ga solastnik obremeni po izdaji sklepa o fizični razdelitvi, vendar pred njegovo pravnomočnostjo, ima to za posledico, da v primeru delitve v naravi ta hipoteka preide tudi na tiste nepremičnine, ki jih dobi v last udeleženec, čigar solastninski delež ni bil obremenjen in je prevzel delež solastnika. Z zaznambo postopka bo zagotovljeno, da bodoči vpisi ne vplivajo na postopek delitev solastnine oziroma da imajo ti le pogojni učinke, torej ostanejo vpisani samo v primeru, če je postopek delitve solastnine neuspešen. Ker ima taka zaznamba lastnosti zaznambe spora, to skladno z 80. členom ZZK-1 pomeni, da je posledica zaznambe spora, da sodna odločba, izdana v postopku (sklep o izročitvi nepremičnine kupcu v primeru civilne prodaje ali sklep o izročitvi nepremičnine solastniku, ki postane izključni lastnik), v zvezi s katerim je bila dovoljena zaznamba spora, učinkuje tudi proti osebam, v korist katerih je bila pravica vknjižena oziroma predznamenovana z učinkom po trenutku, od katerega učinkuje zaznamba spora. Vsi vpisi, ki začnejo učinkovati po trenutku, od katerega učinkuje zaznamba postopka delitve nepremičnine, učinkujejo pod razveznim pogojem, ki nastopi, če je dovoljena vknjižba pridobitve lastninske pravice v vrstnem redu te zaznambe. Zato je v četrtem postopku zapovedano hitro postopanje (sodišče nemudoma obvesti zemljiškoknjižno sodišče), odločitev o vpisu pa zemljiškoknjižno sodišče sprejme po uradni dolžnosti.

Peti odstavek predlaganega člena pa določa, da se predlagani četrti odstavek smiselno uporablja tudi za izbris zaznambe postopka delitve nepremičnine iz zemljiške knjige na podlagi sklepa o izročitvi nepremičnine solastniku oziroma kupcu ali sklepa, s katerim se postopek ustavi ali konča ali tako, kot določa ta zakon. To pomeni, da v teh primerih zemljiškoknjižno sodišče odloči o izbrisu po uradni dolžnosti, ko prejme obvestilo nepravdnega sodišča, da je bila nepremičnina izročena solastniku v primeru fizične delitve oziroma kupcu v primeru civilne delitve. Enako se zaznamba izbriše na podlagi sklepa o ustavitvi postopka (v primeru umika predloga), če se postopek konča iz drugih razlogov (npr. sklep o zavrženju) ali če nastopi primer iz 159. člena tega zakona.

K 156. členu:

S predlagano določbo se omogoča, da sodišče lahko strokovno podlago za evidentiranje sprememb v zemljiškem katastru in katastru stavb predhodno pošlje v preveritev pristojnemu upravnemu organu. Če ta ob preverjanju ugotovi, da strokovna podlaga ne omogoča evidentiranja sprememb v zemljiškem katastru in katastru stavb ali da obstajajo druge ovire za njeno izvedbo, o tem nemudoma obvesti sodišče, ki zagotovi dopolnitev strokovne podlage oziroma odpravo drugih ovir.

K 157. členu:

S predlagano ureditvijo se spreminja ureditev postopanja sodišča po odločitvi (izdaji sklepa), da se opravi civilna delitev.

Veljavno besedilo 123. člena ZNP je namreč privedlo do neenotne sodne prakse med sodišči v zvezi s postopki prodaje nepremičnin na predlog enega od solastnikov in različne uporabe določb Zakona o izvršbi in zavarovanju. Nekatera sodišča obravnavajo te postopke kot (klasične) izvršilne postopke na podlagi predloga za izvršbo enega od solastnikov, nekatera sodišča (tudi Okrajno sodišče v Ljubljani) obravnavajo te postopke kot nepravdne postopke (predlog se vpiše v N-vpisnik), nekatera sodišča pa dopuščajo strankam možnost, da same izberejo postopek, torej ali bodo vložile predlog za prodajo v nepravdnem postopku ali pa predlog za izvršbo v izvršilnem postopku.

Če sodišče odloči, naj se stvar proda in kupnina razdeli (civilna delitev), opravi prodajo stvari v postopku za delitev stvari, in sicer po določbah 2. oddelka tega poglavja, če to predlagajo vsi solastniki in najpozneje v 30 dneh od pravnomočnosti sklepa o civilni delitvi predložijo sporazum o načinu delitve kupnine. Na novo se tako določa, da morajo solastniki, ki zahtevajo t. i. prostovoljno sodno prodajo stvari, sodišču predložiti sporazum o načinu delitve kupnine. Določitev take zahteve odpravlja dileme in težave v praksi, kako ravnati, kadar so le nekateri solastniški deleži obremenjeni, in je torej vprašanje, v kakšnem obsegu poplačati posameznega solastnika.

Po poteku 30-dnevnega roka sodišče nadaljuje postopek s prisilno civilno prodajo stvari, če to predlaga eden izmed udeležencev. Vsi solastniki sporazumno pa lahko predlagajo, da sodišče opravi postopek za cenitev in prodajo po določbah 2. oddelka tega poglavja. Če bodo solastniki želeli prodati stvar zunajsodno, takšnega predloga ne bodo podali, vendar pa bo to hkrati glede na novi šesti odstavek 159. člena pomenilo, da se vpisana zaznamba postopka delitve solastnine izbriše iz zemljiške knjige in posledično ostanejo vpisane tudi vse pravice, ki so bile vpisane med postopkom delitve solastnine.

Če se solastniki v 30-dnevnem roku ne sporazumejo, da se prodaja opravi po določbah 2. oddelka tega poglavja ali da bodo nepremičnino prodali sporazumno, se prodaja opravi ob smiselni uporabi določb, ki jih za ugotovitev vrednosti stvari in prodajo stvari določa zakon, ki ureja izvršbo in zavarovanje, razen če se stranke o posameznih vprašanjih sporazumejo drugače. Glede nepremičnin se tako smiselno uporabijo pravila 3. podpoglavja izvršbe na nepremičnino (178.□180. člen ZIZ) in 4. podpoglavja prodaja nepremičnine (181.□194. člen ZIZ). Hkrati pa predlagana ureditev jasno določa, da ne pridejo v poštev določbe ZIZ glede poplačila upnikov in splošne določbe glede prodaje nepremičnine, vezane na brisanje pravic. Poplačilo solastnikov oziroma razdelitev kupnine med solastnike se razdeli skladno z določbami predloga tega zakona, poplačilo upnikov ali drugih stvarnopравnih upravičencev pa ni predmet postopka delitve. Pravila glede razdelitve kupnine po predlagani ureditvi določa peti odstavek 157. člena.

Z namenom pospešitve postopka in odpravo dilem, ki se pojavljajo v sodni praksi, se po vzoru avstrijske ureditve začetek postopka zaznamuje v zemljiški knjigi (155. člen predloga zakona). Ob upoštevanju nove dolžnosti sodišča, da začetek postopka delitve solastnine zaznamuje v zemljiški knjigi, in določitve, da ima taka zaznamba lastnost zaznambe spora, se varuje položaj samo tistih imetnikov izvedenih stvarnih pravic, katerih izvedene stvarne pravice so bile v zemljiško knjigo vpisane pred začetkom učinkovanja take zaznambe. Namreč ob upoštevanju lastnosti in posledic vpisa zaznambe spora, kot jih določa ZZK-1, to pomeni, da je posledica zaznambe postopka delitve solastnine tudi, da sodna odločba, izdana v postopku (sklep o izročitvi nepremičnine kupcu), v zvezi s katerim je bila dovoljena zaznamba spora, učinkuje tudi proti osebam, v korist katerih je bila pravica vknjižena oziroma predznamenovana z učinkom po trenutku, od katerega učinkuje zaznamba spora. Vsi vpisi, ki začnejo učinkovati po trenutku, od katerega učinkuje zaznamba postopka delitve nepremičnine, učinkujejo pod razveznim pogojem, ki nastopi, če je dovoljena vknjižba pridobitve lastninske pravice v vrstnem redu te zaznambe

Vse izvedene stvarne pravice (hipoteka, služnosti, stavbna pravica, stvarno breme), ki so bile v zemljiško knjigo vpisane pred začetkom postopka oziroma pred začetkom učinkovanja zaznambe postopka delitve solastnine, ostanejo vpisane v zemljiški knjigi tudi po koncu postopka. Ostale pravice, ki pa se vpišejo v zemljiško knjigo tekom postopka, pa imajo pogojni učinek (primerjaj tretji odstavek 80. člena ZZK-1). Tudi zato mora biti v primeru, če je stvar obremenjena s stvarnimi in drugimi pravicami, to navedeno v odredbi o prodaji, iz katere mora izhajati tudi, da navedene pravice s prodajo ne prenehajo (tretji odstavek predlaganega člena).

Po vzoru avstrijske ureditve v 847. členu ABGB, ki določa, da le delitev kateregakoli skupnega premoženja ne more biti v škodo in da se po delitvi vse njemu pripadajoče zastave, služnostne in druge stvarne pravice izvršujejo kakor pred njo, razen če se izvrševanje stvarne služnosti tiče le enega dela, nova predlagana ureditev jasno določa, da v postopku delitve ne velja izbrisno načelo, ampak pred postopkom delitve solastnine v zemljiški knjigi vpisane stvarne pravice in druge pravice ter pravna dejstva, ki se vpisujejo v zemljiško knjigo, ostanejo vpisane.

To pomeni, da v tem postopku imetniki stvarnih in drugih pravic nimajo položaja udeleženca v postopku in posledično sodišče tudi ne opravi poplačila njihovih terjatev.

Glede na dejstvo, da stvarne in druge pravice s prodajo ne prenehajo, se pojavi vprašanje glede pravične razdelitve kupnine, še posebej v primerih, ko je obremenjen le eden izmed solastniških deležev. Zakonodajne rešitve v primerljivih pravnih redih so različne. Nemška ureditev v 182. členu nZNP določa posebna pravila glede najmanjšega ponudka, ki upošteva vse pravice na nepremičnini, ki obremenjujejo ali sobremenjujejo solastni del in določajo posebna pravila za način izračuna izravnave. Avstrijski zakonodajalec to dilemo rešuje v 352.c členu EO, ki določa, da sodišče razdeli kupnino s soglasjem strank, če pa tega soglasja ni, sodišče odloči po ustni obravnavi s sodbo, pri čemer sodišče uporabi pravila pravnega postopka. Predlagatelj meni, da je ustreznejša rešitev avstrijskega EO. Temeljno pravilo je, da sodišče razdeli kupnino v skladu s solastniškimi deleži solastnikov. Če le pri posameznih solastniških deležih obstajajo stvarne ali druge pravice oziroma pravna dejstva v korist tretjih ali so pri solastniških deležih vpisane različne stvarne ali druge pravice oziroma pravna dejstva v korist tretjih, sodišče kupnino razdeli le, če med solastniki ni spora o takšnem načinu delitve kupnine. V primeru spora sodišče napoti na pravdo tistega solastnika, ki zahteva višji znesek kupnine. Znesek, ki se nanaša na med strankami sporni del kupnine, ostane v hrambi pri sodišču. Če se pravda ne začne v določenem roku, ravna sodišče, kot da terjatev ni sporna.

K 158. členu:

Tudi v predlagani ureditvi glede izročitve stvari ni nobenih sprememb glede na veljavni prvi odstavek 124. člen ZNP. Sodišče v sklepu o delitvi stvari odloči tudi, da morajo udeleženci, ki imajo stvar oziroma dele stvari v svoji posesti, te izročiti udeležencem, ki jim pripadajo po delitvi stvari. Sodišče rok za izročitev določi v sklepu in pri tem upošteva vse okoliščine konkretnega primera.

K 159. členu:

Tudi ureditev ustanovitve stvarne služnosti je enaka veljavni ureditvi v 125. členu ZNP. V postopku za delitev stvari sodišče po uradni dolžnosti odloči tudi o ustanovitvi stvarne služnosti, če posamezni udeleženec dela stvari, ki so mu bile dodeljene, sploh ne more ali delno ne more uporabljati brez uporabe drugega dela razdeljene stvari (prvi odstavek predlagane ureditve). Večjo

oziroma manjšo vrednost zemljišča zaradi ustanovitve služnosti sodišče upošteva pri delitvi stvari (drugi odstavek predlaganega člena). Skladno z 216. členom SPZ stvarna služnost v opisanem primeru nastane z dnem, ko postane sodna odločba pravomočna.

K 160. členu:

Enako kot po veljavnem 126. členu ZNP tudi po predlagani ureditvi skupne stroške postopka krijejo solastniki v sorazmerju z velikostjo svojih solastninskih deležev (prim. še drugi odstavek 40. člena tega predloga zakona).

2. pododdelek: Postopek za delitev skupnega premoženja

K 161. členu:

Ureditev v predlaganem členu je glede na veljavno ureditev v 128. členu ZNP nespremenjena. V postopku za delitev skupnega premoženja sodišče odloči, kateremu izmed udeležencev se dodelijo posamezne stvari, ki spadajo v skupno premoženje (prvi odstavek predlaganega člena). O tem odloči glede na potrebe udeležencev in glede na njihove upravičene interese na posameznih stvareh, kot izhajajo iz zakona ali iz namena posameznih stvari (drugi odstavek predlaganega člena).

Skupno premoženje zakoncev po DZ so vse premoženjske pravice, ki so bile pridobljene z delom ali odplačno med trajanjem zakonske zveze in življenjske skupnosti zakoncev. Skupno premoženje zakoncev je tudi premoženje, ki je pridobljeno na podlagi in s pomočjo skupnega premoženja oziroma premoženja, ki iz njega izhaja (67. člen DZ). Na stvareh iz skupnega premoženja imata zakonca skupno lastnino (tretji odstavek 68. člena DZ). Skladno z 71. členom DZ se skupno premoženje zakoncev razdeli, če njuna zakonska zveza preneha. Skupno premoženje zakoncev se lahko razdeli tudi med trajanjem zakonske zveze, in sicer na podlagi sporazuma ali na predlog enega od zakoncev (prvi odstavek navedenega člena DZ). O višini deležev na skupnem premoženju se zakonca lahko dogovorita ali pa na zahtevo enega od njiju o tem odloči sodišče (73. člen DZ). Če so deleži na skupnem premoženju med zakoncema sporni, sodišče o tem odloča v pravnem postopku (glej tretji odstavek 149. člena predloga zakona in komentar k navedenemu členu). Ko so dogovorjeni oziroma določeni deleži na skupnem premoženju, se zakonca lahko dogovorita o načinu delitve premoženja (prvi odstavek 75. člena DZ). Če dogovor o načinu delitve premoženja ni dosežen, sodišče premoženje razdeli po pravilih, ki veljajo za delitev skupnega premoženja (drugi odstavek 75. člena DZ). O delitvi pa sodišče odloča po pravilih nepravdnega postopka (prvi odstavek 149. člena tega predloga).

K 162. členu:

Predlagana ureditev glede krajevne pristojnosti v teh postopkih ne prinaša nobenih sprememb glede na veljavno ureditev v 129. členu ZNP. Če spadajo v skupno premoženje nepremičnine, je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ležijo. Če ležijo nepremičnine na območju več sodišč, je krajevno pristojno vsako od teh sodišč (prvi odstavek predloga člena). Kadar se zahteva delitev skupnega premoženja zakoncev, ki ne obsega samo nepremičnin, je krajevno pristojno tudi sodišče, na območju katerega imata zakonca skupno prebivališče oziroma kjer sta imela zadnje skupno prebivališče (drugi odstavek predlaganega člena).

K 163. členu:

Predlagana je smiselna uporaba določb postopka za delitev stvari v solastnini, tako kot po že veljavni ureditvi v 130. členu ZNP. Tudi v primeru skupnega premoženja bo, če se udeleženci ne sporazumejo, v poštev prišla najprej fizična delitev. Šele če ta ne bo mogoča, bo sodišče opravilo prodajo.²³⁸

3. pododdelek: Postopek za prenehanje premoženjske skupnosti

K 164. členu:

V postopku za prenehanje premoženjske skupnosti je upravičeni predlagatelj vsak član premoženjske skupnosti. Skladno z drugim odstavkom predlagane določbe mora predlog za prenehanje premoženjske skupnosti vsebovati identifikacijske podatke vseh članov premoženjske skupnosti, predmet skupnosti, deleže članov na predmetu skupnosti in morebitne znane upnike skupnosti.

K 165. členu:

Skladno s predlagano določbo se v postopku za prenehanje premoženjske skupnosti smiselno uporabljajo določbe o delitvi stvari v solastnini.

6. oddelek – Postopek za ureditev meje

Meja kot razmejitvena črta med sosednjima zemljiškima parcelama različnih lastnikov se ureja v upravnem ali sodnem postopku. V mejnih sporih pred sodiščem gre v bistvu za spore o lastninski pravici na nepremičnini (zemljišču). Ti se praviloma rešujejo v pravdi. Ker pa so mejni spori zelo pogosti, je zaradi ekonomičnosti postopka, v primerih, kadar gre za manjše površine ali kadar se mejaši strinjajo, zanje predviden poseben nepravdni postopek.²³⁹ V zvezi z razlikovanjem med uporabo vrste sodnega postopka je sprejeto stališče, da je sodišče dolžno, ko proučuje predlog za ureditev meje, ugotoviti, ali ne gre morda za lastninski zahtevek za izročitev določenega zemljišča. Pomembno je torej, ali so stranke v sporu zaradi meje ali zaradi mejne površine, pri čemer v slednjem primeru sam potek meje ni sporen. Če sodišče ugotovi, da med udeleženci meja ni sporna, temveč da gre za spor o lastninski pravici, mora izdati sklep o ustavitvi nepravdnega postopka in po pravnomočnosti sklepa postopek nadaljevati po pravilih pravnega postopka pred pristojnim sodiščem.²⁴⁰ Sodišče lahko tudi v nepravdnem postopku dokončno določi mejo, če odloča o močnejši pravici ali če stranka zamudi prekluzivni rok iz 78. člena SPZ. Posebna pravda ni več mogoča, ker je že nepravdni sodnik odločal po istem kriteriju, po katerem bi odločal pravdni sodnik, zato gre za *res iudicata*. Zato se v teh primerih močnejša pravica po končanem nepravdnem postopku ne more uveljavljati še v pravnem postopku.

Določbe tega oddelka so prilagojene danes veljavni ureditvi – torej spremenjenemu konceptu lastnine, organizacije državnega odvetništva, po kateri so državni odvetniki v civilnih postopkih le zakoniti zastopniki, v primerih, ko je udeleženec država, ureditvi po ZUreP-2, pri čemer ni nikjer določeno, da je državni odvetnik intervenient za javni interes, ko je zavezanec za plačilo odškodnine občina. Kadar je država kot lastnik nepremičnine udeležena v postopku za ureditev mej, jo že na podlagi 12. člena Zakona o državnem odvetništvu (v nadaljevanju: ZDOdv)²⁴¹ zastopajo državni odvetniki.

K 166. člen:

Prvi odstavek predlaganega člena je po vsebini enak določbi 131. člena veljavnega ZNP in določa,

da sodišče uredi mejo med nepremičninami, če je ta sporna, razen če zakon izključuje sodno ureditev meje. Sodišče torej v postopku za ureditev meje uredi mejo med nepremičninami le, če je ta sporna. Če potek meje ni sporen, se namreč postopek urejanja in evidentiranja meje izvede v upravnem postopku v skladu z določbami III. poglavja (26.–44. člen) Zakona o evidentiranju nepremičnin (v nadaljevanju: ZEN)²⁴².

Drugi odstavek pri pojasnjevanju opredelitve postopka ureditve meje izrecno določa, da v primeru lastninskega spora in kadar meja ni sporna, ne gre za ureditev meje.

K 167. členu:

Prilagoditev 132. člena veljavnega zakona je potrebna zaradi uskladitve z veljavno ustavno in pravno ureditvijo.

S predlaganim členom je določeno, kdo je lahko predlagatelj postopka za ureditev meje in kdo je lahko nasprotni udeleženec v tem postopku (aktivna in pasivna legitimacija). Predlagano je, da je aktivno legitimiran zemljiškoknjižni lastnik ali v zemljiško knjigo vpisani imetnik stavbne pravice ali užitka. Na pasivni strani pa je udeleženec le lastnik tiste nepremičnine, glede katere je meja sporna.

Glede vprašanja aktivne legitimacije v postopku za ureditev meje v primeru solastništva zemljišča je sodišče zavzelo stališče, da je pravno varstvo omogočeno vsakemu posameznemu solastniku, na pasivni strani pa mora navesti vse udeležence, na katere se bodo učinki odločbe neposredno nanašali.²⁴³

K 168. členu:

Predlagani člen določa vsebino predloga. Predlog mora vsebovati zemljiškoknjižne podatke o nepremičninah, med katerimi se predlaga ureditev meje, in razloge, zaradi katerih se predlaga ureditev meje v sodnem postopku.

K 169. členu:

Predlagatelj je zaradi večje preglednosti združil sedanja 134. in 135. člen ZNP v 169. členu predloga zakona. V postopku za ureditev meje sodišče opravi narok na kraju samem, na katerega poleg udeležencev povabi izvedenec geodetske stroke in po potrebi tudi priče. Izvedenec na naroku sodišču predloži potrebne podatke za zapisnik in kot del zapisnika izdelava skico, ki jo sodišče obravnava z udeleženci. V tretjem odstavku se predlog sklicuje na zakon, ki ureja stvarnopravna razmerja, konkretno gre za veljavni 77. člen SPZ. Sodišče tako na naroku uredi mejo v skladu s 77. členom SPZ in jo označi s trajnimi mejnimi znamenji. V četrtem odstavku predlog zakona določa, da izvedenec izdelava elaborat, ki vsebuje prikaz meje, kot jo je sodišče določilo na kraju samem oziroma o kateri je bila sklenjena sodna poravnava, tako da je razviden tudi sporni mejni prostor, ter se za sestavo elaborata sklicuje na določbe zakona, ki ureja evidentiranje nepremičnin (smiselno uporabo drugega in tretjega odstavka 29. člena ZEN in s tem tudi Pravilnika o urejanju mej ter spreminjanju in evidentiranju podatkov v zemljiškem katastru²⁴⁴).

K 170. in 171. členu:

Predlagana člena določata vsebino in pošiljanje sklepa pristojni geodetski upravi.

V 170. členu predloga zakona je določeno, kaj mora vsebovati sklep sodišča o ureditvi meje. V sklepu sodišče natančno opiše določeno mejo in navede ugotovljeno vrednost spornega mejnega prostora. Elaborat je sestavni del sklepa. Tudi sodna poravnava mora vsebovati enake sestavine.

Po predlaganem 171. členu sodišče pošlje pravnomočni sklep oziroma sodno poravnavo z elaboratom o meji pristojni geodetski upravi. Pristojni geodetski upravi sodišče pošlje tudi pravnomočni sklep o zavrnitvi predloga ali sklep o ustavitvi postopka. Po šestem odstavku 39. člena ZEN se namreč tudi v primeru, če se sodni postopek ureditve meje ustavi ali če se predlog za sodno določitev meje zavrže ali zavrne, postopek evidentiranja urejene meje nadaljuje in se kot urejena meja evidentira predlagana meja. Postopek evidentiranja urejene meje se ustavi s sklepom, ko sodišče meritorno odloči o njeni ureditvi.

K 172. členu:

V predlagani določbi je povzeta določba veljavnega 139. člena ZNP, po kateri skupne stroške postopka udeleženci krijejo praviloma v sorazmerju z dolžino svojih meja, sodišče pa lahko o stroških postopka odloči tudi drugače, če to narekujejo nesorazmerni stroški pri določanju posameznih delov meje, krivda posameznega udeleženca za nastanek spora o meji ali drugi tehtni razlogi.

K 173. členu:

SPZ v 47. členu ureja gradnjo čez mejo nepremičnine. SPZ določa, da če sodišče v primeru gradnje čez mejo ugotovi, da bi bile posledice vzpostavitve prvotnega stanja v očitnem nesorazmerju s škodo, ki jo je zaradi gradnje utrpel lastnik nepremičnine, lahko sodišče lastniku nepremičnine določi primerno odškodnino in s sklepom določi novo mejo med sosednjima nepremičninama. Predlagani člen tako določa, da se v tudi v tem primeru smiselno uporabljajo določbe 6. oddelka predloga zakona, ki se nanaša na postopek za ureditev meje.

7. oddelek – Postopek za dovolitev nujne poti

Nujna pot je po vsebini prava stvarna služnost. Stvarna služnost bremeni vsakokratnega lastnika služne nepremičnine (učinek *erga omnes*), saj je kot obremenitev akcesorno vezana na lastninsko pravico. Po našem pravu je nujna pot stvarna služnost, ki se ustanovi prisilno s pravnomočno sodno odločbo (sklepom). Vsebina sklepa o določitvi ali spremembi nujne poti mora obsegati natančen potek nujne poti, način uporabe nujne poti in višino denarnega nadomestila. Po veljavnem 125. členu ZNP oziroma po 159. členu predloga zakona (ustanovitev stvarne služnosti) v postopku za delitev stvari sodišče po uradni dolžnosti odloči tudi o ustanovitvi stvarne služnosti, če posamezni udeleženec dela stvari, ki so mu bile dodeljene, sploh ne more ali delno ne more uporabljati brez uporabe drugega dela razdeljene stvari. Stvarna služnost (nujna pot) nastane z dnem, ko postane sodna odločba (sklep o dovolitvi nujne poti) pravnomočna (216. člen SPZ). Odločba sodišča je konstitutivna (ima oblikovalni učinek), z njo se stvarna služnost nujne poti ustanovi. Vpis v zemljiško knjigo ima le publicitetni učinek. Z njim dobi služnost učinke v razmerju do nedoločenega števila oseb (*erga omnes*).²⁴⁵ Sodišče dovoli nujno pot, če se z njo ne onemogoča ali znatno ovira uporaba nepremičnine, po kateri naj bi nujna pot potekala, na način, da se čim manj obremeni tuja nepremičnina. Za dovoljeno nujno pot je upravičenec dolžan plačati zavezancu primerno nadomestilo. Nujno pot je mogoče spremeniti ali odpraviti, če zaradi spremenjenih okoliščin ni več potrebna.

K 174. členu:

V predlaganem členu je določeno, kdo je lahko predlagatelj postopka za dovolitev, spremembo ali odpravo nujne poti in kdo je lahko nasprotni udeleženec (aktivna in pasivna legitimacija).

SPZ v 88. členu določa, da sodišče dovoli nujno pot za nepremičnino, ki nima za redno rabo potrebne zveze z javno cesto ali pa bi bila taka zveza povezana z nesorazmernimi stroški. V predlaganem členu je določeno, da se postopek za določitev nujne poti začne na predlog zemljiškoknjižnega lastnika take nepremičnine ali na predlog imetnika stavbne pravice ali užitka. Nasprotni udeleženec je lahko le lastnik nepremičnine, prek katere poteka nujna pot, lahko pa tudi zemljiškoknjižni lastnik nepremičnine, v korist katere se predlaga nujna pot, če ni predlagatelj.

V tretjem odstavku je za spremembo ali odpravo nujne poti aktivno legitimiran poleg predlagatelja iz prejšnjega odstavka tudi lastnik nepremičnine, prek katere poteka nujna pot.

K 175. členu:

Predlagana določba vsebuje sestavine predloga tako za ustanovitev nujne poti kot tudi predloga za spremembo ali odpravo nujne poti. Predlog za ustanovitev nujne poti mora tako vsebovati zemljiškoknjižne podatke o nepremičnini, ki pot potrebuje, in o nepremičnini ali nepremičninah, po katerih bi lahko pot potekala, opis dejanske rabe zemljišč ter predlog poteka in načina uporabe nujne poti. Predlog za spremembo ali odpravo obstoječe nujne poti pa mora vsebovati navedbo o poteku obstoječe nujne poti.

K 176. členu:

Predlagani člen določa, da sodišče v postopku za dovolitev, spremembo ali odpravo nujne poti opravi narok na kraju samem. V predlogu zakona je glede na sedanjo ureditev dodano, da sodišče lahko na narok povabi tudi izvedenca in v takem primeru je izvedenec tisti, ki na naroku na kraju samem napravi skico.

Glede na spremenjeni koncept ureditve lastnine in organizacije državnega pravobranilstva drugi stavek prvega odstavka veljavnega 142. člena ZNP ni več potreben. Če bo država kot lastnica nepremičnin udeleženka v postopku za dovolitev nujne poti, jo bodo že na podlagi ZDOdv zastopali državni odvetniki.

K 177. členu:

Predlagani člen določa vsebino sklepa o določitvi ali spremembi nujne poti, ki mora obsegati natančen potek nujne poti, način uporabe nujne poti ter višino denarnega nadomestila. Poleg tega izrecno določa, da je skica o poteku nujne poti sestavni del sklepa.

V drugem odstavku predlaganega člena se glede plačila denarnega nadomestila (iz 89. člena SPZ) predlaga, da sodišče določi rok za plačilo, ki ne sme biti daljši kot 30 dni, razen če se udeleženci drugače dogovorijo. Hkrati odloči tudi o plačilu obresti po obrestni meri, ki jo določa Obligacijski zakonik²⁴⁶ (v nadaljevanju: OZ) za zamudne obresti.

K 178. členu:

Tako kot v veljavnem 146. členu ZNP je predlagano, da stroške postopka krije predlagatelj.

XIII. poglavje – Postopki z listinami in sodnimi depoziti

1. oddelek – Postopek za sestavo in overitev listin

Pravila predlaganega oddelka se nanašajo na primere, v katerih sodišče kot javni organ vsebinsko sodeluje pri nastajanju določenih pravnih poslov. Smisel sodelovanja je v varstvu strank, saj naj bi slovesna oblika prispevala k temu, da bodo udeleženci resno premislili in se zavedali posledic svojih pravnih dejanj. Zakon glede na terminologijo materialnopravnih predpisov sicer govori o sestavi in overitvi listin, vendar je v obeh primerih vloga sodišča ista, in opustitev te predpisane obličnosti ima za posledico neveljavnost posameznega pravnega dejanja.²⁴⁷ Oddelek ob ponovni uvedbi notariata v Republiki Sloveniji nima več takega pomena kot v obdobju pred uvedbo notariata, vseeno pa je treba določbe ohraniti.

K 179. členu:

Predlagana določba, da sodišče sestavi ali overi listino, kadar zakon določa, da se listina sestavi ali overi pred sodnikom, je prepis 150. člena ZNP.

Sodišče sodeluje pri nastanku pravnih poslov samo v primeru, kadar to določa zakon. Oblika je pogoj za veljavnost pravnega posla samo, kadar to določa zakon ali kadar se za posebno obliko dogovorijo udeleženci. Tako so določbe o sestavi listin v posameznih materialnih zakonih, npr. v Zakonu o dedovanju²⁴⁸ (o sestavi sodne oporoke).

K 180. členu:

Glede na to, da gre za postopek, v katerem zaradi njegove narave narok običajno ni potreben, je predlagano, da sodišče ne opravi naroka, razen če oceni, da je potreben.

K 181. členu:

Da je za sestavo ali overitev listine krajevno pristojno vsako stvarno pristojno sodišče, določa tudi veljavni 151. člen ZNP. Udeleženec torej sam izbira med okrajnimi sodišči. Vsako okrajno sodišče lahko sestavi in overi listino.

K 182. členu:

Tudi dolžnost sodišča, da udeležence pouči o pomenu in o pravnih posledicah sestavljene ali overjene listine, je določena že v veljavnem 152. členu ZNP, in sicer v prvem odstavku, druga dva odstavka pa sta prenesena v naslednji člen predloga tega zakona (183. člen). Gre za odraz namena varstva interesov strank in upravičenje njihovega zaupanja, da bodo tovrstni posli resnično pravilni in veljavni. Aktivna vloga sodišča naj bi preprečila oziroma omejila možnost, da bi se stranka pozneje sklicevala na pomanjkljivost pravnega posla, npr. zmoto.

K 183. členu:

Predlagana določba glede prepovedanih razpolaganj je potrebna zaradi uskladitve z ustavnim in pravnim redom Republike Slovenije. Tako se drugi odstavek 152. člena ZNP preoblikuje na način, da mora sodišče po uradni dolžnosti paziti, da listina, ki jo sestavi ali overi, ni v nasprotju s prisilnimi predpisi ali moralnimi pravili. Tako naj bi bila tudi v tem primeru aktivna vloga sodišča v funkciji varovanja interesov strank in pravnega reda.

Predlagani drugi odstavek je prepis tretjega odstavka 152. člena veljavnega ZNP.

Predlog za sestavo oziroma overitev listine, katere vsebina bi bila nedopustna, mora sodišče po predhodnem opozorilu zavrniti. Enako ravna sodišče tudi v primeru, če ugotovi, da stranka nima poslovne sposobnosti, ki se zahteva za konkretni pravni posel. Čeprav sodelovanje sodišča pri sestavi oziroma overitvi listine zagotavlja njeno veljavnost, pa bo v mejnih primerih vendarle treba dopustiti izpodbijanja ali ugotavljanja neveljavnosti pravnega dejanja. Pri tem bo treba upoštevati, da ima po sodišču overjena oziroma sodno sestavljena listina moč javne listine, zaradi česar bodo prišla v poštev pravila o dokaznem bremenu pri izpodbijanju javnih listin. Proti sklepu o zavrnitvi predloga je dovoljena pritožba.

K 184. členu:

Tudi določba, ki ureja zapisnik, je prepis veljavnega 153. člena ZNP in torej določa vsebino zapisnika ter obvezo, da se zapisniku priloži en izvod listine. Tudi sam zapisnik o sestavi ali o overitvi listine je javna listina.

2. oddelek – Postopek za hrambo listin

K 185. do 191. členu:

Predlagana ureditev postopka za hrambo listin je prepis veljavne ureditve iz 154. do 158. člena ZNP.

Sodišče prejme v hrambo listino, kadar to določa poseben predpis ali je to potrebno zaradi zavarovanja premoženjskih in drugih pravic imetnik listine. Vsako okrajno sodišče je pristojno, da prejme listino v hrambo in o tem sestavi zapisnik. Listina se da v poseben ovitek in se zapečati, predlagatelju pa se izda potrdilo o prejemu listine. Na zahtevo predlagatelja sodišče vrne listino, ki je bila dana v hrambo, potem ko ugotovi identiteto predlagatelja. O vrnitvi listine sodišče sestavi zapisnik. Listina se lahko vrne tudi pooblaščenцу predlagatelja, če ima za to overjeno pooblastilo. V tem primeru se pooblastilo priloži zapisniku in obdrži pri sodišču.

Dodana je le določba glede naroka. Sodišče naroka ne opravi, razen če oceni, da je potreben (predlagani 187. člen).

3. oddelek – Postopek za razveljavitev listin (amortizacija listin)

Predlagana ureditev postopka za razveljavitev listin v 192. do 201. členu ne prinaša vsebinskih sprememb ureditve v 159. do 167. členu ZNP.

K 192. do 194. členu:

Postopek, v katerem se razveljavijo listine, s katerimi se neposredno ustanovljajo, spreminjajo ali ukinjajo premoženjske pravice, kadar tako določa zakon, se začne na predlog osebe, ki je upravičena, da na podlagi listine uveljavi pravico ali ima drugače izkazan pravni interes za razveljavitev listine.

Predlog zakona načeloma dopušča amortizacijski postopek za vrednostne papirje in se pri tem sklicuje na materialnopravne predpise ter predpise, ki urejajo posebne vrste vrednostnih papirjev.

Za razliko od Zakona o obligacijskih razmerjih²⁴⁹ (v nadaljevanju: ZOR), zdaj OZ dopušča amortizacijo za vse vrednostne papirje, ne samo za imenske in ordrske (prim. 260. člen ZOR in 237. člen OZ). Posebne določbe imajo tudi specialni zakoni.

Zaradi narave postopka je predlagano, da sodišče ne opravi naroka, razen če oceni, da je potreben (predlagani 193. člen).

K 195. členu:

Predlagana ureditev je prepis veljavnega 161. člena ZNP, in določa, da mora predlog vsebovati podatke o vsebini listine, kdo je izdajatelj, dejstva, iz katerih je razvidno, da je upravičen predlagati razveljavitev, in navedbo, da je listina verjetno izgubljena ali kakorkoli uničena. Predlogu se priloži prepis listine, če obstoji, in se navedejo drugi podatki, na podlagi katerih se lahko listina razpozna.

K 196. členu:

V tem členu predlog zakona ureja krajevno pristojnost v postopku za razveljavitev listin.

V prvem odstavku predlaganega člena je določeno, da je za postopek za razveljavitev listine, ki nima določenega kraja izpolnitve, krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ima izdajatelj sedež.

Drugi odstavek določa, da je za razveljavitev listine pristojno sodišče, na območju katerega je kraj izpolnitve, ki je naveden na listini.

Tretji odstavek določa, da če ni mogoče uporabiti meril iz prvega in drugega odstavka, je merilo za določitev pristojnosti sodišča za razveljavitev listine stalno ali začasno prebivališče oziroma sedež predlagatelja.

K 197. členu:

Predlagani člen določa poziv izdajatelju, da v določenem roku izjavi, ali je bila izdana listina, ki naj se razveljavi, in ali obstajajo ovire za uvedbo postopka. To sodišče stori, če ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za začetek postopka.

K 198. členu:

V predlaganem členu je določena izvedba oklica. Po prejemu izjave sodišče izda oklic, v katerem navede osebno ime ali firmo predlagatelja in njegovega zastopnika, označbo vrste in opis listine, ki naj se razveljavi, rok, v katerem morajo sodišču priglasiti svoje pravice upravičenci iz listine (priglasitveni rok) in v katerem se lahko ugovarja zoper predlog za razveljavitev, poziv, naj se listina v določenem roku predloži sodišču, in opozorilo, da se bo listina razveljavila, če v določenem roku ne bo predložena sodišču.

Predlagani drugi odstavek določa, da se oklic vroči udeležencem ter objavi v Uradnem listu Republike Slovenije in na sodni deski, če je treba, pa tudi na drug primeren način. Priglasitveni rok teče od dneva objave oklica v Uradnem listu Republike Slovenije in znaša 60 dni.

K 199. členu:

Predlagani člen je prepis 165. člena veljavnega ZNP in vsebuje določbe o ustavitvi postopka.

K 200. členu:

Predlagani člen je prepis 166. člena veljavnega ZNP, ki določa, da o razveljavitvi listine sodišče odloči s sklepom, v katerem mora biti naveden tudi dan, od katerega se šteje, da je listina razveljavljena.

K 201. členu:

Predlagani člen določa veljavnost razveljavitve listine, in sicer od dneva objave oglasa v Uradnem listu Republike Slovenije.

Sklep o amortizaciji ima kasatorični in konstitutivni pomen. Na podlagi amortizacije papirja pravice ni več mogoče uveljavljati. Izpolnitev pa zavezanca ne oprosti njegove obveznosti. Zaradi tega je treba določiti trenutek, od katerega sklep učinkuje.²⁵⁰

4. oddelek – Sodni depozit

Institut sodnega depozita ščiti dolžnikove interese, kadar obveznosti ne more izpolniti neposrednemu upniku ali njegovemu pooblaščenцу. Sodni depozit pod izpolnjenimi pogoji tako kot pravilna izpolnitev vodi k prenehanju obveznosti. S trenutkom položitve preneha morebitna dolžnikova zamuda, nevarnost naključnega uničenja ali poškodovanja stvari preide na upnika, obresti prenehajo teči. Nastop učinkov je vezan na dva pogoja, in sicer da deponirana stvar ustreza pravilni izpolnitvi in da je dolžnik pozneje ne vzame nazaj. Materialnopravne določbe so vsebovane v OZ, 303.–310. člen (Položitev stvari). Procesnopravne določbe so del določb veljavnega ZNP, devetnajsto poglavje Sodni depozit. Predlagana ureditev glede sodnega depozita ne prinaša vsebinskih sprememb ureditve, kot jo pozna veljavni ZNP v 168. do 177. členu.²⁵¹

K 202. in 203. členu:

Predlagani člen določa, da v sodni depozit sodišče sprejme denar, dragocene kovine in izdelke iz teh kovin in vrednostne papirje, ki se lahko unovčijo, pa tudi drug predmet, če je tako določeno s posebnim predpisom.

Postopek se začne na predlog.

K 204. členu:

Zaradi narave postopka je predlagano, da sodišče ne opravi naroka, razen če oceni, da je potreben.

K 205. členu:

Predlagani člen določa krajevno pristojnost za sprejem sodnega depozita. Kadar gre za denar, dragocene kovine in izdelke iz teh kovin in vrednostne papirje, ki se lahko unovčijo, je pristojno vsako stvarno pristojno sodišče. Če pa gre za druge predmete, ki se v skladu z zakonom tudi lahko položijo, je pristojno vsako stvarno pristojno sodišče v kraju izpolnitve, razen če ekonomičnost ali narava posla zahtevata, da se stvar položi v kraju, kjer stvar je.

K 206. členu:

Predlagani člen določa sestavine predloga. Tako mora predlog vsebovati opis predmeta depozita, navedbo, v čigavo korist se depozit polaga, in razloge, zaradi katerih se polaga ter jih izkazati za verjetne. Predlagatelj lahko že v predlogu določi tudi pogoje, pod katerimi se deponirana stvar lahko izroči upniku. Ti pogoji v takšnem primeru izhajajo iz razmerja med položnikom in upnikom.

K 207. členu:

Predlagani člen je prav tako prepis veljavne ureditve, v tem primeru 171. člena ZNP, ki določa, da sodišče pred izdajo sklepa o depozitu naloži predlagatelju, da v določenem roku položi predujem za kritje stroškov, ki nastanejo v zvezi z depozitom.

K 208. členu:

V predlaganem členu se določa zavrnitev predloga, če sodišče ugotovi, da niso izpolnjeni pogoji za sprejem predmetov v depozit ali če predlagatelj v določenem roku ne položi predujma za kritje stroškov depozita.

K 209. členu:

Predlagani prvi odstavek je vsebinsko enak 173. členu veljavnega ZNP, ki določa vsebino sklepa, in sicer sodišče v sklepu določi način hrambe stvari, ki jo sprejme v depozit, rok hrambe in opozori udeležence glede zastaranja pravice do dviga depozita. Kadar je predmet obveznosti kakšna stvar, ki je ni mogoče hraniti pri sodišču, lahko dolžnik zahteva od sodišča, da naj določi osebo, ki ji bodo na stroške in račun upnika izročili stvar v hrambo.

Ureditev v predlaganem drugem odstavku pa se nanaša na primere, ko je položitev sodnega depozita pogoj za začetek postopka. V navedenem primeru pritožba zoper sklep, s katerim se ugotovi predlogu, ne zadrži izvršitve sklepa iz prvega odstavka predlaganega člena. Tovrsten primer predstavlja na primer postopek urejen v določbi 473. člena Energetskega zakona (v nadaljevanju EZ-1)²⁵². Gre za določbe o razlastitvi in ustanovitvi služnosti v javno korist. V postopku razlastitve oziroma omejitve lastninske pravice v javno korist lastnik nepremičnine z investitorjem pogosto ne želi skleniti pogodbe o razlastitvi oziroma omejitvi lastninske pravice v javno korist, oziroma ne želi sprejeti odškodnine, ki jo ugotovi sodni cenilec. S tem, ko lastniki izkoristijo vse pravne možnosti se postopki razlastitve oziroma omejitve lastninske pravice v javno korist podaljšajo, s tem povezani projekti izvedeni v javno korist pa časovno zamikajo in dodatno dražijo. Sodni depozit v konkretnem primeru predstavlja zavarovanje odškodnine, do katere je upnik oziroma razlastitveni zavezanec upravičen, zato predlagatelj ne vidi razloga, da položitev takega depozita ne bi bilo mogoče izvesti še pred pravnomočnostjo sklepa, s katerim sodišče dolžniku (investitorju) dopusti položitev depozita ter se s tem omogoči nadaljevanje razlastitvenega postopka oziroma postopka za omejitev lastninske pravice.

K 210. členu:

V predlaganem členu je enako kot v 174. členu ZNP določeno, da kadar je depozit položen v korist določene osebe (torej je znana), sodišče povabi to osebo, da se izjavi o depozitu. Če pozvana oseba izjavi, da sprejme deponirani predmet, sodišče s sklepom odloči, da se ji predmet izroči.

To pa ne velja, če drug zakon določa drugače. Tako Energetski zakon v 473. členu, ki vsebuje posebne določbe o razlastitvi in ustanovitvi služnosti v javno korist, med drugim v petem odstavku določa, da so ne glede na 104. člen ZUreP-1 postopki za omejitev lastninske pravice in za razlastitev po tem zakonu nujni, če je javna korist izkazana skladno s tretjim odstavkom 93. člena ZUreP-1 *in če razlastitveni upravičenec pri sodišču da v hrambo znesek v višini ocenjene odškodnine za nepremičnino, ki je predmet postopka razlastitve ali omejitve lastninske pravice, in varščino v višini ene polovice ocenjene odškodnine za morebitno drugo škodo po predpisih o razlastitvi, s čimer se šteje, da je izpolnjen pogoj za prevzem posesti na razlaščeni nepremičnini.* Po šestem odstavku 473. člena EZ mora biti v notarskem zapisu ali zapisniku o prevzemu denarja v hrambo določen rok hrambe zneska iz prejšnjega odstavka do izpolnitve pogoja za izplačilo odškodnine ali najmanj deset let, kar nastopi prej. Kot pogoj za izplačilo razlastitvenemu zavezancu ali drugi upravičeni osebi mora biti določena predložitev sporazuma o odškodnini ali pravnomočne odločbe o razlastitvi. V navedenem primeru tako določba, da sodišče povabi osebo, v katere korist je položen depozit, da se izjavi o depozitu, ne pride v poštev.

K 211. členu:

Določbe predlaganega člena so enake določbam 175. člena veljavnega ZNP in določajo, da je podlaga za izročitev sklep sodišča, pri katerem je predmet deponiran, ter določa sestavine sklepa.

K 212. členu:

Predlagani člen je vsebinsko enak 176. členu veljavnega ZNP ter določa, da če odpadejo razlogi za položitev depozita, lahko predlagatelj zahteva vrnitev v roku iz 213. člena tega zakona, in da o predlogu odloči sodišče s sklepom.

K 213. členu:

Predlagani člen je vsebinsko enak 177. členu ZNP, le da je prilagojen ustavni in pravni ureditvi. Tako tudi ta določa petletni zastaralni rok in posledico, da sodišče izda sklep, v katerem ugotovi, da je pravica do dviga deponiranega predmeta zastarala in da postane predmet, ki je bil dan v depozit, lastnina Republike Slovenije.

Tretji del – PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

K 214. členu:

Predlagani 47. člen določa obvezno elektronsko poslovanje med centri za socialno delo in sodišči, ki pa za zdaj še ni zagotovljeno. Zato je v drugem odstavku tega člena predlagano, da se določbe 47. člena tega zakona začnejo uporabljati, ko so zagotovljeni tehnični pogoji za njihovo izvajanje. Ko bodo tehnični pogoji zagotovljeni, bo po predlaganem četrtem odstavku minister, pristojen za pravosodje, izdal odredbo, v kateri bo določil datum, od katerega se uporabljajo določbe iz prejšnjega odstavka. Odredba se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Predlagani 94. člen zakona določa, da mora sodišče v postopku za varstvo koristi otroka v sodnih vpisnikih preveriti, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja naloge in pooblastila policije, zakonu, ki ureja kazenski postopek, in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini. Ta obveznost bo veljala v vsakem postopku za varstvo koristi otroka.

Ob obstoječem stanju informatizacije sodnih vpisnikov je le v sodnih vpisnikih matičnega sodišča mogoče preveriti, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja kazenski postopek, in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini. Vpogled v sodne vpisnike na drugih sodiščih pa danes še ni mogoč.

Poizvedbe o tem, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni omenjeni ukrepi, se običajno opravlja po pošti, kar je zamudno. Zato sodišče zdaj takšne poizvedbe opravlja le v primeru, če je iz spisa razvidno, da se postopki glede teh ukrepov na drugem sodišču že vodijo oziroma je drugo sodišče tak postopek pravnomočno končalo.

Za to, da bo določba predlaganega 94. člena lahko uspešno zaživela v praksi, bo treba predhodno omogočiti varni elektronski vpogled v sodne vpisnike (pri čemer je glede na 60. člen ZNPPol tudi morebitni ukrep policije razviden iz vpisnika pristojnega okrožnega sodišča, saj mora policija v 24 urah predlagati prepoved preiskovalnemu sodniku) med sodišči. V nasprotnem primeru bi takojšnja uveljavitev te določbe močno podaljšala postopke.

Glede na navedeno je predlagana prehodna določba (drugi odstavek predlaganega člena), po kateri do vzpostavitve elektronskega dostopa do vpogleda v sodne vpisnike, ki bo sodišču omogočal, da prek takega vpogleda po 94. členu tega zakona preveri, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja naloge in pooblastila policije, zakonu, ki ureja kazenski postopek, in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini, sodišče opravi pisne poizvedbe na drugih sodiščih (le), če je iz spisa razvidno, da se postopki glede navedenih ukrepov na drugih sodiščih že vodijo ali je drugo sodišče tak postopek že pravnomočno končalo.

V drugem odstavku 94. člena je predlagano, da sodišče v primeru smrti enega ali obeh staršev ali trajnejše nezmožnosti izvajanja starševske skrbi opravi poizvedbo o obstoju vnaprej izražene volje staršev v evidenci, v kateri se vodijo ti podatki. Glede na to, da taka evidenca še ne obstaja, je v tretjem odstavku predlagano, da se začne drugi odstavek 94. člena tega zakona uporabljati z dnem vzpostavitve evidence, v kateri se vodijo podatki o vnaprej izraženi volji staršev.

K 215. členu:

Predlagano je, da se postopki, ki so bili začeti pred uveljavitvijo tega zakona pred pristojnimi sodišči, dokončajo po določbah do sedaj veljavnih predpisov.

Če se po uveljavitvi tega zakona v postopkih iz prejšnjega odstavka odločba sodišča prve stopnje razveljavi in zadeva vrne sodišču prve stopnje v ponovno odločanje, se postopek nadaljuje po tem (novem) zakonu.

Postopki v zadevah, ki bodo po uveljavitvi tega zakona sodišču odstopljene po tretjem odstavku 291. člena DZ, se nadaljujejo po določbah tega (novega) zakona.

Na ta način je prehodna ureditev usklajena s prehodno ureditvijo, ki jo DZ določa v 290.²⁵³ in 291. členu²⁵⁴.

K 216. členu:

Predlagano je, da se do uskladitve s tem zakonom v določbah 43., 48., 111., 121., 122., 123., 124., 125., 128., 129., 130., 131., 200., 204. in 248. člena DZ beseda tožba šteje za predlog v

nepravdnem postopku. V prvem odstavku 104. člena DZ se beseda tožba šteje za predlog v nepravdnem postopku, če je preživnina zahtevana hkrati z razvezo ali razveljavitvijo zakonske zveze.

K 217. členu:

Po predlogu zakona bodo sodišča v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki, ki jih trenutno ureja sedemindvajseto poglavje Zakona o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US in 10/17), odločala po pravilih nepravdnega postopka.

Ker Zakon o sodnih taksah (Uradni list RS, št. 37/08, 97/10, 63/13, 58/14 – odl. US, 19/15 – odl. US, 30/16, 10/17 – ZPP-E, 11/18 – ZIZ-L in 35/18 – odl. US; v nadaljnjem besedilu: ZST-1) do začetka veljavnosti tega zakona še ne bo temu ustrezno spremenjen, je treba vprašanje taksiranja navedenih postopkov urediti v predhodnih določbah tega zakona. ZST-1 v tabeli 9.1 taksne tarife sicer določa sodne takse za nepravdni postopek na splošno, ki se skladno s točko a) opombe 9.1 plačujejo v vseh nepravdnih postopkih, razen tistih, za katere so takse v taksni tarifi posebej določene. Vendar pa so takse po tabeli 9.1 bistveno nižje kot takse za postopek v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki iz tabele 1.2 taksne tarife in kot take ne odražajo zahtevnosti in obsežnosti dela sodišča v zadevnih postopkih. Tako npr. sodna taksa za nepravdni postopek pred sodiščem prve stopnje po tarifi številki 9111 taksne tarife znaša 35 eurov, medtem ko taksa za prvostopenjski postopek v zakonskih sporih po tarifni številki 1211 znaša 72 eurov, za postopek iz razmerij med starši in otroki po tarifni številki 1212 pa 45 eurov. Zato je treba po mnenju predlagatelja v obdobju do ustrezne spremembe ZST-1 kljub predlaganemu »prenosu« odločanja iz pravnega v nepravdni postopek obravnavane postopke še naprej taksirati po določbah ZST-1, ki se nanašajo na sodne takse za postopek v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki. Pri tem gre predvsem za tabelo 1.2 taksne tarife in za določbe v opombi 1.2, ki v točki b) napotuje na takse iz tretjega dela taksne tarife.

K 218. členu:

Ker se postopek podaljšanja roditeljske pravice in postopek odvzema poslovne sposobnosti nadomeščata s postopkom postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, sta predlagani ustrezna sprememba prvega in drugega odstavka 66. člena ter sprememba drugega in tretjega odstavka 67. člena ZZK-1.

K 219. členu:

Glede na spremenjeno ureditev revizije v ZPP, ki omogoča le še dopuščeno revizijo, in ne več tudi (po zakonu) dovoljene revizije, je v 37. členu predlagano, da je zoper sklep, s katerim se postopek konča, revizija dovoljena pod pogoji, ki jih določa ZPP. Predlagatelj namreč meni, da ni utemeljenega razloga, da bi v nepravdnih postopkih veljalo drugače kot v civilnih, gospodarskih, delovnih in upravnih sporih, zato je s predlagano določbo odpravljen razlog, da vrhovno sodišče revizije pod pogoji iz 367.a člena ZPP ne bi moglo dopustiti v vseh nepravdnih postopkih, saj tudi v teh lahko nastopijo primeri, v katerih je od odločitve vrhovnega sodišča mogoče pričakovati odločitev o pravnem vprašanju, ki je pomembno za zagotovitev pravne varnosti, enotne uporabe prava ali za razvoj prava prek sodne prakse.

Zakon o sodnem registru v 16. členu revizijo izrecno prepoveduje, v 19. členu pa določa, da se v postopku za vpis v sodni register za vprašanja, ki niso urejena s tem zakonom, smiselno uporablja zakon, ki ureja nepravdni postopek. Da bi tudi v registrskih postopkih dopustili revizijo pod pogoji, ki jo določa ZPP, je predlagana ustreznna sprememba 16. člena Zakona o sodnem registru.

Ker se po prvem odstavku 52. člena ZGD-1 za odločanje o zadevah iz 50. člena ZGD-1 uporablja zakon, ki ureja nepravdni postopek, če ni v drugem odstavku tega člena drugače določeno, pri čemer revizije v drugem odstavku izrecno ne prepoveduje, bo po predlagani ureditvi v 38. členu predloga tega zakona revizija pod pogoji, ki jih določa ZPP, dovoljena tudi v nepravdnih zadevah po ZGD-1 (ne da bi bil za to potreben poseben poseg v določbe ZGD-1).

K 220. členu:

Iz razlogov, ki so natančneje pojasnjeni v obrazložitvi k 42. členu, se predlaga, da se v ZS v drugem odstavku 83. člena v 3. točki črta besedilo »nepravdne in«.

K 221. členu:

Zaradi predlaganega prenosa odločanja iz pravnega v nepravdni postopek, je predlagano, da z dnem uveljavitve tega zakona v ZPP prenehajo veljati:

- 1., 2., 4. in 5. točka drugega odstavka 32. člena,
- drugi odstavek 50. člena,
- naslov za 53. členom »Pristojnost v zakonskih sporih«, 54. in 55. člen, naslov »Pristojnost v sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva« ter 56. člen,
- v prvem odstavku 105.a člena besedilo »predloga za sporazumno razvezo,«,
- sedemindvajseto poglavje (406. do 423. člen).

K 222. členu:

S predlaganim členom se določa prenehanje veljavnosti ZNP.

K 223. členu:

Začetek veljavnosti oziroma uporabe tega zakona mora sovpadati z začetkom uporabe DZ, ki se začne uporabljati 15. aprila 2019. Ker ni treba ločiti začetka veljavnosti tega zakona od začetka uporabe, saj na njegovi podlagi ni treba izdati nobenega podzakonskega predpisa, je predlagano, da začne zakon veljati 15. aprila 2019.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO IN DOPOLNJUJEJO

Družinski zakonik

43. člen

(tožba za ugotovitev neobstoja zakonske zveze)

(1) Tožbo za ugotovitev neobstoja zakonske zveze lahko vložijo osebe, ki imajo pravni interes, in državni tožilec.

(2) Pobudo za vložitev tožbe za ugotovitev neobstoja zakonske zveze državnemu tožilcu lahko posredujejo upravni in drugi državni organi, nosilci javnih pooblastil, izvajalci javnih služb in organi lokalnih skupnosti.

(3) Pravica zahtevati ugotovitev neobstoja zakonske zveze ne zastara.

48. člen

(tožba za razveljavitev zakonske zveze)

(1) Tožbo za razveljavitev zakonske zveze, sklenjene v nasprotju z določbami prvega odstavka 24. člena, 25., 26., prvega in drugega odstavka 27. člena ali 47. člena tega zakonika, lahko vložita zakonca in vsi, ki imajo pravni interes za to razveljavitev.

(2) Če je bila zakonska zveza sklenjena v nasprotju z določbami prvega odstavka 24. člena, 25., 26., prvega in drugega odstavka 27. člena ali drugega odstavka 47. člena tega zakonika, lahko vloži tožbo za razveljavitev zakonske zveze tudi državni tožilec. Pobudo za vložitev tožbe za razveljavitev zakonske zveze državnemu tožilcu lahko posredujejo upravni in drugi državni organi, nosilci javnih pooblastil, izvajalci javnih služb in organi lokalnih skupnosti.

(3) Po prenehanju razloga iz 25. člena tega zakonika lahko vloži tožbo za razveljavitev zakonske zveze samo eden ali drugi zakonec.

(4) Tožba za razveljavitev zakonske zveze iz razlogov, navedenih v prvem odstavku tega člena, se lahko vloži tudi po prenehanju zakonske zveze.

(5) Pravica zahtevati razveljavitev zakonske zveze v primerih iz prvega, drugega in tretjega odstavka tega člena ne zastara.

104. člen

(določitev preživnine)

(1) Preživnina se določi v mesečnem znesku in za naprej ter se lahko zahteva od dneva vložitve tožbe, s katero je bila zahtevana preživnina.

(2) Izjemoma se preživnina lahko določi v enkratnem znesku ali na drug način, če to opravičujejo posebni razlogi.

(3) Preživnina, določena na način iz prejšnjega odstavka, ne sme bistveno poslabšati položaja upravičenca, ki bi ga imel, če bi prejemal preživnino vnaprej v mesečnih zneskih, niti ne sme biti preveliko breme za zavezanca.

111. člen

(nadaljevanje razveznega postopka po pravnih naslednikih)

(1) Pravica do tožbe za razvezo zakonske zveze ne preide na dediče, tožnikovi dediči pa smejo nadaljevati že začeti postopek, da bi dokazali utemeljenost tožbenega zahtevka.

(2) Darila, ki jih je preživel zakonec dobil od svojega zakonca, pa tudi darila, ki jih je slednjemu dal, se vračajo po pravilih, ki veljajo za darila po razvezi zakonske zveze.

121. člen

(tožba matere za ugotovitev očetovstva)

(1) Mati lahko tožbo za ugotovitev očetovstva vloži v enem letu po rojstvu otroka ali v enem letu od dneva, ko je izvedela za okoliščine, ki so odločilne za vložitev tožbe.

(2) Če v primeru iz 120. člena tega zakonika oseba, ki jo je mati navedla kot otrokovega očeta, ne prizna očetovstva, lahko mati vloži tožbo za ugotovitev očetovstva v enem letu od podane izjave, koga šteje za otrokovega očeta.

122. člen

(tožba otroka za ugotovitev očetovstva)

(1) Otrok, ki ni rojen v zakonski zvezi ali v 300 dneh po prenehanju zakonske zveze, če je ta prenehala s smrtjo moža otrokove matere, ali otrok, za katerega je bilo očetovstvo izpodbito, lahko vloži tožbo za ugotovitev očetovstva najpozneje v petih letih od dneva, ko je izvedel za okoliščine, ki so odločilne za vložitev tožbe.

(2) Petletni rok za tožbo, ki jo vloži otrok, ne sme začeti teči preden otrok po zakonu, ki ureja pravdni postopek, ne more samostojno opravljati procesnih dejanj.

123. člen

(tožba za ugotovitev očetovstva po smrti domnevnega očeta)

Po smrti moškega, katerega očetovstvo naj bi se ugotovilo, lahko osebe iz 121. in 122. člena tega zakonika vložijo tožbo proti njegovim pravnim naslednikom.

124. člen

(tožba za ugotovitev očetovstva, če ni materinega soglasja)

(1) Če se mati ne strinja s priznanjem očetovstva ali ne poda izjave v enem mesecu po prejemu obvestila matičarja o danem priznanju očetovstva, lahko tisti, ki je priznal otroka za svojega, vloži tožbo za ugotovitev, da je on otrokov oče.

(2) Tožbo lahko vloži v enem letu od priznanja očetovstva.

125. člen

(tožba moškega za ugotovitev očetovstva)

Kdor misli, da je otrokov oče, lahko v enem letu od takrat, ko je izvedel za okoliščine, iz katerih domneva, da je otrokov oče, vloži tožbo za ugotovitev očetovstva.

128. člen
(tožba otrokovega očeta)

(1) Tisti, ki velja za otrokovega očeta po tem zakoniku, lahko izpodbija očetovstvo otroka, če dvomi, da je otrok njegov.

(2) Tožbo mora vložiti v enem letu od tedaj, ko je izvedel za okoliščine, ki vzbujajo dvom, da je otrok njegov.

129. člen
(tožba otrokove matere)

(1) Mati lahko izpodbija očetovstvo tistega, ki velja za očeta njenega otroka po tem zakoniku.

(2) Tožbo mora vložiti v enem letu od dneva, ko je izvedela za okoliščine, ki vzbujajo dvom v očetovstvo.

130. člen
(tožba otroka)

(1) Otroku lahko izpodbija očetovstvo tistega, ki velja za njegovega očeta po tem zakoniku, v petih letih od dneva, ko je izvedel za okoliščine, ki vzbujajo dvom v očetovstvo.

(2) Petletni rok za tožbo, ki jo vloži otrok, ne sme začeti teči, preden otrok po zakonu, ki ureja pravdni postopek, ne more samostojno opravljati procesnih dejanj.

131. člen
(tožba domnevnega očeta)

(1) Kdor misli, da je otrokov oče, lahko izpodbija očetovstvo tistega, ki velja za otrokovega očeta po tem zakoniku, če hkrati zahteva, da se ugotovi njegovo očetovstvo.

(2) Tožbo mora vložiti v enem letu od takrat, ko je izvedel za okoliščine, iz katerih domneva, da je otrokov oče.

200. člen
(svetovanje pred začetkom postopka v zakonskem sporu)

(1) Zakonca se, preden vložita tožbo ali predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze, udeležita predhodnega svetovanja pri centru za socialno delo, razen če:

- nimata skupnih otrok, nad katerimi imata starševsko skrb;
- je eden od zakoncev nerazsoden;
- ima eden od zakoncev neznan prebivališče ali je pogrešan;
- en ali oba zakonca živita v tujini.

(2) Namen predhodnega svetovanja je pomagati zakoncema, da ugotovita, ali so njuni odnosi omajani do te mere, da je postala zakonska zveza za vsaj enega od njiju nevzdržna, ali obstaja možnost za ohranitev zakonske zveze.

(3) Predhodnega svetovanja se udeležita zakonca osebno brez pooblaščenecv.

204. člen
(postopek predhodnega svetovanja)

(1) Center za socialno delo v 14 dneh po prejemu predloga za predhodno svetovanje stranke povabi na predhodno svetovanje.

(2) Center za socialno delo o opravljenem predhodnem svetovanju naredi zapisnik, iz katerega je razvidno, da sta se razgovora udeležila zakonca, ki nameravata vložiti predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze ali tožbo za razvezo zakonske zveze oziroma oseba, ki namerava vložiti predlog za začetek postopka za varstvo koristi otroka.

(3) Če se osebe iz prejšnjega odstavka ne udeležijo razgovora, center za socialno delo v zapisniku navede, katera oseba se ni udeležila razgovora ter razloge njene neudeležbe, če so mu znani.

(4) Minister, pristojen za družino, podrobneje uredi izvajanje predhodnega svetovanja.

248. člen
(dovoljenje centra za socialno delo)

(1) Samo z dovoljenjem centra za socialno delo sme skrbnik:

- odtujiti ali obremeniti varovančeve nepremičnine;
- odtujiti iz varovančevega premoženja premičnine večje vrednosti ali razpolagati s premoženjskimi pravicami večje vrednosti;
- odpovedati se dediščini ali volilu ali odkloniti darilo;
- vložiti tožbo otroka za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva;
- izvesti druge ukrepe, če tako določa zakon.

(2) V primerih iz prejšnjega odstavka center za socialno delo na predlog skrbnika izda odločbo.

Zakon o zemljiški knjigi

Vrste zaznamb osebnih stanj
66. člen

(1) Zaznambo začetka postopka za podaljšanje roditeljske pravice po polnoletnosti oziroma zaznambo začetka postopka za odvzem poslovne sposobnosti imetniku pravice dovoli zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti na podlagi obvestila sodišča, ki vodi ta postopek, o začetku tega postopka.

(2) Zaznambo podaljšanja roditeljske pravice po polnoletnosti oziroma zaznambo odvzema poslovne sposobnosti imetniku pravice na nepremičnini dovoli zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti na podlagi obvestila sodišča, ki je vodilo ta postopek. Obvestilu iz prejšnjega stavka mora biti priložena pravnomočna odločba o podaljšanju roditeljske pravice po polnoletnosti oziroma o odvzemu poslovne sposobnosti.

(3) Pravno dejstvo mladoletnosti imetnika pravice se v zemljiški knjigi ne zaznamuje, če je v zemljiški knjigi vpisan datum imetnikovega rojstva oziroma je ta razviden iz EMŠO imetnika, ki je vpisana v zemljiški knjigi.

Izbris zaznamb osebnih stanj 67. člen

(1) Če zemljiškoknjižno sodišče dovoli vpis zaznambe iz drugega odstavka 66. člena tega zakona, hkrati po uradni dolžnosti dovoli izbris zaznambe iz prvega odstavka 66. člena tega zakona.

(2) Zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti dovoli izbris zaznambe iz prvega odstavka 66. člena tega zakona tudi na podlagi obvestila sodišča, ki je vodilo ta postopek, da je postopek pravnomočno končan, ne da bi bila podaljšana roditeljska pravica po polnoletnosti oziroma odvzeta poslovna sposobnost. Obvestilu iz prejšnjega stavka mora biti priložena pravnomočna odločba o zaključku postopka.

(3) Izbris zaznambe iz drugega odstavka 66. člena tega zakona dovoli zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti na podlagi obvestila sodišča, ki je vodilo postopek, da je bila imetniku poslovna sposobnost vrnjena. Obvestilu iz prejšnjega stavka mora biti priložena pravnomočna odločba o vrnitvi poslovne sposobnosti.

Zakon o sodnem registru

16. člen

Zoper pravnomočen sklep, izdan v postopku za vpis v sodni register, ni dovoljena revizija in ne obnova postopka.

Zakon o sodiščih

83. člen

Sodišča opravljajo naroke in odločajo v času od 15.julija do 15.avgusta (sodne počitnice) samo v nujnih zadevah.

Kot nujne zadeve v smislu prejšnjega odstavka se štejejo:

1. preiskave in sojenje v kazenskih zadevah, v katerih je obdolžencu odvzeta ali omejena prostost, ter v kazenskih zadevah tujcev, ki ne prebivajo v Republiki Sloveniji,
2. postopek v zadevah zavarovanja,
3. nepravdne in izvršilne zadeve v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter preživninskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona,
4. nepravdne zadeve o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah,
5. menični in čekovni protesti ter menične tožbe,
6. spori za objavo popravka objavljene informacije,
7. popis zapustnikovega premoženja,
8. zadeve prisilne poravnave in stečaja,
9. druge zadeve, za katere tako določa zakon.

Razen v zadevah iz prejšnjega odstavka, v času sodnih počitnic procesni roki ne tečejo, prav tako se ne vročajo sodna pisanja. Če je bilo sodno pisanje vročeno, začnejo teči procesni roki prvi naslednji dan, ko se iztečejo sodne počitnice.

Zakon o pravnem postopku

32. člen

Okrožna sodišča so pristojna za sojenje v sporih o premoženjskopравnih zahtevkih, če vrednost spornega predmeta presega 20.000 eurov.

Ne glede na vrednost spornega predmeta so okrožna sodišča pristojna, da sodijo:

1. v sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva;
2. v zakonskih sporih;
3. v sporih o zakonitem preživljanju;
4. v sporih o varstvu in vzgoji otrok;
5. v sporih o stikih otrok s starši in z drugimi osebami, kadar se rešujejo skupaj s spori iz 4. točke;
6. v sporih iz avtorske pravice in sporih, ki se nanašajo na varstvo ali uporabo izumov in znakov razlikovanja ali pravico do uporabe firme, ter spore v zvezi z varstvom konkurence;
7. v gospodarskih sporih;
8. v sporih, ki nastanejo v zvezi s stečajnim postopkom.

Okrožna sodišča so pristojna tudi za opravljanje zadev pravne pomoči za odločanje o priznanju tujih sodnih odločb v zadevah, ki spadajo v njihovo pristojnost, ter za opravljanje zadev mednarodne pravne pomoči.

Okrožna sodišča opravljajo tudi druge zadeve, ki jih določa zakon.

50. člen

Če je v sporih za zakonito preživljanje tožeča stranka oseba, ki zahteva preživljanje, je za sojenje poleg sodišča splošne krajevne pristojnosti pristojno tudi sodišče, na območju katerega ima tožeča stranka stalno oziroma začasno prebivališče.

Če je v sporih za zakonito preživljanje z mednarodnim elementom pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker je tožeča stranka otrok, ki ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima tožeča stranka stalno prebivališče.

Če je v sporih za zakonito preživljanje pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker ima tožena stranka v Republiki Sloveniji premoženje, iz katerega se lahko poplača preživljanje, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega je to premoženje.

Pristojnost v zakonskih sporih

54. člen

Za sojenje v zakonskih sporih je pristojno poleg sodišča splošne krajevne pristojnosti tudi sodišče, na območju katerega sta imela zakonca svoje zadnje skupno stalno prebivališče.

Če je v zakonskih sporih pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji oziroma zato, ker ima tožeča stranka stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče, oziroma sodišče, na območju katerega ima tožeča stranka stalno prebivališče.

55. člen

Če je v sporih o premoženjskih razmerjih med zakoncema pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker je premoženje zakoncev v Republiki Sloveniji ali zato, ker ima tožeča stranka ob vložitvi tožbe stalno ali začasno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima tožeča stranka ob vložitvi tožbe stalno ali začasno prebivališče.

Pristojnost v sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva

56. člen

V sporih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva lahko vložiti tožbo tudi pri sodišču, na območju katerega ima stalno oziroma začasno prebivališče.

Če je v sporih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker ima tožeča stranka stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima tožeča stranka stalno prebivališče.

105.a člen

Ob vložitvi tožbe, nasprotne tožbe, predloga za sporazumno razvezo, tožbe, ki vsebuje predlog za izdajo plačilnega naloga, predloga za obnovo postopka, predloga za zavarovanje dokazov pred začetkom pravnega postopka, predloga za poskus poravnave, vloge, ki vsebuje napoved pritožbe, pritožbe, predloga za dopustitev revizije in revizije mora biti plačana sodna taksa.

Sodna taksa mora biti plačana najkasneje v roku, ki ga določi sodišče v nalogu za plačilo sodne takse. V nalogu sodišče stranko opozori na posledice neplačila sodne takse iz tretjega odstavka tega člena.

Če v roku iz prejšnjega odstavka sodna taksa za vlogo iz prvega odstavka tega člena ni plačana in niso podani pogoji za oprostitev, odlog ali obročno plačilo sodnih taks, se šteje, da je vloga umaknjena.

Sedemindvajseto poglavje

POSTOPEK V ZAKONSKIH SPORIH TER SPORIH IZ RAZMERIJ MED STARŠI IN OTROKI

1. Skupne določbe

406. člen

Zakonski spori so spori o razvezi ali razveljavitvi zakonske zveze.

Spori iz razmerij med starši in otroki so spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva ter spori o varstvu, vzgoji in preživljanju mladoletnih otrok in polnoletnih oseb, nad katerimi je podaljšana roditeljska pravica (v nadaljnjem besedilu: otrok) in spori o stikih otrok s starši in z drugimi osebami, ne

glede na to, ali se rešujejo samostojno ali skupaj z zakonskimi spori oziroma spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva.

Če v tem poglavju ni posebnih določb, veljajo za postopek v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki druge določbe tega zakona. ([delno razveljavljen](#))

407. člen

V zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki je javnost izključena.

408. člen

V zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki mora sodišče po uradni dolžnosti ukreniti vse, kar je potrebno, da se zavarujejo pravice in interesi otrok in drugih oseb, ki niso sposobne skrbeti za svoje pravice in interese.

V sporih o varstvu, vzgoji in preživljanju otrok ter v sporih o stikih otrok s starši in z drugimi osebami sodišče ni vezano na postavljene zahtevke, kadar tako določa zakon, pa lahko o tem odloči tudi brez postavljenega zahtevka.

Zaradi varstva oseb iz prvega odstavka tega člena lahko sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih stranke niso navajale, ter zbere podatke, potrebne za odločitev. Osebe in organizacije, ki razpolagajo s podatki, potrebnimi za odločitev, so sodišču dolžne dati zahtevane podatke tudi proti volji osebe, na katero se ti podatki nanašajo.

409. člen

Otroku, ki je dopolnil 15 let in je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, mora sodišče omogočiti, da kot stranka v postopku samostojno opravlja procesna dejanja.

Zakoniti zastopnik otroka iz prejšnjega odstavka sme opravljati dejanja v postopku le, dokler otrok ne izjavi, da sam prevzema pravdo.

Otroka, ki še ni star 15 let oziroma za katerega sodišče presodi, da ni sposoben razumeti pomena in pravnih posledic svojih dejanj, zastopa zakoniti zastopnik.

Če si interesi otroka in njegovega zakonitega zastopnika nasprotujejo, postavi sodišče otroku posebnega zastopnika. Tako ravna sodišče tudi v drugih primerih, če glede na okoliščine primera presodi, da je to potrebno zaradi varstva otrokovih koristi.

410. člen

Kadar sodišče odloča o vzgoji in varstvu otrok ter o stikih otrok s starši in drugimi osebami, mora otroka, ki je sposoben razumeti pomen postopka in posledice odločitve, na primeren način obvestiti o uvedbi postopka in o njegovi pravici, da izrazi svoje mnenje. Glede na starost otroka in druge okoliščine sodnik otroka povabi na neformalen razgovor na sodišču ali zunaj sodišča s posredovanjem centra za socialno delo ali šolskega svetovalnega delavca. Ob razgovoru je lahko navzoča oseba, ki ji otrok zaupa in jo sam izbere. Ta oseba lahko pomaga otroku izraziti njegovo mnenje.

O razgovoru sestavi sodnik zapisnik, lahko pa tudi odloči, da se razgovor zvočno snema. Zaradi varstva koristi otroka lahko sodišče odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapisnik oziroma poslušanje posnetka in vsebina razgovora ni vsebovana v obrazložitvi sodbe.

Otroku, ki je že dopolnil 15 let in je v postopku izrazil svoje mnenje, sodišče vroči odločbo, proti kateri ima pravico vložiti pritožbo.

411. člen

Med postopkom v zakonskih sporih in sporih iz razmerij med starši in otroki lahko izda sodišče na predlog stranke ali po uradni dolžnosti začasne odredbe o varstvu in preživljanju skupnih otrok kot tudi začasne odredbe o odvzemu ali omejitvi pravice do stikov oziroma o načinu izvrševanja stikov.

V zakonskem sporu izda sodišče na predlog zakonca tudi začasno odredbo o njegovem preživljanju in o izselitvi drugega zakonca iz skupnega stanovanja, če je to potrebno, da se prepreči nasilje. Začasne odredbe iz prejšnjih odstavkov se izdajo po določbah zakona, ki ureja zavarovanje.

412. člen

V postopku v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki se ne uporabljajo določbe o sodbi na podlagi pripoznave, sodbi na podlagi odpovedi, vmesni sodbi na podlagi sporazuma strank in zamudni sodbi ter določbe o sodni poravnavi.

Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena lahko stranke sklenejo sodno poravnavo glede varstva, vzgoje in preživljanja otrok ter glede stikov otrok s starši in z drugimi osebami, vendar sodišče ne dovoli poravnave, če ugotovi, da ni v skladu z interesi otroka.

413. člen

V postopku v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki odloči sodišče o stroških postopka po prostem preudarku.

414. člen

V postopku v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki lahko stranke navajajo nova dejstva in predlagajo nove dokaze do konca glavne obravnave ne glede na določbo 286. člena tega zakona in v pritožbi ne glede na določbo 337. člena tega zakona.

2. Postopek v zakonskih sporih

415. člen

Postopek v zakonskih sporih se začne s tožbo.

Pod pogoji, določenimi z zakonom, se postopek za razvezo zakonske zveze začne tudi na podlagi predloga obeh zakoncev za sporazumno razvezo.

Če v primeru, ko je bil vložen predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze, eden od zakoncev med postopkom odstopi od tega predloga, sodišče ustavi postopek.

416. člen

Sodišče pošlje predlog za sporazumno razvezo oziroma tožbo za razvezo zakonske zveze, še preden jo vroči tožencu, organu, pristojnemu za socialne zadeve, da ta opravi svetovalni razgovor v skladu z zakonom, razen v naslednjih primerih:

1. če je eden od zakoncev duševno bolan ali nesposoben za razsojanje;
2. če živi en zakonec ali če živita oba zakonca v tujini;
3. če se zahteva razveza zakonske zveze zato, ker je en zakonec pogrešan;
4. če zakonca v družinski skupnosti nimata skupnih otrok, nad katerimi imata roditeljsko pravico.

Če organ, pristojen za socialne zadeve, obvesti sodišče, da zakonec, ki je vložil tožbo za razvezo zakonske zveze, oziroma oba zakonca, ki sta vložila predlog za sporazumno razvezo, ni prišel oziroma nista prišla na svetovalni razgovor, se šteje, da je tožba oziroma predlog umaknjen; sicer pa sodišče nadaljuje postopek, ko dobi poročilo organa, pristojnega za socialne zadeve, o svetovalnem razgovoru.

417. člen

Tožbo za razvezo zakonske zveze lahko tožnik umakne brez privolitve toženca do konca glavne obravnave, z njegovo privolitvijo pa, dokler postopek ni pravnomočno končan.

Predlog za sporazumno razvezo lahko zakonca umakneta, dokler postopek ni pravnomočno končan.

418. člen

Če tožnik po vložitvi tožbe umre, lahko njegovi dediči v šestih mesecih nadaljujejo začeti postopek z zahtevkom, naj sodišče ugotovi, da je bila tožba za razvezo oziroma razveljavitev zakonske zveze utemeljena.

Določba prvega odstavka tega člena se smiselno uporablja tudi tedaj, kadar je umrla zakonec vložil predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze.

419. člen

Sodba, s katero se zakonska zveza razveže na podlagi predloga zakoncev za sporazumno razvezo, se lahko izpodbija samo zaradi bistvenih kršitev določb pravnega postopka, zaradi tega, ker je stranka pristala na vložitev predloga v zmoti ali pod vplivom sile ali zvijače, ter v primeru, ko niso bili izpolnjeni zakonski pogoji za razvezo zakonske zveze na podlagi predloga za sporazumno razvezo.

Na predlog stranke sodišče izda prepis sodbe o razvezi zakonske zveze, ki ne vsebuje obrazložitve.

420. člen

V zakonskih sporih ni dovoljena revizija.

Pravnomočna odločba, s katero se zakonska zveza razveže ali razveljavi, se ne more razveljaviti ali spremeniti na podlagi zahteve za varstvo zakonitosti ali predloga za obnovo postopka ne glede na to, ali je katera od strank sklenila novo zakonsko zvezo.

421. člen

V sodbo, s katero razveže zakonsko zvezo na podlagi predloga za sporazumno razvezo, vnese sodišče tudi sporazum zakoncev o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih med zakoncema in skupnimi otroki.

Če sodišče zahtevku za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze ugodi, odloči tudi o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih med zakoncema in skupnimi otroki. O tem odloči sodišče tudi, če ni bil postavljen ustrezen zahtevek, če je bil postavljen, pa nanj ni vezan.

O preživljanju zakonca odloči sodišče samo na njegovo zahtevo.

Sodišče izda na zahtevo bivšega zakonca ali organa, pristojnega za socialne zadeve, novo odločbo o varstvu in vzgoji otroka ter o stikih, če to zahtevajo spremenjene razmere in koristi otroka.

Če sodišče ugotovi, da sporazum zakoncev iz prvega odstavka tega člena ni v skladu s koristjo otrok, predlog za sporazumno razvezo zavrne.

3. Postopek o sporih za ugotovitev in spodbijanje očetovstva ali materinstva

422. člen

V sodbi, s katero zahtevku za ugotovitev očetovstva ugodi, odloči sodišče tudi o preživljanju otroka. Če sodišče ugotovi, da je to glede na okoliščine potrebno, lahko o tem odloči tudi brez ustreznega zahtevka, če je ta postavljen, pa nanj ni vezan.

423. člen

V sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju materinstva se smiselno uporabljajo določbe o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva.

V. PREDLOG, DA SE PREDLOG ZAKONA OBRAVNAVA PO NUJNEM OZIROMA SKRAJŠANEM POSTOPKU

/

VI. PRILOGE

/